367

Max Frisch

NUMELE MEU FIE Gantenbein

Confesiune și farsă, fotografie și ficțiune fantastică — Numele meu fie Gantenbein e opera unui artist cu resurse complexe, care deține secretul dizolvării convențiilor retorice în autentică interogație asupra condiției umane. Discret autobiografic, profund ironic, romanul completează cu elocvență profilul unui distins scriitor contemporan: Max Frisch.

EDITURA UNIVERS
GLOBUS

Lei 9,75

12

MAX FRISCH

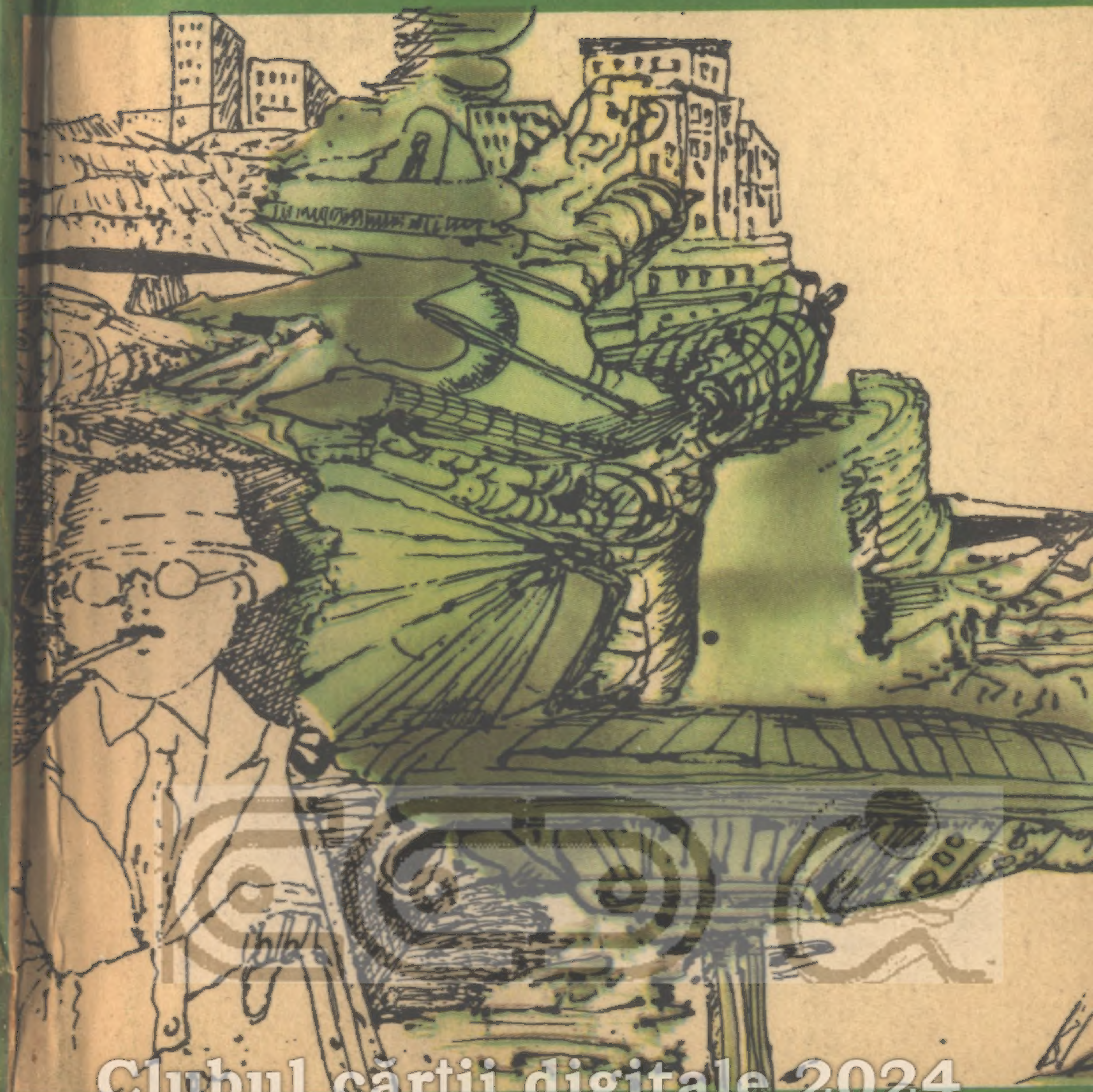
Numele meu fie GANTENBEIN

1987

MAX FRISCH

Numele meu fie GANTENBEIN

Colecția GLOBUS / Editura Univers

GLOBUS

Max Frisch

NUMELE MEU FIE Gantenbein

Traducere de

ONDINE-CRISTINA DASCĂLIȚA

Editura Univers

Bucuresti

1981

COPERTA COLECŢIEI: ION STATE
Grafica: Nicolae Sârbu. Ilustraţia: George Leolea

CEI CE AU FOST DE FAŢĂ, ULTIMII care au stat de vorbă cu el, cunoştinţe întîmplătoare, spun că în seara aceea nu fusese altfel ca de obicei, bine dispus, nu euforic. S-a mîncat bine, însă nu copios ; s-au purtat discuţii, pălăvrăgeală cu pretenţii, şi se pare că, cel puţin la început, nu a fost mai puţin vorbăreţ decît ceilalţi. Cineva s-ar fi mirat de privirea lui obosită atunci cînd asculta ; dar apoi, se arăta din nou interesat, spiritual, deci aşa cum îl ştiau. Mai tîrziu, toată lumea s-a dus la un bar, unde la început au rămas îmbrăcaţi, apoi s-au aşezat lîngă alţii, care nu-l cunoşteau; poate că de aceea a devenit aşa de taciturn. N-a mai comandat decît cafea. Cînd s-a întors apoi de la toaletă, era foarte palid, dar n-au observat asta decît atunci cînd, fără să se mai aşeze, s-a scuzat şi a cerut permisiunea să se retragă ; nu se simţea prea bine. A terminat repede, fără strîngeri de mînă, discret, pentru a nu întrerupe conversaţia. Cineva ar mai fi spus : Nu vrei să ne aştepţi, că nici noi

n-o să prindem rădăcini aici ! Dar n-au reușit, spun ei, să-l oprească, iar cînd garderobiera i-a adus paltonul, nu l-a îmbrăcat, ci l-a luat pe braț, de parcă s-ar fi grăbit. Toți spun că nu ar fi băut mult și nici nu erau siguri că s-ar fi simțit într-adevăr rău, că nu era cumva un pretext ; zîmbea. Poate că mai avea și altă întîlnire. Doamnele au încercat să-l tachineze ; iar el părea să accepte bănuielile, fără să mai rostească vreun cuvînt. Pînă la urmă l-au lăsat să plece. Nu era încă miezul nopții. Cînd au observat apoi pipa uitată pe masă, era prea tîrziu să pornească după el... Moartea pare să fi survenit imediat după ce s-a așezat în mașină ; luminile de poziție erau aprinse, motorul pornit, semnalizatoarele de direcție clipeau de zor, de parcă era gata să plece din loc. Ședea drept, cu capul răsturnat pe spate, cu mîinile încleștate pe gulerul desfăcut — așa îl găsi polițistul venit să vadă de ce mașina cu motorul pornit nu pleca odată. Trebuie să fi fost o moarte scurtă, iar cei ce n-au fost de față spun că a fost o moarte ușoară — nu pot să-mi imaginez — o moarte cum ți-ai dori...

Îmi imaginez :

Acesta ar putea fi sfîrșitul lui Enderlin.

Sau al lui Gantenbein ?

Mai degrabă al lui Enderlin.

Da, spun eu, l-am cunoscut. Dar ce contează asta ! Mi l-am imaginat cumva, iar acum, el îmi azvîrle în față toate închipuirile mele, ca pe niște zdrențe ; nu mai are nevoie de povești, nici de haine.

Stau într-un bar, după-amiaza, deci singur cu barmanul care îmi povestește viața lui. De ce oare ? El povestește, iar eu ascult în timp ce beau sau fumez ; aștept pe cineva, citesc un ziar. Așa a fost ! spune el, în timp ce clătește paharele. Deci o poveste adevărată. Te cred ! spun eu. Iar el șterge paharele spălate. Da, mai spune el o dată, așa a fost ! Beau — mă gîndesc : Un om are o experiență, acum el caută povestea experienței sale...

Era un bărbat de vîrsta mea, și l-am urmat din momentul în care a coborît din mașină, un Citroën, cred, a trîntit ușa și și-a vîrît cheile în buzunarul de la pantaloni. Silueta mă interesa. De fapt, avusesem de gînd să vizitez un muzeu, să mănînc ceva mai întîi, apoi să vizitez un muzeu, căci treburile profesionale le rezolvasem și nu cunoșteam pe nimeni în orașul ăsta ; din întîmplare însă îmi sărise în ochi, nu știu cum, printr-o mișcare a capului, ca și cum ar fi avut mîncărimi : si-a aprins o țigară. L-am văzut în momentul în care eu însumi voiam să-mi aprind o țigară, dar am renunțat. L-am urmat fără să-i fi văzut fața, făcînd dreapta-mprejur, fără grabă. Asta se întîmpla pe lîngă Sorbona, dimineața. Ca și cum ar fi simțit ceva, se mai întoarse o dată la mașină, să verifice dacă într-adevăr încuiase ușile, căută legătura de chei

în buzunarul greşit. Între timp, eu mă făceam că privesc un afiş, aprinzîndu-mi, ca să mă deosebesc de el, pipa. Mă temeam deja că o să urce în maşină şi o s-o ia din loc în timp ce eu mă prefăceam că citesc afişul, programul spectacolelor de la T.N.P. Apoi însă am auzit portiera trîntindu-se şi m-am întors, mergea pe jos, puteam deci să-l urmăresc în continuare. Îi examinam mersul, îmbrăcămintea, mişcările. Neaşteptat nu era decît modul cum vîslea cu braţele. Se grăbea vizibil. L-am urmat de la un bloc la altul, în direcţia Senei, poate şi numai fiindcă nu aveam nimic mai bun de făcut în oraşul ăsta. Ţinea acum în mînă o geantă de piele, după ce, cum îmi aminteam, prima oară coborîse fără ea din maşină. Împins într-o parte de lumea care venea spre mine pe trecerea de pietoni, l-am pierdut din ochi şi eram gata să renunţ, dacă nu veneau alţii, din spate, care m-au luat cu ei, vrînd cu orice preţ să apuce să traverseze strada înainte de a se schimba semaforul. Fără să vreau, mi-am continuat drumul. Ştiu prea bine că nu se va întîmpla nimic ; mai devreme sau mai tîrziu, cel pe care îl urmăresc va dispărea printr-o uşă sau va face brusc semn unui taxi, şi înainte ca eu să prind un altul liber, va fi ca întotdeauna prea tîrziu, iar mie nu-mi va rămîne altceva de făcut decît să cer să fiu dus înapoi la hotel, să mă întind apoi, îmbrăcat şi cu pantofii în picioare, pe pat, epuizat de drumurile mele absurde... E un tic al meu !... Apucasem deci să renunţ, de

fapt, bucuros că nu eram nevoit să continuu urmărirea, cînd l-am recunoscut din nou, şi anume după modul în care vîslea cu braţele. Deşi era dimineaţă, purta un costum de seară de parcă venea de la operă. Poate asta era ceea ce mă lega de necunoscut, amintirea unei dimineţi cînd şi eu, într-un costum de seară de culoare închisă, mă întorceam de la o femeie. Nu simţea că îl urmăresc ori, poate, nu mai simţea. Nu purta pălărie, ca şi mine dealtfel. Şi, deşi se grăbea, nu reuşea să înainteze mai repede decît mine, care nu aveam voie să bat la ochi mergînd prea grăbit, ci trebuia să mă comport ca şi ceilalţi ; avea deci, de la un bloc la altul, un mic avans, mai ales că eram oricînd gata să renunţ la această urmărire lipsită de sens, dar apoi, la semafor, ajungeam de fiecare dată în acelaşi grup. Nu-i văzusem încă faţa ; apucasem o singură dată să ajung în dreptul lui, folosindu-mă de un culoar în îmbulzeală, dar în aceeaşi clipă el întorsese capul în cealaltă parte. La un moment dat s-a oprit în dreptul unei vitrine, şi i-am putut vedea faţa oglindită în geam, dar nu i-am vorbit ; figura lui nu mă interesa — am intrat în primul *snack-bar* care mi-a ieşit în cale, pentru a mînca în sfîrşit... Următorul pe care l-am ochit avea o piele cum numai americanii o pot avea, lapte cu pistrui, piele de săpun. Şi totuşi, l-am urmat. Din spate, arăta cam de treizeci şi cinci de ani ; o vîrstă frumoasă. Îmi rezervasem tocmai biletul de întoarcere şi aveam de gînd să-mi

irosesc orele care-mi rămăseseră plimbîndu-mă prin Central Park. *Sorry!* spuse el, căci mă lovise, dar cînd m-am întors, nu l-am mai văzut decît din spate. Purta un palton gri închis, și eram curios să aflu încotro avea să mă ducă. Cîteodată aveam impresia că nici el nu știa prea bine încotro s-o apuce, șovăia și părea pierdut în acest Manhattan. Cu cît mergeam mai mult alături de el, cu atît îmi devenea mai simpatic. Încercam să ghicesc: din ce trăiește, ce lucrează, cum locuiește, ce știe despre viață și ce nu, și la ce se gîndește în timp ce umblă așa, printre milioanele acestea de oameni, și ce crede el despre sine. Îi vedeam capul blond deasupra paltonului gri; traversasem tocmai Strada 34, cînd s-a oprit să-și aprindă o țigară; și fără să bag de seamă am trecut pe lîngă el, depărtîndu-mă, în timp ce el trăgea deja primele fumuri, altfel aș fi putut folosi ocazia ca să-i ofer bricheta, să intru cu el în vorbă. Dar cînd m-am întors, nu mai avea păr pe cap și, bineînțeles, mi-am spus deîndată că nu poate fi aceeași persoană, pe aceea o pierdusem în îmbulzeală și o confundasem; existau doar destule paltoane gri închis. Cu toate acestea m-am speriat, căci devenise brusc un bărbat de cincizeci de ani. Nu mă așteptam la așa ceva. *Can I help you?* mă întrebă, și fiindcă nu putea să-mi fie de folos, își continuă drumul, lăsînd o dîră de fum peste umăr. Era o zi senină, luminoasă, dar la umbră, vîntul și frigul te pătrundeau pînă la oase, zgîrie-norii

însoriți se oglindeau în sticla pereților întunecați; nu-ți venea să zăbovești în răceala acestor strîmtori. De ce n-ar fi un bărbat de cincizeci de ani? Fața lui mă interesa. De ce n-ar fi o fată cu chelie? Aș fi vrut să-l mai văd o dată din față, dar n-am reușit; e adevărat, mergea mai degajat decît tînărul dinainte, dar a dispărut brusc printr-o ușă, și cu toate că l-am urmat — n-am șovăit decît două sau trei secunde — nu l-am mai văzut decît intrînd într-un lift, ale cărui uși de bronz, manevrate de un negru în livrea, se închideau încet (ca la crematoriu), de neoprit; ce-i drept, am intrat în liftul alăturat de îndată ce mi-am stins țigara în obișnuita cutie cu nisip; am stat în grămada de oameni care, de cum intrau, numeau numărul unui etaj și coborau cînd numărul lor era anunțat; stăteam privind la luminițele numerelor care se aprindeau; în cele din urmă, singur cu negrul, dînd din umeri cînd acesta m-a întrebat unde mă duceam; clădirea avea patruzeci și șapte de etaje.

Un om are o experiență, acum îi caută povestea — nu poți trăi cu o experiență care rămîne fără poveste, așa se pare, și uneori îmi închipui că un altul are tocmai povestea experienței mele...

(Dar acela nu este barmanul.)

Zorii, prin fereastra deschisă, pe la șase, erau asemenea unui perete de stîncă, cenușii și netezi — granit: din acest granit izbuc-

neşte, ca un strigăt, mut, capul unui cal, cu ochii larg deschişi, cu botul în spume, nechezînd, mut, o ființă ; a încercat să iasă din granit, dar fără să reuşească din prima zvîcnire, şi înțeleg că nu o să reuşească niciodată, doar capul, cu coama în vînt, a ieşit din granit, sălbatic, înspăimîntat de moarte, trupul rămîne acolo, fără speranțe, ochii albi, înnebuniţi, mă privesc căutînd îndurare —

Am aprins lumina.

Eram treaz.

Vedeam :

— pe nesimțite încremenise, o coamă din teracotă roşie, fără viață, teracotă sau lemn, cu dinții albi ca de cretă şi cu nări negre lucitoare, totul colorat cu artă, încet capul de cal se retrage în stînca ce se închide tăcută, netedă asemenea zorilor din fața ferestrei, cenușii, granit, ca cel de pe Gotthard ; în vale, jos de tot, o şosea îndepărtată, curbe, mulțime de maşini colorate, ce se îndreaptă toate spre Ierusalim (nu ştiu, de unde ştiu asta !), o coloană de mașini mici şi colorate, ca de jucărie.

Am sunat.

Afară ploua.

Stăteam întins, cu ochii deschişi.

Cînd sora sosi în sfîrşit, întrebîndu-mă ce se întîmplase, o rugai să-mi pregătească o baie, ceea ce, la ora asta, fără permisiunea medicului, nu era posibil ; în schimb, îmi dădu un suc şi mă îndemnă să stau cuminte ; îmi

spuse să dorm, ca mîine la vizită să fiu găsit bine, încît sîmbătă să mi se poată da drumul, apoi stinse lumina...

Îmi imaginez :

Cînd sora de gardă soseşte în sfîrşit, o letonă (o cheamă Elke), nu găseşte decît un pat gol ; bolnavul îşi pregătise de unul singur o baie. Transpirase, şi fiindcă vrea să facă baie, stă gol în norii de abur, aude reproşurile înainte de-a o vedea, pe Elke, care se agită şi susține că pacientul nu ştie ce face. Abia după ce fata închide fereastra şi după ce abureala care se aşezase pe oglindă începe să dispară, își dă seama de goliciunea lui ; zîmbeşte. Să se întoarcă în pat, spune ea, să oprească imediat apa, şi fiindcă nu o ascultă, se duce la robinet ; dar bărbatul gol îi stă în cale ; pe moment, nu are nimic la îndemînă pentru a se feri de tînăra fată şi se ajută cu o glumă : Eu sînt Adam ! Dar ei nu-i vine să rîdă. Iar el nu ştie de ce rîde. De ce vrea să facă baie la ora asta, întreabă ea pe un ton profesional, şi în plus fără permisiunea medicului ? Apoi ia repede un prosop de baie din dulap pentru a pune capăt nesăbuinței ; i-l întinde, fără să-i spună un cuvînt, pentru a-l feri de răceală, în timp ce el o priveşte, ca şi cum ar vedea-o pe Elke pentru prima oară. O fată cu ochi cenuşii sau verzui. O ia de umeri. O fată cu păr cînepiu şi dinți mari. Ce înseamnă asta ! spune ea, în timp ce el, cu mîinile pe umerii ei, se aude spunînd : Eu sînt Adam, iar tu eşti Eva ! Totul pare încă o glumă ; ea

nu îndrăznește să țipe în spitalul adormit și apasă doar pe o sonerie în timp ce cu cealaltă mînă îl împinge pe nebun, înspăimîntată totuși, mai ales că el i-a ridicat, cu grijă, boneta de pe cap, boneta albastră cu o cruce roșie. Fața i-o cunoaște de mai multe săptămîni, dar părul este nou, părul ei cînepiu, revărsat. Nu vrea să-i facă rău fetei, doar să-i spună : Eu sînt Adam, iar tu ești Eva ! în timp ce a prins-o de păr, ca să nu mai poată întoarce capul. Mă auzi ? întreabă el. Și ea n-ar trebui decît să zîmbească, Eva în chip de soră de noapte, o țărancă de la Marea Nordului, cu ochi verzi și dinți de cal ; doar să zîmbească, și gluma ar fi restabilită. Dar ea îl privește fix. Bărbatul nu pare să-și dea seama că e gol. Nu-l mai împinge, nici nu simte dealtfel ; se agață de el ca să-și recapete boneta albastră, dar în zadar, deși între timp medicul de gardă a apărut pe coridor. El repetă — bineînțeles că medicul nu înțelege nimic din ce se întîmplă — repetă asemenea profesorului de limbi străine, care vrea cu tot dinadinsul să-ți bage ceva în cap : Eu sînt Adam, iar tu ești Eva, eu sînt Adam, iar tu ești Eva, eu sînt Adam, iar tu ești Eva ! în timp ce Elke, neajutorată, ca în fața unui om beat, țipă, dar nu la el, ci la medicul de gardă : de ce stă proțăpit acolo și nu vine s-o ajute. Deși nu i se întîmplă nimic. Iar medicul de gardă, cu mîinile în buzunarele halatului alb, rînjește nesigur ; oare nu-i el cel necuviincios, cel care asistă, un *voyeur*, deși fără voie. Ce-ar putea să facă ? Abia cînd nebunul observă că, deși sînt Adam și Eva, nu sînt singuri pe coridor, și face cîțiva pași spre medic, acestuia îi piere zîmbetul, dar nici acum nu-și scoate mîinile din buzunarele halatului. Cine sînteți ? îl întreabă, ca și cum acest medic n-ar fi existat niciodată. Cu mîinile în buzunarele halatului său alb, care îl deosebește de omul gol aflat în fața lui, în loc să zîmbească face ceva mai rău : i se adresează nebunului pe nume. Cu prietenie. Dar din acest moment totul e pierdut. Fără speranțe. Elke, eliberată din strînsoarea lui, își aranjează părul. Dumneavoastră sînteți diavolul ! spune el, pînă ce medicul își scoate în sfîrșit mîinile din buzunarele halatului, prinzîndu-se de balustradă, dîndu-se înapoi pas cu pas. Dumneavoastră sînteți diavolul ! spune omul gol, fără să strige, însă hotărît, de îndată ce omul alb încearcă să se oprească și să spună ceva. Sînteți diavolul, sînteți diavolul ! în timp ce Elke, care a reușit să-și pună boneta tîmpă pe părul ei cînepiu, încearcă să-l calmeze, dar în zadar. Nici prin gînd nu-i trece, omului gol, să se întoarcă în camera lui. Vrea să ajungă la lift, care însă nu se află la acest etaj, și de aceea o ia la fugă, pe trepte în jos — pe lîngă medicul de gardă — atît de repede, încît nici Elke, nici medicul n-apucă decît să se uite lung unul la altul... Iar peste două minute, după ce trece nestînjenit pe lîngă portarul uluit, ajunge într-adevăr în stradă, unde nu mai călcase de săptămîni de zile, pe lîngă oamenii care, adăpostiți sub umbrele strălucitoare, așteaptă tramva-

iul şi nu le vine să-şi creadă ochilor : un bărbat gol puşcă trece de-a curmezişul străzii, fără să se uite la semnele de circulaţie, îndreptîndu-se spre Universitate. În mijlocul străzii îşi potriveşte ceasul, singurul lucru pe care îl poartă ; un biciclist, un bărbat de prăvălie care se apropia fluierînd, trebuie să frîneze din cauza lui, alunecă pe pavajul ud şi cade, speriindu-l pe bărbatul gol, care o ia la goană, deşi nimeni nu-l urmăreşte. Din contră, oamenii se dau la o parte, se opresc, privesc în urma lui. Şi totuşi, se crede urmărit. Ajuns în dreptul Universităţii, simte nevoia să-şi tragă sufletul ; aplecat înainte, sprijinindu-şi mîinile pe genunchii palizi, apoi în poziţie de drepţi, ridicînd şi coborînd braţele ca la ora de gimnastică, e mult timp de atunci, gîfîie el. Din fericire plouă. Nu ştiu de ce e o fericire, dar aşa simte. Ştie că nu este Adam, ştie unde se află : în Zürich, întreg la minte, însă gol, aşadar, nevoit s-o ia din nou la fugă, cu braţele cît mai libere. Nu ştie cum de e gol ; cum a ajuns aşa. La un moment dat se asigură, fără a se opri, de ochelarii de pe nas, şi nu observă că e gol decît după pendularea sexului său. Deci mai departe, mişcînd liber braţele. Dacă nu ar fi gol, s-ar prăbuşi de epuizare. Deci mai departe. Pentru a nu-şi irosi forţele, aleargă în jos, deci înspre oraş, deşi ar prefera să ajungă în pădure. Deodată o ocolire ; lumina semaforului, o coloană de maşini ce nu se îndreaptă spre Ierusalim, şi feţele din spatele ştergătoarelor ce pendulează, în

timp ce omul gol, fără umbrelă, îşi face loc pe lîngă tabla lucitoare a caroseriilor ; nu poate să aştepte, eşti şi mai gol atunci cînd stai pe loc. Deci mai departe, pe lîngă agentul de circulaţie care, necrezîndu-şi ochilor, rămîne cu braţul întins, cocoţat pe piedestalul său. Ca un animal, i se pare lui, ceea ce îi convine ; apoi un şantier, INTRAREA PERSOANELOR STRĂINE INTERZISĂ ; aici îşi trage sufletul, în spatele unui gard de scînduri, dar nu rezistă mult timp fără să fugă, să fugă. Încotro ? Apoi un parc public, unde la această oră timpurie nu e nimeni ; în plus, plouă ; ar putea să se aşeze aici pe o bancă udă, fără să fie stingherit, atît de pustii sînt băncile la această oră ; stingherit doar de goliciunea sa, care nu e vis, o nu, o vede, atunci cînd nu fuge. Nu există trezire ca din vis. E gol, palid, cu păr negru şi sex, ochelari, ceas la mînă. Epuizat, gîfîind, un timp însă fericit, pămîntul dintre degetele de la picioare, iarba dintre degetele de la picioare. aleargă acum mai încet, scuturat de dispnee de parcă ar fi biciuit, din ce în ce mai încet, fericit ca un patinator, cu mîinile sprijinite în şold, ca un patinator care alunecă cu mişcări lejere peste iarba parcului, la dreapta, la stînga, în jurul primului platan ; şi îi vine să rîdă : Eu sînt Adam, iar tu eşti Eva ! Dar asta nu mai înseamnă nimic, şi fuge mai departe, din nou pe stradă, cu braţele cît mai libere, pînă cînd îl observă poliţia, care nu vine din spate, ci din faţă, două motociclete ; şi fiindcă le zîm-

bește, își închipuie că s-ar preda, opresc vehiculele negre la marginea străzii, împing cadrul afară din locaș, trag de motociclete înapoi, proptindu-le, apoi se îndreaptă spre el, doi bărbați în jachete de piele neagră, cu cizme și cu căști, echipați asemenea unor scafandri, greoi, și pînă ce apucă să-și pornească din nou motocicletele, pînă ce, împingînd cu o cizmă în pavaj, reușesc să plece din loc, el a ajuns deja la scările care, cu motocicletele, nu pot fi urcate. Nu mai există decît corpul lui, care aleargă. Ușa unei case, cu alamă, pe care o cunoaște, este încuiată. Acum, din nou în mijlocul străzii, ca și cum ar vrea să le ușureze sarcina, aleargă la pas pînă ce motocicletele negre ajung pe căi ocolite aici, la el, una pe stînga, una pe dreapta, o suită care îl înveselește. Somațiile lor să se oprească ; par să fi uitat că e gol pușcă...

Îmi amintesc :

Restul mi l-a povestit cineva, căruia i se întîmplase cu adevărat... S-au arătat prietenoși, spune el, plini de înțelegere. Ședea pe scenă, tremurînd, printre decorurile din seara dinainte. Cortina era ridicată, stalurile însă erau pustii, iar spătarele scaunelor străluceau în lumina palidă a zilei care intra prin ferestrele de deasupra galeriei ; fosa orchestrei era și ea pustie. Lumini de lucru. Dar nu aveau loc repetiții ; sosiseră doar mașiniștii. Polițistul cu cizmele lui negre și cascheta ca o bilă, intimidat, căci se afla pentru prima oară în

viață pe o scenă, nu îndrăznea să se așeze, deși nu lipseau scaunele, aranjate ca într-o sală de încoronare, cam jerpelite la vedere cînd se stingeau luminile ; privea cu mirare înspre sufite. Cînd s-au deschis ușile sălii, sosiseră femeile de serviciu, le-a dat afară ; în rest nu avea nimic de făcut. Se sfia să meargă încolo și încoace, pentru a scurta timpul așteptării. Se sfia totodată să înceapă un dialog cu bărbatul gol, deși, cum spuneam, nu era nimeni în sală, nici măcar femeile de serviciu ; răsfoia într-un carnet, cu spatele spre sala care, evident, îl nelinistea. Un mașinist i-a adus în cele din urmă bărbatului gol, căci tremura din tot corpul, un costum oarecare, ce mirosea a camfor, un fel de mantie ; voia să știe ce se întîmplase, însă polițistul, cu degetul gros în centură, îl admonestă din privire. Bărbatul gol îi mulțumi politicos, pe un ton obișnuit. Mantia era azurie cu ciucuri aurii, o mantie regească, căptușită cu pene jumulite. Îl dureau picioarele, alergaseră peste catran, catran amestecat cu pietriș mărunt. Mai tîrziu, apăru un domn în civil care, contrar așteptărilor, nu-i ceru date personale ; părea să fie informat. Și restul se desfășură după tipicul cotidian. În mașină — nu era o ambulanță, însă șoferul purta o șapcă cu emblema orașului — au vorbit despre vreme și depresiunile provocate de föhn. În față : șoferul cu șapca și scafandrul de mare adincime, care-și pusese casca pe genunchi și avea acum un cap neobișnuit de mic, amîndoi tăceau ; în spate : inspectorul (astfel

i se adresase şoferul) şi cel cu mantia regească cu ciucurii aurii, însă desculţ. De ce se refugiase tocmai la Operă, întrebă inspectorul ca din întîmplare, dar se întrerupse tot el, oferind ţigări. Cel cu mantia regească dădu din cap. Nu mergeau spre spitalul cantonal, ci în direcţia Balgrist, desigur, fără să pomenească de ţinta călătoriei lor; pe la Kreuzplatz şi-a dat în sfîrşit seama că îl tratau ca pe un alienat mintal. La Burgwies, după ce călătoriseră în tăcere de la Kreuzplatz, îi întrebă pe un ton neutru dacă scrisorile îi vor fi expediate la noua adresă începînd încă din ziua aceea, şi repetă întrebarea în anticameră, în faţa unui tînăr asistent, care se străduia să nu se arate mirat de mantia azurie cu ciucuri aurii. Îi spuseră că hainele lui vor sosi dintr-un moment în altul. Din nou, acelaşi ton prietenos, care mergea pînă acolo încît evitau să-i pronunţe numele. Profesorul nu sosise încă. De dragul conversaţiei spuse că ceva asemănător nu i se mai întîmplase şi fu crezut în măsura în care, în lipsa profesorului, asistentul (şi el cu mîinile în buzunarele halatului său alb) era îndreptăţit să creadă. Voise să scoată un strigăt, spuse el, şezînd liniştit, comportîndu-se rezonabil, politicos. În timp ce-şi spăla mîinile, murdărite de catran şi sînge, şi în timp ce-şi ştergea mîinile, se văzu în oglindă; se sperie de costumaţia sa, doar coroana îi lipsea. Hainele lui, i se mai spuse o dată, aveau să sosească dintr-un moment în altul. Apoi mai spuse şi el o dată că voise să scoată un strigăt. Luară cunoştinţă de acest lucru. Un strigăt? Dădu din cap afirmativ, cu insistenţa unui mut care crede că s-a făcut înţeles. De ce un strigăt? Asta n-o mai ştia.

E ca o cădere prin oglindă, mai mult nu ştii cînd te trezeşti, o cădere ca prin toate oglinzile, iar apoi, la scurt timp, lumea se recompune ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat. De fapt, nici nu s-a întîmplat nimic.

Mă aflu într-o locuinţă: — locuinţa mea... Mult timp nu s-a scurs de cînd trăiam aici; văd resturi de vin de Burgundia într-o sticlă, insuliţe de mucegai pe vinul roşu catifelat, apoi resturi de pîine, dar tare ca piatra. În frigider (m-am uitat fără să-mi fie foame) se usucă nişte şuncă, zgîrcită şi înnegrită de frig, mai e apoi brînză, verzuie, coşcovită ca o scoarţă de copac, şi un borcan cu smîntînă care nu mai curge, într-un castron plutesc resturi tulburi de compot, mîl de caise. În plus, o conservă de ficat de gîscă. Grijanie pentru o mumie? Nu ştiu de ce nu le-am aruncat la lada de gunoi... Stau în palton, cu bascul pe cap, căci afară plouă. Stau pe speteaza unui fotoliu şi mă joc cu un tirbuşon, tirbuşonul rămîne tirbuşon, standard, obiect casnic în stilul epocii. Văd: cineva ne-a strîns covoarele, a presărat naftalină şi le-a strîns, le-a legat cu sfoară, a tras obloanele împotriva ploii, şi a soarelui, şi a vîntului, împotriva verii şi a iernii; nu le deschid. Fotoliile sînt acoperite

cu pînză albă. Ciudată privelişte : ca şi cum s-ar juca de-a judecata secretă. Sau ca un ritual funerar într-o ţară cu datini exotice. Chiar şi scrumierele au fost golite, şi nu numai golite, au fost chiar şi spălate ; iar vazele au fost golite şi spălate şi ele, ca să nu duhnească a putrefacţie... Stau tot aşa, în palton şi basc, cu mîinile în buzunarele pantalonilor. Miroase a praf şi a ceară de parchet. Despre persoanele care au locuit odată aici, un lucru e sigur : un bărbat şi o femeie. Văd bluze în dulap, ceva lenjerie care n-a mai avut loc în geamantan sau nu mai este la modă, cravate pe cealaltă parte, trei haine bărbăteşti de iarnă, două de vară, iar jos pantofii, aliniaţi ca la apel, unii puşi pe şanuri. De ce oare mi se par pantofii goi atît de îngrozitori ? Iau în mînă un pantof de damă, colorat şi uşor ca un fulg, da, îl miros. Miroase a piele, nimic altceva. Îmi ţin respiraţia, speriat ca un spărgător, şi ascult. Dar cine să vină ! Oricum, cineva ar putea să sune, vreun comis-voiajor, care nu are de unde să ştie că în această locuinţă nu mai stă nimeni. Ascult cu pantoful în mînă ; n-aş vrea să fiu acasă. În afara unui robinet din bucătărie, care picură dintotdeauna, e linişte. Ca la Pompei. Tace şi telefonul. Văd : l-a scos ea din priză. Din păcate nu am chibrite. Cîtă linişte e cînd nu se fumează ! Afară tramvaiul, apoi claxoanele, dar aici, în spatele obloanelor, unde sînt eu, în palton şi cu basc, aşezat pe speteaza unui fotoliu învelit în pînză albă, în timp ce afară plouă, aici e ca la Pompei : totul e

încă prezent, doar timpul a dispărut. Ca la Pompei : poţi colinda dintr-o cameră în alta, cu mîinile în buzunarele pantalonilor, şi să-ţi imaginezi cum se trăia odată aici, înainte ca lava fierbinte să-i fi acoperit. Iar paşii răsună (căci covoarele au fost strînse) tot ca la Pompei.

La un moment dat sună într-adevăr soneria.

Nu deschid.

Domnul cu numele meu este plecat din localitate. Stau degeaba, în palton şi cu basc, cu pipa stinsă în gură ; nu pot să-mi imaginez cum se trăia aici nici cît la Pompei, deşi halatul ei albastru mai atîrnă încă în cuierul din baie... poate e mai bine că nu am chibrituri ; ajunge că îmi imaginez cum bărbatul care a locuit aici îşi aprinde un chibrit, cum ţine flacăra în căuşul palmei pînă cînd e suficient de mare ca să apropie chibritul de perdea, primul, al doilea, al treilea, al patrulea şi al cincilea, perdeaua însă nu arde, de vîlvătaie nici urmă, se chirceşte, pîlpîie, pute, nici abajurul nu vrea să ardă, îl pîrleşte doar şi-i face o gaură cu margini negre, ridicol, ar trebui să foloseşti benzină, benzină peste perdele, ca să se mistuie în flăcări fotoliile, covoarele, cărţile, hainele, cu chibrite nu faci nimic, ar fi doar ridicol.

Am să-mi cumpăr haine noi, deşi ştiu : e inutil, doar în vitrină par altfel. Din clipa în care vînzătorul le aduce în cabina de probă

și dispare apoi, plin de tact, ca eu să le pot încerca, știu cum va arăta totul peste trei luni. Dar nici nu poți să umbli gol prin lume ; deci mă supun, mă rotesc în fața oglinzii reglabile pentru a vedea linia care în vitrină îmi plăcuse oarecum. De fapt, cumpăr doar de dragul vînzătorului care se arată încîntat, în timp ce eu îmi contemplu ceafa ce nu poate fi schimbată ; cumpăr în grabă și întotdeauna la fel. Deja minutele în care croitorul, cu perna de ace pe mînă, se lasă serviabil pe vine și marchează profesional cu creta în ce măsură mă abat de la croiala costumului, sînt un supliciu. Că e scump sau ieftin, englezesc, italienesc sau autohton nu are nici o importanță ; întotdeauna apar aceleași cute în același loc, asta o știu.

O altă viață — ?

Îmi imaginez :

Un bărbat are un accident, un accident de circulație de exemplu, tăieturi pe față, nu este în pericol de moarte, ar putea doar să-și piardă lumina ochilor. Și el știe asta. Stă în spital mult timp, cu ochii bandajați. Poate să vorbească. Poate să audă : păsărelele din parc, din fața ferestrei deschise, cîteodată avioane, apoi vocile din cameră, liniștea nopții, ploaia din zori. Poate să miroasă : must de mere, flori, igienă. Poate să gîndească ceea ce vrea, și așa și face... Într-o bună zi i se scot bandajele, iar el vede că vede, dar tace ; nu spune că vede, nimănui și niciodată.

Îmi imaginez :

Viața sa de-acum încolo, cu el în rolul orbului, chiar și între patru ochi, relațiile sale cu oamenii care nu știu că el îi vede, perspectivele sale sociale, perspectivele sale profesionale, urmare a faptului că nu va spune niciodată ce vede, viața ca joc, libertatea sa, datorată unui secret etc.

Numele său fie Gantenbein.

Încerc poveștile ca pe haine !

Stau într-un han de țară.

Am avut noroc, aș fi putut să fiu nu numai mort, ci să fiu și vinovat de moartea a unsprezece copii fără a putea fi învinuit de lege — dar în loc de toate astea, stau la masă și comand un rachiu, în timp ce mașina (nici măcar nu este a mea, ci a lui Burri), trasă în garaj, își așteaptă piesele de schimb ; nu îndrăznesc să gîndesc pînă la capăt ce s-ar fi putut întîmpla...

Am avut noroc.

Nu știu la ce mă gîndeam în clipa în care, cu pipa stinsă în gură, atent și totuși relaxat, nu obosit, ci relaxat, cu ambele mîini pe volan, desigur cu ochiul atent, însă cu gîndul în altă parte, am intrat în curbă, fără să mă gîndesc că s-ar putea ivi polei. (Poate că mă gîndeam la seara petrecută la Burri.) Nu depășisem șaizeci la oră, după cum confirmă martorii, și pe întreaga porțiune pînă aici nu fusese polei, nici urmă de polei. (Poate că mă gîndeam la invitația universității Harvard.)

Acum a încetat să ningă.

Îmi beau rachiul.

Ca întotdeauna cînd se întîmplă ceva, mă întreb cum de m-am gîndit tocmai la asta, consternat, ca și cum realitatea m-ar fi ghicit sau m-ar fi înțeles greșit ; înconjurat de martori oculari, mă aflu deodată în piața unui sat, iar faptul că acum mă aplec pentru a discuta cu omul de la garaj, care se și vîrîse sub mașină, e o dovadă că eu sînt acela, nimeni altul, care era cît pe aci să omoare o duzină de școlari bernezi. Îi privesc, copii cu obrajii rumeni de ger și cu aburii respirației în aerul rece ; trăiesc. Dacă accidentul s-ar fi petrecut, mi s-ar fi părut la fel de neverosimil ; eu aș fi același care sînt acum, și nu același, înconjurat fiind acum de o duzină de școlari bernezi, ce se zgîiesc, sporovăiesc și trăiesc, martori oculari ai unui eveniment fixat în loc și spațiu, bucuroși de senzație, neastîmpărați, pînă ce clopoțelul sună.

Îmi comand un al doilea rachiu.

Ora zece, marți, în...

Lucrează deja de o oră la mașina care nu este a mea ; puștii ghiciseră : puntea e deformată, janta e îndoită, iar rulmenții trebuiesc probabil schimbați. Nu mă pricep prea bine. Dar gîndul de-a înnopta aici mă sperie, deși hanul e în ordine. Tot nu mi-am scos paltonul, stau și încerc să citesc ziarul (aș putea să călătoresc cu trenul ca să nu înnoptez aici, un mers al trenurilor, cu cursele locale, atîrnă de ușa

dinspre toaletă), trăgînd din pipă, în timp ce (citesc) în Algeria oamenii sînt schingiuiți —

Iată ce se petrece.

Cînd recitesc ce se întîmplă în Algeria sau altundeva, și cînd reușesc să-mi închipui acest lucru timp de cîteva minute, nu mai există nimic altceva, iar imaginea este greu de suportat, și sînt capabil de orice faptă. Dar stau aici, citind un ziar vechi, și suport. Pasiv... Aștept piese de schimb pentru mașina care nu este a mea.

Deja o amintire :

(în timp ce în Algeria oamenii sînt schingiuiți)

zăpada rece și uscată care nu se așeza pe asfalt, zăpada ușoară, spulberată de mașinile ce treceau ; mijlocul șoselei în mare parte curat, cenușiu și uscat, și doar pe cele două părți se așternea un văl alburiu, pînă ce trecea următoarea mașină, dar și o bicicletă ce înainta încet era de ajuns pentru a-l spulbera și a-l așeza mereu în alt chip, ca pe un volan. Nu depășeam aproape deloc. Iar în afara localităților mergeam cu optzeci la oră. Eram în localitate, știam, deși printre pendulările obsedante ale ștergătoarelor mă gîndeam la cu totul altceva, ochii mei au văzut însă, piciorul a plecat de pe accelerație, iar prezența de spirit ce adeseori face minuni nu m-a părăsit în momentul în care am simțit mașina derapînd, ca un tremur, mai întîi în direcție, apoi în corpul meu. Piciorul nu a apăsat pe frînă, ci a accelerat imediat. Cînd am simțit derapa-

rea am văzut în stînga ceata de şcolari, în dreapta vitrina unei lăptării de ţară, cu reclame de brînză şi ciocolată. Un moment am mai sperat, cu tot calmul, că aş putea controla deraparea lină, ca altădată ; apoi am ştiut : Deci totuşi ! şi am strîns pipa tare în dinţi, de parcă asta conta. A durat apoi aproape o veşnicie, aşa mi s-a părut, în timp ce mă roteam pur şi simplu, oricum aş fi tras de volan. Şi parcă în bătaie de joc, nu m-a întors spre stînga, ci deodată spre dreapta, ca pe o sanie, de-a curmezişul străzii. Nu mai ştiam ce e dreapta, ce e stînga, nimic nu se mai potrivea. Din fericire nu venea nimic din sens opus ; un camion cu remorcă care apăruse, ca să zicem aşa, în memoria mea, în realitate tocmai trecuse pe lîngă mine. Vedeam doar satul învîrtindu-se. Asistam. Neputincios şi perfect lucid. În stînga vitrina lăptăriei, în dreapta şcolarii. Ca într-un carusel. Cînd s-a lovit în sfîrşit, am avut o senzaţie ciudată, ca un ecou întîrziat, care nu m-a surprins ; ştiam de mult că obişnuita minune nu avea să se întîmple. Îmi pierdusem pipa, asta era tot, iar maşina stătea cu botul în direcţia opusă, oprită de o bornă ; altfel aş fi fost acum în vitrină. Ştergătoarele mergeau în continuare. Dintr-o dată foarte nervos, mînuind comenzile ca un începător, am încercat să plec mai departe, dar maşina nu mergea, eram în viteza a treia, motorul murise, am schimbat într-a întîia, am apăsat pe ambreiaj pentru a porni motorul. Dar nici aşa maşina nu voia să meargă. Se tîra.

În sfîrşit, am coborît să cercetez maşina. Nici urmă de tablă îndoită. Am constatat uşurat ; dar fiindcă în acel moment am simţit că în jur se deschiseseră toate ferestrele satului, m-a năpădit ruşinea cum stăteam aşa, înconjurat de şcolarii ce se zgîiau la mine ; cel puţin aşa mi se părea, deşi ei se uitau doar la Porsche-ul care se rotise atît de caraghios sub ochii lor. Un puşti spunea tot timpul : Ce s-a mai învîrtit, ce s-a mai învîrtit ! Simţeam acum lipsa pipei şi nu găseam gestul potrivit ; am înaintat pînă în mijlocul străzii şi am pipăit cu vîrful pantofului asfaltul, pentru a arăta lumii întregi că era polei. Abia atunci s-au deschis de fapt geamurile din jur. Am fost nevoit să aştept, cu mîinile în buzunarele pantalonilor, pînă ce maşina a fost remorcată, şi am întrebat de numele satului, ca şi cum aş fi căzut din lună.

Mă aflam la Lengnau, cantonul Berna.

Mai tîrziu, în local, în timp ce-mi beam rachiul, am aflat de la chelneriţă că în curba aceea se întîmplaseră multe, chiar şi accidente mortale.

Nu ştiu de ce povestesc toate acestea.

Accidentul meu nu mă interesează.

Numele meu fie Gantenbein.

Începutul ar fi uşor :

Intru, dimineaţa, intru pur şi simplu în magazin şi aştept. Cu ce vă putem servi ? Fac ca şi cum n-aş înţelege germana elveţiană. Privesc în jur : ochelari, lupe, binocluri, ochelari

de toate felurile, lorniete, pince-nez-uri, dar mai ales ochelari. Ce-mi doresc se află în vitrina dinspre Fraumünsterstrasse (în față dreapta) de cîteva săptămîni. De fapt domnișoara în alb, care repetă întrebarea pusă în dialect mai întîi în americană și apoi în germana literară, este încă ocupată, și e de ajuns să dau din cap, în semn că am răbdare sau măcar maniere. (Cred că e mai bine să-mi asum rolul în germana literară. Am întotdeauna un sentiment al rolului, cînd vorbesc germana literară și astfel mai puține reticențe. Engleza mea ar fi prea sărăcăcioasă, nu-mi ajunge decît pentru a fi, în linii generale, de acord. Iar franceza nu-mi ajunge nici pe-atît; mă simt inferior oricărui francez cît timp acesta nu înțelege decît limba sa.) Aștept deci, în timp ce domnișoara se ocupă de o doamnă care întinde gîtul ca o pasăre ce-nghite apă de fiecare dată cînd i se pune altă pereche de ochelari pe nas, și sper că n-are să intre nici un cunoscut în magazin. Pe de altă parte, doamna, o americancă, se arată dezamăgită ori de cîte ori se așază în fața oglinzii cu o nouă pereche de ochelari pe nas, neputîndu-se hotărî, se pare, să accepte imaginea pe care i-o arată oglinda, și înțeleg că n-are să se decidă prea curînd. Am timp să mă răzgîndesc, dar rămîn ferm pe poziție. Cînd domnișoara mă servește în sfîrșit, nu o face cu nepolitețe la adresa americancei, ci arătîndu-i în orice clipă că localnicul e servit doar așa, în treacăt. Doresc deci — de ce oare mă bîlbîi? — o pereche

de ochelari de soare. Poftiți, vă rog! Văd, în timp ce ea îmi întinde o pereche și continuă să vorbească cu americanca, o întreagă suită, un arsenal de ochelari de soare, care nici ei nu mă interesează. Cum să-i spun? Domnișoara în alb, o simplă vînzătoare, deghizată însă în om de știință, susține că lentile mai închise nu există; altfel nu s-ar mai vedea nimic, iar ceea ce domnul a văzut afară, în vitrină, nu sînt ochelari de soare, spune ea, ci o pereche de ochelari pentru nevăzători. O cer. Uimirea ei — între timp americanca s-a hotărît și trebuie să fie condusă la ușă cu deosebită politețe, căci n-a găsit nimic — uimirea legată de dorința mea i-a trecut în momentul în care, fiind singurul client, mă servește în continuare; nu refuză fățiș să-mi vîndă ochelari, dar o face continuînd să-mi ofere ochelari de soare, ca și cum domnul ar fi glumit doar, unii mi-i și împinge pe nas, pînă ce-mi pierd răbdarea și cer, pur și simplu, ceea ce doresc, nimic altceva decît o pereche de ochelari negri pentru nevăzători. Poftiți, vă rog! Să sperăm că nu o să intre tocmai acum șeful, pentru a se ocupa de acest client special. Cine știe dacă nu este necesar un certificat medical! În sfîrșit, mă văd servit după dorință, mi se mai spune că ochelarii aceștia nu sînt decît atrape, menite să ascundă ochii orbi, de aceea sînt atît de întunecați, și întreb cît am de plătit. Dacă ochelarii stau fix, întreabă domnișoara în alb: acum cenușie ca scrumul, liliachiu-pămîntie, și întinde mîinile spre tîmplele mele, încît o văd

foarte de aproape, gura mare și senzuală, acum violetă, ca pruna, și dintr-o dată s-a lăsat seara, amurg, crepuscul, eclipsă solară. Totuși e ziuă, se aude : numai ziua în amiaza-mare răsună vocile așa. Văd acum soarele ca în depărtații ani ai copilăriei, cînd îl priveam printr-o bucată de sticlă afumată : neașteptat de mic, fără coroana strălucitoare, gălbui pînă la alb-cenușiu, culoarea caiselor necoapte sau așa ceva, însă metalic. Ochelarii, spun eu, stau foarte bine. Ea mai verifică o dată, și văd din nou gura brumărie. Atît de aproape încît aș putea s-o sărut. N-am să mai sărut niciodată, gîndesc; materialul din care sînt făcute buzele îmi este prea străin. Îi simt parfumul și îi văd părul, cenușiu-albăstrui, ca penele cocoșului, și pielea ei de brîndușă. Ezit să mă uit în oglindă și scot ochelarii ; nici urmă de amurg, e ziuă, afară strada, oamenii, mașinile colorate, soare, vitrine, strada în soare, totul ca de obicei, Fraumünster-ul în bătaia clopotelor de la ora unsprezece, cu pescăruși. Din fericire intră alt client, iar atunci cînd domnișoara în alb se scuză pentru un moment, ca să-l servească, îmi pun din nou ochelarii. Îmi privesc mîna, carnea ca marțipanul învechit, fleșcăită și cenușie. În oglindă, da, tocmai observ că nu e o ușă, ci o oglindă, văd un bărbat de statura mea, fără să știu că omul din oglindă, ai cărui ochi nu pot fi văzuți, m-a recunoscut și el. Cînd mă apropii, ca să-i văd ochii, vine și el spre mine ca un orb care nu se dă în lături, de parcă ar vrea să treacă prin mine — dar

apuc să-mi scot ochelarii. Vă rog ! spun și plătesc...

Începutul ar fi făcut.

Și apoi ?

Desigur, îmi trebuie și un baston.

Îmi imaginez :

Prima ieșire a lui Gantenbein în lume, nelipsită de emoții, nu-l duce departe ; căci primul concetățean, căruia Gantenbein, echipat cu ochelarii lui negri și cu bastonul alb cu care lovește ușor bordura, așa cum fac orbii, îi taie calea ținînd-o drept înainte, îl bruftuluiește, întrebîndu-l dacă n-are ochi în cap, iar Gantenbein, în loc să fie bucuros de această primă confirmare, rămîne mut de supărare și se mai și întoarce după bădăran. Un orb care își întoarce capul ! prima gafă. Hotărîrea sa de a nu se feri din calea nimănui și de a merge înainte fără a privi persoanele pare a fi bună, doar că a exagerat. Un timp, Gantenbein rămîne pe loc ; trebuie să se destindă, înainte de a pleca mai departe, tatonînd bordura cu bastonul. Desigur, și-a ales un cartier pe care-l cunoaște. Kreuzplatz, Zeltweg, Heimplatz, acesta a fost odată drumul său zilnic spre școală, îl știe pe dinafară. Doar pe Hohe Promenade, singur pe alee, își scoate ochelarii : Zürich-ul este un oraș albastru, dar ochelarii îl fac atît de cenușiu încît ți-e teamă, cenușiu bătînd în violet. Un sentiment al despărțirii, în clipa în care își pune din nou ochelarii, e inevitabil. Deci, mai departe. Și alege-

rea orei pare să fie bună, în timpul pauzei de prînz, cînd oamenii nu cercetează, ci înaintează cu gîndul la masă. Mai apoi, în dreptul Helmhaus-ului, unde un domn credul își oferă serviciile și îl ajută la traversare, își reproșează că e escroc, dar cu aceasta va trebui să se obișnuiască. Storchengasse, Weinplatz, Rennweg, încet-încet merge tot mai bine ; ciocăniturile cu bastonul nu trebuiesc nici ele exagerate, e suficient dacă le repetă din cînd în cînd. Important e, mai ales, de a te abține în gînd de la orice părere, indiferent ce vezi. De ce oare orbii nu par niciodată triști, ci împăcați ? Încet-încet, îmi pare, lui Gantenbein începe să-i placă, pînă cînd deodată, din spate, — ochelarii lui nu deosebesc culoarea roșie — se aude scrîșnet de cauciucuri frînate, exact în spatele lui. De spaimă, fără să fi fost lovit vreun pic, își pierde bastonul ; acesta se află, Gantenbein îl descoperă deîndată, între roțile mașinii oprite, pe asfalt ; și imediat face a doua gafă : orbul nu poate să aștepte, ci se apleacă să-și ridice el însuși bastonul. S-a dat oare de gol ? Martori nu lipsesc, scrîșnetul cauciucurilor frînate i-a oprit pe mulți din drum, îi vede, lemurieni, unii dintre ei se apropie, învinețiți de curiozitate sau de reproș, în timp ce într-un automobil sport violet (Karmann), o blondină înfricoșător de decolorată stă și dă din cap, o Undină cu păr verzui și cu buze brumării. Dacă e orb ? Haina ei de blană are culoarea algelor putrede. Dacă e orb ? — și el spune că este, da, pentru prima oară spune

lumii că este orb, așa e, și privește în jur, pentru a vedea dacă este crezut... Din fericire, nu se afla nici un polițist prin apropiere. Lemurienii se ciondăneau între ei, întrebîndu-se cui i-ar datora el viața, și erau de acord cu blondina din Karmann că orbul ar trebui să poarte o banderolă galbenă. La asta Gantenbein nu se mai gîndise. Tăcea. Îi lipsea pălăria, pe care o vedea pe pavajul din apropiere, dar făcînd abstracție de faptul că își pierduse pălăria, incidentul i se părea încheiat, deoarece nici piciorul său stîng, nici bara ei strălucitoare nu pățiseră nimic. De ce nu-i dădea nimeni pălăria ? Undina cea verzuie tot se mai arăta speriată de norocul lui și nu voia să plece mai departe fără a avea consimțămîntul tuturor că ar fi nevinovăția în persoană, mai ales consimțămîntul unei gospodine care tăcea cu încăpățînare. Gantenbein observă că nu mai era vorba de el, ci de ideea că o astfel de persoană se plimbă într-o astfel de mașină. Îi era milă de ea : dintr-o dată toată lumea se întorsese împotriva ei. Orbitele ei erau cafenii ca frunzișul veșted și umed rămas de anul trecut, cafenii cu luciri albăstrui. Informat cu glas tare de către gospodina care îl luase de braț că cea care era cît pe aci să-l calce ar fi o cocotă, da, o cocotă, Gantenbein nu scoase nici un cuvînt. Un orb nu se pronunță niciodată. Dacă nu cumva e rănit, voi să știe gospodina, de parcă blondina decolorată din Karmann nu-l întrebase și ea mai înainte același lucru. Nu numai că era nevătămat, dar deodată își re-

căpătă și prezența de spirit : Gantenbein voia să știe ce se întîmplase. În timp ce i se explica că acum ar putea să fie mort de-a binelea, el își puse pe cap pălăria, pe care o ridicase, în fața tuturor, de pe pavaj. De faptul că era orb nu se îndoia nimeni. Reproșul lemurienilor, ce nu se puteau hotărî să se întoarcă la banalul îndeletnicirilor zilnice, era îndreptat acum împotriva circulației în general. Se mai întîmplaseră accidente în acest loc. Erau cu toții nemulțumiți. Deoarece nu se cădea ca Gantenbein să plece primul, își mai scoase o dată pălăria, ca s-o șteargă, în timp ce gospodina devenea tot mai nepoliticoasă față de cocotă. În sfîrșit, Gantenbein își puse din nou pălăria, curățată acum, pe cap, era timpul ; nu voia să aștepte sosirea poliției, care avea să ceară legitimații, carnet de conducere, eventual chiar și o legitimație de orb, și de aceea îi spuse blondinei din Karmann că ei și numai ei îi datorează viața. Apucînd cu o mînă înmănușată în violet schimbătorul, în timp ce demara, îl întrebă recunoscătoare unde vrea să meargă. Acasă ! spuse el. Unde locuiți ? întrebă ea. Din spate se auzeau din nou claxoane, iar Gantenbein mai vedea și un tramvai care din cauza lor nu putea să înainteze, de aceea se așeză fără multă vorbă în mașină, întîmpinat de clefăiala unui cățeluș pe care într-adevăr nu-l văzuse. Un caniche tuns perie. Blondina demară nervos, o zgîlțîitură, apoi porniră la drum.

Și acum : despre ce să vorbească ?

De ce nu poartă o banderolă galbenă, îl întrebă ea, nu cu reproș, ci matern. Pentru a juca rolul orbului, întrebă și el dacă cîinele, pe care aproape îl strivise, e un fox-terrier. Dar se purta ca un diletant, începător sadea, și amuți de tot. E o circulație îngrozitoare, îl anunță ea ca să se scuze pentru felul opintit în care înaintau. Mergeau spre centru, iar el vedea : lacul licărind ca sub lumina lunii, lumină de noapte cu crengi și trunchiuri negre, frunziș de bronz, nimeni nu poartă cămăși albe, drapelele cunoscute de pe pod flutură în culori necunoscute, ale unei națiuni ce nu există, și tocmai de aceea par cu atît mai vesele. Doar cunoscuta siluetă cu turnuri rămînea silueta cunoscută. Era fericit că nimeni nu poartă o cămașă albă, ușurat, bucuros, oriunde ar fi privit. Pescărușii sînt lila. Și caschetele polițiștilor sînt lila. Era încîntat. Dacă e mulțumită de Karmann, o întrebă el. De unde știe un orb că ea are o mașină Karmann ? Dar și asta îi merse, și era uimit. Era de ajuns să scuture din cînd în cînd scrumul pe lîngă scrumieră, pentru a-i dovedi că e orb. Păcat că nu puteau vorbi despre filme. Filmele sînt un punct comun. Nici ea, se pare, nu prea știa despre ce s-ar putea vorbi cu un orb, iar tentația de a vorbi, prin urmare, despre lucruri intime era mare. Dacă e căsătorit ? Cum însă o vedea, îngrozit, depășind linia continuă alb-lila, n-a putut să-i răspundă, iar după aceea, trecuseră nu numai de tramvai dar și peste întrebare ;

respiră uşurat. O da, spuse ea, e foarte mulţumită de Karmann. Din cînd în cînd îl privea cu coada ochiului, curioasă să afle cui îi salvase viaţa. Speră să nu fie un ocol pentru ea, spuse el ; adresa pe care i-o dăduse, una falsă, desigur, era destul de vagă. Cu mîinile înmănuşate în violet aşezate pe volan, aşteptînd un nou val de lemurieni să treacă strada, îl mai întrebă o dată dacă nu are pe nimeni care să-i poarte de grijă. Din fericire drumul se eliberase. Lumină verde, era nevoită să pornească. Gantenbein presimţea deja greutăţile zilnice ale rolului său ; de exemplu, să stai lîngă o femeie care conduce fără să scoţi un cuvînt, fără vreun oftat de uşurare, fără a da sfaturi de bărbat, nici măcar să nu tresari cînd vezi ceea ce ea trece cu vederea, camionul din dreapta, şi să te arăţi prietenos, cînd ea, fără să-şi observe greşeala, mai reuşeşte să scape o dată, prietenos, destins —

— Mulţumesc, spuse el, am ajuns acasă.

— Aici ? întrebă ea, şi apoi trase frîna de mînă şi spuse : Atunci sîntem vecini.

La asta Gantenbein nu se aşteptase.

— Da, anunţă ea, sîntem vecini !

Şedeau în maşină pe loc, iar ea oprise şi motorul, în timp ce Gantenbein, lipsit de orice prezenţă de spirit, continua să şadă. Şi acum ? Că un orb ar putea să spună din maşină, din mers, deci fără bastonaşul său cu care loveşte bordura, că aici e acasă, nu o miră. Pesemne, credea în cel de-al şaselea simţ al său, vizibil bucuroasă de-a avea un vecin care n-a putut

niciodată să vadă bărbaţii care intrau şi ieşeau de la ea, iar gîndul de a apărea în ochii lui drept o doamnă îi dădea aripi. Dacă nu bea o cafea ? Ar fi preferat coniac. Sau un ceai ? Nu îndrăznea să o refuze, trebuia s-o trateze ca pe o doamnă, pentru a-şi salva rolul, şi cînd ea îl întrebă cu toată nevinovăţia cum îl cheamă, n-avu încotro şi trebui să se prezinte.

— Gantenbein ? întrebă ea. Nu cumva sînteţi rudă cu —

— Nu, spuse el.

— Nu, spuse ea, ce coincidenţă !

Şi repetă asta de mai multe ori, în timp ce scormonea în poşeta de piele de crocodil, în căutarea unei cărţi de vizită, o cărţulie cu marginile netăiate, pe care el o putea citi prea bine ; totuşi ea îi citi : CAMILLA HUBER. Ceea ce era scris dedesubt nu mai citi : *Manicure*. Nu era pentru orbi. Cu atît mai puţin menţiunea : Numai după programare telefonică. Iar el repeta doar ceea ce auzise : CAMILLA HUBER. Era de ajuns. Puse cartea de vizită în buzunar, în timp ce ea întrebă unde anume exact locuieşte el, vecinul ei.

— Acolo, spuse el, în casa albastră.

Dar ea nu văzu nici o casă albastră.

— Hm, spuse el, dar unde sîntem ?

Era nevoit să mintă în continuare.

— Nu-i asta strada Feldegg ? întrebă el.

— Ba da.

Dar nu era capătul de jos, ci capătul de sus al străzii Feldegg, care e destul de lungă, aşa că de vecinătate nici nu mai putea fi vorba ;

cuconița din mantoul de blană era vizibil dezamăgită, în plus, îngrijorată, căci în cel de-al șaselea simț nu te mai puteai încrede ; și nu renunță, nu, nu, în această situație cu atît mai puțin, porni din nou motorul pentru a-l conduce pe Gantenbein pînă în fața casei, dacă nu accepta invitația ei la o cafea, nu putea să-și ia răspunderea, n-ar avea liniște ș.a.m.d.

Acceptă invitația ei.

În lift, în timp ce ea vrea să știe dacă i se întîmplă des să se rătăcească prin oraș, el închide ochii, pregătindu-se pentru prima sa vizită în calitate de orb, pentru ca la ieșirea din lift să se împiedice într-un mod credibil (nu prea tare). Camilla este înduioșătoare ; de cum a ajuns în locuință îi ia paltonul și pălăria și bastonul. Nici Camilla nu știe dacă are nevoie de bastonul alb în locuință sau nu ; e primul ei vizitator orb. Dar are nevoie de el, se pare, neapărat, pentru a-i aminti de rolul său.

— Luați loc !

Uită că el nu vede fotoliile.

— Frumos, spune el, e frumos la dumneavoastră !

— Nu-i așa ? spune ea, fără să observe gafa lui și adaugă : Dac-ați putea să vedeți și priveliștea ! Se vede tot lacul.

Camilla exagerează.

— Se văd și munții ? întreabă el.

După ce Camilla, îmbrăcată încă în mantoul ei brunat, a deschis pe furiș un geam, pentru a-l primi cu o atmosferă proaspătă, ea se mai interesează o dată dacă într-adevăr nu l-a rănit. O privește cum, fără zgomot, trage o pătură peste canapea, îndepărtează tot fără zgomot două pahare de coniac și un sutien, de parcă s-ar îndoi de faptul că e orb, rămîne însă, pesemne fiindcă nu a observat-o, grămăjoara veștedă a celor doi ciorapi, pe care el, la prima ocazie cînd Camilla îi întoarce spatele, o împinge cu piciorul sub canapea. Ca de obicei cînd se află pentru prima oară într-o locuință străină e ușor încurcat, atent de a nu iscodi în jur, deși și-a făcut o primă impresie, pe care încearcă s-o acopere cu vorbe. Gantenbein discută despre chirii și scumpirea vieții, în timp ce Camilla golește scrumierele din ajun, de acord cu tot ce-i îndrugă el. Apoi se uită în jur. Acum, după ce a dispărut și grămăjoara veștedă a ciorapilor, locuința e cît se poate de plăcută, locuința unei femei independente, Gantenbein mai spune ceva de deranjul pe care i-l face, dar în zadar ; Camilla a trecut deja în bucătărie să pună apa la fiert.

Gantenbein rămîne singur.

La un moment dat în viitor, căpătînd siguranță după o oarecare experiență ca orb, Gantenbein se va aventura în orice societate ; iată-l într-o vilă, cu ochelarii negri de orb pe nas, discutînd cu un colonel pe care îl confundă cu un faimos afacerist. Unui orb nu i-o poți lua în nume de rău. Nu poate să-l deosebească nici pe judecător de falsificatorul de iscălituri, care este văr cu acel afacerist. Tot timpul, Gantenbein va trebui să primească lămuriri, pentru a dovedi că este orb. Îl vor con-

duce la masă, pentru a-i explica în timpul dineului ce ar fi dorit domnii să vadă și ce nu. Îi vor înfățișa o lume așa cum apare în ziare, și prefăcîndu-se că le dă crezare, Gantenbein va face carieră. Lipsa talentelor nu trebuie să-l neliniștească ; lumea are nevoie de oameni ca Gantenbein, care nu spun niciodată ceea ce văd, iar superiorii îl vor aprecia ; consecințele economice ale acestei aprecieri nu vor întîrzia să apară. Pentru a nu ieși din rol, Gantenbein se va feri să se dezică de concepțiile sale sau chiar numai să le modifice, doar fiindcă vede lucruri care combat aceste concepții. Va face carieră politică, nu una adevărată, dar una onorifică ; va fi peste tot, sprijinindu-se în bastonașul său pentru a nu se împiedica ; și fiindcă s-a convenit odată pentru totdeauna că Gantenbein nu vede ceea ce se joacă sub ochii lui, părerea lui va fi ascultată peste tot cu plăcere. Din cînd în cînd, lucrurile ar putea lua o întorsătură penibilă, ca atunci cînd întîlnindu-l pe un domn, prezentat drept Monsignore, Gantenbein întreabă orbește cine a fost cel care mai adineauri a vorbit de porcii de jidani ; acela fusese chiar Monsignore. La care se mănîncă icre negre. Sau va întîlni un domn, care tocmai vorbise despre libertatea culturii, și va întreba dacă un anumit domn, care sub Hitler deținuse un rol de frunte, se află și el în sală, și nu va observa că este vorba de unul și același domn. La care se vor fuma trabucuri ș.a.m.d. Vizita la Camilla Huber, *Manicure*, este doar prima probă, iar atunci

cînd ea se întoarce cu cele două ceșcuțe de cafea, Gantenbein mai e încă începător.

— Cum îl cheamă pe cățelușul dumneavoastră ? întreabă el.

— Teddy.

— Simpatic animal.

— Nu-i așa ? spune ea și nu se întreabă nici un moment cum de a aflat el acest lucru.

Atît timp cît laudă, orbul poate vorbi despre orice. Și Gantenbein nu poate să renunțe la contra-probă.

— Ce ziceți, adaugă el după o scurtă pauză, fotoliile astea Miller sînt totuși oribile. Așa se pare. De-a dreptul oribile.

— De unde știți ? îl apostrofează ea, pentru a-i atrage atenția asupra incompetenței lui, apoi prietenoasă : Nu luați zahăr ?

El dă din cap.

— Prăjitură ?

Ezită.

— Tort à la Engadin, anunță ea, din păcate început, adaugă cu sinceritate, dar foarte proaspăt.

Deși nu-i plac dulciurile, cere totuși. Prima sa masă ca orb ! Cu tortul e simplu ; pipăi pur și simplu cu furculița oarbă prin farfurioară, pînă ce-l găsești. (Mai dificil va fi cu păstrăvii, pe care îmi place să-i tranșez singur ; Gantenbein va fi nevoit să facă din asta numărul său : un orb care își tranșează de unul singur păstrăvul și încă mai rapid decît orice chelner, de necrezut, de fiecare dată comesenii ră-

mîn uimiţi şi îl roagă pe orb să le tranşeze şi lor peştele, încîntaţi de neobişnuitul situaţiei.)

— O doamne, spune ea, linguriţele.

Mimează nepriceperea.

— E îngrozitor, rîde ea, ştiţi, nu sînt deloc gospodină —

Deci acesta ar fi rolul pe care şi l-a asumat Camilla. Speră să fie luată de Gantenbein drept intelectuală ? Deci, în orice caz, nu casnică ; asta e sigur. Artistă oare ? Gantenbein înţelege : în orice caz o femeie cu o meserie. Altfel nu s-ar plimba încolo şi încoace pentru fiecare linguriţă, fără să se dezbrace de mantoul ei brunat, bucuroasă de parcă ar începe o viaţă nouă. Asta o face mai frumoasă decît este, cel puţin mai tînără. Îi place să nu fie văzută, stînd pe canapea cu picioarele îndoite sub ea, după ce, încetişor, ca Gantenbein să nu observe şi să nu înţeleagă greşit, îşi scosese pantofii violeţi şi îi pusese pe covor, la îndemînă.

— Nu face nimic, spune ea.

Ce nu face nimic ?

— Teddy o să fie mulţumit, spune ea.

Probabil o bucăţică de tort care căzuse pe covor, dar fiindcă n-a fost un şiretlic pus la cale cu intenţie, convinge. Acum însă, Gantenbein nu are nicidecum voie să înţeleagă ; numai de n-ar spune mulţumesc, cînd Camilla îi aşază o nouă felie de tort pe farfurie. O taie cu furculiţa, ca şi cum ar fi cea dinainte, pe care o mănîncă cîinele. De ce el, ca orb, nu are cîine ? Camilla îşi poate închipui prea bine

spaima sa în momentul în care a simţit bara maşinii atingîndu-i pulpa. Apoi, cînd Gantenbein cere un coniac pentru a-şi mai veni în fire, Camilla nu găseşte sticla pe care Gantenbein o zărise de-o bună bucată de vreme. Camilla nu o vede. De aceea o ajută, lovind ca din nebăgare de seamă sticla cu farfurioara pe care o pune deoparte. Fără să întrerupă conversaţia (despre ce era oare vorba ?), Camilla se duce la bucătărie să spele unul din cele două pahare de coniac, în timp ce Gantenbein, cunoscător al mărcilor de coniac, nu poate să se abţină să ia sticla în mînă, pentru a-i citi eticheta. Şi cum Camilla se întoarce înapoi fără zgomot, învăluită în mantoul ei de blană, dar fără pantofi, deci fără să se facă auzită, îl găseşte pe Gantenbein nu numai cu sticla de coniac în mîna stîngă, ci şi cu ochelarii în mîna dreaptă. Ca să poată citi mai bine. Mai rău nici că ar fi putut să se demaşte, Camilla însă se scuză doar că nu era altă marcă de coniac în casă, şi spaima de a se fi dat în vileag îl salvează pe Gantenbein de gestul care ar fi stupefiat-o pe Camilla : de a-şi pune imediat ochelarii la ochi. Dar se abţine. De spaimă. Şi cînd şi-i pune mai tîrziu, după ce a băut coniac pentru a-şi mai veni în fire, gestul este cît se poate de convingător, un gest obişnuit, spontan, neostentativ, care nu deranjează în nici un fel. Şi discută nestingherit despre ultimul zbor cosmic, deci despre viitor şi omenire, deci despre lucruri pe care nimeni nu poate să le vadă. Mantoul ei de blană, văzut

fără ochelari, este de culoarea chihlimbarului, iar părul, bineînțeles, nu verde-albăstrui, ci blond, un blond oxigenat obișnuit. Iar buzele nu sînt nici ele brumării ; dar Gantenbein se obișnuise într-atît cu ele, încît adevărata culoare a rujului ei, văzută fără ochelari, i se pare la fel de nenaturală. Totuși a meritat să-și scoată pentru un timp ochelarii. Gantenbein știe acum că apartamentul nu este violet, ci de un bun-gust obișnuit ; ar putea fi și locuința unei intelectuale, sau a unei graficiene. Doar că lipsesc cărțile. Nu vrea să asculte un disc ? Așa însă atmosfera ar deveni prea plăcută, de aceea întreabă cît este ceasul. Camilla spune : A trecut de unu. Ceasul său arată două fără zece. Vrea să-l rețină, se pare, gustă faptul de-a nu fi văzută. Gustă acest rol al ei. În momentul în care Gantenbein golește cel de-al doilea pahar de coniac, ceasul bate ora două. Evident, nu lucrează într-un birou. O doamnă ? Deloc. Pare să fie mîndră de vocabularul ei care exclude orice bănuială de respectabilitate burgheză, și în timp ce își trage din nou picioarele sub ea, Gantenbein începe să fie de-a dreptul curios cum ar dori Camilla Huber să fie văzută. Mai tînără decît este în orice caz. Chiar dacă ești așa de tînăr ca mine, spune ea de mai multe ori. Gantenbein închide ochii pentru a-i urmări mai bine dorințele. O dată, Camilla a fost măritată. O dată și atît. Cred întotdeauna că pot să-și permită orice cu banii lor, bărbații ăștia. Ori o femeie cu o profesiune are aceleași drepturi ca un

bărbat, e de părere Camilla. A fi menajera unui bărbat pentru simplul fapt că îl iubești este ultimul lucru, găsește Camilla. Absolut ultimul lucru. Camilla nu se vinde. Au trecut timpurile acelea. Desigur, uneori există cîte un prieten, căci e tînără, și fără prejudecăți. Zică vecinii ce-or vrea. O femeie independentă. Liberă. Nu o persoană care se lasă invitată oriunde. Departe de căsnicia burgheză, desigur. Căsnicia, doar, nu e decît o formă de libertate vîndută. Nici vorbă de așa ceva. Gantenbein înțelege. O femeie modernă. Cu o profesiune, deși Gantenbein nu o va vedea niciodată la lucru, o femeie care stă pe picioarele ei și își conduce mașina ei, desigur, mașina pe care și-a cîștigat-o din munca ei. Camilla nici nu-și poate închipui viața în alt fel, o femeie liberă și independentă, o femeie de azi, și nu mai trebuie să repete, Gantenbein a înțeles deja care este rolul pe care Camilla vrea să-l joace în fața lui și este gata să-l accepte, cu condiția ca și Camilla să-i lase lui rolul de orb.

— Desigur, spune el, stînd în pragul ușii după ce Camilla i-a dat paltonul pe care era cît pe aci să-l uite, desigur că o să ne mai vedem din moment ce sîntem vecini.

Camilla încuviințează fericită.

Un bărbat, un intelectual, a împlinit patruzeci și unu de ani, fără succese deosebite, fără greutăți deosebite ; dar atunci cînd apare

un succes deosebit se sperie de rolul ce l-a jucat pînă atunci.

Se confundase oare cu rolul său ?

Se întîmplă într-o societate restrînsă și amiabilă, unde se știe prețuit și unde, de fapt, nu se întîmplă nimic, absolut nimic, o seară ca multe altele. Nu știe de ce se sperie. Își spune că a băut prea mult (două pahare ! dar poate că nu rezistă la mai mult) și se reține, ține, în timp ce gazda ospitalieră intervine cu sticla în discuție, mîna dreaptă peste pahar, fără să spună un cuvînt, pentru a nu atrage atenția, însă decis, chiar violent, ca și cum spaima ar mai putea fi îndepărtată, străduindu-se totodată să păstreze mina unui ascultător atent. Ce e cu el, întreabă o doamnă, care de o bună bucată de vreme nu mai participă la discuție. Iar stăpînul casei, dojenit de către soția sa din cauza paharelor goale, vine și el să pună paie pe foc : Ce e cu Enderlin ? Acesta știe doar că nu are nimic de spus. Mai tîrziu acceptă să i se umple paharul, căci nu poate fi alcoolul de vină, din contră, e prea lucid. Din păcate, nu e decît ora unsprezece, iar o retragere discretă, imposibilă ; bea. Chiar în zilele acestea a apărut în presa din oraș, dar și din străinătate (ceea ce face întotdeauna o cu totul altă impresie, deși starea de fapt rămîne aceeași) o notiță de trei rînduri în legătură cu chemarea lui Enderlin la Harvard ; lui însă i se pare penibil că tocmai acum s-au găsit să vorbească despre această notiță, mai ales că gazda, pentru a-l înveseli pe Enderlin, are nenorocita idee de-a ciocni în cinstea evenimentului. În zadar încearcă să schimbe vorba ; lui Enderlin nu-i trece nimic prin minte care să-i intereseze. Cineva din pîcla de dincolo de lampadar, vreo fiică, nu știe ce este Harvard-ul ; și se ivește o pauză în timpul căreia gazda trebuie să explice ce este Havard-ul și ce înseamnă o invitație la Harvard. Deci, noroc ! nu pe un ton festiv, însă cu suficientă caldă seriozitate pentru a lăsa o pauză în urmă, o pauză în jurul lui Enderlin. O invitație la Harvard, mda, Enderlin încearcă s-o bagatelizeze, puțin indispus însă că nimeni nu-l mai credea în stare de așa ceva. Vinul, vin de Burgundia din 1947, place tuturor, dar pauza din jurul lui Enderlin persistă. În definitiv (Enderlin trebuie să spună ceva, pentru a nu sta mut ca o statuie), s-a întîmplat să fie chemați și șarlatani la Harvard, iar aceasta nu este prima invitație pe care el, Enderlin, o primește. Dacă e s-o spunem. Pentru a fi drept, trebuie să remarce că și universități mai mici, cum ar fi cea din Basel se bucură de o reputație solidă. Sau cea din Tübingen. Dar despre asta, Enderlin nu voia și nu trebuia de fapt să vorbească ; și n-o amintește decît între patru ochi, în timp ce întreaga societate se ocupă de caniche-ul care apăruse în cameră pentru a prezenta cunoscutul său număr de năzdrăvănii. Simpatic animal ! Enderlin este de aceeași părere, fericit că întreaga atenție se îndreaptă, cel puțin pentru

moment, asupra cățelului. Cînd pleacă la Harvard, întreabă una din doamne, și după ce îi spune, din păcate atît de încet încît ceilalți, de dincolo de lampadar, mai pun încă o dată aceeași întrebare, și după ce Enderlin este nevoit să mai răspundă o dată, de data aceasta suficient de tare ca să audă toți cînd va pleca la Harvard, Enderlin se află bineînțeles din nou în centrul atenției, cu toate năzdrăvăniile caniche-ului. Acum ar trebui să povestească ceva vesel, o anecdotă care să destindă atmosfera. Dar lui nu-i vine nimic în minte. Lumea așteaptă, fără încordare, dar cu atenție. Ce povestește un bărbat vizavi de cariera sa? Toți cei care au reușit știu să povestească cum au fost alungați o dată de la școală, lumea cunoaște povestea, dar o va asculta întotdeauna cu plăcere. Enderlin însă nu știe nimic, are cuvîntul, știe doar că nu are nimic de spus. Gazda oferă între timp trabucuri, iar soția sa găsește că a sosit momentul să scoată afară cățelul cel vioi, care a ajuns să se creadă buricul societății amuțite. Și tot nu e miezul nopții...

— Hermes a pășit înăuntru.

Asta-i tot ce știe Enderlin să spună, un proverb antic, care caracterizează exact momentul de stinghereală. Dar nu merge; Hermes a fost tema lucrării care i-a adus numirea la Harvard... În sfîrșit, gazda se simte răspunzătoare de lîncezeala care stăruie și încearcă să-i distreze cu anecdote, nimerește însă pe de lături; toți îl așteaptă pe Enderlin. Dar el nu poate să facă nimic și prelungește și mai

mult tăcerea, stînd cu mîna stîngă în buzunarul pantalonilor, ținînd paharul cu cealaltă mînă, de fapt, singurul din adunare care îl ascultă pe amfitrion, toți ceilalți, ca să spunem așa, ascultă doar prin persoana sa, rîd cînd rîde Enderlin; Enderlin este în centrul atenției cu cît prelungește mai mult tăcerea, iar faptul că amfitrionul este un povestitor excelent nu-l ajută în nici un fel: pauza în care gazda mai coboară o dată în pivniță pare inofensivă; se schimbă poziția picioarelor, se scutură scrumul, cineva deschide o fereastră, fapt salutat de toată lumea, însă pauza crește, cineva oferă prăjituri, se fumează, pendula bate ora douăsprezece, iar atunci cînd gazda se întoarce cu sticlele, crede că tocmai a pierdut un număr al lui Enderlin, privește în jur și întreabă despre ce este vorba, scoate dopuri —

Încet-încet discuțiile reîncep.

Doar pentru Enderlin, care își ia rămas-bun, s-a întîmplat ceva, nu pentru prima și probabil nici pentru ultima oară. Pînă să se nască o înțelegere va fi nevoie de mai multe clipe de spaimă de acest fel. Singur în mașina lui, ezitînd în momentul în care pune contactul, apoi ușurat că cel puțin motorul funcționează, nu se mai gîndește la ce-a fost. O seară lipsită de importanță...

A fost o oră lungă și pustie — așa îmi închipui — o oră plină de emoții, în timpul căreia Gantenbein, cu ochelarii întunecați pe nas

și cu bastonul între genunchi, a așteptat în anticamera Serviciului municipal de sănătate. Fusese nevoit să admită că pînă și un orb este o verigă socială. Fără banderola galbenă rămînea lipsit de drepturi. Cu privirea ațintită asupra tabloului unui pictor local care ispășește aici pentru faptul de-a fi achiziție publică, ședea singur-singurel în camera golașă, probabil unicul solicitant care contemplă acest tablou. În schimb, nu putea să citească ziarul care se afla în buzunarul paltonului. În orice moment ar fi putut să intre cineva. O bătrînică, măruntică, un gnom, pantofii pe care îi tîrșîia și pălăria ofilită erau mult prea mari pentru ea, ca și dantura falsă, o locuitoare a orașului care luptă pentru un loc într-unul din frumoasele și, pe drept cuvînt, mult lăudatele cămine de bătrîni ale orașului Zürich, intrase înaintea lui, iar Gantenbein îi promisese să-i țină pumnii, ceea ce, natural, uitase din momentul în care rămăsese singur cu zvonul clopotelor de la ora unsprezece, preocupat de propriul său viitor, în timp ce ea se afla acum față în față cu neputința binevoitoare a medicului, mititica de ea, cu proteza ei cea mare și cu părul de deasupra buzei ; intrase deja de zece minute. Clopotele de la ora unsprezece, unul din obiceiurile cele mai desfătătoare ale Zürich-ului, ar fi fost și mai plăcute cu ferestrele deschise, mai amețitoare, însă Gantenbein nu îndrăznea să se ridice și să deschidă fereastra. Cu ochelarii pe nas și

cu bastonul între genunchi, așa cum se cade atunci cînd soliciți o banderolă galbenă, aștepta răbdător. Trebuiau aduse dovezi, certificate de la doi medici specialiști. Alergătura (căutînd tot timpul cu bastonul bordura !) și vorbăria pînă cînd se găsiseră doi medici locali care să se lase înșelați fără a cere în mod special socoteală, îl costaseră pe Gantenbein aproape o lună, ca să nu mai vorbim de nervii pe care și-i făcuse. Dar acum se aflau în buzunarul său, certificatele, și nu mai era nevoie decît de ștampila Serviciului municipal, care, după cum se spune, dă dovadă de multă înțelegere, deși îl lasă pe Gantenbein să aștepte, ca și cum un orb n-ar mai avea nimic de pierdut pe lumea aceasta... Oare nu-i mai avantajos, se mai întreabă Gantenbein o dată, să fii surd în loc de orb ; dar acum e deja prea tîrziu. Clopotele de la ora unsprezece au amuțit și ele ; se aude în schimb țăcănitul unei mașini de scris de alături, la care se bate din dorința de-a o consola pe bătrîna doamnă, cerîndu-i încă o dată toate datele : data nașterii, prenumele tatălui, al cărui mormînt a fost de mult strămutat, și numele de fată al mamei, ultima adresă, boli, adresa unui unic fiu care trăiește peste ocean și care ar putea să despovăreze asigurarea. În orice caz, se scrie la mașină. Iar Gantenbein își pregătește, cu oarecare emoții, răspunsurile pentru mașina de scris de alături. Remușcări ? Din cînd în cînd, Gantenbein închide ochii : pentru a se con-

funda cu rolul său. Ceea ce îl face, după cîteva momente, să deschidă ochii din nou nu este curiozitatea de a vedea, nu în primul rînd; știm doar cum poate să arate camera de așteptare dintr-un serviciu public. Și se pare că la bătrînețe tot ce ochii văd ne pare asemenea unei camere de așteptare. Cu toate acestea, redeschidem ochii mereu. Retina ne protejează de bănuiala pe care orice zgomot o trezește în noi, și de timp; vedem ce ne arată orologiul din apropiere, de la Sf. Petru, iar ceasurile arată întotdeauna acum. Ne protejează de memorie și de hăurile ei. Gantenbein este fericit că nu e cu adevărat orb. Dealtfel s-a obișnuit deja cu culorile deformate de ochelarii săi întunecați: soarele alb lăptos deasupra fațadelor de cenușă; frunzișul de bronz; norii care anunță mincinos o vijelie de catran. Ciudată și așa încît Gantenbein nu se poate obișnui cu ea rămîne pielea, de culoarea brîndușelor de toamnă, a femeilor.

La un moment dat, în timp ce Gantenbein se uita la ceas, trece un funcționar, cu un dosar negru (doar negrul rămîne negru) în mîna albăstruie, fără să scoată un cuvînt și fără să dea din cap, poate că a aflat că este vorba de un orb, în orice caz, nu salută printr-un gest al capului, nici Gantenbein nu o face, iar apoi, Gantenbein rămîne din nou singur, cu bastonul între genunchi, și are timp destul să cîntărească încă o dată lucrurile: avantaje, dezavantaje —

Și își menține hotărîrea.

Resemnîndu-se la gîndul de-a nu mai fi primit acum, căci serviciile publice închid la douăsprezece fără un sfert, după cîte știe el, pentru a descongestiona transportul în timpul orelor de vîrf, resemnîndu-se deci de-a fi rechemat la ora două, își umple o pipă, cu gesturile obișnuite, o operație pe care poți s-o lași în seama degetelor, fără a privi, orbește... Avantajele precumpănesc... Doar acum, cînd o aprinde, privește flacăra care scapără, deși limba lui știe deja că tutunul s-a aprins. Dezavantajul care îl sperie cel mai mult: interiorizarea la care îl expune rolul său de orb. Acum iese fum. Gantenbein se simte de fiecare dată fericit că nu este cu adevărat orb; pipa ar fi cu totul alta dacă n-ar vedea fumul, amară, narcotizantă, ca o pastilă sau ca o injecție, lipsită însă de vioiciune. Recenta întîlnire cu Camilla Huber îl întărește în speranța că ar putea să-i ajute pe oameni să se simtă puțin mai liberi, liberi de teama că minciunile lor ar putea fi văzute. Și mai ales, așa speră Gantenbein, oamenii se vor ascunde mai puțin față de un orb, iar el va putea să-i cunoască mai bine, și se vor naște raporturi mai adevărate dacă le acceptă și minciuna, raporturi bazate pe mai multă încredere.

În sfîrșit, medicul îl poftește înăuntru.

Gantenbein Theo, născut atunci și acolo, toate datele sînt menționate în certificatele

pe care medicul, așezîndu-se, le examinează, nu superficial, dar rapid, căci pe curînd va fi douăsprezece fără un sfert. Par a fi în ordine, certificatele, judecînd după indiferența mută a doctorului. Certificatul oficial de cecitate, un formular dublu, se află deja în mașina de scris; Gantenbein nu trebuie decît să spună, punct cu punct, adevărul, ceea ce nu este întotdeauna ușor, căci fiecare formular, după cum se știe, presupune un caz tipic care nu există niciodată în realitate. De exemplu, Gantenbein nu are patron. Venituri? O întrebare ce contravine constituției; ea lezează secretul bancar elvețian căruia țara îi datorează atît de mult, însă Gantenbein, ca să nu le facă greutăți, numește o sumă, așa încît statul îngrijorat să poată respira ușurat, în timp ce secretara bate la mașină. În rafale. Grija ei de căpetenie nu este răspunsul propriu-zis, ci de-a nu greși. Doar atît. Urmărită de mina bănuitoare a medicului; Gantenbein vede: medicul își suspectează secretara, nu pe orb. Ceea ce lui îi convine, și n-ar mai lipsi decît ca secretara să fie nevoită să șteargă; medicul, așa cum arată, n-ar striga la ea, ci ar pedepsi-o purtîndu-se mai drăguț cu orbul decît cu ea. Pregătindu-se să iscălească, în momentul în care cartonașul galben, legitimația de orb propriu-zisă, va fi completat, medicul deșurubează deja capacul stiloului. Lucrurile merg bine. Ca întotdeauna, Gantenbein e neliniștit din cauza închipuirilor sale inutile; de pildă, dacă ar trebui să jure pe certificatele

medicilor specialiști. Există în ultimul timp atîția vagabonzi, povestește medicul, care își procură astfel de certificate pentru a le impresiona pe femei. Ce-i veni oare să spună lucrul acesta? Dealtfel se pare că bătrînica dinainte i-a fost de mare folos, referindu-se la părerile domnului orb care așteaptă acolo afară, în anticameră; apariția sa aici, Gantenbein simte acest lucru, a fost pregătită. Ușor de zis! spune medicul cel prietenos, contrazicîndu-l pe Gantenbein: Dar unde să-i adăpostim pe toți oamenii bătrîni? Și dă cifre, pentru a întreba: Vedeți o rezolvare? Gantenbein se mulțumește să se arate tot mai înțelegător față de greutățile pe care un medic de la serviciile sociale le întîmpină zilnic. Lipsa de prevedere a unor opinii, ca acelea pe care Gantenbein le-a exprimat în camera de așteptare pentru a-i face curaj bătrînicii, îi folosește; lipsa vederii devine mai credibilă. Dar în momentul în care medicul, pentru a-și dizolva în fum nerăbdarea față de secretară, caută, fără să scoată un cuvînt, chibrituri, Gantenbein scoate politicos bricheta. La aceasta, medicul nu se aștepta. Acum însă, secretara șterge ceva. La aceasta, medicul se aștepta. Spiritul nostru nu poate fi peste tot în același timp; medicul uită de țigară, iar Gantenbein, la fel. Cu ochii pe secretară, preocupat să se stăpînească pînă cînd, în sfîrșit, sosește legitimația, nu mai rostește nici un cuvînt, în timp ce Gantenbein face să dispară bricheta. Acum iscălește. Banderola galbenă va fi

expediată contra ramburs, spune secretara. Ca întotdeauna cînd obține de la autorități ceea ce dorește, Gantenbein se arată deosebit de înțelegător, iar medicul, la rîndul său recunoscător pentru înțelegere și, poate, din nevoia de-a o contrazice pe secretara sa care îl consideră un tip infect, se ridică să-l conducă personal pe Gantenbein pînă la lift, neuitînd să-i mai spună lui Gantenbein cît de mult speră ca acesta să-și găsească totuși un drum în viață. Gantenbein încearcă să-l liniștească, mila îl descumpănește, îl asigură că înainte de-a orbi a apucat să vadă ceva din lumea asta : N-a fost doar în Grecia și Spania, ci și în Maroc unde, de exemplu, medicul nu a fost, apoi firește la Paris, la Luvru, în Damasc, iar în tinerețe chiar și pe Matterhorn, da, desigur, însă pe vreme cețoasă. Așa se leagă, mai ales că liftul se lasă așteptat, o discuție animată despre călătorii. Un doctor n-apucă să călătorească prea mult, se înțelege, doar trei-patru săptămîni pe an. Gantenbein recomandă în mod deosebit Havana. La anu', spune doctorul, vrea să plece în Spania ; Gantenbein îl îndrumă mai ales spre interiorul țării, Salamanca, Avila, Segovia, Cordoba. Mai proaste decît drumurile din Spania, povestește Gantenbein, nu sînt decît cele din Turcia, ca să nu mai vorbim de Irak — la un moment dat sosește și liftul, dar cum nici unul nu intră, ușa se închide la loc — A văzut destule, spune Gantenbein. Doar în Rusia n-a fost, nici doctorul dealtfel. Astfel se ajunge la prima discuție politică pe care Gantenbein o poartă ca orb, și lucrurile decurg mai bine ca oricînd : te lași pur și simplu în voia opiniilor celuilalt... A doua oară se deschid ușile liftului, și nu mai e timp pentru nenumăratele sfaturi pe care Gantenbein ar putea să i le dea. În Spania, neapărat peșterile din Altamira. La Segovia, masă la „Candido“, restaurantul lui Hemingway, din apropierea apeductului. În Turcia, să nu piardă moscheea din Edirne. La Ierusalim neapărat într-o vineri. — Gantenbein se află deja în lift, cînd doctorul îi cere un deget, nu mîna, ceea ce Gantenbein nu înțelege pe moment. Arătătorul : ca să-l așeze pe butonul potrivit din interiorul liftului, ca să știe unde să apese în momentul în care aude ușile exterioare închizîndu-se. Apoi Gantenbein trebuie să-l mai asigure o dată că este așteptat jos. Banderola, spune și doctorul, va fi expediată...

Pînă aici, a mers.

Singur în lift, destins ca un actor în culise, unde se știe neobservat, Gantenbein cercetează în primul rînd legitimația oficială. A fost autorizat. Aceasta îi dă brusc o altă senzație, o altă postură — chiar și în fața doctorului, unde Gantenbein este nevoit să mai apară o dată, după cinci minute, cu liftul în jos, liftul în sus ; anume, Gantenbein și-a uitat bastonul alb. Așa e ! spune doctorul, privind în jur în timp ce-și săpunește și clătește mîinile ca să se ducă la masă ; și fiindcă secretara a plecat deja, și fiindcă nu vrea să deranjeze un om

atît de amabil, Gantenbein se repede și își ia singur bastonul de pe spătarul scaunului, speriat de moarte de nesocotința sa, prin care s-a dat de gol nu numai pe sine, ci și pe alți doi medici specialiști. Și acum ? Însă doctorul, se pare, nu observă nimic, atît de mult crede în propria sa iscălitură ; dă doar din cap, în timp ce-și șterge mîinile, la rîndul său puțin jenat de-a fi surprins în cămașă ; iar peste o săptămînă, cu punctualitate, așa cum trebuie să te aștepți din partea autorităților elvețiene, sosește și banderola galbenă care ușurează mult lucrurile.

Mai greu va fi doar cu femeile.

Bineînțeles că pentru a proba noua banderolă, Gantenbein nu se ve duce la cafeneaua pe care o frecventa cu regularitate înainte de-a orbi, ci la alta, unde chelnerii nu-l cunosc ; încîntat să vadă numai fețe noi, femei cum nu a mai văzut niciodată. Încîntarea sa nu le dă pace, vede. Gantenbein își bea Campari-ul, cu bastonașul alb între genunchi, cu banderolă galbenă pe braț ; își pune țigara în zaharniță și mai încearcă și alte trucuri ce-i sînt la îndemînă. Nu se încred oare în banderola sa oficială ? Se simte măsurat din priviri. Încearcă toate pozele nonșalanței masculine, care, bineînțeles, îl dau de gol, și vede rezultatul : și ea, femeia de la masa de alături, încearcă să pozeze într-o atitudine de nepăsare, fie că își pudrează deodată nasul, își rujează buzele sau întoarce capul ca și cum n-ar vrea să fie privită, fie că, adresîndu-i brusc un surîs, îl pune la grea încercare. Va fi dificil. Femeile nu-l vor crede niciodată pe de-a întregul, chiar cu banderola de orb pe braț, femeile simt în spate atunci cînd sînt privite.

Stau într-un bar, după-amiaza, deci singur cu barmanul care îmi povestește viața sa. Un povestitor excelent ! Aștept pe cineva. În timp ce spală paharele, spune : Așa a fost ! Șterge paharele spălate. Da, spune el încă o dată, așa a fost ! Beau — îl invidiez — nu din cauza prizonieratului la ruși, ci din cauza lipsei de dubii cu care-și privește povestea...

— Hm, spune el, iar toarnă cu găleata !

La aceasta nu răspund, ci beau.

— Fiecare poveste este o invenție, spun eu după un timp, fără să mă îndoiesc în vreun fel de grozăviile prizonieratului prin care a trecut, ci din principiu : fiecare eu care se confesează este un rol —

— Domnule doctor, spune el, mai doriți un whisky ?

Domnule doctor !

— Foamea noastră de povești, spun eu și observ că am băut prea mult — se vede din aceea că nu mai reușesc să-mi termin propozițiile și presupun că m-aș face înțeles numai prin forța judecăților mele — : Poate că nu există decît două sau trei experiențe în viață, spun eu, două sau trei experiențe, cel mult, asta-i tot ce ai, cînd povestești despre tine, cînd povestești în general : schema unei întîmplări

— dar nu o poveste, spun eu, nu o poveste. Beau, însă paharul meu e gol. Nu te poți vedea pe tine însuți, asta-i, povești nu există decît din afară, spun eu, de aici, și foamea noastră de povești ! Nu știu dacă barmanul mă ascultă, după ce șase ani a stat în Ural, de aceea îmi iau o țigară, ca să fiu independent. Ai și dumneata o poveste ? îl întreb, după ce a terminat de povestit ceea ce, în mod evident, el considera a fi povestea sa, și spun : Eu nu am. Fumez — îl urmăresc cum ia paharul meu gol de pe tejghea și-l pune în apa de spălat, și cum apucă altul, unul curat, uscat, nu pot să-l împiedic să-mi toarne încă un whisky ; tocmai fiindcă îl observ, nu pot să-l împiedic... Mă gîndesc la bărbatul de pe Kesch, o poveste pe care n-am povestit-o nimănui nici pînă azi, deși mă urmărește mereu, povestea unei crime pe care nu am comis-o. Răsucesc paharul, întrebîndu-l :

— Ai fost vreodată pe Kesch ?

— Kesch, întreabă el, ce-i asta ?

— Piz Kesch, spun eu, un munte.

— Nu, spune el, de ce ?

Ce tîmpenie, îmi zic. De ce ar fi tocmai el bărbatul pe care l-am întîlnit în 1942 pe Kesch ? Tac. Ce tîmpenie. Beau.

— Fiecare om își inventează mai devreme sau mai tîrziu o poveste despre care crede că ar fi viața sa, spun eu, sau un șir întreg de povești, spun eu, dar sînt prea beat ca să mai fiu în stare să-mi urmăresc propriile gînduri, iar aceasta mă supără, așa că tac.

Aștept pe cineva.

— Am cunoscut un om, spun eu, pentru a schimba vorba, un lăptar, care a terminat-o tare prost. A ajuns la balamuc, deși nu se credea nici Napoleon, nici Einstein, dimpotrivă, se credea pur și simplu lăptar. Și arăta într-adevăr ca un lăptar. În timpul liber colecționa timbre, dar asta era singura lui apucătură fanatică ; era și căpitan de pompieri, tocmai fiindcă te puteai bizui pe el. În tinerețe, cred, a fost gimnast, în orice caz, un om sănătos și pașnic, văduv, abstinent ; nimeni de la noi din comună n-ar fi crezut că omul acesta avea să ajungă odată la balamuc. Fumez. Îl chema Otto, spun eu, Otto al nostru. Fumez. Eul pe care omul ăsta cumsecade și l-a inventat nu i-a fost niciodată contestat, mai ales că nu cerea sacrificii de la cei din jur, ba dimpotrivă, spun eu, aducea lapte și unt în fiecare casă. Timp de douăzeci și unu de ani. Chiar și duminica. Noi copiii, care aveam voie să ne așezăm pe triciclul lui, îl îndrăgeam tare mult. Fumez. Povestesc : Era într-o seară de primăvară, o sîmbătă, iar Otto stătea, ca de obicei, fumîndu-și pipa în balconul casei sale tip, care se afla, e drept, la stradă, dar avea o bucată de grădină în față, ca cioburile să nu lovească pe nimeni. Căci din motive care lui însuși i-au rămas necunoscute, Otto a luat dintr-o dată un ghiveci, de mușcate dacă nu mă înșel, și l-a trîntit de-a dreptul în grădiniță, făcîndu-l țăndări și stîrnind vîlvă. Toți vecinii au întors capul ; stăteau în balcoane, în cămașă ca și el,

bucurîndu-se de acea sîmbătă, sau în grădinițele lor, stropind straturile, și cu toții au întors capul ca la comandă. Atîta vîlvă, se pare, l-a supărat pe lăptarul nostru așa de tare că a trîntit toate ghivecele, șaptesprezece la număr, jos în grădină, care la urma urmelor era, ca și ghivecele, proprietatea sa. Cu toate acestea l-au ridicat. De atunci Otto era considerat nebun. Și probabil că așa și era, spun eu, nu se mai putea vorbi cu el. Fumez, în timp ce barmanul meu rîde măsurat, neștiind ce vreau să spun cu asta. Ei da, spun eu, stingînd țigara în scrumiera de pe tejghea, eul său se consumase, așa ceva se mai întîmplă, iar altul nu-i venea în minte. Era îngrozitor.

Nu știu dacă mă înțelege.

— Da, spun eu, așa a fost.

Mai iau o țigară.

Aștept pe cineva.

Barmanul îmi dă un foc.

— Am cunoscut odată un om, spun eu, pe un altul, care n-a ajuns la balamuc, spun eu, deși trăia și el numai și numai în închipuire. Fumez. Își imagina că ar fi ghinionist din naștere, un om cumsecade, dar lipsit de noroc. Cum punea ceva deoparte, cum venea inflația. Și tot așa mai departe. Nu exista să cadă o țiglă de pe o casă, să nu fie și el pe-acolo. Invenția de-a fi ghinionist este una din cele mai răspîndite, căci este comodă. Nu trecea o lună pentru omul acesta fără ca el să aibă motiv de plîngere, nu trecea o săptămînă, nici măcar o

zi. Cei care-l cunoșteau cît de cît se temeau să-l întrebe : Cum merge ? Iar el nu se plîngea, se amuza doar de fabulosul său ghinion. Așa și era, mereu i se întîmpla ceva de care ceilalți erau scutiți. Pur și simplu ghinion, nu puteai să negi, atît în cele mari cît și în cele mici. Și de fapt, suporta totul cu curaj, spun eu și fumez, pînă în ziua cînd s-a întîmplat minunea. Fumez și aștept ca barmanul, care se ocupă mai mult de paharele lui, să se intereseze măcar în treacăt despre ce fel de minune a fost vorba. A fost o lovitură pentru el, spun eu, o adevărată lovitură, atunci cînd omul ăsta a cîștigat lozul cel mare. A scris și în ziare, așa că nu putea să nege. Cînd l-am întîlnit pe stradă, era palid, buimac, nu se îndoia de invenția sa de-a fi ghinionist, ci de loterie, chiar de întreaga lume. Nu era de rîs, simțeai de-a dreptul nevoia să-l consolezi. Nu putea să priceapă că nu ar fi ghinionist, nu voia să priceapă și era atît de zăpăcit că atunci cînd a plecat de la bancă și-a pierdut portmoneul. Și cred că în sinea lui a fost mai mulțumit așa, spun eu, altfel ar fi fost nevoit să-și confecționeze un alt eu, sărmanul, n-ar mai fi putut să se considere ghinionist. Un alt eu, însă, te costă mai scump decît pierderea unui portmoneu doldora, se-nțelege, ar fi trebuit să renunțe la toată povestea vieții lui, să retrăiască toate evenimentele, dar altfel, deoarece nu se mai potriveau cu eul său —

Beau.

— La puțin timp după aceea, l-a înșelat și nevastă-sa, spun eu ; mi-a părut rău de bietul om ; era într-adevăr ghinionist.

Fumez.

Afară tot mai plouă... Nu mai știu ce-am vrut să spun cu asta, și îmi privesc barmanul : Poate că a fost totuși el ? mă gîndesc, deși nu recunoaște ; nu-mi mai amintesc cum arăta, bărbatul de pe Kesch, de aceea poate nu reușesc să scap de el, fumez, mă gîndesc la asta, tac, fumez.

Era în 1942, o duminică din aprilie sau mai, ne aflam în cantonament la Samaden, Graubünden ; o zi senină, aveam permisie la sfîrșitul acelei săptămîni, dar nu plecasem acasă, nu voiam să văd oameni și pornisem spre munte. De fapt, celor plecați în permisie le era strict interzis să pornească singuri pe munți, din cauza primejdiilor ; totuși eu plecasem, și anume pe Piz Kesch. De înnoptat înnoptasem într-o șură, unde era un frig năprasnic, nu era fîn și trăgea cumplit ; evitam astfel cabana Kesch unde se aflau probabil ofițerii cărora eu, ca simplu artilerist, ar fi trebuit să le raportez ținta călătoriei mele, ori eu tocmai de asta mă feream. Pentru a fi liber, eliberat de orice constrîngere de raport. După ce toată noaptea tremurasem de frig, dimineața mă sculasem devreme, cu mult înainte de răsăritul soarelui ; pe grohotișul cenușiu nu mă putea vedea nimeni, sur cum eram, și urcam destul de repede, iar atunci cînd am ajuns la zăpadă, aceasta era încă tare ca piatra. Am făcut un popas în Kesch-Lücke cînd soarele tocmai răsărea ; de jur împrejur, cît zăreai cu ochii, nici urmă de om, am mîncat niște ciocolată concentrată și apoi am plecat mai departe. Luasem la mine un piolet, de aceea nu voiam să fiu văzut în vale, un hoinar solitar cu un piolet. Acum însă eram tare bucuros de pioletul mititel și strălucitor, fără de care m-aș fi descurcat mai greu, căci în bătaia soarelui zăpada avea să se înmoaie curînd, dar acolo unde era umbră trebuiau tăiate trepte. Mă descotorosisem de vestonul vătuit și îl legasem de centură, din cînd în cînd priveam în jur, să nu apară cineva, niscaiva ofițeri. Odată ajuns pe vîrf, nu mai puteau să-mi interzică nimic, gîndeam eu, cel mult să mă întrebe dacă nu cunosc instrucțiunile, dar apoi să se lase păgubași în numele unei camaraderii a iubitorilor muntelui. Dar nu vedeam pe nimeni, în orice caz, nu în cîmpul înzăpezit, iar atunci cînd nu ciocăneam cu pioletul, nu mai auzeam nimic. Eram singur ca pe lună. Auzeam cioburile de zăpadă rostogolindu-se peste stînci, nimic altceva, din cînd în cînd zgomotul pioletului pe stînca ascuțită, vînt, nimic altceva decît vîntul de pe creastă. Cînd am ajuns apoi în vîrf, m-am trezit singur cu crucea de acolo, fericit. Era din ce în ce mai cald și după ce îmi construisem din pietre o nișă apărată de vînt, mi-am scos chiar și cămașa transpirată și mi-am rulat vestonul sul. Mai apoi am adormit, obosit de peste noapte,

și am dormit nu știu cît ; în orice caz închisesem ochii și picoteam, nu aveam altceva de făcut. Bărbatul care mi se adresă dintr-o dată, un civil — spuse : Saluti ! ceea ce, zicea el, e germana elvețiană ; după toate aparențele, era neamț — nu voia să mă deranjeze, după cîte spunea, văzînd uluiala mea ; dar bineînțeles că imediat m-am ridicat în capul oaselor, la început fără să spun nimic. Părea să fie de mai mult timp aici, rucsacul său era pus mai încolo. Am spus bună ziua, ridicîndu-mă de tot și am rămas lîngă el în picioare. Voia doar să știe, în timp ce privea prin binoclu, care este Bernina. Sînteți soldat ! spuse el, după ce se uitase la pantalonii mei necălcați cu un anumit surîs ; și arătîndu-i ceea ce voia să știe, am priceput destul de repede cît de bine cunoștea zona. Un iubitor al Engadin-ului, evident, străin, dar bun cunoscător ; îi erau cunoscute numele Bernina, și Palü, și Rosatsch ; dar și numele satelor de jos din vale. Avea o hartă așa cum trebuie, deși pe vremea aceea hărțile de acest soi fuseseră confiscate, în plus, o Leica. Dorința lui insistentă de-a imita mereu limba noastră, așa de parcă ar fi o limbă a copiilor, încercările acestea de împrietenire făcute fără talent pentru celălalt dialect, în plus atitudinea binevoitor protectoare, care mă călca teribil pe nervi, au îngreunat conversația noastră mai mult chiar decît vîntul. Bineînțeles, am răspuns tot timpul într-o germană literară, chiar dacă cu accent aleman, dar în zadar. Știa și cum se spune la dulap de

bucătărie : „credenț". Asta așa, între paranteze, nu avea nimic de-a face cu conversația. Multă armată pe aici, da. Își dădea toată silința, vedeam, să ia în serios uniforma mea de soldat. Poate că eu sînt cel penibil, mă gîndeam, atunci cînd îmi oferi binoclul, de aceea i-am oferit și eu bidonul meu cu vin de Veltlin. Vedeam prin binoclu că folosise urma mea. În rest, nu mai venea nimeni. Am mulțumit pentru binoclu. A stat cu mine vreo jumătate de oră, timp în care am vorbit mai ales despre munți și despre floră, iar vocea sa avea siguranța cunoscătorului. Evitam (de ce oare ?) să-l privesc în față, ca și cum m-aș fi așteptat la o indecență care mă stînjenea dinainte, și nu prea știam ce să spun. Drept cine mă lua, nu știu, în orice caz păream neajutorat ; s-a mirat extraordinar cînd a aflat că fusesem la Berlin. Cu cît conversația devenea mai curgătoare prin aceea că se lăsase în voia propriului său dialect, cu atît mai intens așteptam momentul cînd avea să-și ia rucsacul. Sfatul meu, cum să ajungă cel mai bine la Madulein, s-a dovedit a fi inutil. Noaptea o petrecuse în cabana Kesch, pe care o lăuda de parcă eu o construisem. Ofițeri mulți, da, băieți de treabă. Întrebarea sa dacă sîntem pregătiți din punct de vedere alpinistic, am lăsat-o în seama vîntului. Că avea să reușească să ajungă la ora patru în Madulein, de asta nu mă îndoiam cîtuși de puțin. În orice caz își strînse rucsacul și-mi dărui un măr. Eram rușinat. Un măr, aici sus, era ceva. Apucase între timp să-și fixeze

cureaua rucsacului, ne strînsesem și mîinile, așa că nu mă așteptam deloc la ceea ce a urmat : acel acces de sinceritate al cărui text exact l-am uitat. Cuvîntul *Reich* îmi fu însă de ajuns, sensul era clar. N-am ripostat, dar nici n-am spus altceva, ci tăceam, stînd așa, cu mîinile în buzunarele pantalonilor mei suri, pe care îi uram, cu privirea ațintită asupra locurilor care, după părerea lui, curînd aveau să aparțină Reich-ului. Vedeam : stînca, negricioasă, pe alocuri chiar roșcată, zăpadă în lumina amiezii și grohotiș, povîrnișuri de grohotiș cenușiu, apoi pășuni, golașe, pietroase, pîrîiașe strălucind în soare, pajiști, vite, care din depărtare păreau niște larve mici, o vale împădurită, în umbră ; în apropiere, stăncuțele negre. Abia mai tîrziu, după ce își luase binoclul și dispăruse în sfîrșit, făcîndu-mi vesel cu mîna și urîndu-mi încă o dată serviciu ușor, mă apucă necazul că nu i-am spus vreo două, și începui să mă gîndesc la anumite semne particulare ; am înaintat spre marginea platoului, însă prea tîrziu : l-am văzut abia cînd a apărut de după creastă, la treizeci de metri sub mine, așa că m-am mulțumit să privesc lung după pălărioara lui verde. Aluneca, reușea să se agațe ; apoi înainta mai prudent. L-am strigat, ca să-și mai întoarcă o dată fața încoace ; dar nu auzi nimic. Voiam să-i spun să facă bine și să nu disloce pietrele. Tot timpul se rostogoleau pietre la vale, ceea ce nu-l deranja din moment ce el era sus. Cu cît trebuia să-mi reprim indignarea stîrnită de vorbele lui, cu atît mă enerva mai mult felul în care mergea idiotul. Iarăși se rostogoleau pietre. Am fluierat printre degete ; probabil că mă lua drept o marmotă, care curînd avea să fie înglobată Hitlerreich-ului și privi în jur. Am rămas pe stîncă pînă cînd l-am văzut ajuns în Kesch-Lücke, un omuleț negru pe zăpadă ; părea că face din nou fotografii, în orice caz, s-a plimbat mult încolo și încoace. Mi-am luat vestonul, dintr-o dată decis să pornesc la vale și să-l ajung din urmă. De ce ? Am rămas pe culme ! Dar l-am ținut sub observație pînă cînd a ieșit din zona înzăpezită, și în continuare pe grohotiș, apoi pe pășuni, unde surtucul din loden îl camufla, așa că am renunțat la această urmărire fără sens.

Mai tîrziu am adormit —

Cînd m-am trezit, probabil de frig, m-am speriat : aveam senzația că îl aruncasem pe individ de pe stînci. Știam : nu o făcusem. Dar de ce nu oare ? Nu fusese vis ; mă trezisem doar cu gîndul limpede : un brînci, atunci cînd se aplecase după rucsac, ar fi fost de ajuns.

Mîncam acum mărul lui.

Firește, sînt fericit că n-am făcut-o. Ar fi fost o crimă. N-am vorbit niciodată cu cineva despre asta, niciodată, nici între patru ochi, deși nu făcusem nimic... Priveam : cît vezi cu ochii nici urmă de om. Cîteva stăncuțe negre. Nici un martor. Nimeni. Vînt și nici o ureche. Seara, la Samaden, la apel, m-aș fi așezat în ultimul rînd ; alinierea, capul spre drepata, mîna la coapsă, poziție de drepți, milităros și discipli-

nat, mai tîrziu aş fi băut o bere. Nu mi s-ar fi citit pe faţă, cred. De atunci am stat de vorbă cu mulţi ucigaşi, fie în vagonul-restaurant, fie în pauza unui concert, fie altundeva, nu li se citeşte nimic pe faţă... După ce-am terminat mărul, am ieşit din nou pe platou, ca să văd cît de adînc s-ar fi prăvălit. O prepeliţă, străfulgerînd, apoi nimic. Stăncuţe, negre, pluteau deasupra gheţarilor mititei, mute, întunecate şi parcă foarte aproape. Un perete nordic acolo, mda, destul de abrupt. Mă uitai la ceas ; era timpul să cobor. Mi-am luat vestonul vătuit, centura, pioletul. Zăpada era acum destul de moale, şi mărturisesc că şi mie mi-a scăpat o dată o piatră de sub picior. Cînd am ajuns în Kesch-Lücke, uitasem deja de omul meu. Căci în afara faptului că eram atent la coborîrea prin zăpada înmuiată, trebuie să spun că mai aveam şi griji cu totul şi cu totul reale, la care era bine să mă gîndesc, de pildă la nesuferitul de plutonier care avea să mă trimită din nou în gardă, dar mai ales la meseria mea, care mă aştepta acasă, căci doar nu eram soldat de profesie. În Kesch-Lücke, zărind urmele sale de-a lungul şi de-a latul, mi-am amintit, nu de vorbele lui de acolo sus, unde crucea albă din vîrf rămăsese acum singură, ci de faptul că s-ar fi putut face ceva, ceva ce eu nu făcusem. Şi cu aceasta, aşa s-ar crede, încheiasem de fapt socotelile, tocmai fiindcă nu făcusem nimic. Dar mă interesa unde ar fi putut să cadă. Doar aşa. Am pornit, deşi ajunsesem la gheţarul mic, spre nord, pe sub Piz

Kesch. Nu departe ; doar ca să văd ; doar cîţiva paşi. Zăpada aici era atît de moale că mă afundam pînă la genunchi ; transpiram. Schiurile ar fi fost bune. Cunoşteam pîrtia peste gheţar. Fără echipament de luptă, fără carabină pe spate, coborîrea trebuie să fie o adevărată plăcere. La dreapta spre Sertig, la stînga spre Bergün. Dar aşa, opintindu-mă prin zăpadă, nu ajungeam departe ; în plus, se făcuse tîrziu. Ora trei ! La ora asta, celălalt era colo jos, în vale, cu privirea aţintită spre Madulein, de cealaltă parte a strungii ; dacă mergea aşa de voiniceşte precum se lăuda, trebuia să fi ajuns la primii molizi. În timp ce eu mă afundam aici pînă la genunchi în zăpadă ! În orice caz, mă aflam acum aproximativ sub peretele mic, şi fiindcă nu ştiam cum m-aş fi simţit la vederea unei ţeste zdrobite, judecam la rece dacă omul ar fi căzut chiar aici, în coastă. M-am căţărat cîţiva metri mai sus, ca să văd mai bine peretele şi ca să pot să stau mai bine ; o crăpătură, sub mine, mă înspăimîntă. Gîfîiam. Poate ar fi rămas agăţat de stînci, şi doar binoclul ar fi căzut în zăpadă, sau poate nu. Văzut de aproape nu era de fapt un perete ; mai probabil, s-ar fi oprit undeva sus în horn. Nu ştiam de ce mă preocupă ceea ce nu se întîmplase. Aici, unde vîntul de pe culme nu mai pătrundea, era o tăcere de moarte, măsurată doar de picurul surd al zăpezii topite, căci acum, în timpul după-amiezii, soarele ajungea pînă în horn. Era cald, iar eu blestemam a nu ştiu cîta oară vestonul atît de nepractic al armatei

noastre. Stînca, în lumina după-amiezii, părea de chihlimbar, cerul deasupra era violet, micul ghețar, în schimb, albăstrui, cel puțin fisurile, zăpada era mai degrabă lăptoasă, iar urmele mele adînci apăreau sticloase și mai întunecate. Nimic nu se clintea. Doar stăncuțele, negre, pluteau departe, sus. Crucea de pe vîrf nu se vedea de aici. M-am dus înapoi la Kesch-Lücke. Speranța mea, de a-mi da drumul sanie pe alocuri, a rămas neîmplinită ; încercam din cînd în cînd, dar zăpada era prea moale. Am mers pe calea bătută de el pînă acolo unde se termina zăpada, și apoi pe grohotișul șiștos unde urmele lui mai puteau fi recunoscute, urme de alunecare, dar și altele, pași ca niște ștampile, constatam că avea ghete de alpinist de prima mînă ; abia pe pășune i-am pierdut definitiv urma.

Asta a fost tot.

Seara, la Samaden, la apel, m-am postat în ultimul rînd, însă zadarnic, am fost trimis în gardă, așa că nici bere n-am apucat să beau, nici de somn n-am avut parte, aveam o insolație infernală, febră. Deși, încet-încet, mă convinsesem că omul de pe Kesch nu era un turist inofensiv, n-am raportat nimic. Fusesem trimis la post în piața satului și, ca atare, n-aveam nimic de făcut decît să mă uit, cu carabina pe braț, dacă nu trecea cumva o pălărioară verde prin piață. Speranța mea beletristică a rămas bineînțeles neîmplinită. Am stat de pază zadarnic, zece pași încoace, zece pași încolo. Pe atunci, în 1942,

nu mai existau de fapt turiști. L-aș fi recunoscut, dar el nu trecu prin Samaden —

Tragem deci o linie dedesubt !

Sub ce ?

În următorii ani, se știe, s-au întîmplat multe. Fapte. Nu m-am gîndit la el, nu era timp pentru bagatele, dumnezeu știe, și cu atît mai puțin pentru fantasme, pentru crime închipuite, cînd, cum aveam să aflu curînd, se petreceau altele, adevărate, zilnic. Deci nu m-am mai gîndit la el și n-am povestit niciodată nimănui despre acea duminică senină de pe Piz Kesch ; era ridicol. Nici n-am mai ajuns vreodată pe Piz Kesch. Totuși, după cum s-a văzut mai tîrziu, n-am uitat, în timp ce o mulțime de lucruri, pe care le-am făcut cu adevărat, s-au șters cu desăvîrșire. E ciudat. Se pare că faptele reale sînt cele care dispar cel mai repede din memorie ; pe cînd lumea, care nu știe nimic de nefaptele mele, își amintește cu precădere de fapte, care nu reușesc decît să mă plictisească. Tentația de-a umfla, în bine sau în rău, cele cîteva isprăvi de care ai fost în stare provine tocmai din această plictiseală. Nu mai pot să aud că am făcut cutare și cutare lucru, indiferent că e de bine sau de rău. Doar ca viitor de neuitat, chiar dacă îl caut înapoi în trecut, ca invenție, ca fantasmă, numai așa, viața mea nu mă plictisește — ca fantasmă : dacă i-aș fi dat brînci bărbatului de pe Kesch...

Dar n-am făcut-o.

Și nimeni nu mă va înhăța.

Tragem deci o linie dedesubt !

Doar mult mai tîrziu, în timp ce citeam un ziar, m-am gîndit din nou la el. Citeam printre altele că în apropiere de Klosters, Graubünden, fusese prevăzut un lagăr de concentrare german, planurile erau gata, şi se poate presupune că asemenea planuri nu se fac fără o prospectare temeinică a terenului. Cine oare prospectase pe lîngă Klosters ? Poate că a fost omul care în acea duminică din 1942 făcuse o excursie pe Piz Kesch, pentru a se bucura de priveliște, și căruia eu nu-i dădusem brînci —

Nu ştiu.

Nu voi afla niciodată cine a fost...

M-am mai gîndit la el şi cu altă ocazie, cînd s-a întors Burri din Grecia, unde lucrase pentru Crucea Roşie Internaţională, şi ne-a povestit ce-i fusese dat să vadă, printre altele : cum un copil grec, care în inima Atenei încercase să fure o pîine dintr-un camion al Wehrmacht-ului, fusese prins de un soldat şi împuşcat în plină stradă. Desigur, Burri văzuse şi altele ; nu se poate spune că fiecare soldat a împuşcat un copil grec sau polonez. Ştiu asta. Am întrebat însă cum arăta, în speţă, acel soldat din Atena, am întrebat de parcă l-aş fi putut recunoaşte —

În ce scop !

Stătusem de vorbă, aşa cum se obişnuieşte pe vîrful muntelui, camaradereşte, s-ar putea zice, doi bărbaţi, singuri cît vezi cu ochii, camaradereşte — fără prea multe cuvinte, vîntul neabătut de pe culme nu lăsa loc frazelor

lungi. Fără formalităţi, desigur, strîngere de mînă, fără prezentări. Amîndoi au ajuns pe această culme, e de ajuns, amîndoi au aceeaşi perspectivă. Strîngere de mînă sau nu, nici asta n-o mai ştiu cu siguranţă ; poate că nici n-am scos mîinile din buzunarele pantalonilor. Mai tîrziu am mîncat mărul primit de la el, nimic altceva, cu privirea dincolo de cornişă, în jos. Ceea ce nu am făcut ştiu cu siguranţă. Poate era un tip cumsecade, chiar un tip minunat, mi-o spun mereu, ca să mă simt mai liniştit că n-am făcut-o. Poate l-am mai întîlnit, fără să ştiu, după război, altfel îmbrăcat şi în aşa fel încît, cu toată bunăvoinţa, n-aveam cum să-l recunosc, iar el este unul din cei mulţi, pe care eu îi apreciez, cărora nu vreau să le pierd urma. Dealtfel nu sînt decît rareori atît de nesigur. Aşa, deodată. Deşi au trecut douăzeci de ani de atunci. E ridicol să nu poţi uita o faptă pe care n-ai comis-o. De fapt, nici nu povestesc vreodată despre el. Şi alteori îl uit complet...

Golesc paharul.

E timpul să plătesc.

— Da, spun eu, ruşii !

Şi barmanul meu, observ, s-a gîndit între timp la altceva... Povestea sa din minele ruseşti, scurt-circuitată de povestea mea care n-a avut loc ; mai bine renunţăm.

— Domnule doctor, întreabă el, mai doriţi un whisky ?

— Spune-mi, întreb eu, în timp ce el goleşte scrumiera şi şterge cu o cîrpă tejgheaua

pe care am murdărit-o cu scrum — ai fost vreodată pe Piz Kesch ?

— Nu, spune el, m-ați mai întrebat o dată. Am băut prea mult... Doamna, care între timp a intrat și îmi amintește cu privirea ei cercetătoare că de o oră jumătate aștept pe cineva, este, înțeleg, soția celui care, din păcate, a fost nevoit să plece într-o călătorie, și a venit să-l scuze, așa că sînt nevoit să cobor de pe taburetul înalt și s-o ajut să-și scoată pardesiul ud. Desigur. De fapt, eu ar trebui să-mi cer scuze, am uitat complet să aștept. Pentru a fi politicos :

— Beți ceva ?

Puțin cam încurcat, deoarece pe bărbatul ei, care se află acum la Londra, în timp ce eu ar fi trebuit să-l aștept, nu l-am văzut niciodată, iar în locul lui o văd pe soția sa, nu-i vorbă, mă simt cam încurcat.

— Mai plouă afară ? întreb eu.

De fapt, voisem să achit.

— Dar nu vreau să vă rețin ! spune ea în timp ce se așază pe unul din taburetele de la bar. Zău, nu vreau să vă rețin —

— Ce beți ? întreb eu.

— Doamne, spune ea, ce ploaie !

Mai întîi trebuie să-și aranjeze părul, și fiindcă observă, se pare, că am băut deja prea mult, își comandă un *gingerale*[1]. Apoi stăm de vorbă. Despre ce oare ? De la bun început o iau drept artistă, nu știu de ce. O văd pe

---

[1] Băutură răcoritoare condimentată (engl.).

această femeie pentru prima și probabil ultima oară. Ca să nu fiu nepoliticos, nu o întreb de profesiunea ei ; poate că e o actriță foarte cunoscută, iar întrebarea mea ar fi de-a dreptul jignitoare. Ronțăi deci covrigi, cîți găsesc la îndemînă, și ascult de ce Svoboda, soțul ei, a fost nevoit să plece ; îi ofer un foc între timp și îl scuz încă o dată printr-o mimică adecvată. Fumează cam precipitat atunci cînd vorbește de soțul ei. Părul ei, ud de ploaie, e negru strălucitor. Sînt decis să nu mă îndrăgostesc. Are ochi mari albaștri. Din cînd în cînd e rîndul meu să spun ceva, ca să nu par buimac sau tîmpit. Întrebarea dacă e cu adevărat actriță mă face să mă simt tot mai încurcat, și mă trezesc deodată vorbind, nu știu de ce, despre Peru. Mă întreb în ce rol aș distribui-o. Tăcerea mea numai ochi și urechi pare să-i dea sentimentul că este înțeleasă, în orice caz, devine și ea nesigură. Își bea *gingerale*-ul de parcă dintr-o dată s-ar grăbi. Nu vrea să-l rețină pe bărbatul necunoscut. Întreb de Peru, dar ea nu vrea, zău, să-l mai rețină pe domnul necunoscut, a venit doar să-l scuze pe Svoboda al ei, și fiindcă timpul a trecut, vrea să plătească, eu însă nu permit. Vă rog ! spun eu, iar Pepe, barmanul, face pe surdul, căutîndu-și de lucru undeva în fund, așa că sîntem nevoiți să conversăm în continuare. Despre ce ? Mă interesez de bărbatul ei, pe care trebuia să-l cunosc. Bărbatul ei, după cum am spus, se află la Londra. Dintr-o dată, ca după o alarmă, mă simt

foarte treaz ; doar domnul necunoscut, pe care ea nu vrea să-l rețină, e în continuare beat, nu dezagreabil, dar atît cît să mă deosebesc de el. Peru, spune el, este țara speranțelor sale ! În timp ce mie mi se pare că vorbește numai tîmpenii, ea ascultă cu ochii mari, îi place, se vede, și discută în continuare despre Peru, țară pe care eu nu o cunosc. Ea a fost în Peru, cu soțul ei. Trebuie să mărturisesc ceva, anume : există prea puține femei a căror conversație să mă intereseze dacă nu mă interesează și femeia într-o anumită măsură. De aceea, privirea mea ațintită pe gura ei. Iar în momentul în care mărturisește că este fidelă (nu știu de ce o spune) nu ascult. Fața ei este expresivă și frumoasă cînd vorbește, iar eu o privesc mut (în timp ce domnul necunoscut vorbește), zîmbind, pînă ce ea se înroșește, își aruncă părul pe spate și scutură îndelung scrumul aproape inexistent al țigării, se preface că ar descifra o reclamă de deasupra barului, *Johnnie Walker highest awards*, clipind din ochi, căci fumul îi atinge fața, *guaranteed same quality throughout the world*, fața ei, văzută dintr-o parte, e la fel de plăcută, mîna nu e nici ea străină, nici măcar părul, acest material atît de miraculos la om, nu mă sperie...

Își privește ceasul minuscul.

— O, spune ea, deja ora trei !

Eu însă am timp.

Și ea are de fapt timp.

— Chiar nu vreți să beți un whisky ? întreb eu, și fiindcă Pepe, ca orice barman cu fler, a și adus un pahar curat, nu-mi mai rămîne decît să spun : Deci două.

Mă întreb ce-o să fie mai departe.

Ora trei după-amiaza este o oră îngrozitoare, o oră care nu se scurge, plată și lipsită de perspective, îmi amintesc de copilăria îndepărtată, cînd eram bolnav și se făcea ora trei după-amiaza, cărți ilustrate, suc de mere, veșnicia... Doar ca să spun ceva, o întreb dacă are copii, deși nu mă interesează. Îl privim pe barman preparînd : gheață, whisky, sifon... Mai tîrziu (aproximativ 15.30), prizînd-o de brațul gol, domnul necunoscut se jenează, nu atît de ea, cît de mine. Ea însă nu mă privește, cum m-aș fi așteptat, cu un aer batjocoritor : Domnul meu, ce-nseamnă asta ? Și nici nu-și retrage brațul cald, în plus, tace, așa că sînt nevoit să susțin gestul domnului necunoscut. Sincer nu este decît regretul meu de-a nu simți nimic. Mai mult : sînt uimit. Iar atunci cînd domnul necunoscut își retrage în sfîrșit mîna, căci am nevoie de ea ca să-mi beau whisky-ul înainte de a se încălzi, uimirea mea secretă fusese deja observată, cred, și interpretată greșit. În orice caz, apucînd și ea paharul, respiră adînc, de parcă i s-ar fi întîmplat nu știu ce, își netezește părul de pe frunte, se uită la mine — la mine ! — cu ochii ei mari albaștri, fără să vadă că, de fapt, aș vrea să fiu singur. Fumăm, afară mai plouă încă, fumăm. Simt cum mă las dus de melan-

colia care le stă atît de bine bărbaţilor, îi face irezistibili. Iar faptul că-l observ cu atenţie pe domnul necunoscut nu-mi este de nici un folos. După cum era de aşteptat (îl cunosc doar !) discută, nici mai mult nici mai puţin, cu o sinceritate jucăuşă, pe un ton intim, mai intim decît am chef, probleme de viaţă. Dacă femeia care are o profesiune trebuie să aibă copii ? Ce se înţelege prin căsnicie ? I-am mirosit jocul. De-a pronunţa cuvinte înainte ca ele să aibă o însemnătate personal-istorică, despre asta e vorba, cuvinte ca dragoste, bărbat şi femeie, sex, prietenie, patul şi profesiunea, fidelitate, gelozie, specie şi persoană şi aşa mai departe şi aşa mai departe. Şi fiindcă propriile mele opinii, subţiate în generalităţi, mă plictisesc de moarte, domnul cel necunoscut le piperează cu mici exemple pe care le inventează. Să luăm de pildă, spune el, doi oameni ca noi ; îşi cad unul altuia în braţe. Sau : Reuşim să nu facem din asta o istorie, să presupunem, jurăm să nu o repetăm. Şi merge chiar un pas mai departe, pentru a aduce, în principiu bineînţeles, un exemplu mai clar ; inventează dialoguri care, imperceptibil, ajung la „tu", aşa cere exemplul, şi ea înţelege, desigur, că domnul necunoscut nu se referă decît la un exemplu, atunci cînd spune : Noi. Sau : Tu şi eu. Sau : Ştiai că ne vom despărţi, şi eu ştiam. Ea fumează în acest timp, înţelege că el vorbeşte între ghilimele şi trage alene din ţigară ; luîndu-şi apoi paharul, pentru a arăta că nu se află decît în-

tr-un bar pustiu şi nu altundeva, el spune din nou : Dumneavoastră. Jocul s-a încheiat. Şi ea tace un timp ; suflat cu gura întredeschisă, fumul se ridică ca un voal albăstrui peste faţa ei, care este plină de înţelegere pentru opiniile domnului necunoscut, pentru universal-principial-valabilul opiniilor sale. Nu sînt îndrăgostiţi, o nu, e clar. Dar jocul de-a tu şi eu le-a adus o experienţă care modifică conversaţia şi care nu poate fi anulată cu un dumneavoastră. Din cînd în cînd mă uit la ceas, pentru a-l avertiza pe domnul necunoscut ; dar în zadar. Iar simplul dumneavoastră, oricît de strict l-ar respecta de acum încolo, a căpătat un fel de vrajă care alungă plictisul. Încep deci să vorbesc despre lucruri neangajante, evenimente mondiale, monologhez. Din cînd în cînd, ca şi cum fumul ar obliga-o, îşi îngustează ochii, aşa cum fac femeile în îmbrăţişare, şi n-ar fi decît natural ca domnul necunoscut, apelînd la o glumă sau aruncînd o privire languroasă, să pună din nou mîna pe braţul ei gol, pe mîna ei, mîna cu ţigara aşezată lîngă scrumieră, pe umărul ei mai îndepărtat, pe ceafa ei. N-o face. Dacă nu l-aş păzi, poate că ar încerca — fără voie...

Acum aş fi vrut într-adevăr să plătesc. Să strig :

— Pepe ?

Barmanul, tratîndu-ne ca pe o pereche, se retrăsese dincolo, la fereastră, de parcă n-ar mai fi văzut niciodată strada, făcînd pe surdul ori de cîte ori băteam cu moneda în tej-

ghea. Deodată mă simţii iarăşi îngrozitor de plictisit. Tocmai de aceea nu îndrăzneam decît să bat foarte încet, fără să insist.

— Trebuie să plecaţi, spuse ea.

— Din păcate, recunoscui eu.

— Şi eu, spuse ea.

Din nou ţăcănitul monedei pe tejghea.

De unde pînă unde ajunsese domnul necunoscut, care mă plictisea şi mai mult decît ea, căci nu-i ascultam pentru prima oară istoriile, să vorbească de şarmul bărbaţilor homosexuali, nu mai ştiu ; încercînd să-i atrag atenţia barmanului neatent, nu-l mai ascultasem cu atenţie — ea însă îi dă dreptate, da, aşa e, în ceea ce priveşte şarmul acelor bărbaţi, cărora le place să se travestească (îmi amintesc acum : vorbeam despre un anumit actor, apoi despre actori în general) şi care au un simţ dezvoltat pentru vestimentaţia de damă, pentru parfumuri. Ea poartă un taior galben. El îi mărturiseşte că taiorul îi place, dar : dacă nu i-ar plăcea la fel de mult n-ar avea nici cea mai vagă idee cum ar putea fi înfrumuseţat. Aşa e. Pe cînd un bărbat de felul acelora ar pune imediat mîna pe gulerul taiorului — zice el şi o şi face, de dragul exemplului — ar modifica ceva şi minunea s-ar produce. Aşa şi face. Uimirea o transformă, devine mai frumoasă, văd, altfel ca pînă acum...

În sfîrşit plătesc.

N-aş vrea o poveste de dragoste.

Aş vrea să lucrez.

Ea îşi luase poşeta neagră, asortată la taiorul galben, neagră ca părul ei, şi o ţinea deja sub braţ atunci cînd eu întindeam mîna după rest, şi îmi mai spusese că este bucuroasă de cunoştinţă. Apoi i-am ţinut paltonul. O invitaţie la cină ar fi fost potrivită, cu atît mai mult cu cît soţul ei era plecat ; dar am renunţat, în timp ce ea îşi strîngea fularul în jurul gîtului. Şi eu mi-am exprimat bucuria de a o fi cunoscut, în timp ce, ţinîndu-i paltonul, aveam ocazia s-o privesc din cap pînă-n picioare, pentru întîia şi, după cum speram, şi pentru ultima oară. Eram de părere că majoritatea poveştilor de dragoste n-ar fi trebuit deloc să existe. N-aţi uitat nimic ? am întrebat, de parcă aş fi ştiut deja cît este de uitucă. Asta-i plăcu. Nu mai ştiu dacă am fost eu sau domnul necunoscut, cel care, dintr-o dată, — ea privea atît de încurcată de la unul la altul — îi trecu mîna peste frunte, în glumă ca să spunem aşa, voluntar, chiar batjocoritor, pentru a sublinia într-un mod tandru lipsa intervenţiei destinului ; în orice caz, se întîmplă. Despărţirea noastră afară în ploaie, cînd în sfîrşit oprisem un taxi, a fost veselă şi formală. Dar în momentul în care am văzut-o la adăpost în taxi, preocupată, infam, doar de poşeta ei, m-a lovit ceea ce se numeşte sentiment. Şi după ce şoferul morocănos, morocănos doar fiindcă în locul acesta nu avea voie să oprească, dispăruse cu doamna în ploaie în timp ce eu aşteptam zadarnic ca ea să-mi facă semn cu mănuşa, ei da, atunci

m-a paralizat teama că voința mea luase sfîrșit...

Mi-am îndesat bascul pe cap.

M-am răsucit pe călcîie — n-aș vrea să fiu eul care trăiește poveștile mele, povești pe care mi le pot închipui — m-am răsucit pe călcîie ca să mă despart cît mai repede de domnul cel necunoscut.

M-am răsucit pe călcîie — taxiul ei, brăzdînd apa de pe caldarîm, nu mai era, atunci cînd m-am întors după el, decît un taxi ca toate celelalte, de nedeosebit cînd opri la semafor, dintr-o dată erau foarte multe taxiuri, împroșcînd toate la fel...

Am pornit agale spre hotel.

Jos în stradă, în fața hotelului, în timp ce stăteam întins în pat, duduia un ciocan pneumatic care, fiindcă voiam să dorm, mi se părea demonic; închisesem geamurile, lăsasem jaluzelele, dar ce folos; ferestrele zornăiau. Nu știam ce să fac. În momentele în care ciocanul se oprea, se schimba doar registrul duduiturilor; duduia atunci compresorul. Într-adevăr, nu știam ce să fac în orașul ăsta și am format numărul ei așa, în glumă. Era acasă. Așa în glumă: în momentul în care a răspuns, am lăsat receptorul în seama domnului necunoscut. Poftim! Chiar nu aveam nimic să-i spun, nici ea dealtfel. Și atunci? Am făcut pe spiritualul. Rîsul ei (fără față) mă plictisea. Stăteam, întins pe pat, contemplînd cracul stîng al pantalonului care pendula ca o paiață, contemplînd șoseta albastră a domnului necunoscut, ale cărui degete de la picioare puteam să le mișc după bunul meu plac, pe cel mare chiar și singur, și auzeam, nu fără bucurie ascunsă, că astăseară ea nu e liberă, ci trebuie să meargă la operă, la un spectacol extraordinar al Scalei, cred, sau cel puțin așa am înțeles. Rămînea însă biletul soțului ei care, din păcate, fusese nevoit să plece într-o călătorie. Duduitul demonic încetase dintr-o dată. Iar atunci cînd vocea ei întrebă, mai încet, căci orașul dintre mine și ea tăcuse deodată, dealtfel o voce la care nu te gîndești că ar trebui să o asociezi cu o apariție frumoasă, întrebă pe un ton șovăitor ce aveam de gînd să fac astă-seară, am răspuns mărturisind că nu dau două parale pe operă. Totuși domnul necunoscut continua să se întrețină. Nu simțeam deloc nevoia să o revăd. După ce pusesem jos receptorul, am rămas cu o senzație ciudată — ca de obicei după o acțiune — întîlnirea vagă pe care o stabilise domnul necunoscut nu mi se părea că mă angajează în vreun fel; mă incomoda, dar nu mă angaja. Oare așa trebuia să fie? mă întrebam, după ce scosesem costumul de seară din geamantan și îl pusesem pe un umeraș, și fiindcă de somn nu mai putea fi vorba, m-am întins din nou în pat, ca să fumez... Îl și vedeam pe domnul necunoscut, în costumul meu de seară, șezînd pe locul bărbatului ei, iar pe mine, mă vedeam ca pe bărbatul ei, care este plecat, care nu știe ce să facă într-un oraș ne-

cunoscut, fiindcă plouă, și care stă în cămașă și pantaloni într-o cameră de hotel ce nu se deosebește cu nimic de aceasta, fumînd —
Am încercat să citesc.

(Cîteodată mi se pare că orice carte, în măsura în care nu se ocupă de împiedicarea războiului, de construirea unei societăți mai bune și așa mai departe, este fără sens, inutilă, iresponsabilă, plictisitoare, nu merită să fie citită, inadmisibilă. Nu este timpul povestirilor la persoana întîi. Și totuși, viața omenească se împlinește sau eșuează prin fiecare eu, și nu în alt fel.)

Nu știam pur și simplu ce să fac.

Pe la șase (nu voiam să răspund la telefonul pe care ea promisese să mi-l dea între ora șase și șapte) am părăsit hotelul, îndreptîndu-mă spre un cinematograf, fugind de ciocanul pneumatic care se pornise din nou. Ploaia încetase, în asfaltul ud se oglindea cerul senin de primăvară. Fără pardesiu, îmbrăcat ca pentru operă, deci în costum de seară, cu mîinile în buzunarele de la pantaloni, am intrat la mijlocul unui film, unde, nemaiputînd să înțeleg de ce unii trag în alții, m-am plictisit; mai trîziu, am ajuns într-un bar, altul, și m-am trezit jucînd la un automat...

Domnul necunoscut: Enderlin.

A doua zi, aflîndu-se din nou în stradă și în lume, mai devreme ca de obicei, era ora

șapte dimineața, în timp ce cobora pe o stradă străină, ca toți ceilalți care se duc la serviciu, fără palton, cu mîinile vîrîte în buzunarele pantalonilor, străduindu-se să nu bată la ochi, el, un domn în costum de seară, și apoi în bar, înconjurat de muncitorii care-și sorbeau cafeaua, unde bău și el o cafea, cumpără țigări, căci le fumase pe toate pînă la ultima în timpul nopții, atunci înțelese : — o noapte cu o femeie, care se va aduna la acea cifră ciudată, pe care nu o numești niciodată. *Mille e tre!* Înțelese și mînca sandviciuri, fără să le numere, și își mai comandă o cafea. Credea că s-a terminat, dorea să creadă acest lucru. Deși pe fața lui palidă dindărătul sticlelor nu se citea nimic, avea totuși sentimentul că toată lumea îl ghicește, ceea ce îl zăpăci, ca și soarele de afară, ca și oglinda din spatele sticlelor, ca și traficul din orașul necunoscut, ca și faptul că era marți, marți în data de..., și nu știa de ce era zăpăcit. Nimeni nu-l cunoștea aici. Deși prea tîrziu pentru a dispărea nevăzut în noapte, reușise totuși, cel puțin așa spera, să părăsească clădirea fără a fi văzut de cineva. Așa spera de dragul ei. După un zigzag pe diferite străzi, fusese văzut probabil de un măturător cînd își spălase fața la o fîntînă publică pe care o va păstra în amintire... Batista udă din buzunarul pantalonilor îl deranja acum cînd stătea și își bea cea de-a doua cafea, iar faptul că acum și aici, unde țiuia mașina de espresso, unde răsunau

vocile și zăngăneau ceștile, lui îi mai venea încă să meargă în vîrful picioarelor îl zăpăcea complet. Ca și cum bărbații din jur, camionagii și cărăuși cu șorțuri de piele, nu iubiseră niciodată o femeie. Dealtfel, povestea cu cheia ei se rezolvase ; cheia de la locuință se afla acum în cutia poștală, așa cum conveniseră, iar cheița de la cutie se afla pe noptieră. Dacă și ea reușea să se trezească la timp, totul era în ordine... După cea de-a doua cafea se simți treaz, ca și cum ar fi dormit, odihnit. Mulțumit, mai ales că era singur. Singur printre bărbați. Probabil că ea mai dormea încă, iar somnul este cea mai îndepărtată țară care există ; nu se gîndi la asta, dar așa simțea ; atîta timp cît dormea, ea nu se afla în orașul acesta. Iar el era în oraș, ca și ieri, singur. După ce desfăcuse pachețelul albastru, bucuros de prima țigară pe care o fuma din nou singur, descoperi că nu avea brichetă ; bricheta o abandonase în timpul nopții. De fapt, pe deplin fericit, căci credea într-adevăr că vor scăpa de repetiție, cu țigara neaprinsă între buze, privea în jur, cu gîndul aiurea de cînd descoperise că-și uitase bricheta. Unul din cărăuși scuipa încontinuu pe jos, *terrazzo* [1] cu rumeguș deasupra. Unde mai văzuse așa ceva, *terrazzo* cu rumeguș deasupra, în ce țări ? Apoi, cuprins brusc de o slăbiciune îmbietoare, care amenința să-l mai

[1] Pardoseală de mozaic cu marmură (ital.).

lege o dată de ea, nu mai șovăi și ceru unui muncitor chibrituri, primi însă numai un foc de la bricheta ținută de o mînă crăpată și unsuroasă, o flăcăruie pentru această primă și unică țigară pe care avea voie să o fumeze din nou singur, și cu asta, basta. Mulțumi unei cefe. Singura față din acest bar, care îi acorda din cînd în cînd atenție, era propria sa figură din oglindă, din spatele sticlelor, o față îngustă cu ochelari cu ramă de baga și tunsoare perie. Uneori nu știa ce le plăcea femeilor la ea. Doar cei doi ochi cenușii — îl privesc din oglindă, de parcă ar fi într-adevăr acolo în oglindă, iar corpul său afară — arată așa încît se poate recunoaște în ei... Să fumezi o țigară, fără a fi obligat să o treci, într-un joc tandru, de la gură la gură, e o adevărată plăcere, în plus, să citești un ziar necunoscut pe care tocmai îl cumpăraseși. La urma urmelor există totuși o lume. Viclenia ei, care ieri seara i se păruse atît de binevenită, ba chiar comică, ideea ei de a telefona ca să se asigure că soțul ei era într-adevăr la Londra, acum, în amintire, nu-i mai era simpatică, în timp ce ținea ceașca în mîna stîngă și citea încă o dată despre Algeria. Nu știa de ce îi venise tocmai acest gînd. La urma urmelor era treaba ei. Ceea ce îl întrista pe el era doar gîndul că, într-o bună zi care de fapt începuse, își va aminti de viclenia ei mai bine decît de orice altceva, de felul cum pălăvrăgea cu Londra din pat, cu receptorul în mîna stîngă, și cu mîna dreaptă pe pieptul

lui. Închisese ochii, pentru a nu fi prezent. Nu putea să închidă și urechile. Apoi, mult timp după aceea, fumaseră doar în tăcere. La urma urmelor felul în care ea își aranja căsnicia nu era deloc treaba lui și nu voia să se gîndească la asta acum, cînd citea despre Algeria, ținînd ceașca în mîna stîngă. Dar nici Algeria nu era treaba lui, și simțea acum nevoia să plătească. După un sfert de oră era ca toți ceilalți din bar, nimic care să-l scoată în evidență, care să-l zăpăcească, deosebindu-l de ceilalți, iar după ce achită, nu mai mergea nici el în vîrful picioarelor și nu se mai mira că e marți, marți în data de. Era lucru hotărît că va pleca mai departe. Ținînd ziarul în fața gurii, căci dintr-o dată îi venise să caște, ieși agale și făcu semn unui taxi care să-l ducă la hotel. Voia să doarmă, să facă o baie și să doarmă... Deja faptul că îi știa numele era prea mult... În taxi, sprijinindu-și capul de brațul agățat într-un mîner, încercă să-și facă ordine în memorie : Era ieri după-amiază, într-un bar, ploua, el aștepta pe cineva, întîlnirea cu nevasta acestuia, taiorul ei galben și părul ei ud, *gingerale,* jocul domnului necunoscut, care îl plictisește, pe care îl cunoaște, care nu are nimic de a face cu el, ruptura dintre el și acest domn necunoscut ; voia să meargă pe propriul său drum...

Asta fusese ieri.

Există un demon, așa i se părea astăzi, iar demonul nu suportă nici un joc în afară de

propriul său joc, jocul nostru devine al lui, iar noi sîntem sîngele și viața, nu un rol oarecare, și carnea care moare, și spiritul care este orb în vecii vecilor, amin... Din taxiul în mers, agățat de mîner, vedea lumea : fațadele de ieri, piețele de ieri, neschimbate, aceleași străzi și intersecții ca și ieri, reclama monstruoasă a unei companii aeriene care îi sărise de ieri în ochi. Totul neschimbat : doar că nu este ieri, ci astăzi. De ce e mereu azi ? Întrebarea inutilă dacă trebuia să se întîmple tot ce s-a întîmplat îl incomoda ca și batista udă din buzunar. Coborî fereastra ca să scape măcar de batista udă, în timpul mersului, fără să bată la ochi ; nu îndrăzni însă. Nu-l incomoda deloc infidelitatea pe care o comiseseră împreună, la asta nu apucase să se gîndească, îl incomoda pur și simplu că aceasta devenise un fapt care intră în rîndul tuturor celorlalte fapte din lume. Se miră puțin. Un bărbat cu o experiență mediocră ; dar la ce se așteptase oare. Încă înainte de ora opt, în timp ce ea mai dormea, cu părul desfăcut, lumea dispărută fără urmă într-o noapte de îmbrățișări devenise din nou o prezență, mai reală decît toate îmbrățișările ei. O lume neschimbată, cu autobuze verzi-murdare și cu reclame, monstruoasă, cu nume de străzi și monumente și cu o dată, pe care nu voia să o rețină. Și totuși faptul rămîne, oricît ar fi de nesemnificativ ; există ; nu poate fi azvîrlit ca o batistă udă. Nu se căia de nimic. Asta în nici un caz. Îl uimea doar că astăzi nu este

ieri. Pe chipul orașului nu se vedea nimic. Era bucuros de asta. Era el însuși. De fapt, era foarte bucuros. O nouă întîlnire nu avea nici un rost, deși ar fi vrut s-o revadă, dar nu-i va telefona, nici măcar de la aeroport, deoarece știe că e lipsit de sens... Nu ajunse pînă la hotel, ci opri, plăti, coborî ; voia să meargă la muzeu. Pentru a nu fi în lume. Voia să fie singur și dincolo de timp. Dar la ora aceasta muzeul era închis, și stătea singur, după ce taxiul dispăruse, pe treptele de la intrare, cu mîinile în buzunare, fără palton, un domn în costum de seară de culoare închisă, neras, cu o țigară în gură, fără chibrituri și fără să aibă ceva în buzunare cu care să hrănească porumbeii, nimic în afară de o batistă udă.

Își mirosi mîna.

Parfumul ei dispăruse —

Totul se termină dacă se revăd, și se termină dacă el pleacă mai departe, pentru totdeauna ; în orice caz, de asta era sigur, se termină, căci nu există speranță împotriva timpului... Stătea așa, și fiindcă era răcoare își ridică gulerul hainei ; mai tîrziu se așeză pe soclul unei coloane, înconjurat de gînguritul porumbeilor albi și suri, care din cînd în cînd se înălțau speriați — de ce ? — cu foșnet mare, spre cornișele clasiciste.

Oare ea mai dormea încă ?

Își promiseseră să nu-și scrie scrisori, niciodată, nu voiau viitor, acesta le fusese jurămîntul :

Fără repetiție —

Fără poveste —

Voiau ceea ce nu este posibil decît o dată : ceea ce este acum... Asta se întîmplase imediat după miezul nopții și-l privea și pe el, cel care ședea acum înconjurat de gînguritul porumbeilor albi și suri — coborîseră din nou de pe cornișe pe scări și în piața goală, unul după altul, de data aceasta fără foșnet mare — și nu știa ce să facă împotriva viitorului : căci viitorul — atît știa — sînt eu, soțul ei, eu sînt repetiția, povestea, mărginirea și blestemul în toate, eu sînt îmbătrînirea cu fiecare minut ce trece...

Se uită la ceasul care nu se afla la locul lui, pe mînă ; ca să plece cît mai repede din locuința ei îl băgase în buzunarul de la pantaloni. Acum era 9.05. În măsura în care ceasul mai mergea. La 11.30 avea o întîlnire, profesională, urmată probabil de o masă comună. Înainte de a-l pune la mînă își duse ceasul la ureche ; mergea. Deci 9.05. De cînd se văzuseră prima oară — ieri după-amiază în barul acela pustiu — nu trecuseră nici douăzeci și patru de ore. Încă nu exista pentru ei nici o repetiție, nici măcar a ceasului. Fără ieri, fără azi, fără trecut, fără împlinire în timp : totul este acum. Prima lor dimineață, prima lor amiază. Cu excepția celor cîteva cuvinte lipsite de importanță, cînd ceruse cafea și țigări și îl rugase pe un muncitor să-i dea un foc, între ei nu interveniseră nici un fel de cuvinte străine, discuții cu alți oameni. Lumea

se afla încă în afară. Acum fuma; dintr-o dată găsise totuşi chibrituri, lîngă batista udă, şi reuşise chiar să aprindă unul. Se aşezase şi fuma, cu privirea aţintită asupra pantofilor negri de lac, acum prăfuiţi, şi nu ştia ce să facă împotriva viitorului care începea deja cu amintirile sale... Îşi amintea locuinţa: a vrut să-i arate neapărat harta Perului, atunci cînd el sosi să o ia la operă, şi n-a renunţat, deşi erau în întîrziere. Stătea deci în hol şi aştepta, oarecum nerăbdătoare, deşi ea era cea care ţinea la operă, nu el. El ar fi preferat un film, un film urmat de o cină în doi. Aştepta, cu mîinile lui inutile în buzunarele de la haină, datele referitoare la Peru, care, după părerea ei, aveau să-i fie de mare folos; mai ales, harta rutieră, căci urma să călătorească şi cu maşina dacă avea să ajungă vreodată acolo. Cu o clipă înainte de a se întîmpla, n-ar fi crezut că este posibil; ea stătea şi desfăcea cu grijă harta rutieră a Perului. N-ar fi crezut că este posibil, mai bine zis: nu se gîndise deloc la asta, şi atunci cînd a simţit că mîna lui, pe care o ştia în buzunarul de la haină, alunecă peste fruntea ei, a fost chiar mai uimit decît ea. Ea se prefăcea că nu simte nimic. Gestul acesta, uşor şi ca o glumă nevinovată, nu se mai repetase oare o dată? Uitase, îşi amintea acum şi se simţea ruşinat de repetiţie. După-amiază, în barul acela, mîna lui trecuse fără voie peste fruntea ei. Ca în joacă. Ca pentru despărţire. Ea se prefăcea că nu vede în asta decît un gest obişnuit al lui,

şi contemplară împreună harta învechită a Perului, pe care eu o păstram de ani de zile ca amintire; şi chiar dacă gestul său nu o jigni, se ivi totuşi o pauză înainte de a începe discuţia despre starea drumurilor din Peru, acum, mai la obiect ca niciodată. Aceasta se întîmpla la ora opt. Ea îşi pusese mantoul, doar aveau de gînd să meargă la operă, nu era minciună; credea şi acum că vor merge la operă, chiar dacă vor sosi după primul act. Maşina, pe care nici măcar nu o închisese, o lăsase jos în stradă unde, spunea ea, parcarea era permisă exclusiv autovehiculelor ce transportau mărfuri; în plus, uitase să stingă luminile (cum avea să constate el a doua zi). În faţa hărţii, care a rămas întinsă pe o ladă de zestre pînă a doua zi, discutară altfel decît după-amiaza în barul pustiu, unde el flirtase din jenă; în bar nu ştiuse despre ce să vorbească cu ea. Acum discutau ca doi oameni rezonabili în faţa hărţii Perului. Ea regreta că bărbatul ei nu era aici; căci bărbatul ei, spunea ea, era în stare să dea informaţii mult mai precise despre Peru. El surîse. Peru! Acesta avea să fie singurul nume pe care îl rosti în îmbrăţişare; însă atunci cînd surîse, n-avea cum să ştie, iar surîsul său o zăpăci puţin. Deşi el îşi dădea toată silinţa să vorbească despre incaşi, în timp ce ea, fără să se aşeze sau să ofere un scaun, îşi lua o ţigară, cei doi nu înţelegeau, de fapt, despre ce era vorba. Se priveau. Se făcuse probabil ora nouă, şi ea tot nu oferise nimic, ci continuau

să stea în picioare, fumînd, ea, încă în mantou. Simțea nevoia, se pare, să amintească tot mereu numele soțului ei, ca și cum era în primejdie să-l uite ; se liniști însă vădit atunci cînd și el pronunță numele acelui soț pe care îl cunoștea doar din auzite, căci nu-l întîlnise niciodată, și dintr-o dată i se păru ridicol că de atîta timp nu se așezaseră. El îi aminti de spectacolul de operă care se desfășura implacabil, în timp ce ea se așeză, fără să-și scoată însă mantoul. El mai rămase mult timp în picioare. Faptul că nu purta pardesiu, îl făcea să se simtă prost ; dădea impresia că nu venise sus doar pentru un minut. Vorbea, stînd în picioare, vorbea mult, dar, la rîndul său, gata să se plictisească, cu mîinile în buzunarele de la pantaloni ; îi era teamă de mîinile sale, care nu-l ascultau. Teamă de pauze. Se întîmplase deja a treia oară să se privească pur și simplu, un bărbat și o femeie, fără cuvinte, chiar fără zîmbet. Fără să se simtă stingheriți. Între timp el se așezase totuși, însă în așa fel încît între ei să se afle o masă, și se părea că amîndoi se fereau de vreun gest care putea să modifice ceva în exterior, de exemplu, să asculte un disc. Ședeau și fumau. El vorbea despre pisici, nu știa de ce. Era aproape unsprezece, cînd mărturisiră că le era sete. Ea stinse imediat țigara în scrumieră. Cu toate că ar fi fost mai confortabil să bea ceva aici, în casă, simțeau amîndoi că ar trebui să iasă în oraș ca să bea ceva în vreun bar oarecare. Înțelegerea l-a uimit, înțelegerea fără

cuvinte. Bucuros de setea ei, se ridicară amîndoi, deși, după cîte știa el, nu ar fi încălcat cu nimic uzanțele, dacă ea l-ar fi servit acum, la miezul nopții, cu ceva. Ea stinse lampadarul. Pînă atunci întreaga locuință fusese luminată, iar ușile stăteau deschise de ore, de cînd căutase harta Perului, chiar și ușa de la bucătărie, de parcă s-ar fi temut de uși închise. Avu o senzație ciudată atunci cînd ea stinse lampadarul, apoi plafoniera ; stătea în hol în timp ce ea umbla de colo-colo în mantoul descheiat. Pentru prima oară se uită la silueta ei în clipa în care ea stingea lumina în birou, conștient și împăcat că nu o va uita niciodată — o va uita ! Asta o știa acum, în timp ce ședea pe soclu, înconjurat de gînguritul porumbeilor albi și suri, nehotărît dacă să o mai revadă sau nu. Voia să plece. Încotro ? Se ridică în picioare ca și ieri, stătea cu mîinile în buzunarele costumului său de seară ca și ieri, în locuința ei. Îi era sete. Asta fusese ieri : amîndoi voiau să plece. Încotro ? Stăteau deja în hol, gata de plecare, și el nu aștepta decît ca ea să-și găsească cheile de la mașină. În hol mai ardea încă lumina. Uitîndu-se în jur, ca și cum ceva ar fi putut să nu fie în ordine, dusese deja mîna stîngă la comutator. Să mergem ! spuse ea, cînd mîna lui, ca și cum s-ar fi despărțit de o posibilitate, într-un gest involuntar și totodată ironic, parcă inconștientă de repetiție, trecu peste fruntea ei. Să mergem ! spuse și el, și ea stinse lumina, și nu a mai fost lumină pînă a doua zi în zori. Era

încă în mantou, atunci cînd toată îmbrăcămintea, anulată de sărutări, devenise de mult ridicolă, o minciună din blană, și din lînă, și din mătase, de care nu-ți era deloc ușor să te dezbari chiar dacă pasiunea ți-o poruncea. Avea să primească o amendă, spunea ea, pentru mașină. Spunea asta, în timp ce el, aparent obișnuit cu anumite gesturi care trădau cunoștințele sale privitoare la lenjeria de damă (deși fără ajutorul ei ironic, ar fi dat greș), singur și lucid, credea deja a ști că nici de data aceasta nu va fi altfel ca de obicei. Era lucid, da, însă fără ironie, lucid și mut. Un felinar din stradă lumina tavanul, tavanul lumina camera, unde el, un domn în pantofi de lac negru și cămașă albă cu cravată, purtînd încă ceasul la mînă, dar fără ochelarii pe care ea-i scosese, mîngîia corpul ei necunoscut ; ea citi cu degetele zîmbetul de pe buzele lui necunoscute. A nu te cunoaște într-o măsură care depășește orice posibilitate de a te cunoaște e minunat.

La ora zece fix muzeul se deschise.

Închise ochii, ca și copilul care spune că acum închide ochii pentru ca întunericul nopții să nu pătrundă în ochii lui și să-i stingă... Ședea pe o banchetă din sala cu tavan de sticlă... Auzea fluierături dinspre o gară de mărfuri pe care nu o văzuse niciodată, pufăielile unei locomotive mici, pufnituri, fluierături, frîne, ecou al fluierăturilor, din nou pufnituri, apoi liniște, din nou pufăieli. Așa toată noaptea.

Cînd se trezi, fluierăturile încetaseră, nu știa unde se află, pînă și gînguritul porumbeilor amuțise — aici nu erau porumbei, nici porumbei albi, nici porumbei suri, nici măcar un singur porumbel... ședea pe o banchetă din sala cu tavan de sticlă, unde un paznic se plimba încolo și încoace, urmărindu-l ; dormise în public.

Se sperie.

Probabil nu dormise decît două sau trei minute, șezînd, așa cum ațipești în tren sau în avion, cu gura deschisă, cu fața descompusă, idioată ; poate că trecuseră oameni prin sală, un grup cu ghid, se auzeau voci... Nu noaptea, nu corpul ei în noapte, ci prezența lui aici, în sala aceasta, i se părea a fi un vis, iar gînguritul porumbeilor, o amintire îndepărtată ; însă absența corpului ei mititel era reală, prezentă, în timp ce el stătea așa, cu brațele încrucișate pe piept, ascultînd vuietul orașului, ca valurile unei mări ce se sparg la țărm, înăbușit, monoton, valuri verzi. Poate că pe paznic îl deranja faptul că purta un costum de seară închis la culoare, în plus, cu gulerul ridicat. Asta era ! Își îndoi gulerul la loc.

Se forță să citească :

„Hermes. Probabil începutul sec. al III-lea î.e.n. ; parțial reconstituit, piciorul stîng înlocuit, de asemenea gîtul. Poziția capului (original) controversată.“

Contemplă atitudinea capului.

Era marți.

Nu știa ce se pierde de la o oră la alta, simțea doar că amintirea se desprinde de persoana ei reală, și și-o luă în nume de rău. Totodată se simțea ușurat. Era liber. La un moment dat duse mîna la portmoneu ca să verifice dacă mai avea biletul de avion. Îl avea. La 18.40 trebuia să fie la aeroport. Pînă atunci era liber. Ceea ce memoria lui îi comunica despre femeia care îl preocupa era corect și lipsit de importanță, ca și descrierea de pe un mandat de arestare, în general exactă și nefolositoare ca orice descriere de acest fel, insignifiantă atunci cînd persoana nu este de față : culoarea părului, nedefinită, poartă un taior galben (dar asta fusese după-amiaza la bar, seara purta unul alb), poșetă neagră, vorbește cu ușor accent, probabil alsaciană de origine, vîrsta, aproximativ treizeci de ani, subțire...

Paznicul plecase.

Din cînd în cînd se auzeau voci, cineva intrase în sală, plecase, din cînd în cînd se auzea cîte un avion sus, deasupra plafonului de sticlă. Apoi, din nou liniște. Iar afară era soare. Însă din cînd în cînd treceau și nori deasupra orașului necunoscut ; atunci totul devenea mai cenușiu ; marmura, mai plată ; apoi lumina irumpea din nou, marmura căpăta adîncimi —

De ce nu mergea mai departe ?

Singur, în sala mare de sus, lăsîndu-se pe spate ca și cum ar contempla statuia din marmură cu atitudinea controversată a capului, continua să stea pe bancheta capitonată : dintr-o dată, foarte singur. Dar nu se duse să-i

telefoneze. Știa ce se va întîmpla. Vine ziua cînd începi să-l întrebi pe celălalt, chiar și dacă e o simplă întrebare : Ce-ai făcut ieri seară ? Am sunat de trei ori la tine. Unde-ai fost ? Întrebarea este încă nevinovată, ba te simți chiar flatat de curiozitatea celuilalt ; nu vrea să știe cu adevărat, doar să-ți arate cît te dorește —

Se sculase acum în picioare.

Pentru a nu se cufunda în viitor...

Era ridicol : mă ridic, mă așez, fumez, stau, dorm, mă trezesc, merg, mă așez, mă ridic.

Afară, din nou, gînguritul porumbeilor —

Făcu semn unui taxi.

În timpul nopții, chiar dacă n-au dormit aproape deloc, nu-și spuseseră mai nimic, pentru a nu aduce lumea acolo prin cuvinte și nume ; nu tăcuseră, o nu, dar își șoptiseră ca și cum n-ar fi existat decît ei doi, fără Înainte, fără După, fără nici un nume, doar ei, fără nume.

Acum bătea de unsprezece.

Întîlnirea de la 11.30 avea s-o contramandeze.

La hotel îl aștepta un bilețel care îi fu înmînat odată cu cheia camerei, o veste. De la cine ? Felul în care îi fu înmînată, discreția care îi fu arătată, îl jigni, din pricina ei. Putea, în definitiv, să vină din partea unei instituții. Pe bilețel era notat că telefonase o doamnă, lăsînd vorbă să fie sunată, dîndu-și numărul și numele care, acum, după ce se desprinsese din îmbrățișarea ei, îl surprindea într-un

mod straniu. Mai mult decît atît. Rugămintea ei de-a fi sunată — citi biletul în lift și uită din cauza lui numărul etajului, al camerei — o resimțea ca pe o încălcare a cuvîntului dat, o infamie, o infidelitate. În timp ce el respecta jurămîntul nocturn, singurul lucru pe care îl aveau în comun, ea se alia cu lumea. Iată ce simțea cînd ajunse în cameră unde avea de gînd să doarmă pînă la plecare; fără să-i telefoneze, dezamăgit, în timp ce-și descălța pantofii de lac, dintr-o dată obosit de descurajare, puțin însă și bucuros de dezamăgirea care îl desprindea de ea, de femeia care intra astfel în anonimatul tuturor femeilor aflate în căutarea unui bărbat. Abia acum citi bilețelul cu atenție, pentru a-și alimenta amărăciunea, și observă ora notată, 19.10, și cu aceasta eroarea sa. Calculă : 19.10, ieri, era în drum spre ea. Ceea ce reieșea din bilețel : rugămintea unei doamne, care acum nici nu mai există, nu va mai exista niciodată, a unei necunoscute într-un taior galben, după-amiaza, pe un taburet dintr-un bar pustiu. De ce această resurecție ? Mototolise deja hîrtia și o aruncase la coș, supărat, nu pe ea, ci pe timpul care se anunța pretutindeni și în orice bagatelă, timpul care mereu ne depășește, vremelnicia în orice bagatelă ; își așeză costumul de seară în geamantan, îi împături mînecile moi, de parcă ar fi încrucișat pe piept mîinile unui mort, și puse pe deasupra pantalonii, se așezase pe marginea patului și își scotea ceasul de la mînă cînd văzu în coș hîrtia mototolită, singurul lucru pe care îl avea de la ea, în afara unui vis. Desfăcînd-o și netezind-o, se uită încă o dată cu atenție la ea ; nu era scrisul ei. Nici nu-i cunoștea scrisul. Ca și cum ceea ce sperase și de ceea ce se temuse ar fi schimbat rolurile, simți o ușoară nostalgie că telefonul ei, rugămintea ei de-a fi sunată, urgent, nu era de astăzi. 19.10, asta nu putea fi decît ieri. Afară, în stradă, duduia din nou compresorul, dar tăcerea, pe care o auzea acum, era mai intensă decît orice zgomot ; tăcerea ei. Nu tăcerea sa, pe care ar fi gustat-o, ci tăcerea ei. Ce-ar fi dacă i-ar telefona ? Pentru a rupe tăcerea ei. Stătea cu mîna pe aparat. Patul era făcut, dar neatins. În sfîrșit, reuși să se smulgă. Intră sub duș... Orice femeie, gîndea el, cu care făcuse dragoste, se simțea iubită ; fiecare însă, pe care începuse cu adevărat să o iubească, îi spusese mai devreme sau mai tîrziu că el, ca orice bărbat, de dragoste habar nu are... Era sub duș atunci cînd sună telefonul, șovăi o clipă, apoi se hotărî : să rămînă mai departe sub duș. Dar fiindcă telefonul nu înceta să țîrîie, ridică totuși receptorul (— era chemat, o clipă, vă facem legătura —), nu fără emoții, totodată înveselit, auzi un pocnet. Alo ? stătea gol ca Adam, și ud, și aștepta să sune din nou, și era mut de emoție. Nu-și mai putea imagina vocea ei. În pofida tuturor jurămintelor, era gata s-o revadă ; observă perdelele care nu erau trase, știa că putea fi văzut, dar rămase la telefon, pînă cînd auzi vocea unui bărbat care, așa cum conveniseră, îl aștepta jos, în holul hotelului.

Da, spuse el încet, avea să coboare.

Numele meu fie Gantenbein.

Îmi imaginez :

viața mea cu o mare actriță, pe care o iubesc, și de aceea o las să creadă că sînt orb, fericirea noastră prin urmare.

Numele ei fie Lila.

Lumea o consideră nebunie curată, căsătoria noastră ; noi doi în lumina blitz-urilor, o actriță și un orb ; nu i se acordă acestei căsnicii (citesc asta pe fețele cu care ne felicită) decît o scurtă vară, în cel mai bun caz, și nu se pot hotărî care din cei doi, Lila sau Gantenbein, merită, de fapt, să fie compătimit.

Sîntem fericiți ca nici o pereche.

Îmi imaginez :

Lila mă înșală (ca să folosesc acest cuvînt tîmpit) chiar de la început, dar nu știe că eu văd asta, și se bucură ca un copil de fiecare dată cînd o aștept afară, la aeroport. Aștept pe terasa rezervată vizitatorilor, sprijinit în bastonul meu alb, cu ochelarii pe nas, purtînd banderola galbenă. Nu-mi face semn cu mîna atunci cînd traversează în cîrdul celorlalți pasageri pista de beton, și bineînțeles că nici eu nu fac. Ca să nu ies din rol, de bucurie. Văd un domn care îi duce paltonul și pe Lila, în timp ce mă caută din priviri, ținîndu-l de braț. Acum m-a văzut ! Văd și eu ! Iar apoi dispar jos, în vamă. Niciodată nu voi întreba cine era domnul. Căci Lila nu vorbește niciodată de el, iar eu n-aș putea să explic cum de știu de existența lui, fără să renunț la rolul meu. Dacă întreb cum își cară Lila toate lucrurile, geamantane și paltoane, umbrela, reviste și tot ceea ce ține de ea, mă asigură că există întotdeauna cineva care vine în ajutor unei doamne. Nu trebuie să-mi fac griji din cauza asta. Cîteodată vama durează foarte mult, Lilia n-are nici o vină. Îmi place așteptarea în aeroporturi, mă uit cu plăcere la avioanele cu reacție, fie că plouă ori nu, și ascult cu plăcere difuzoarele răsunătoare ; lumea este plină de destinații : Viena, Cairo, Stuttgart, Atena, Beirut, Bangkok, Tokio, Stockholm, Lisabona, Caracas, Praga, Londra, New York... Înainte de a mă îndrepta spre vamă, mă asigur, bineînțeles, ca totul să fie în ordine, trec prin fața unei oglinzi și îmi mut cravata spre stînga sau spre dreapta, pentru ca Lila, după entuziasmul revederii, să o poată îndrepta.

Desigur am emoții.

Ceilalți, care așteaptă împreună cu Lila să treacă prin vamă, zărindu-și soții sau soțiile, își fac semne prin sticlă și încearcă să se înțeleagă mutește, noi însă, Lila și cu mine, n-avem nevoie de așa ceva. În sfîrșit, Lila ajunge la rînd. Domnul care îi duce paltonul este mereu același, chiar și atunci cînd Lila nu poate să sosească decît cu o zi întîrziere. De ce dă din cap ? Asta ar mai fi lipsit, să le încurce bagajele, vameșii ăștia. Noroc că cineva se

luptă pentru Lila a mea. Toți ceilalți domni nu se interesează decît de propriul lor bagaj. Acum se despart; după cîte văd: fără să se sărute. Oare se îndoiește totuși de mine? Apoi domnul trece pe lîngă mine, în timp ce Lila, încărcată acum cu palton și genți și reviste, vine în urma lui. Ori de cîte ori trece pe lîngă mine se uită în cealaltă parte, de aceea nu știu nimic despre fața lui. Doamne, ce mai cară! Dar eu nu pot să-i ies înainte, și stau ca un manechin pînă cînd sărutul ei mă atinge, atunci spun: Lila? și o eliberez de tot balastul. Ce-o fi uitat? Lila n-apucă nici măcar să-mi îndrepte cravata. Caută oare hamalul? Merge la zece pași în urma noastră, și pentru a-i atrage atenția, o întreb dacă a găsit deja un hamal. Dar nu despre asta era vorba. Întrebarea mea cum au mers filmările vine prea devreme. Despre aceasta mai tîrziu. Mă roagă să aștept o clipă, să nu mă mișc din loc, ca să știe unde mă găsește. Un ziar, spune ea, vrea un ziar. Deci nu mă mișc din loc, un manechin prevăzut cu umbrela și paltonul ei, stînd în calea tuturor. Evident, Lila a uitat ceva; și mă tem că domnul are să piardă autobuzul, iar noi, la rîndul nostru, nu obișnuim să-l luăm cu mașina. Îl văd cum se sperie, se caută în buzunare, în stînga, în dreapta, clatină din cap, caută mai departe, clatină din cap, caută mai departe, nu știu ce. Toate astea le văd ca într-un film: nu fără încordare, nu fără acea doză de interes pe care o ai la începutul unui film, în speranța că cele ce se derulează sub

ochii tăi se vor rezolva pînă la urmă. Și tot ca în film: oamenii de pe pînză sînt singuri deși eu îi pot vedea; fără mine; pot să particip, dar sînt în afară, liber, deci degajat. Poate că și-a uitat pașaportul la el? Sînt mai răbdător decît hamalul. Așa e! Acum rîd. Desigur, pașaportul este (de ce nu m-o fi întrebat și pe mine?) în propria ei poșetă. Să rîd și eu, nu se cade. Îl întreb pe hamal de vreme, pentru a-i distrage atenția în cazul în care Lila și domnul care între timp a pierdut autobuzul se vor săruta totuși, de bucurie că au găsit pașaportul. Nu sînt încă atît de degajat pe cît aș vrea; m-ar indispune dacă hamalul (societatea) ar crede că vede mai mult decît mine. Eliberată acum de griji, Lila se agață din nou de brațul meu, o simt, este numai și numai a mea. Ai găsit ziarul? o întreb eu, fără dedesubturi, dar ea îmi răspunde la întrebarea cum a fost la Geiselgasteig. Ah! Căutăm acum mașina, pe care eu o văd, însă Lila își amintește foarte bine că ar fi pus-o mai încolo, iar eu nu o contrazic. Mergem încolo și încoace, hamalului morocănos nu-i vine să rîdă. Aici! spune ea, aici e! Iar eu nu spun: Vezi! Micile frecușuri sînt cele care macină marea iubire. Apoi în mașină, în timp ce Lila conduce, știu că sînt cel mai fericit dintre îndrăgostiți.

Sper ca Gantenbein să nu renunțe niciodată la rolul său, care constă în a crede. Cît de tandră este Lila de fiecare dată cînd se întoarce

din turneu. Se așază pe genunchii lui, relaxată în măsura în care și el este degajat, și preaplină de dragoste, căci nu există nici o privire care să-i spună că e încăpățînată și prefăcută ; fericită cum nu a fost niciodată cu un bărbat, scutită de orice ipocrizie, căci nu se simte pîndită de bănuieli. Apoi, îmi scoate ochelarii negri, ca să-l poată săruta pe Gantenbein pe ochi, iar dragostea ei este autentică, simt asta, fiindcă în fața lui Gantenbein nu trebuie să mintă. Cît de drăgăstoasă poate să fie ! N-ar vrea să trăiască cu nici un alt bărbat, spune Lila, și o cred. Nu va fi niciodată ușor, dar merită ; pe un orb nu poți să-l duci de nas.

Nu mă bizui pe ochii mei.

Geamantanul ei, al cărui fermoar e pe jumătate deschis, își revarsă conținutul pe culoar, scenarii, scrisori, pantofi, și așa va rămîne zile întregi, dar Gantenbein nu va spune nimic ; casa noastră se aseamănă cu un coș de hîrtii din momentul în care Lila se întoarce acasă de la cumpărături, și așa va rămîne, știu, pînă ce Gantenbein va strînge pe ascuns șnururile, va face să dispară hîrtiile. Fără să spună un cuvînt. Lila crede că ordinea se face cu timpul, ca de la sine, crede în spiriduși, ceea ce este de-a dreptul înduioșător.

Ce înseamnă ordine !

Doar cel care nu este în acord cu lumea are nevoie de ordine, pentru a se salva ; iar Lila este în acord cu lumea.

Lila este frumoasă. Asta i-o spun dealtfel mulți. Cînd i-o spune însă Gantenbein, el închide ochii, îi piaptănă părul cu degetele și-i umple adîncitura de deasupra claviculei cu sărutări.

Lila în fața oglinzii.

— Doamne dumnezeule, spune ea, o să întîrzii.

Nu-și găsește colierul.

— Cît e ceasul ? întreabă ea.

Va ajunge întotdeauna tîrziu. Gantenbein nu poate s-o dezvețe, dar nu va pleca fără colier ; fiindcă a făcut ordine pe ascuns, Gantenbein știe unde este colierul, și fiindcă o iubește îl pune într-un loc unde Lila îl găsește.

— Hei, spune ea, l-am găsit !

Astfel lucrurile se aranjează.

Într-un fel.

Îmi imaginez :

Cîteodată avem musafiri, și atunci e și mai greu — căci ceilalți te urmăresc — de pildă, Lila nu vede că scrumierele ar trebui în sfîrșit golite, că la cafeaua neagră lipsește zahărul, că sforăitul cîinelui nostru care doarme sub masă (îmi închipui că avem și un cîine) nu contribuie cu nimic la întrebarea dacă Ernst Jünger a evoluat într-un anumit sens, ei bine, în acele momente trebuie să fiu atent, să nu mă dau de gol, să nu mă ridic pur și simplu ca să golesc scrumierele umplute la refuz. Cî-

neva schimbă subiectul trecînd la Joyce. Mîngîi deci cățelul care sforăie (teckel sau dog ?) și-i văd pe musafirii noștri căutînd din ochi zahărul, la rîndul meu tăcut, scutit, mulțumită ochelarilor de orb, de minciuna că aș fi citit *Finnegan's Wake*. Cînd vor fi golite scrumierele ? Cineva schimbă subiectul trecînd la Benn, ceea ce nu mă miră ; Kafka fusese deja la rînd. Lila cu ochii ei albaștri deschiși, frumoși mari albaștri ! Nu vede că necruțătorul domn, care intervine în fiecare discuție cu citate din Brecht, are aceeași față ca și un domn care a funcționat pînă la sfîrșit în *Reichsschrifttumskammer* [1] și, desigur, mă prefac și eu a nu observa. Nu-i deloc ușor. Din cînd în cînd mă ridic și golesc scrumierele... Teama mea că m-aș putea da de gol prin astfel de gesturi, un orb care vede că scrumierele trebuiesc golite, nu se referă la Lila ; Lila s-a obișnuit deja ; doar musafirii care nu mă cunosc încă reprezintă o oarecare primejdie ; de aceea, în bucătărie, în timp ce golesc scrumierele, îmi simt inima bătînd. Aud de dincolo :

— Spuneți-ne, Lila, e într-adevăr orb ?

— Își dă tare mult silința, spune Lila, să nu se observe. Iar eu mă și port întotdeauna ca și cum n-aș observa nimic.

— Cît de orb este de fapt ?

— Uimitor, spune cineva, cum simte cînd este observat. Doar atunci cînd vorbește el în-

[1] Asociație literară în timpul celui de-al treilea Reich.

suși, ai într-adevăr senzația că e orb. Nu-i așa ? Cînd se înfierbîntă, ca mai-nainte. (— despre Little Rock.)

— Aveți dreptate, spune domnul care tocmai l-a descoperit pe Brecht, e uimitor, cum stă așa și mîngîie cîinele, ai tot timpul senzația că ești observat.

— Nu-i așa ?

— De cînd e orb ?

— De cînd ne cunoaștem, spune Lila simplu. Mai întîi, am crezut că e o glumă. Pauză. Nu v-am povestit niciodată ?

— Nu.

Și apoi Lila istorisește povestea noastră, de fiecare dată mai nostimă, o ascult cu plăcere, o povestește cu tot mai multe amănunte cu cît aceasta devine mai neadevărată, anecdota tot mai pasionantă a primei noastre întîlniri : — cum Gantenbein vine la ea la garderobă, un domn cu obișnuitele flori ale entuziasmului, Lila refuzînd să-l primească dacă bătrîna garderobieră n-ar jura că e vorba de un orb, Lila tocmai se demachia, purtînd doar lenjeria și un halat de casă aruncat deasupra. Un orb ? Arăta (așa spune Lila) ca o vrăjitoare, unsuroasă. Cum așa, un orb ? întreabă ea, și n-apucă nici măcar să se întrebe cum ar putea un orb să fie impresionat de jocul ei, căci Gantenbein se află deja în ușă, de neoprit, așa cum pot fi orbii, nu vede imposibilitatea, nici măcar mina perplexă a garderobierei. Stă pur și simplu acolo, cu trandafirii în mînă, trei, și spune cît este de entuziasmat. Ești nevoită să-l

crezi. Dealtfel, tocmai în seara aceea, Lila (şi asta o spune mereu) jucase mai prost ca oricînd, de-a dreptul catastrofal. El nu ştie ce să facă cu trandafirii. Lila în faţa oglinzii, unsuroasă, nu-i aşa, ca o vrăjitoare, cu părul vîlvoi, îi oferă un scaun, din păcate cam hodorogit, iar garderobiera îi ia cei trei trandafiri, în timp ce el îi sărută mîna (asta Lila o povesteşte numai cînd nu sînt de faţă), fără să observe confuzia, într-un fel emoţionant, şi cum vorbeşte apoi despre Ionesco, primul vizitator în garderoba ei care nu-şi plimbă privirile, ci se gîndeşte exclusiv la artă, în timp ce Lila se piaptănă, iar apoi se îmbracă în prezenţa lui, da, după un sfert de oră în compania unui orb te simţi ca şi măritată. — Cineva rîde prosteşte... Acum intru cu scrumierele curate. Tăcere. Văd mimica lor atunci cînd Gantenbein aşază scrumierele curate pe masă, una aici, alta mai încolo, fără să răstoarne ceştile şi paharele. De ce nu beţi ? întreabă el şi umple paharele goale sub ochii lor, sînt foarte atent dacă există vreo suspiciune sau nu. Dacă unul se arată bănuitor îi umplu paharul pînă cînd vinul dă pe dinafară. Astfel de trucuri devin însă tot mai rare. Cineva schimbă subiectul, trecînd la Musil.

Un punct important.
Mă las întreţinut de Lila.
Motivul.

Nu există pereche care cel tîrziu la divorţ să nu descopere că problema financiară între bărbat şi femeie nu a fost rezolvată niciodată,

şi care să nu se războiască din cauza asta. Nu mă refer la perechea fericită care are prea puţini bani ; problema financiară între bărbat şi femeie începe abia atunci cînd fiecare în parte cîştigă suficient pentru el însuşi, deci suficient pentru amîndoi, la aceasta mă refer. Încercări de-a ţine casă comună, fiecare dă şi ia la fel, au fost făcute, ele dau însă greş din cauza societăţii de azi, care, începînd cu cel care primeşte bacşiş şi pînă la stat, continuă să se adreseze domnului —

Îmi imaginez :

Lila şi Gantenbein într-un restaurant. Lila care deci mă întreţine şi chelnerul care aduce nota. Poftiţi. Văd nota împăturită pe farfurie, dar fac pe orbul, vorbesc mai departe aşa cum fac femeile atunci cînd vine socoteala, vorbesc în timp ce Lila îşi caută poşeta şi plăteşte, şi vorbesc de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic. Cînd chelnerul se întoarce cu restul, îl întreb dacă au trabucuri. Aşteptăm. Stăm deci de vorbă. Iar Lila e nemaipomenită, discretă ca un bărbat, nici un cuvînt despre bani, încît poţi într-adevăr să întreţii o conversaţie. Din partea mea cel mult întrebarea : De fapt, am plătit deja ? Mi se întîmplă chiar să nu observ, fiindcă nu e treaba mea. Lila povesteşte despre copilăria ei, în timp ce eu îmi aleg o havană, curios să aud ceva despre copilăria ei. Dar acum, în timp ce eu tai muştiucul havanei, Lila trebuie să umble din nou în poşetă, pentru a plăti din nou, căci băiatul cu ţigările, pe care la urma urmelor copilăria ei nu-l interesează,

nu pleacă de lîngă noi. Habar n-am cît costă havana mea, știu doar că este plătită și rămîn în continuare curios să aflu ce s-a întîmplat atunci în copilăria ei, între timp fumez. Cînd coborîm din taxi, spun : Ia te uită, încă mai plouă ! În timp ce Lila cotrobăie din nou în poșetă, și plătește, și se gîndește la bacșiș. Aștept să mă ia de braț. Atunci cînd poșta nu aduce nimic altceva în afară de facturi, obișnuiesc să spun : Azi n-am primit nimic ! Despre note de plată vorbim doar atunci cînd sînt grotești ; chiria însă, notele regulate pentru telefon, pentru curent și încălzire, pentru întreținerea curățeniei orașului și pentru serviciile de transport, cît și toate celelalte care se repetă nu sînt grotești, nefiind deci subiect de conversație, cum nu sînt nici cotizațiile nebenevole pentru asigurările de bătrînețe. Pentru toate acestea sînt orb. Cînd Lila nu este acasă, plătesc cu banii din sertar, Lila nu cere socoteală, totuși anunț, dacă nu uit, de fiecare dată cînd sertarul s-a golit din nou. Lila este îngrozită sau nu. Deși, din principiu, nu mă preocup de raportul dintre venituri și cheltuieli, sînt capabil să fiu înțelegător atunci cînd Lila, fără să fie zgîrcită, are dintr-o dată impresia că ar trebui să facem economii. Țin cont de ideile ei. Renunț la havane, fără să mă arăt nemulțumit, știind că există întregi categorii sociale care nu fumează havane. Ea știe că sînt gata să renunț la orice. Iar cînd Lila îmi aduce totuși havane, o cutie întreagă, chiar dacă nu sînt tocmai marca mea favorită, le

fumez, bineînțeles ; Lila știe doar ce ne putem permite. Că am nevoie de un smoching nu e ideea mea, și amîn cît pot de mult achiziționarea lui, dealtfel n-am nici pantofii de lac necesari. În schimb, trebuie să mă duc la dentist, neapărat, și nu vă pot spune cît mă simt de încurcat. Nu vorbim despre asta. Cît cîștigă Lila, nu întreb ; nu știe nici ea, dar văd în schimb cît de mult muncește și susțin tot timpul că Lila ar trebui să-și ia o vacanță. Neapărat. Că are nevoie de vacanță poate să vadă și un orb. Banii de buzunar, pe care mi-i dă Lila, nu reprezintă o sumă fixă, dar în general ajung ca să-i pot cumpăra de Crăciun sau de ziua ei un cadou pe care nu și l-ar permite altfel și care de fiecare dată o impresionează, iar eu o sărut atunci pe frunte. Dacă se întîmplă să ies în oraș cu o doamnă nu primesc să fiu invitatul ei ; rolurile nu s-au schimbat într-atît. Orice femeie, cu cît este mai sigură că nu o socotesc ușuratică, primește să fie invitată. Așa stau lucrurile, și pe mine mă amuză. Dealtfel există o compensație, căci și Lila, atunci cînd iese cu un alt bărbat, primește să fie invitată, iar eu știu că îi face plăcere, poate și numai pentru faptul că este scutită să umble mereu în poșetă, pentru fiecare cafea, fiecare taxi, fiecare garderobieră, fiecare ziar, fiecare cinema, fiecare ceas de parcare. Cîteodată mi-e milă de ea. Și atunci trișez plătind înaintea ei, pe ascuns ; Lila nu observă niciodată, este și ea femeie, chiar dacă una

independență. Prea departe nu pot însă să merg, pentru a nu-i răpi sentimentul de independență. Lila nu știe că am un cont la bancă, și nici nu-i voi spune vreodată. Lucrurile n-ar mai merge. Pentru a fi mai clar : n-am plătit niciodată din contul meu pentru mine. Trăiesc cu totul, din cap pînă-n picioare pe cheltuiala ei. Și ea știe acest lucru, și e suficient. Ceea ce achit din contul meu secret sînt nimicuri care nici n-ar trebui menționate, impozitul pentru cîine și amenzile ocazionale, care pe ea ar irita-o, schimbarea uleiului și gresarea, timbre, datorii, cerșetori, hamali, Armata Salvării, fel de fel de bagatele. Nu pot să suport ca femeia să fie nevoită, la fel ca bărbatul, să apeleze mereu la portmoneu. Ajunge în principiu că Lila mă hrănește și mă îmbracă, și că eu nu contribui cu nimic la hrana, îmbrăcămintea și articolele ei cosmetice, la plăcerea ei și a mea. Cînd Lila spune : Mergem azi să mîncăm homari ? mă supun bucuros. De ce să hotărască numai bărbatul asupra luxului ? Fiecare simțim nevoia de lux în alt moment, iar unul din cei doi trebuie să cedeze. Lila este necumpătată ca un bărbat care plătește. Dar ea plătește. Cumpătarea celuilalt, a celui care nu plătește, strică doar buna dispoziție, așa că mă feresc să intervin, chiar dacă nu e întotdeauna ușor să mănînci homari doar de dragul celuilalt ; dar cine se lasă întreținut trebuie să se subordoneze. Iar eu mă las întreținut. Astfel Lila e fericită.

Viața de toate zilele e veselă.

La concert, o văd pe madame Stoffel care ne pîndește lîngă scară, de aceea întreb așa deodată : Ce mai știi de madame Stoffel ? E ultimul lucru la care Lila s-ar fi gîndit. Să sperăm că nu-i pe aici ! apuc să spun, cînd Lila mă și trage de mînecă : O să rîzi, spune ea, dar e aici ! Iar eu rîd, de parcă nu mi-ar veni să cred, în timp ce ne îndreptăm spre cealaltă scară.

Lila crede în al șaselea simț al meu.

A citit că un orb se descurcă în casa lui mult mai bine decît cel care trebuie să se bizuie pe ochii lui ; niciodată orbul nu greșește clanța sau robinetul de apă ; mulțumită unui simț de orientare în spațiu care nu-l lasă să se înșele nici cu un centimetru umblă ca un înger care nu sparge nimic. Scria despre asta, desigur în termeni mai științifici, și semna un profesor american care făcuse peste o mie de teste. Lila mi-a citit și mie. Iar eu respect cele auzite. Doar atunci cînd am rămas fără lumină din cauza unui scurtcircuit, m-am chinuit ca oricare altul care vede, respectiv nu vede, fiindcă e întuneric beznă. Fiind însă întuneric beznă, nu vede nici Lila cît de tare mă chinuiesc, iar cînd apar în sfîrșit cu lumînarea salvatoare, sînt din nou un înger pentru ea.

Îmi imaginez :

Atunci cînd Lila își cumpără rochii, Gantenbein trebuie s-o însoțească, s-o ajute să se ho-

țărască. Petrec, așadar, după-amieze întregi, fiind unicul bărbat în magazinul acela mic și scump, căutat de cunoscătoarele din întreaga lume, și stau împresurat de rochii, înconjurat de oglinzi ; oriîncotro privesc : Gantenbein cu bastonașul alb între genunchi, cu ochelarii negri pe nas. Văd : Gantenbein a devenit mai elegant de cînd mă las întreținut ; toate acestea datorită Lilei ; deși orb, un om de lume. Lila probează acum următorul model, cel de-al cincilea care va fi supus judecății mele. Aștept plin de curiozitate ; nu modelul, ci verdictul lui Gantenbein. Doamna care conduce multapreciatul magazin, nu vînzătoare, ci prietenă și artistă, la rîndul ei cam grăsuță pentru a se putea compara ca eleganță cu clientele ei, e și ea, desigur, o doamnă de lume, care nu o tratează pe Lila ca pe o clientă, ci ca pe o soră, ca să spunem așa, ca pe un om, ca pe cineva capabil s-o urmeze în entuziasmul ei ; de fapt, așa cum lasă mereu să se întrevadă, nu dorește nimic altceva decît înțelegere pentru bucuria ei dezinteresată și spontană față de acest model, pe care Lila este pe cale să-l probeze, această doamnă deci, pe care eu nu o agreez deloc, este încîntată de Gantenbein. Nu orice domn, fie că e soț sau amant, își face timp pentru așa ceva. Și de fiecare dată, Lila și cu mine sîntem puțin jenați de publicitatea sentimentelor noastre. Doamna trage acum perdeaua ; în același timp e convinsă că sînt orb pentru prețurile pe care Lila le achită cu un mănunchi de bancnote, nevăzute, după cum cred ele amîndouă, și fiindcă, deși își închipuie că se pricepe la oameni, doamna nu are habar cine pe cine întreține aici, în ochii ei, eu nu sînt doar cel mai răbdător, ci și cel mai generos domn care îi afumă cu țigara sa micuțul dar foarte costisitorul magazin, denumit desigur *boutique* sau atelier, și niciodată magazin. Cît timp Lila se află în cabină, doamna se poartă ca și cum n-aș fi orb. O să vedeți ! spune ea și comandă cafea de vizavi, pentru a-mi susține entuziasmul : O să vedeți ! . N-ai ce să-i faci, așa vorbește ea. Dar și Lila din spatele perdelei are aerul că toată reprezentația n-ar avea loc decît pentru stricta mea plăcere. Îmi sorb cafeaua, șezînd ca un pașă care face cumpărături pentru întreg haremul ; Lila nefiind decît manechinul haremului. Îmi oferă un imens catalog cu modele de imprimeuri de mătase, ce să fac cu el ? Nu se îndoiesc că aș fi orb, din contră ; vor însă să-mi dea impresia că am totuși un cuvînt de spus. Desigur, nu-mi scot niciodată ochelarii. Dacă e neapărat nevoie, mă uit la culoarea materialului trăgînd cu ochiul într-o parte. Dar nu prea mult, căci amețesc. Nu trag cu ochiul decît în momentul hotărîtor.

— Știi, spune Lila, m-am hotărît.

— Bine.

— Sînt convinsă, intervine și doamna, că n-are să vă pară rău. Cum vă spuneam, modelul l-am văzut la Dior și m-am gîndit imediat la dumneavoastră, madame Gantenbein.

Acum trag cu ochiul.

— Cine să poarte taiorul acesta, — aud eu acum — dacă nu dumneavoastră, madame Gantenbein ! Doar gulerul, cum spuneam —

Taiorul mi se pare oribil.

— Știi, spune Lila, — m-am hotărît !

Faptul că repetă arată că este nesigură, neajutorată. Lila are mult gust, dar ca orice om are și o origine. Să presupunem că Lila ar fi fiica unui bancher : desigur, s-ar feri de orice guler care i-ar da un aer pretențios de doamnă și ar cădea mereu în capcana simplității. Sau, Lila ar fi fiica unui negustor de mărunțișuri din Alsacia : că i-ar sta sau nu i-ar sta bine, s-ar lăsa sedusă de stilul *grande dame*, și ar deveni oarbă la culori în momentul decisiv. Sînt nevoit să-i vin în ajutor. Nu știu dacă domnul Dior, care a creat acest model parcă anume pentru Lila, o iubește sau nu. Eu însă o iubesc pe Lila, fie că e fiica unui bancher, fiica unui negustor de mărunțișuri sau fiica unui pastor puritan — ceea ce ar fi tot așa de posibil. Spun :

— Bine

— Știi, trebuie doar să-i mai punem semne.

I se pun semne.

— Este cel galben ? întreb eu.

— Nu, spune ea, cel rubiniu.

Doamna și sora și artista, care acum e nevoită să se lase pe vine pentru a pune semne la tiv — o văd, cum stă așa, că fusta e gata să plesnească pe ea —, este de părere că Lilei îi vine nemaipomenit, iar eu văd cum Lila, care

abia se mai mișcă din cauza acelor, se străduiește, întorcînd capul spre cealaltă oglindă, să creadă, în pofida acelor de gămălie, incredibilul.

— Rubiniu, întreb eu, ca vinul de Burgundia ?

— Cam așa.

— Da, spun eu, culoarea asta îți vine.

Greu cu un bărbat orb !

— Ca vinul de Burgundia, întreb eu, sau cum ?

Gantenbein, orbul, își amintește de nenumărate nuanțe de roșu. Chiar și un rosé i-ar sta bine, zice el, sau un cărămiziu uscat, poate și un bordo închis, asemenea trandafirilor care se ofilesc, sau un arămiu. Cam așa ceva. Nu-și amintește decît de un singur roșu care nu i-ar sta bine : un roșu din acela leșinat, fals, chimic, un roșu de limonadă. Își amintește : roșu este sîngele, roșu este tunetul alarmei, fanionul folosit la dinamitări, roșie este gura peștelui, luna, și soarele cînd apune și cînd răsare este roșu, roșu este focul, fierul încins la foc, cîteodată pămîntul este roșu, și ziua din spatele pleoapelor închise, roșii sînt buzele, roșie este basmaua din peisajele pămîntii, sau verzi, sau cenușii ale lui Corot, roșii sînt rănile, plușul la teatru, coacăzele, papa, capa toreadorului, dracul se spune că e roșu, iar roșu se iscă din verde, da, roșu este culoarea culorilor — pentru Gantenbein.

Au terminat de pus semnele.

— Știi, spune ea, nu e un roșu de limonadă.

Fumez şi aştept.

— Nu, spune doamna, ferească dumnezeu !

Fumez şi aştept.

— Sau ce ziceţi, întreabă Lila, uitîndu-se în oglindă la cea care stă pe vine, nu e cumva roşu de limonadă —

— Da de unde !

Văd şi eu în oglindă cum Lila a căzut pe gînduri.

— Puteţi fi liniştit, spune vînzătoarea privind spre mine, nerăbdătoare, bărbaţii i se par cu toţii orbi, puteţi fi liniştit, spune ea şi se întoarce spre Lila : — domnul ar fi încîntat dacă v-ar vedea.

Ca orb, nefiind obligat să mă arăt încîntat, continuu să pun întrebări, iar Lila răspunde cu o siguranţă care nu prea rezistă la confruntarea cu oglinda ; de exemplu :

— Nu este cumva prea simplă ?

Este bombastică.

— Nu, spune Lila, asta nu.

Fumez.

— Vă rog, spune Lila cu jumătate de gură, să mai probăm încă o dată taiorul galben —

Poate că Lila ştie de mult că nu sînt orb, dar mă lasă să-mi joc rolul din dragoste ?

Îmi imaginez :

Lila în mantou, traversează scena, repetiţii, Lila repetă Lady Macbeth, iar eu profit de întuneric ca să-mi întind picioarele pe fotoliul din faţă şi mănînc alune pe care le desfac în

întunericul buzunarului de la sacou, orbeşte deci, ca să nu fac mizerie pe jos ; cojile rămîn în buzunar, iar găsirea alunelor printre coji devine din ce în ce mai pasionantă. Direcţiunea s-a declarat de acord cu prezenţa mea la repetiţii ; chiar dacă a făcut-o fără plăcere ; de nevoie, pentru a putea să-i refuze altceva Lilei care, de obicei, îşi satisface toate capriciile în această instituţie. Probabil că direcţiunea se întreabă de ce eu, un orb, trebuie să asist la repetiţii. Este dorinţa Lilei. Îi sînt de mare folos, spune ea... Deci : Lila traversează scena, Lila în mantou, salutînd şi răspunzînd la saluturi, de parcă n-ar fi întîrziat. Nu ştiu cum reuşeşte ; am sosit împreună la teatru şi aproape la timp, fiindcă Lila iar nu putuse să-şi găsească ceasul, şi nici eu nu i-l pusesem la îndemînă, tocmai ca să fim o dată punctuali. Probabil că, ajungînd în dreptul intrării artiştilor, şi-a dat seama de asta. Poate că o conversaţie pe scări sau o scrisoare la portar, nu ştiu ce-a fost, în orice caz întîrzierea Lilei s-a reeditat ; aşteptăm, liniştea dinaintea repetiţiei, lovituri de ciocan din culise, linişte, regizorul la pupitru discută cu asistentul său chestiuni prea puţin urgente, dar totuşi necesare, pentru a-şi da lui însuşi şi celorlalţi actori senzaţia că nu o aşteaptă doar pe Lila. Va sosi dintr-o clipă în alta, a traversat doar scena, este deja în cabina ei. Linişte, apoi ocările regizorului, pe care le înţeleg şi eu din lojă. Nu este intenţia Lilei să-i facă pe oameni să aştepte, este talentul ei. Ei aşteaptă. Dacă i-aş

povesti mai tîrziu ce-am auzit, Lila nu m-ar crede ; ea n-a auzit niciodată asemenea vorbe ; ba din contră, vor fi încîntați și dezarmați atunci cînd Lila va sosi, încîntați. Deci aștept și-mi mănînc alunele, căci aici, în lojă, n-am voie să fumez...

Lady Macbeth își face apariția.

În pulover, dar este crezută —

Desigur, Gantenbein nu poate să se amestece atunci cînd regizorul are vreo idee nefericită ; nici un regizor nu primește sfaturi de la un orb. Totuși îi vin în ajutor. Pe ascuns. După repetiție.

De exemplu :

Regizorul, altminteri un tip cu bosă vizuală, are ideea să o aducă pe Lila în față, la rampă, în scena în care ea încearcă să-și șteargă sîngele care în închipuirea ei îi pătează mîinile. O inovație, da, dar una proastă. Mă mir că el nu observă și continuu să ronțăi alune, în timp ce Lila, ascultătoare, s-a dus în față... Mai tîrziu însă, în timpul mesei de după repetiție, întreb de ce doctorul și moașa, pe care Shakespeare i-a prevăzut pentru această vestită scenă, au fost eliminați ; o întrebare care este permisă și unui orb, fiindcă nu i-am auzit deloc vorbind pe doctor și pe moașă care, deși n-au multe de spus, sînt mereu în preajma reginei în timp ce aceasta delirează. Într-adevăr, sînt informat că au fost eliminați tocmai fiindcă n-au multe de spus. Părerea mea este foarte simplă ; mai greu îi va fi lui Gantenbein să-l convingă pe regizor (fără să se trădeze că vede ceea ce vede toată lumea), care, orbit de idei, tocmai își mănîncă porția de filet mignon ? Și ca să nu mă dau de gol tocmai acum, îl întreb pe chelner dacă au filet mignon... La următoarea repetiție, cînd regina mea apare din nou și așază sfeșnicul în față, la rampă, spălîndu-și mîinile nu în fața doctorului și a moașei, pe care Shakespeare i-a inventat ca spectatori ascunși, ci singură, în fața publicului, închid ochii pentru a-mi verifica impresiile. Aud diferența. Cînd Lila repeta acasă, neștiind că Gantenbein o asculta pe ascuns, ca doctorul și moașa, îmi părea un om care-și strigă spaima în singurătatea ce-l înconjoară, și era într-adevăr cutremurătoare. Acum însă nu mai e așa. Acum asist ronțăind alune. Același text, aceeași voce ; totuși nu-i același lucru. Fiindcă acum stă la rampă, fără să fie auzită de doctor și de moașă, pe care în delirul ei nu-i vede, ci singură : ascultată de critică și public. Trebuie să i-o spun. Intonezi ca o doamnă din trupa Oxford care-și debitează suferințele în chip de număr de societate, spun eu în timpul unei pauze de relaxare, iar atunci cînd regizorul ni se alătură și el ca s-o consoleze pe Lila, îl întreb dacă nu este și el de părere că Lila intonează ca o doamnă din trupa Oxford, o exhibiționistă, sună de parcă ar sta tocmai la rampă, da, da, de parcă ar sta chiar la rampă —

Cîteodată revin asupra modificărilor.

Fără să-i spună lui Gantenbein : pentru a-i pune auzul la încercare... După repetiție aștept

întotdeauna la ieşirea artiştilor, sprijinit în bastonaşul meu alb, prefăcîndu-mă la început că nu i-aş cunoaşte pe cei mai vestiţi actori, care, la rîndul lor, treceau pe lîngă mine fără să dea din cap, impasibili, dar nu ostili; la urma urmelor ce-ar înţelege un orb, dacă l-ai saluta muteşte, dînd din cap. Din cînd în cînd apărea cîte unul care îmi spunea : Soţia dumneavoastră vine îndată ! Trecînd pe lîngă mine. Ce-ar putea să vorbească un actor cu unul care nu l-a văzut niciodată ? Cu timpul încep totuşi să mă salute cu o mişcare a capului, eu însă, din păcate, nu pot să le răspund, pentru a nu ieşi din rol ; mă holbez ca o sperietoare, fără să salut, observ însă cum admiraţia lor sporeşte. Admiraţia pentru auzul meu. O dată unul din ei mi se adresează, vrînd să afle dacă complotul din actul al treilea sună într-adevăr ca un complot, acum cînd nu mai stau la şapte metri distanţă unii de ceilalţi. Evident, Lila a vorbit. Se prezintă :

— Eu sînt Macduff.

— Da, spun eu, astăzi suna altfel.

— Vezi, spune Macduff.

— Nu credeţi, spune un altul, iar eu văd că se adresează exclusiv orbului Gantenbein, că ar fi mai bine, mult mai bine, că ar fi pur şi simplu mai corect dacă El — şi cu degetul îl arată pe al treilea — nu s-ar uita la vrăjitoare care, ca să spunem aşa, nu sînt decît vedenii de-ale mele ?

Nu am cuvinte.

— Sau nu credeţi ? întreabă el şi amintindu-şi că nu pot să-l văd, adaugă : Eu sînt Macbeth.

La rîndul meu mă prezint :

— Gantenbein.

Îmi strîng deci mîna mea de orb.

— Eu sînt Banquo, spune al treilea.

— Încîntat de cunoştinţă, spun eu.

Lila este întotdeauna ultima care iese.

Îmi imaginez :

Din cînd în cînd mă satur să fiu Gantenbein şi evadez în natură. După-amiază în Grunewald. Strîng conuri de brad şi le arunc cît pot de departe, în Krumme Lanke, iar Patsch, cîinele nostru, sare în apa liniştită, cafenie. Văd conul de brad plutind pe apă, el însă, nu, orbit de zel, dînd din labe. Îi arunc un al doilea con. I-l arăt cu mîna, ca să nu înoate în gol, iar acum îl apucă şi se întoarce. Două urechi şi un bot cu conul de brad, doi ochi deasupra apei... Tare mult îmi plac lacurile acestea de pe Havel ; amintiri ; cît despre adevărata situaţie din Berlin, Gantenbein nu trebuie să ştie nimic ; mi se spune că domneşte o activitate trepidantă... Doi ochi deasupra apei, pe cînd cele patru picioare ale sale se mişcă nevăzute, acesta este Patsch, un cîine obişnuit, care trebuie dresat ca să poată însoţi un orb, şi bineînţeles că nu pot să fac asta decît atunci cînd nu se vede picior de om prin apropiere, de pildă, dimineaţa în Grunewald, în timp ce Lila are repetiţii la teatru. Multă muncă acolo şi aici. Scena cu Patsch care găseşte bastonul

alb al unui orb tot nu merge. Oare Patsch e prea prost sau prea isteţ ? Acum se întoarce la ţărm, cu conul de brad în bot. Apoi se strecoară prin tufărişul de la mal, dînd din coadă, gîfîind, şi iată-l în faţa conului de brad, pe care l-a lăsat în nisip, scuturîndu-şi puzderie de stropi din blană. Aşa, Patsch, aşa ! N-am ajuns încă acolo încît să pot purta conversaţii întregi cu cîinele meu. Mergînd mai departe — nu se zăreşte picior de om cît vezi cu ochii — folosesc bastonaşul meu alb pentru a juca un soi de *base-ball* cu conuri de brad. Aşa : conul în mîna stîngă, bastonul în dreapta, acum arunc conul în sus — lovesc cu bastonul... Şapte lovituri la zece încercări, e ceva, iar Patsch aleargă prin nisipul brandenburghez răscolindu-l în căutarea conului cîştigător. Un joc deconectant, de care am nevoie din cînd în cînd. Aşa cum catolicul are la dispoziţie spovedania pentru a se uşura de un secret, formidabilă instituţie ; îngenunchează şi se leapădă de jurămîntul de tăcere, fără să se dea pe mîna oamenilor, iar apoi se ridică, îşi reia rolul printre oameni, eliberat de blestemata dorinţă de-a fi recunoscut de oameni. Eu nu-l am decît pe Patsch care tace ca un preot, şi atunci cînd ajungem în dreptul primelor case, îl mîngîi. Bravo, Patsch ! Şi iar ne prindem în lesă. Gata cu jocul de-a conurile de brad ! Patsch înţelege, şi după ce arunc cartea în primul coş de gunoi (dealtfel citesc ca să-i pot recunoaşte pe oameni după părerile lor), ne vedem de drum, aşa cum se cuvine, un orb şi

cîinele său. La Coliba-Unchiului-Tom ne urcăm în metro.

Cafea pe Kurfürstendamm :

Ziarişti, actori, operatori, un doctor, admiratori în toate stările de spirit, cîteodată mă apucă accesele de nerăbdare, chiar de furie, căci mă consideră orb doar pentru faptul că sînt bărbatul ei ; cînd îi aud cum îşi închipuie că trebuie să mă informeze :

— Lila este o femeie minunată !

Eu mîngîi căţelul.

— Nici nu ştiţi, spune altul, ce nevastă minunată aveţi —

Pauză.

Ce-ar putea spune Lila ?

Şi ce-aş putea spune eu ?

Lila îmi îndreaptă cravata.

Văd :

Lila, asaltată de toţi cei cu ochi în cap, iar ochii lor devin mai sticloşi decît ochelarii cu rame de baga pe care îi poartă ; Lila este lipsită de apărare, aşa că se reped s-o apuce de mînă sau de braţ, deşi, din cîte ştiu eu, Lilei nu-i place. Cum să le spun asta domnilor ? Aş putea prea bine să citesc un ziar fără să stîrnesc senzaţie ; atît de siguri se simt în privinţa mea. De ce oare bărbaţii, atunci cînd sînt îndrăgostiţi, arată mai degrabă ca niste tîmpiţi ? Mă ridic. Ce s-a întîmplat, întreabă Lila, adorata, în aşa fel încît adoratorii întorc şi ei capul. Nimic. Mantoul ei a alunecat de pe scaun fără ca cineva să vadă, spun : Scuzaţi-mă, domnule doctor, dar călcaţi tot timpul pe mantoul doamnei. O ! spune acesta şi îşi

retrage imediat piciorul, în schimb nu trage nici o concluzie. Se scuză față de Lila. Simpla ipoteză că soțul ar fi orb este de nezdruncinat.

Cîteodată nu mi se pare ușor.

Dar avantajele, îmi spun eu atunci, avantajele, n-ai voie să uiți de avantajele rolului tău, avantajele mari și mici, pe-un orb nu poți să-l duci de nas... Altul joacă rolul unui scriitor al cărui nume urcă mereu în clasamentul lunar al vînzărilor, de fapt a ajuns în vîrf, deoarece celelalte titluri, fie vorba între noi, nu pot fi luate în serios ; numele său plutește tocmai în acea zonă unde nu se poate vorbi încă despre *bestseller*-ul facil, exact la marginea de sus a evenimentului literar. Dar el n-are de unde să știe că eu am văzut clasamentul vînzărilor, și este singurul de la masă care i se adresează lui Gantenbein, iar pe de altă parte eu sînt singurul dintre ei care nu sînt obligat să-i cunosc opera. Îl tratez pe fiecare după cum simte nevoia de-a fi un personaj faimos.

— Vedeți, spune faimosul —

Văd și apuc mai strîns lesa lui Patsch care în fața preaomenescului încearcă întotdeauna s-o ia la sănătoasa, îi văd ochii, în timp ce discută despre sine cu nevăzătorul Gantenbein, care iscodesc în jur să vadă dacă într-adevăr nu-l ascultă nimeni ; văd : omul mă ia în serios, fiindcă Gantenbein nu poate să-l contrazică ; și fiindcă el, care este momentan vestit, mă ia în serios, dintr-o dată sînt luat de toți în serios. Așa, deodată, Gantenbein trebuie să spună cum vede el viitorul Germaniei, da, Gantenbein și nimeni altul. Mă sperii. N-aș vrea să fiu luat în serios, dar tocmai orbii sînt întotdeauna luați în serios.

— Cum vedeți situația în ansamblu ?

Mă prefac că n-aș fi văzut Germania apuseană, iar în ceea ce privește răsăritul, lucrurile sînt limpezi... Apoi în mașină, cînd Lila își caută din nou cheile, îi dau poșeta pe care numai eu am văzut-o uitată pe un scaun, și plecăm în sfîrșit să bem un pahar de șampanie la doctorul entuziasmat ; între patru ochi, ca să zic așa : Lila și doctorul și eu. Entuziastul, care stă în spate, vorbește neîntrerupt, de parcă n-aș fi doar orb ci și mut. Stau lîngă Lila și observ o mînă pe umărul ei, o mînă care vine din spate, plină de înțelegere pentru Lila, și care o consolează pentru o critică nedreaptă din presă. Aș fi lipsit de inimă dacă n-aș spune și eu ceva ; critica a fost într-adevăr pe nedrept ironică, și pun și eu mîna pe cealaltă mînă, care a rămas pe umărul ei slab încă din dreptul bisericii, spunînd : Nu te consuma din cauza asta ! Mergem în tăcere.

Ș.a.m.d.

Ce-am învățat la teatru :

Un actor, în rolul unui șchiop, nu trebuie să șchiopăteze la fiecare pas. E de ajuns să șchiopăteze la momentul potrivit. Cu cît mai puțin, cu atît mai credibil. Totul e să știi să alegi momentul potrivit. Dacă șchiopătează cînd se știe observat, va da impresia de fățărnicie

Dacă șchiopătează mereu, vom uita că șchiopătează. Dar dacă din cînd în cînd se preface că n-ar șchiopăta deloc și ar șchiopăta doar atunci cînd ar fi singur, îl vom crede. Asta să ne fie de învățătură. Un picior de lemn, în realitate, șchiopătează mereu, dar noi nu-l vom observa mereu, iar arta disimulării trebuie să transmită doar atît : momentele surpriză, nimic altceva. Amintindu-ne deodată că omul acela șchiopătează, ne simțim rușinați că am uitat de răul său și rușinîndu-ne vom fi atît de convinși încît, mult timp, cel ce se preface nu va mai fi nevoit să șchiopăteze ; are și el dreptul să se facă comod.

O veche pasiune de-a lui Gantenbein este, așa presupun, aceea de a juca șah. Și merge fără probleme.

— Ai mutat ? întreb eu.

— O clipă, spune partenerul meu, o clipă doar !

Văd și aștept...

— Da, spune partenerul meu, am mutat.

— Adică ?

— B 1 x A 3, anunță partenerul meu.

— Deci, calul ! spun eu, și partenerii mei, mai ales cei neobișnuiți să constate că știu pe dinafară toată tabla de șah, sînt de obicei uluiți atunci cînd, umplîndu-mi pipa, spun : Deci calul ! Și cel mai mult îi uimește faptul că țin minte unde-mi sînt piesele, pe care, bineînțeles, nu le ating niciodată ; îmi aprind acum pipa și spun : F 8 x B 3.

Partenerul meu sperase ca eu să fi uitat de nebun și acum se simte umilit ; așa că își pierde calul dar și cumpătul ; îl văd cum începe să greșească.

— Ei, întreabă Lila, cine cîștigă ?

— Gantenbein, spune el cu o voce cît mai veselă, dar e nervos, îi văd degetele, numără piesele pe ascuns, nu poate să priceapă, înainte mă bătea mereu, iar eu nu învățasem nimic în plus, nimic ce-ar avea de a face cu șahul. Se miră doar. Nu gîndește, ci se miră.

— Ai tras ? întreb eu.

E ca și cum nu ar mai vedea nimic.

— Deci, spune el, B 2 x A 3 !

Partenerul meu mă crede orb de-a binelea.

— B 5 x A 1 ! solicit eu, iar el este nevoit să-și scoată cu propria lui mînă turnul din joc și s-o așeze pe regina mea chiar pe linia regelui său — dă din cap și pentru eventualitatea în care Gantenbein n-ar ține socoteala, spune el însuși : Șah ! — îi spun Lilei să nu se deranjeze, dar e prea tîrziu ; partenerul meu și-a culcat deja regele pe burtă, ceea ce eu nu am dreptul să văd, aștept, trăgînd din pipă.

— Mat ! anunță el.

— Cum așa ?

— Mat ! anunță el.

Încep să devin un fenomen.

Am ajuns deja în faza în care Lila își lasă scrisorile vraiște prin casă, scrisorile unui bărbat necunoscut care ar spulbera menajul nostru, dacă Gantenbein le-ar citi. Dar n-o face.

Cel mult pune pe ele un pahar de apă sau de whiski, să nu le răsfoiască nici măcar vîntul.

Sper să nu-mi ies niciodată din rol. La ce mi-ar folosi ochii ! Se poate întîmpla uneori ca Gantenbein, nemaisuportînd povara iubirii sale, să-și scoată ochelarii — dar să-și ascundă imediat fața în mîini, ca și cum l-ar durea ochii.

— Ce e ?

— Nimic, spun eu, draga mea —

— Te doare capul ?

Dacă Lila ar ști că văd, s-ar îndoi de dragostea mea, și viața noastră ar fi un iad, un bărbat și o femeie, dar nu o pereche ; doar taina, pe care bărbatul și femeia o păzesc unul de celălalt, face din ei cu adevărat o pereche.

Sînt fericit cum n-am fost niciodată cu o femeie.

Atunci cînd Lila, precipitată și speriată brusc din cauză că a întîrziat, îmi spune la plecare că astăzi trebuie să meargă la coafor, fiindcă are un păr ca de vrăjitoare, și cînd vine apoi de la coafor, unde, se știe, trebuie să aștepte mult, iar eu văd din prima ochire că părul ei nu a fost la coafor, și cînd Lila relatează apoi, fără să sublinieze că ar fi auzit-o acolo, o bîrfă a orașului, așa cum poate fi auzită la coafor, eu nu spun niciodată : Lila

mea, de ce minți ? Căci oricît de drăgăstos aș spune-o, chiar în glumă, pe ea ar jigni-o ; l-ar întreba pe Gantenbein de unde pînă unde i-a venit ideea că ea n-ar fi fost la coafor, cînd el, Gantenbein, nici măcar nu poate să-i vadă părul. Îl văd, dar nu mi se pare că Lila ar arăta ca o vrăjitoare. Deci nu spun nimic, nici în glumă. Oare trebuie să știu cu tot dinadinsul unde a fost Lila de la ora patru după-amiază ? Cel mult spun, desigur fără să-i ating părul, în treacăt : Arăți splendid ! și ea nu întreabă de unde pînă unde i-a venit lui Gantenbein ideea asta ; o face fericită, oricine i-ar spune-o. Iar eu sînt într-adevăr sincer : Lila arată splendid, mai ales atunci cînd n-a fost la coafor.

Și Lila este mai fericită ca oricînd.

Despre florile care apar dintr-o dată în locuința noastră nu vorbesc decît atunci cînd știu cine le-a trimis ; cînd știu de la Lila. Atunci pot să spun liniștit : Cred că orhideele astea primite din partea direcțiunii ar trebui acum aruncate la gunoi. Iar Lila este de acord cu mine. Din cînd în cînd apar însă flori de care mai bine nu amintesc, trandafiri pe care Lila însăși nu-i amintește, treizeci de trandafiri cu coadă lungă, și, deși parfumul lor inundă locuința, nu spun nimic. Cînd se nimerește cîte un musafir : Ce trandafiri minunați !, nu aud nimic, și nici Lila n-ar trebui să spună cine i-a trimis. Cînd aud cine i-a trimis, nu înțeleg de ce n-am aflat pînă acum nimic de trandafirii

pe care eu îl văd deja de trei zile în casa noastră. Un admirator inofensiv al artei ei. Lila găsește ușor un nume; există mulți admiratori de acest fel, care îl compătimesc pe Gantenbein fiindcă nu poate să o vadă, dar o compătimesc și pe Lila; o admiră pe această femeie nu doar de dragul virtuților ei artistice, ci în egală măsură ca om, căci iubește un bărbat care nu poate să-i vadă arta. De acolo trandafirii. Sau orice ar fi. Nu întreb niciodată cine i-a făcut cadou brățara aceea nostimă. Ceea ce văd și ceea ce nu văd este o chestiune de tact. Poate că și căsnicia este doar o chestiune de tact.

Cîteodată, Lila, ca orice femeie de spirit, are momentele ei de depresiune. Începe cu o indispoziție, pe care o observ imediat; după un timp, orice bărbat care nu face pe orbul ar întreba ce s-a întîmplat, mai întîi tandru, apoi tăios, fiindcă ea tace și tace tot mai tare pentru a nu-și pierde indispoziția, și în fine, ca și cum ar fi vinovat, fără a fi conștient de o anume vină:

Te-am jignit?

Spune!

Ce e?

Etc.

Toate aceste întrebări, tandre sau grosolane, sau din nou tandre, sau dușmănoase, la care ea răspunde după o tăcere chinuitoare cu jumătate de glas și aproape sughițînd de plîns că nu e nimic, nu duc la împăcare, știu, doar la o

noapte albă; în cele din urmă, ca s-o las pe Lila în pace, așa cum vrea ea, îmi iau perna și mă duc să mă culc în camera de zi, pe jos, dar aud la scurt timp după aceea plînsul ei, iar după o jumătate de oră sînt înapoi la Lila. Dar de acum înainte nu mai vrea deloc să vorbească; o implor să fie rezonabilă, lucru care mă depășește și pe mine, strig, ceea ce mă pune în inferioritate, pînă se crapă de ziuă, iar în cursul dimineții următoare îi voi cere iertare, fără să aflu motivul indispoziției ei, iar Lila mă va ierta —

De toate acestea Gantenbein este scutit.

Pur și simplu nu văd indispoziția ei, care îl exasperează pe cel ce o vede; ci continuu să vorbesc orbește sau să tac orbește, trecînd peste muțenia ei bruscă — se întîmplă însă ca Lila, forțată de cecitatea mea, să anunțe de-a dreptul ce a indispus-o; iar despre asta putem să discutăm.

Situația în care Gantenbein își scoate totuși ochelarii, fără să renunțe însă la rolul său: îmbrățișarea.

Un bărbat, o femeie.

Probabil că a cunoscut mulți bărbați, de toate felurile, chiar și din aceia care nu fac față fiindcă se cred obligați la acel ceva pe care femeia nu-l așteaptă în primul rînd, de-a fi violenți, nu din patimă ci voit, ambițioși, subminați de propria lor ambiție, plictisitori, euforicii sînt o excepție, o dată, poate, un

pescar italian, de obicei însă, bărbați de spirit, nevrotici, capricioși și dificili atunci cînd văd ochii Lilei, sărută cu ochii închiși, pentru a fi orbi de extaz, dar nu sînt orbi, le e teamă și sînt surzi, nu au mîinile unui orb, dăruire, dar nu totală, nu de netulburat, tandrețe, dar nu tandrețea unui orb care te absolvă de tot ce te sperie cînd te știi văzut de celălalt; un orb nu vine din afară; un orb se identifică cu visul său, nu o compară cu o altă femeie, nici măcar o clipă, el se încrede în pielea sa —

Un bărbat, o femeie.

Abia a doua zi, cînd Lila mai doarme încă sau se preface că doarme pentru a nu-l trezi pe el din vis, Gantenbein își ia tăcut ochelarii de pe noptieră, ca s-o scutească pe Lila de orice bănuială; doar taina pe care o păzesc unul de celălalt face din ei o pereche.

Îmi imaginez:

Gantenbein în bucătărie, Lila e disperată, nu poate suporta să-l vadă pe Gantenbein, bărbatul ei, stînd mereu în bucătărie. Lila e înduioșătoare. Nu-i vine pur și simplu să creadă că în lumea aceasta nu mai există nici o ceașcă curată, nici măcar una. Să ieșim în oraș! spune ea, pentru a le da spiridușilor o ocazie... Deci ieșim în oraș... Lila nu poate să sufere murdăria, la vederea murdăriei nu mai e om. Dac-ai putea să vezi, spune Lila, în ce hal a ajuns bucătăria! Cîteodată Lila se duce la bucătărie, ca să spele un pahar, două, o linguriță, două, în timp ce Gantenbein, omniscient ca toți

bărbații, susține că în serie merge mai repede. Într-o oră petrecută în bucătărie, fluierînd sau nu, spală toate ceștile și toate paharele, ca să se simtă iarăși liber un timp. Știe că mereu va fi nevoie de o linguriță sau de un pahar, de obicei de un pahar, pe cît se poate de unul care să nu fie lipicios, iar atunci cînd Lila intră în bucătărie, Gantenbein tot nu e liber; știe cît de nepractică e Lila. Și mai mult, știe că unei femei n-ai voie să-i dai sfaturi practice, o jignești doar și nu schimbi nimic. Ce e de făcut? Un bărbat care observă la femeia pe care o iubește lipsa unei anumite îndemînări dă dovadă de lipsă de afecțiune, de aceea nu există decît o singură ieșire: să vadă în aceasta tocmai șarmul ei, deși nu e mare lucru. Dar ce-i de făcut? Atîta timp cît nu pică nici o menajeră din cer, iar Lila se simte jignită pînă în adîncul inimii să-l vadă pe Gantenbein stînd în bucătărie, cu un șorț în față, ducînd zilnic gunoiul, aruncînd sticlele goale și ziarele mototolite, prospectele și șnururile de la pachete, cojile scîrboase de portocală, pline de chiștocuri de țigări cu ruj pe ele.

Cred că am găsit soluția!

Fiindcă Lila nu vrea nici în ruptul capului să-l vadă pe Gantenbein, orbul ei, spălînd vase numai fiindcă acestea refuză să se spele de la sine, mai mult chiar, nici măcar nu se duc singure la bucătărie, și fiindcă Lila se întristează ca de un reproș ascuns de fiecare dată cînd în bucătărie strălucește totul ca la magazin, Gantenbein a adoptat o nouă metodă:

de-a nu curăța niciodată complet bucătăria. De fapt, trebuie să recunosc că mai era întotdeauna la mijloc și o doză de maliție masculină, o ciudată plăcere masochistă care mă îmboldea să fac bucătăria să strălucească. Dar n-are să se mai întîmple niciodată. Gantenbein nu mai spală nici o farfurie și nici o linguriță cît timp Lila este acasă, ci spală doar pe ascuns, și numai atît cît să nu bată la ochi. Bucătăria arată ca și cum nu s-ar ocupa nimeni de ea, și totuși, să vezi și să nu crezi, se mai găsesc întotdeauna cîteva pahare, cîteva cuțite curate, întotdeauna de ajuns, iar scrumierele nu sînt niciodată atît de lustruite încît să lucească în chip de reproș ; scrumul nu se mai adună în mormane, iar sîmburii scîrboși de curmale s-au evaporat și ei, ca și urmele lipicioase lăsate de paharele de vin pe marmura măsuței ; prospectele, revistele de săptămîna trecută au dispărut și ele de parcă ar fi înțeles în sfîrșit că sînt depășite și îngălbenite — Gantenbein însă șade în fotoliul balansoar și fumează o țigară atunci cînd Lila vine acasă, iar Lila se simte ușurată că el a renunțat în sfîrșit la ideea că trebuie să se ocupe de bucătărie.

— Vezi, spune ea, se poate și așa.

Viața cea de toate zilele nu este suportabilă decît grație minunilor.

Îmi plac diminețile de septembrie, rouă-sură-albăstruie, soarele din spatele unei pînze de fum, casele de țară învelite parcă în hîrtie de mătase, lacul lucește, celălalt mal ascuns în pîclă, toamnă, stau între serele de sticlă, cu Patsch în lesă, între straturile unei grădini de țară — fără ochelari, ca să văd cît mai bine culorile florilor, și fără banderola galbenă pe care am ascuns-o în buzunarul de la pantaloni, ca grădinarul cel amabil să nu-și închipuie cumva că poate să vîndă orice ofilitură. Cuțitul lui lucește ca și lacul. Toporași, da, sau cum le spune, dau din cap, și fiecare tijă la care încuviințez ajunge sub cuțit și cade cu un țac ușor, flori pentru Lila, țac, țac, țac, un braț de grădină plin de toporași albaștri, țac, pînă ce spun : Destul ! Aș mai vrea ceva galben, nu, ceva mai pal, nu prea mult, apoi niște umbele roșii, crizanteme, da, și gherghine, da, roșii ca vinul de Burgundia, da, mult roșu de Burgundia, mult...

Astăzi Lila se întoarce din turneu.

Dacă ar ști cît de intens gustă Gantenbein culorile aprinse sau stinse ale acestei lumi atunci cînd ea este plecată, și cum o înșală cu fiecare floare pe care o vede !

Avionul ei sosește la 15.40.

Ajuns acasă, aranjez florile în vas, le aranjez, fac un pas înapoi, ținînd capul într-o parte, fără ochelari, ca să pot vedea cum se asortează culorile, le mai aranjez o dată, am timp destul, zilele de dor sînt lungi, orele și mai lungi, îmi place să aranjez, și să aștept, și să rearanjez ; știu că Lila nu sosește niciodată mai devreme decît a promis, uneori mai tîrziu, dar niciodată mai devreme, și totuși sînt nervos. La o parte cu hîrtia de mătase foșnitoare, la

o parte cu cozile tăiate, la o parte! Cînd am terminat, ceasul bate ora unsprezece, o ultimă privire fără ochelari; sînt încîntat, nu se cade să te lauzi de unul singur, dar sînt într-adevăr încîntat de gustul meu, nu mai am ce să fac, acum că am terminat cu aranjatul, fluier poate, n-am stare să mă așez și să citesc un ziar, rămîn deci în picioare, de două sau de trei ori mă aplec totuşi pentru a ridica cîte o floare căzută pe covor, apoi am terminat și cu asta. Ştiu că Lila nu s-a urcat încă în avion, și mă mai aplec a patra și a cincea oară să culeg cîte o floare albastră, cîte un toporaș nerăbdător, probabil că Lila e încă în pat, iar eu mă gîndesc: Numai de n-ar pierde avionul! și stau cu ţigara în gură, uitînd s-o aprind, fiindcă mă uit mereu ba la ceas, ba la flori, și găsesc mereu cîte o crenguță, cîte o umbelă, o culoare care mă deranjează, buchetul nu arată ca și cum s-ar datora întîmplării oarbe, așa cum ar trebui, cred eu, să arate; aș vrea ca mai tîrziu, nu chiar la sosire, ci atunci cînd camera aceasta va fi din nou plină de genți și reviste și mănuși, Lila să se bucure, fără să fie nevoită să-l laude pe Gantenbein, dimpotrivă, să-mi povestească cît de frumoasă poate fi întîmplarea; da, deseori îmi trebuiesc ore pînă cînd reușesc — din nou aranjez ceva, mereu se mai desprinde cîte o floare, se așterne lin pe covor, fulgi galbeni și albaștri, înrourați încă, bineînțeles că ochelarii sînt la îndemînă, în caz că Lila ar sosi mai devreme, cîteodată îi țin în dinți, mai ales atunci cînd am nevoie de ambele mîini pentru buchet, și ascult ca un copil care gustă pe furiș, tremurînd în adîncul sufletului...

Cred că o iubesc cu adevărat.

A doua zi, după ce am înțeles din telegramă (SOSESC ABIA VINERI 10.45) că ultima filmare în aer liber a trebuit să fie amînată din cauza ceții, buchetul meu și-a pierdut prospețimea. Mai adun o dată de pe covor florile care au căzut în timpul nopții, mai ales gherghinele, cu capetele lor grele, s-au aplecat într-un mod îngrijorător. Mai aranjez o dată restul — zadarnic... Văd: buchetul meu mă dă de gol, stă ca un reproș în vas, mut, o va indispune pe Lila, deși eu nu-i voi spune nimic, nu voi întreba nimic. Se vede pur și simplu că nu mai este un buchet spontan. Așa că îl arunc înainte de a pleca la aeroport; desigur, nu în găleata de gunoi unde Lila l-ar putea zări, ci în pivniță unde, acoperit de reviste vechi, poate să se veștejească nevăzut. Să fie ca și cum nici nu m-aș fi gîndit la flori. Asta înseamnă că vasul trebuie spălat și el înainte de a pleca la aeroport —

Lila a aterizat deja.

Gantenbein era cît pe aci să întîrzie (în ultima clipă casa scărilor a trebuit și ea să fie curățată de florile albastre și galbene), și mai apuc să văd: domnul care îi duce întotdeauna lucrurile este tot același. Patsch scheaună cînd domnul cel necunoscut și Lila, stăpîna sa, își iau rămas-bun la cinci metri de stăpînul său

cel orb ; trebuie să-l țin cu toată puterea de lesă pe cățelandrul meu tîmpit.
Sper să nu fiu niciodată gelos !

Brutarul din O., un bărbat de patruzeci de ani, cunoscut în sat ca un om blajin și de încredere, a acționat din gelozie în următorul fel : mai întîi a tras cu pușca de ordonanță, pe care o ține fiecare cetățean confederat în dulap, în amantul nevesti-si, un tirolez de douăzeci și unu de ani, nu oriunde, ci exact în șale, apoi a luat cuțitul inoxidabil de soldat, care face și el parte din echipamentul din dulap, și i-a crestat fața nevesti-si, mamă a doi copii, actualmente gravidă ; apoi i-a dus el însuși, așezîndu-i ca pe niște pîini în furgoneta sa, la spitalul cel mai apropiat ; perechea de amanți se află în afara oricărui pericol — conform știrilor din ziar... O săptămînă mai tîrziu, Burri, medicul meu, îmi povestește de ce n-a putut să vină ultima oară la șah. În seara aceea primise un telefon de la o femeie care întreba dacă este periculos să iei zece tablete de somnifer. La întrebarea medicului cine este la telefon, convorbirea se întrerupe. Imediat după aceea, un nou telefon de la aceeași voce femeiască, care roagă ca doctorul să vină cît mai repede, de data aceasta indicînd numele și adresa ; e urgent. (Era joi, eu aranjasem deja piesele pe tabla de șah și așteptam.) În camera cea bună o găsește pe brutăreasă, care este gravidă, și pe tînărul ucenic brutar. Cei doi se iubesc, ce să-i faci. Și din cauza asta,

maistrul brutar din O. nu poate să doarmă, asta-i tot ; el e sus, în dormitor. Cînd doctorul urcă însă la el, găsește camera goală. Urmează o convorbire mai lungă între doctor și femeie, jos în camera cea bună. Tirolezul cel tînăr, întrebat de Burri dacă este gata să se căsătorească cu femeia gravidă, răspunde înțepenindu-se pe picioare : D'apă, cîn' io n-am nimic asigurat ! Maistrul brutar pare într-adevăr să-și fi pierdut capul. Zece somnifere ? În clipa aceea — lui Burri nu-i vine să-și creadă ochilor — ușa dulapului se deschide și apare, ca într-o farsă, brutarul cel blajin și vrednic, încins cu șorțul alb. În sfîrșit ! spune el, în sfîrșit s-a dumirit. Deci totuși ! și în acest moment e cel mai calm dintre ei toți, demn, cu toată apariția sa caraghioasă, rațional, satisfăcut că îndelungata sa gelozie nu a fost fără motiv. În sfîrșit, a recunoscut ! spune el. În pofida discuției îndelungi cu medicul care, din fericire, nu mai este nevoit să facă uz de trusa sa de prim-ajutor, nu reușesc să cadă de acord cine are dreptate, iar propunerea lucidă a medicului, făcută ucenicului, de-a părăsi casa și de a-și căuta un loc nou, nu-i convine deloc acestuia, iar femeia, care se află între doi tați, este mai ales de părere că brutarului ar trebui să-i fie rușine, o părere care, la rîndul ei, nu îl convinge pe brutar. Oricum, părțile s-au potolit cînd Burri părăsește în sfîrșit casa (e prea tîrziu pentru partida noastră de șah, înțeleg) ; ulterior, pe drumul de întoarcere, înveselit de apariția din dulap a brutarului plin de făină... Cîteva zile

după aceea, trecînd din nou prin O. și văzînd lumină în camera cea bună, doctorul se simte obligat să le facă o vizită. De data aceasta îl găsește pe brutar singur în cameră. Cum merge ? Bărbatul stă liniștit, perfect lucid. Domnu' doctor nu citește oare ziarele ? Beau un păhărel de rachiu, ca între bărbați. Nici brutarul nu știe mai mult decît a scris în ziar. Doar atît : — după ce domnu' doctor plecase atunci, seara, a chemat-o pe Anneli a sa sus, în dormitorul conjugal, ca să înceapă imediat o viață nouă, așa cum le propusese și domnu' doctor din prag. Ea s-a învoit să-i îndeplinească dorința și pentru prima oară el a putut din nou să doarmă fără somnifer, deci nu atît de adînc ca să nu-l trezească golul din pat, răcoarea de alături. Asta a fost cam pe la ora unu, o oră după ce plecase Burri. Și de data asta îl apucară toate furiile. Doar ca să-i amenințe a scos pușca din dulap, briceagul, și s-a dus în cameră. Iar ei îi făcură pe plac, da, aici pe canapea, i-a găsit împreună, în camera întunecată, albiți de lumina lunii, un animal cu patru picioare. Cînd a aprins lumina, totul era isprăvit : ucenicul care nu voia să-și caute alt loc, se zvîrcolea răcnind, iar de Anneli a sa îi era tare milă, din cauza feței ce sîngera din toate minciunile. Deși înțelegea că făptașul nu putea fi decît el, brutarul s-a comportat ca unul care vine din afară și își păstrează sîngele rece ; imediat a telefonat doctorului care însă nu mai era de găsit, apoi, așa cum scria și în ziar, i-a transportat pe cei doi amanți cu

furgonul său la cel mai apropiat spital, unde era cunoscut ca un maistru brutar vrednic de încredere, iar el însuși s-a predat poliției, unde era cunoscut în același fel.

Desigur că va fi deferit justiției.

Mă întreb de ce l-a împușcat pe ucenic tocmai în șale, de ce nu i-a mutilat femeii trupul, ci fața : trupul este nevinovat, trupul este sexul, chipul, în schimb, este persoana... Ducîndu-mă recent la O., pentru a-l vedea pe brutar, nu l-am găsit în magazin. Am cumpărat totuși pîine, cu care am hrănit mai tîrziu găinile dintr-o curte. Cea de-a doua pîine, pe care mi-a vîndut-o tot ucenica, am dat-o lebedelor de pe lac. Nu știam de ce simțeam nevoia să-l văd pe brutar. Cînd m-am mai aventurat o dată în magazin, cu puțin timp înainte de închidere, cunoșteam deja clinchetul clopoțelului de la ușă, apoi mirosul de pîine din magazinul sătesc, liniștea, pînă ce sosea cineva ; am văzut că în rafturi nu mai erau pîini, nici măcar franzeluțe, nu mai aveau decît plăcințele și praline, și tocmai mă întrebam ce aș mai putea cumpăra pentru lebede, poate biscuiți, și de aceea am tresărit, cînd deodată — așa cum sperasem — brutarul a intrat în odaie, tîrșîindu-și papucii plini de făină. Un bărbat împovărat de fapta sa, neștiutor ca un jandarm care vede astfel de fapte întotdeauna din afară, un bărbat dintr-o bucată, probabil gimnast amator, deși palid ca o brutărie, un localnic de acel soi care te face să crezi că fărădelegea este întotdeauna străină, un băr-

bat pe care nu l-ai crede niciodată în stare de o crimă — ca pe majoritatea făptașilor — m-a întrebat ce doresc. Fapta lui, vedeam, nu i se potrivea defel. Se întîmplă : dintr-o dată altul săvîrșește fapta mea, care îl aruncă în închisoare, iar eu stau aici, năpădit de spaimă. Am cumpărat o ciocolată de parcă nimic nu s-ar fi întîmplat, am plătit puțin zăpăcit și mi-am văzut de drum în timp ce el privea bănuitor în urma mea.

Camilla Huber este delicioasă : crede în poveștile adevărate, este înnebunită după povești adevărate, o pasionează tot ce s-ar fi putut întîmpla cu adevărat, oricît ar fi de neînsemnat ceea ce povestesc eu în timpul manichiurii : — cu o condiție, să se fi întîmplat cu adevărat... Desigur, nu o vizitez niciodată fără să mă anunț, iar atunci, sosesc cu întîrzierea cuvenită, echipat cu bastonașul alb și cu banderola galbenă, cu ochelarii de orb pe nas ; nu o găsesc niciodată pe Camilla Huber în neglijeu : mă lasă să aștept în hol pînă ce s-a pieptănat și s-a îmbrăcat, pînă ce face puțină ordine în cameră. Nu vrea nici ea să vadă mai mult decît mine din viața ei. Iar atunci cînd Gantenbein este poftit să intre, sutienul sau ciorapii au dispărut, uneori apuc să zăresc cîte o hîrtie de o sută lîngă coniac, sau un ceas de mînă bărbătesc. Să sperăm că uitucul nu se întoarce ! Se pare că Gantenbein este singurul client care își face într-adevăr manichiura. Camilla se bucură de mine, cred, ca de un alibi, și manichiura este executată cu

numeroase instrumente, pe care ea le posedă de dragul poliției, și cu o înduioșătoare răbdare reciprocă, căci bunei Camilla, după cîte simt, îi lipsește orice exercițiu. Mi-aș tăia mai des unghiile de la mînă dacă micuța Camilla nu mi-ar pretinde de fiecare dată și cîte o poveste, pe cît posibil o poveste cu „va urma" ; deja de la primul deget, pe care i-l întind, sau cel tîrziu la cel de al doilea, mă întreabă de-a dreptul :

— Și ce s-a întîmplat mai departe ?

— Am vorbit cu el.

— Ah.

— Da.

Camilla Huber, îmbrăcată acum în halat alb, stă pe un taburet jos, în timp ce Gantenbein, cu mîna pe o perniță de catifea, o lasă să-i pilească unghiile, ținînd pipa în cealaltă mînă.

— Ați vorbit într-adevăr cu el ?

— Da, spun eu, un om fin.

— Vedeți, spune ea, și rîde fără să-și ridice ochii de pe lucru, și dumneavoastră erați gata să-l împușcați în șale !

Tac rușinat.

— Vedeți ! spune ea, și pilește și nu se poate stăpîni să întrebe : Și ce spune ?

— Că o admiră pe soția mea.

— Și ?

— Îl înțeleg, relatez eu, am discutat despre mitologie, știe o grămadă de lucruri, a primit și o invitație la Harvard, dar nu se duce, cred, din cauza nevesti-mi. Pauză. E o capacitate, spun eu și fumez, zău așa.

Camilla este mirată.

— Da' nu i-ați cerut socoteală ? întreabă ea pilind, fiind, ca femeie, cu totul de partea clientului ei orb : — nu pot să cred că e un om fin !

— De ce nu ? întreb eu prefăcîndu-mă generos și lucid.

— Altfel n-ar face-o.

— Ce, întreb eu, ce n-ar face ?

— Tocmai, spune ea, lucrul la care vă gîndiți dumneavoastră.

Relatez :

— Am discutat despre mitologie, da, o oră întreagă, nu ne-a trecut nimic altceva prin cap, a fost interesant. Abia după ce băusem cel de-al treilea Campari, mi-a spus că o admiră pe soția mea, tocmai plăteam —

Camilla pilește.

— La sfîrșit mi-a oferit lucrarea sa, spun eu, un eseu despre Hermes, spun eu pe acel ton reținut și de nezdruncinat, care nu adîncește prăpastia dintre un om relativ cultivat și altul relativ neinstruit, dar nici n-o ascunde : E într-adevăr o capacitate.

— Și nevasta dumneavoastră ?

Nu înțeleg întrebarea.

— Cum își închipuie viitorul ?

Acum Gantenbein trebuie să-i întindă cealaltă mînă, în timp ce Camilla își trage taburetul de cealaltă parte, totul ca în oglindă, pînă și pipa mea se mută în celălalt colț al gurii.

— Îl iubește ?

— Presupun.

— Cum arată ?

Uită că Gantenbein este orb.

— Și sînteți sigur, întreabă ea după un răstimp de muncă dureroasă, că e el ?

— Nicidecum.

— Da' știți că sînteți nostim ! spune ea — vorbiți tot timpul de un bărbat cu care nevasta dumneavoastră are o legătură, și nici măcar nu știți cine e.

— Eu sînt orb.

O văd cum lasă capul în jos, văd cărarea ei blondă oxigenată ; Gantenbein se folosește de acest răgaz ca să-și contemple unghiile manichiurate. Cîteodată Camilla Huber își cere scuze cînd observă că Gantenbein tresare, și atunci vorbesc despre altele, despre manichiură, dar ea n-are pace.

— ...dar vă puteți totuși închipui, întreabă ea pilind, că e vorba de el, de acest domn Enderling sau cum îl cheamă ?

Dau din cap.

— De ce tocmai el ? întreabă ea.

— Asta mă întreb și eu.

Camilla nu se dă bătută.

— Nesiguranța asta, spune ea și îl privește pe Gantenbein de parcă aș fi singurul bărbat în această situație, trebuie să fie groaznică !

— Așa e, confirm eu, așa e.

Mai tîrziu, după terminarea manichiurii, pe care o sărbătorim cu un coniac băut în tihnă, și

după ce am apucat să-mi iau și bastonul, ea se mai întoarce o dată la acest subiect :

— ...dar sînteți sigur, întreabă ea cu indiscreția compasiunii, sînteți sigur că nevasta dumneavoastră are o legătură cu altul ?

— Nicidecum.

Camilla este dezamăgită ca și cum povestea n-ar mai fi adevărată, și pare să se întrebe de ce i-o mai povestisem.

— Pot doar să-mi închipui.

Acesta este adevărul dintr-o poveste.

P.S.

Într-o zi vine un polițist. Vin întotdeauna în civil, asta e porcăria. Intră nepoftit în cameră, de cum „Huber-manichiura“ (așa îi spun la poliție) îi deschide ușa. Fără să-și scoată pălăria. Scoate însă legitimația și o arată, mai ales orbului Gantenbein : Poliția cantonală ! La care Gantenbein, la rîndul său, arată legitimația de orb, iar această legitimație este singurul lucru în care grăsunul cel mic cu pălărie pe cap are încredere. Toate celelalte îi par suspecte, chiar și ustensilele de manichiură, halățelul alb, pe care domnișoara Huber îl poartă în timpul lucrului. Observă că aici e ceva la mijloc. Dar ce ? În sfîrșit spune : Mda. La o a treia legitimație, pe care Camilla a dezgropat-o de undeva, autorizația ei, după cum explică disprețuitoare, nu vrea să se mai uite, ca și cum i-ar fi rușine de orb. Mîrîie : E-n ordine ! Parcă nu se simt bine în prezența unui orb, observ asta tot timpul. De pildă, nici unul n-a îndrăznit pînă acum să se uite cu adevărat la legitimația pe care Gantenbein le-o arată. În cele din urmă pleacă, fără să facă proces-verbal, nici prea politicos, mai degrabă stînjenit, părîndu-i-se că este generos. Nu vrea s-o dea de gol pe Camilla față de un orb.

Enderlin cu invitația lui la Harvard. Întrebat de cunoștințe cînd are de gînd să plece la Harvard, dă din umeri, vorbește imediat despre altceva —

De ce nu pleacă ?

În curînd toată povestea cu invitația la Harvard începe să semene cu o farsă, o păcăleală de trei rînduri, pentru care a fost felicitat. Cei care îi sînt prieteni cu adevărat nici nu-i mai amintesc de ea. Iar el se complace. Enderlin însuși a ajuns să nu mai creadă în ea, în pofida documentului pe care îl poartă în buzunarul de la piept și pe care ar putea oricînd să-l arate — ca și Gantenbein legitimația sa de orb... Nu poate. Ar fi trebuit să scrie de mult și să anunțe cînd are de gînd să vină, în semestrul de vară sau în cel de iarnă sau cum le-o fi zicînd la Harvard. Nu poate. Săptămînile trec. Enderlin nu este pur și simplu omul căruia îi este adresată invitația asta la Harvard, și ori de cîte ori este nevoit să se gîndească la o planificare, se sperie de parcă ar trebui să se urce pe un soclu, iar el nu poate. Modestie ? Nu-i vorba de așa ceva. Invitația asta la Harvard (Enderlin nici nu mai poate să suporte cuvîntul !) este tocmai ceea ce Enderlin își dorise de o bună bucată de vreme. Și

poate de aceea notița din ziar l-a uimit atît de mult : o dorință secretă devenită publică dintr-o dată ! Fără să fie o păcăleală. El însă se simte ca un escroc. Iar lucrul acesta îl simt, la rîndul lor, ceilalți ; de aceea nimeni nu mai crede prea mult în invitația asta la Harvard, cu excepția decanului de la Harvard University, desigur ; nimeni însă din cei care îl cunosc pe Enderlin. I se cunosc realizările, care te obligă să-l stimezi. Asta e ! Cei ca Enderlin, care se formează în așa fel încît trebuie să se legitimeze cu realizări, vor fi în fond mereu suspectați. Îl felicităm, desigur, pentru succes. Dar nu-l ajutăm cu nimic. Cursul pe care Enderlin ar urma să-l țină la Harvard este pregătit. Și ar trebui doar să-l bage în geamantan. Dar el nu poate. Ceea ce convinge nu sînt realizările, ci rolul pe care îl joci. Iată ce simte Enderlin și ceea ce îl sperie. A se îmbolnăvi pentru a nu fi nevoit să plece la Harvard ar fi lucrul cel mai simplu. Enderlin nu poate să joace nici un rol —

Cunosc și cazul contrar :

Un bărbat, ambasadorul unei mari puteri, face în timpul vacanței de vară o criză, dar nu este vorba, cum s-a crezut, de un infarct, ci doar de o revelație ; iar concediul nu-l mai ajută să se refacă, și nici o nouă decorație nu-l remontează. Și-a dat seama că nu este deloc excelența, pe care lumea pretinde a o întîmpina sub lumina candelabrelor. Este luat în serios datorită postului pe care îl deține, măcar atît timp cît îl deține, atît timp cît trebuie

să se ia el însuși în serios, de dragul marii puteri și a rolului său. De ce trebuie ? O scrisoare adresată guvernului său, bătută de el însuși la mașină, ca să nu afle nici un secretar că de ani de zile a slujit un fals, a fost deja pregătită — o cerere de demisie... Dar nu demisionează. Alege cartea mai mare : rolul. Revelația rămîne taina sa. El își îndeplinește în continuare misiunea. Acceptă chiar să fie avansat și își îndeplinește misiunea fără să clipească. Joacă deci, trimis la Washington, la Beijing sau la Moscova, mai departe rolul de ambasador, știind că joacă teatru în fața oamenilor care cred că el este omul potrivit la locul potrivit, nu le ia această credință care îi este folositoare. Ajunge doar că el nu crede. Este senin și demn, iar cei ce se îndoiesc de el nu-l miră ; nu trebuie să se teamă de ei și nici să-i urască, doar să-i zdrobească. Și se întîmplă ceea ce pare a fi o minune : jucînd, el nu realizează doar lucrurile obișnuite ca pînă acum, ci neobișnuitul. Numele lui apare pe pagina întîi a ziarelor din toată lumea ; dar nici asta nu-l schimbă. Își stăpînește rolul, rolul unui escroc deci, datorită tainei sale pe care nu o divulgă niciodată, nici între patru ochi. Știe : o cunoaștere de sine, care nu poate amuți, te face tot mai mic. Știe : cine nu poate să tacă vrea să fie recunoscut în măreția cunoașterii sale de sine, care nu este măreață dacă nu poate să tacă, și devii sensibil, te simți trădat, vrînd să fii recunoscut de oameni, devii ridicol, ambițios în proporție inversă cu cu-

noașterea de sine. Ceea ce este important : nici între patru ochi. Ceea ce a fost spus rămîne bun spus, pe veci. Se poartă deci ca și cum ar crede în propria-i excelență, și nu-și permite nici o intimitate față de oameni, mai ales față de prieteni, care îl stimează atît cît se stimează el însuși. Nici o mărturisire nu-l leagă. Mulțumită personajului său, pe care îl interpretează, un oraș este salvat de la bombardament, iar numele său va intra în istorie, știe asta și nu zîmbește, numele său va fi dăltuit în marmură atunci cînd va muri, ca nume al unei străzi sau al unei piețe, iar într-o bună zi moare. Nu rămîn în urma lui jurnale, scrisori, notițe care să ne dezvăluie ceea ce el a știut în toți acești ani, și anume că a fost un escroc, un șarlatan. Taina sa o ia cu sine în mormîntul căruia nu-i lipsesc cocardele, coroanele imense și discursurile lungi ce acoperă pe veci clipa sa de iluminare. De dincolo de mormînt el nu trage cu ochiul, iar în fața măștii sale mortuare, care ca toate măștile păstrează întipărit un surîs, sîntem uimiți : are o măreție de netăgăduit. Încît și noi, cei care n-am dat multe parale pe el, ne schimbăm fără zgomot părerea, căci el nu ne-a întrebat nicicodată de ea... în fața măștii sale mortuare.

Ieri, la Burri, s-a discutat despre comunism și imperialism, despre Cuba, cineva a spus ceva despre Berlin, păreri, contra-păreri, pătimașe, șahul și în acest fel, mutare și contra-mutare, un joc de societate, pînă ce unul, care pînă

atunci tăcuse, a povestit despre evadarea sa. Fără comentarii. Așa simplu : acțiune cu împușcături, care îl nimeresc pe tovarășul său, și cu o logodnică, care nu l-a urmat. Întrebat mai tîrziu ce știe de logodnica sa, tace. Am amuțit cu toții — m-am întrebat apoi, în liniște, în timp ce pipa era stinsă, confruntîndu-mă cu acea poveste adevărată, ce fac eu de fapt : — proiecte la un eu !...

— din nou treaz, încă nepieptănat, dar după duș și îmbrăcat, deși fără haină și fără cravată, presupun, căci primele îndeletniciri sînt mecanice, transa obișnuinței, știu doar că stau din nou pe marginea patului, da, din nou treaz, dar împresurat încă de vise, care privite mai îndeaproape, mă tem, nu sînt deloc vise, ci amintiri în general, sedimente ale experienței, așa m-am trezit, și cum spuneam, mă spălasem deja și eram eliberat de orice sentiment, poate că și fluieram, nu sînt sigur, dar n-are nici o importanță, iar dacă în acest moment fluier încetișor, o fac doar ca să nu fiu nevoit să vorbesc, să vorbesc cu mine însumi, nu am nimic să-mi spun acum, trebuie să plec la aeroport, pentru numele lui dumnezeu, e deja tîrziu, presupun, dar cu toate acestea nu mă grăbesc, de parcă totul s-ar fi întîmplat demult, e mult de atunci, mă miră că nu se mai aude păcănitul ciocanului pneumatic, ascult, liniște, nu se aude nici cotcodăcit de găini, ascult, nici un bim-bam, amintire, duduieli și pufăituri dintr-o noapte cu gară de marfă, au

fost odată, fluierături și ecou al fluierăturilor, îmi țin respirația, liniște, timp de o respirație rămîn nemișcat ca o sculptură, stau așa, poza celui care își scoate ghimpele, dar eu nu-mi scot nici un ghimpe, ci încalț un pantof, de fapt pe al doilea, din cînd în cînd zgomotul liftului, dar nu sînt nici măcar sigur dacă zgomotul liftului nu vine și el din amintire, amintire dintr-o noapte, o altă noapte, nu mă deranjează, observ doar că o cravată a rămas agățată de un spătar, ceasul însă îl am deja la mînă, da, a sosit timpul, presupun, timpul ca de obicei, timpul de-a porni înspre viitor, sînt decis și bărbierit, de fapt vesel, fără s-o arăt, eliberat de dor, liber, evident că între timp mi-am aprins o țigară, în orice caz fumul mă face să clipesc, iar dacă nu sînt eu cel care fumează aici, atunci nu mai știu cine fumează, știu doar cînd îmi pleacă avionul, un Caravelle, așa sper, iar vremea, da, se va vedea de cum voi părăsi această cameră, numai de n-aș uita acum ceva, n-am timp pentru cuvinte care să rămînă presărate în urmă, nici pentru gînduri, stau pe marginea patului și îmi închei pantoful drept, cred, de-o veșnicie... apoi, înainte de-a așeza piciorul pe covor, mă opresc o clipă : — tot mereu — știu asta și totuși gîndul mă paralizează — sînt Enderlin, și tot ca Enderlin voi muri.

Deci pornesc spre aeroport.

Din taxi, cu mîna agățată în mînerul uzat, văd lumea de afară, fațade, reclame, monumente, autobuze —

Déja vu !

Încerc să mă gîndesc la ceva.

De pildă :

Ce aș fi putut să spun de curînd în timpul discuției despre comunism și capitalism, despre China, despre Cuba, despre moartea atomică și despre posibilitățile de nutriție ale omenirii dacă aceasta s-ar înzeci ca număr, mai ales despre Cuba, am fost o dată în Cuba — dar am ajuns, sînt chestionat asupra numărului de geamantane, în timp ce le arăt pașaportul lui Enderlin, primesc apoi un bon verde, *flight number seven-o-five* [1], avionul are întîrziere, aud, din cauza ceții la Hamburg, în timp ce aici soarele strălucește.

Oare ea o să i se confeseze soțului ei ?

Enderlin nu este singurul care așteaptă aici. Și eu încerc să-l întrețin, ceea ce nu-i ușor, căci în taină se gîndește la noaptea ce-a trecut, iar eu nu găsesc cuvintele potrivite —

Un aeroport exemplar !

Cumpăr ziare :

Din nou o experiență cu bombe atomice !

Enderlin nu știe ce să spună.

Oare el o să se destăinuie cuiva ?

Încerc să mă gîndesc la ceva — ca să fiu sincer, viața asta intimă a sentimentelor mă plictisește, e arhicunoscută — de pildă : cum este construită hala, beton armat, linia fermă, avîntată, ușoară și grațioasă. Frumos. În privința construcției : în limbaj de specialitate cred

---

[1] Cursa numărul șapte-zero-cinci (engl.).

că se numește arc cu trei articulații... dar văd că pe Enderlin nu-l interesează, Enderlin vrea să zboare. Cu cît mai repede, cu atît mai bine. Enderlin își irosește timpul care îi este dat pe acest pămînt cu încă o cafea, mai tîrziu cu un coniac. Bagajul său a fost predat, așa că sînt liber și independent, făcînd abstracție de o mapă pe care o pun pe tejgheaua barului ; mă uit în jur : unii zboară acum spre Lisabona, alții, spre Londra, unii vin de la Zürich, megafoanele răsună : *This is our last call* [1], dar nu pentru Enderlin. Îl liniștesc, am fost foarte atent, Enderlin este nervos, eu sînt doar plictisit, căci cu Enderlin nu poți să schimbi un cuvînt. Sînt atent să nu-i pierd mapa. Enderlin cumpără parfum, ca să nu se întoarcă cu mîna goală acasă, Chanel 5, cunosc marca. Oare Enderlin se gîndește cu adevărat acasă. Deci Chanel 5. Alții sînt chemați pentru cursa Roma-Atena-Cairo-Nairobi, în timp ce la Hamburg ceața mai persistă, da, este plictisitor...

Îmi imaginez iadul :

Eu aș fi Enderlin, a cărui mapă o port, însă nemuritor, așa încît aș fi nevoit să-i retrăiesc viața, sau numai o frîntură din viața sa, un an ; din partea mea, chiar un an fericit ; de exemplu, să retrăiesc anul care începe chiar acum, știind pe deplin ceea ce va urma și fără acel sentiment de așteptare, singurul care este în stare să ne facă viața suportabilă, fără acea deschidere, acea nesiguranță de speranță și

[1] Acesta este ultimul nostru anunț (engl.).

teamă. Îmi închipui că ar fi un iad ! Încă o dată : conversația voastră din bar, gest după gest, mîna lui pe brațul ei, privirea ei, mîna lui, care pentru prima oară îi mîngîie fruntea, apoi a doua oară, discuția voastră despre fidelitate, despre Peru, pe care el o numește țara speranțelor sale, totul, cuvînt cu cuvînt, primul vostru tu, vorbăria despre spectacolul de operă, la care nu v-ați mai dus, fluierăturile tîrzii din gara de mărfuri, fluierătură și ecou al fluierăturii, nimic nu poate fi evitat, nici un zgomot, nici un sărut, nici o senzație și nici o tăcere, nici o spaimă, nici o țigară, nici un drum pînă la bucătărie, pentru a aduce apa care n-are să vă potolească setea, nici o rușine, nici măcar convorbirea interurbană din pat, totul încă o dată, minut de minut, și noi știm ce va urma, știm și trebuie să retrăim totul, de nu, moartea, să trăim fără speranța că lucrurile se vor petrece altfel, povestea cu cheia aruncată în cutia poștală, știți, va funcționa perfect, apoi spălarea publică la fîntînă, barul cu muncitori, rumeguș pe pardoseală, nici un minut nu va fi altfel de cum îl știu, nici un minut nu poate fi eliminat, și nici un pas, și nici un espresso, și nici cele patru sandviciuri, batista udă din buzunarul pantalonilor, Enderlin face acum semn cu mîna aceluiași taxi, iar eu știu că el va coborî mai tîrziu să le dea de mîncare porumbeilor, toate acestea încă o dată, chiar și spaima cu bilețelul, eroarea, melancolia, somnul dominat de compresoarele care, afară, smulg pavajul însorit, și mai tîrziu aș-

teptarea la aeroport, *flight number seven-o-five*, ceață la Hamburg, și cele ce urmează : despărțirea în speranța că întîlnirea voastră nu se va transforma într-o poveste, revederea, sfîrșitul și îmbrățișarea, despărțirea, scrisorile și revederea la Strassburg, greutățile nesfîrșite, patima, vraja fără viitor, da, fără viitor — dar eu știu viitorul : clipele fericite de la Colmar (după vizitarea altarului Isenheim și pe drumul spre Ronchamp) nu vor fi nici ultimele, după cum vă temeți, nici cele mai minunate ; totuși trebuiesc retrăite, la fel, inclusiv despărțirea de la Basel, despărțirea pentru totdeauna, la fel, da, însă cu știința celor ce vor urma. Toate darurile pe care vi le-ați făcut trebuiesc încă o dată dăruite, încă o dată împachetate și legate cu șnur, încă o dată desfăcute și admirate, recunoscute cu bucurie. Chiar și neînțelegerile, care ne strică o jumătate de călătorie, trebuie să se mai producă o dată, supărări de care nu poți să rîzi decît mai tîrziu, totul trebuie gîndit și simțit încă o dată, fiecare convorbire se cere purtată încă o dată, deși știu cît de des se va mai repeta, și încă o dată se cer scoase din cutie aceleași scrisori, deschise cu inima zvîcnind, și încă o dată se cer făurite aceleași planuri, știind prea bine că lucrurile vor ieși altfel, săptămîni de zile veți căuta un teren, veți duce tratative, veți cumpăra și o să vă faceți griji de prisos, speranțe care o să vă dea aripi, știu însă că niciodată nu veți construi, totuși terenul trebuie măsurat, totul de pomană, destinul nu poate fi ajustat, chiar dacă

îl știți, și încă o dată mă duc la ușă pentru a-l primi cu toată cordialitatea pe bărbatul care va interveni între noi, și încă o dată îl întreb ce vrea, whisky sau gin, încă o dată bancurile mele, suspiciunile mele, generozitatea mea, victoria mea inconștientă, încă o dată călătoria voastră și pana, noaptea mea plină de griji, încă o dată timpurile calme ale indiferenței, îi adresez încă o dată salutări pe o carte poștală, acele salutări complezente scrise în necunoștință de cauză, la fel, însă eu știu, și încă o dată fierb cafeaua, pentru a o lăsa să se răcească după mărturisirea ta, știu, știu, și totuși trebuie să mai înjur o dată și să alerg prin cameră și să înjur la fel, încă o dată paharul care se sparge de perete, cioburile pe care le strîng, la fel, dar totul cu știința celor ce vor veni : fără curiozitate pentru ceea ce va urma, fără așteptarea oarbă, fără nesiguranța care face totul suportabil —

Ar fi un iad.

Enderlin, frunzărind un ziar, se preface că n-ar asculta ; situația e încordată ; îi place să nu știe ce va scrie mîine în ziar, să nu știe cu certitudine —

Ar fi un iad.

Experiența nu-ți dă decît o idee, numai și numai o idee, experiența nu-mi spune ce va urma, ea reduce doar așteptarea, curiozitatea —

Flight number seven-o-five.

Se anunță că avionul a aterizat, plecarea peste o jumătate de oră ; și acum chiar sînt

curios să văd ce are Enderlin de gînd ; dacă va pleca într-adevăr, fără să-i mai telefoneze, fără revedere.

Nu vreţi o poveste.

Nimic trecător.

Nimic repetabil.

Îl văd pe Enderlin care-şi plăteşte coniacul, au fost trei, barmanul ştie, Enderlin se preface a fi grăbit, deşi va mai dura încă o jumătate de oră pînă cînd începe îmbarcarea, dar grăbit poate fi mai ales nehotărîtul... Văd avionul, un Caravelle, căruia tocmai i se încarcă rezervoarele. Un avion frumos. În două ore Enderlin va fi acasă, dacă zboară într-adevăr. Ce înseamnă acasă ? În orice caz, se încarcă rezervoarele, are încă timp destul să se aşeze, să-şi încrucişeze picioarele, să-şi deschidă chiar şi mapa şi să scoată o carte. O carte bună ; în orice caz, începutul este bun, după părerea mea. O carte de specialitate, pe care Enderlin ar trebui s-o citească, da, şi o va citi fără îndoială, poate în avion, dacă Enderlin zboară într-adevăr, iar acasă îl aşteaptă corespondenţa, fără îndoială, poate chiar o scrisoare foarte plăcută...

Să sperăm că ea n-are să-i scrie niciodată !

Acum, cel puţin aşa îmi închipui, nici ea nu mai stă în pat, ci s-a îmbrăcat, într-o rochie pe care Enderlin n-a văzut-o niciodată, poate şi-a pus pantaloni ; este convinsă că Enderlin se află deja deasupra norilor, şi cade la rîndul ei din ceruri, atunci cînd el o sună.

— Unde eşti ?

— Aici, spune el, la aeroport.

Afară se aude duduit, zgomotul reactoarelor, în plus, difuzoarele, care însă nu-l cheamă pe Enderlin, aşadar, au timp să vorbească, mult prea mult timp ; nu au nimic de vorbit...

Eram sigur.

Cînd Enderlin părăseşte cabina, hotărît să zboare, văd că avionul nostru nu este încă gata de plecare ; mecanicii în alb sînt încă la avion, iar faţa de păpuşă cu cravată albastră, şi cu buze de culoarea zmeurii, şi cu caschetă albastră pe părul blond argintiu, stewardesa, căreia Enderlin i se adresează, nu poate decît să-i confirme că acela este într-adevăr avionul nostru (lucru pe care eu îl ştiam), la care însă se mai fac pregătiri. Tocmai se încarcă pe bandă rulantă geamantanele. Mai hotărît ca oricînd să n-o revadă pe acea femeie pe care o simte atît de prezentă, Enderlin se aşază primul în faţa ieşirii, *gate number three*, singur, uitîndu-se la ceasul de mînă, pe care îl verifică cu ceasurile publice din sală, parcă totul ar depinde de o jumătate de minut, ca într-o evadare...

Înţeleg fuga de viitor.

Feriţi-vă de nume !

Mai devreme sau mai tîrziu va sosi ziua cînd veţi ceda, ce să mai vorbim, chiar dacă n-ar fi vorba decît de un cunoscut pe care l-ai întîlnit cu o zi înainte şi al cărui nume îl aminteşti, fiindcă nu joacă nici un rol. Încă mai sînteţi

unica realitate din jur; ceilalți oameni nu sînt decît marionete ale bunului vostru plac ; încă mai țineți firele strînse în mînă, iar cel ce s-ar putea interfera nu apare pur și simplu în conversația voastră sau apare în așa fel încît să nu deranjeze. Vă mai arătați încă precauți și nu spuneți decît : un polonez, un refugiat, care a locuit pe vremuri la noi și care era prietenul surorii mele. Sau : primul meu bărbat. Ori : un coleg de-al meu, o mătușă de-a mea, o tînără fată pe care am întîlnit-o odată pe Via Appia. Cu toții fără nume. Asta un timp, apoi vi se va părea complicat, iar pe doctorul care este prietenul meu îl cheamă deci Burri. De ce i-aș ascunde numele ? El este omul care vine întotdeauna la o partidă de șah. Și așa mai departe, numele sînt ca buruienile, se împrăștie în toate vînturile, iar jungla crește, încă nu observați ; discutați în continuare, pînă cînd acest Burri are dintr-o dată o nevastă. Anita ? Rîdeți : Ce mică este lumea ! Stați întinși și pălăvrăgiți despre Anita, care acum este iubita lui Scholl, iar Scholl este prima voastră cunoștință comună, Hannes Scholl, cel care a plecat la Bagdad. Stați întinși pe spate și fumați. Cum i-o merge lui Scholl la Bagdad ? Nu v-a preocupat niciodată, dar este un pretext de discuție, și în plus, faptul că există deodată pe lume un om care vă cunoaște pe voi doi, fără a avea habar că sînteți o pereche, vă amuză. Oare ce-ar zice Scholl ! Este ciudat cît de des veți vorbi de-acum încolo despre acest Scholl : pînă cînd, într-o bună zi, scrie din Bagdad că în

curînd se va întoarce în Europa. Vă scrie separat, fiecăruia în parte, căci vă cunoaște pe amîndoi, și ar vrea să vă revadă pe amîndoi. Oare așa trebuie să fie ? Și lucrurile merg mai departe, încercuirea nu poate fi oprită. Cel mai bine ar fi să rămîneți întinși și să tăceți, dar nici așa nu merge. Din cînd în cînd ieșiți pe stradă, unde un domn pe nume Hagen vă salută. De unde îl cunoști pe Hagen ăsta ? E un prieten al fratelui ei. Ai un frate ? Ar trebui să fugim. Încotro ? Nici Ibiza nu mai este ce-a fost altădată. Cînd ai fost acolo ? Mai degrabă în Africa. Rîdeți ! Cunosc pe unul care are o fermă lîngă Nairobi și care se teme de Mau-Mau, îl cheamă Ramsegger, ai ghicit, James Ramsegger. De unde îi știi numele ? Nevastă-sa n-a vrut să plece cu el la Nairobi, lucru de înțeles, și trăiește acum la Londra cu polonezul care apăruse deja în conversațiile voastre ; acum îl cheamă Vladimir, și fiindcă și el se ocupă de balet, nu poate fi decît unul și același Vladimir, pe care eu îl cunosc prin madame Löwbeer. Nu e caraghios ? Pe madame Löwbeer n-o mai amintesc ; dar o croitoreasă care vrea să se laude vă povestește că lucrează și pentru renumita Löwbeer. Oare așa trebuie să fie ? Pe neobservate, toate se leagă, iar viitorul se dovedește a fi trecut ; stați întinși pe spate și fumați, pentru a nu rosti nume. În zadar ! La Viena are loc un concert ; fratele ei este prim violonist, fac cunoștință cu el. Oare așa trebuie să fie ? La Strassburg, unde ați venit pe ascuns în weekend, din liftul care tre-

buia să vă ducă în camera voastră, coboară tocmai vestita Löwbeer. De nimic nu sînteți scutiți. Pînă ce și Burri, taciturnul, intră în serviciul demonilor ; o întîlnește dintr-o dată, într-o societate, pe femeia pe care Enderlin o iubește și îi vorbește despre Enderlin, prietenul său. De ce oare trebuie să fie așa ? Stați întinși pe spate și fumați, și vă povestiți unul altuia trecutul, doar pentru ca lumea, care n-are habar de voi doi, să nu știe mai mult decît voi înșivă ; ies noi nume la iveală. Păcat ! Nu trece nici măcar o săptămînă fără ca demonii să vă înlănțuie tot mai strîns : Scholl, reîntors de la Bagdad, vă obligă la o masă în trei. Mai departe : profesorul, care tocmai a primit o jumătate din premiul Nobel pentru chimie și care vă privește din toate ziarele, este tatăl ei. Mai departe : cu ocazia unui vernisaj, de neevitat, sînteți prezentați unul altuia în mod public ; bărbatul ei, care nu bănuiește nimic, este și el acolo ; madame Löwbeer, gură-spartă, sosește ceva mai tîrziu —

ș.a.m.d.

Omenirea pare a fi o familie din momentul în care devii o pereche ; toți ceilalți se cunosc într-un fel sau altul, și doar perechea, ce se desprinde din îmbrățișare, nu se cunoaște încă din afară ; încă mai surîdeți, căci nimeni din cei ce vă cunosc nu bănuiește nimic ; încă vă mai mișcați fără să atingeți pămîntul. Cît timp ? Cercul se strînge cu fiecare nou venit ; orice vis se macină.

Flight seven-o-five.

Enderlin (îl văd cum privește afară prin geam, fața sa reflectată în sticla albastră) nu mai așteaptă singur ; o întreagă ceată, toți cu tichete verzi sau roșii în mînă, se înghesuie înaintea feței de păpușă a stewardesei, care încă nu are voie să le dea drumul ; Enderlin însă nu mai este primul —

Încă mai poate să aleagă.

Eu sînt pentru plecare.

În sfîrșit, ușa se deschide, iar ceata se pune în mișcare, unii se zoresc, alții fac semne cu mîna, fața de păpușă repetă :

Flight seven-o-five.

Pot să-mi imaginez ambele alternative :

Enderlin pleacă.

Enderlin rămîne.

Încet-încet mă satur de jocul ăsta, pe care îl cunosc prea bine : a acționa sau a renunța, și în fiecare caz, știu, este vorba doar de o parte a vieții mele, pe cealaltă trebuie să mi-o imaginez, acțiunea sau renunțarea sînt substituibile ; cîteodată acționez doar fiindcă renunțarea, în egală măsură posibilă, nu schimbă nici ea nimic din faptul că timpul trece, că îmbătrînesc...

Deci Enderlin rămîne.

Eu nu...

Cum așa : Eu nu ?

Sau invers :

De ce eu ?

Așa sau așa :

Unul va pleca —
Unul va rămîne —
Indiferent :

Şi anume, cel care rămîne îşi imaginează că ar fi plecat, iar cel care pleacă îşi imaginează că ar fi rămas, iar realitatea, şi într-un caz şi într-altul, este fisura care traversează persoana sa, fisura între mine şi el, orice aş face : — doar dacă din cauze necunoscute, avionul, căruia i s-a dat cale liberă şi decolează, ar exploda, iar cadavrele ar fi identificate ; dar Caravelle-ul nostru urcă şi urcă...

Îmi imaginez :

În taxi, prinzîndu-se cu mîna de un mîner, Enderlin e mîndru că nu a renunţat, totodată uluit ; corpul său se află în taxi, dar dorinţa i-a părăsit corpul — este cu mine, iar eu zbor, sus, deasupra norilor — Enderlin însă nu mai ştie de ce se duce la această femeie care, dintr-o dată, nu mai este o prezenţă ; prezentă este doar această călătorie fără sfîrşit prin oraş, cu ambuteiaje, Enderlin se preface a fi grăbit, iar şoferul, cu privirea îndreptată înainte ca şi cum viitorul s-ar afla întotdeauna în faţă, face tot ce poate ca s-o ia înainte, în timp ce Enderlin, care-şi aprinde acum o ţigară, se bucură în taină de fiecare stop, de fiecare coloană, de fiecare amînare ; trecutul nu se arată grăbit...

Îmi imaginez :

Cum degetele mele îi ating fruntea pentru prima oară ; faţa ei uimită, care nu mai există, nu aşa...

Îmi imaginez :

Enderlin, după ce şi-a plătit taxiul, pe moment nedumerit, căci e fără bagaj, speriat, de parcă i s-ar fi furat bagajul, care acum, zboară sus deasupra norilor, apoi calm şi de-a dreptul încîntat că a rămas fără bagaj, dar dezorientat, deşi stă cu amîndouă picioarele pe pămînt, chiar pe trotuar, aşa încît, de fapt, nu i se poate întîmpla nimic, Enderlin nu ştie cu exactitate în ce loc al oraşului se află, ci cu aproximaţie, Enderlin îşi aminteşte de acel chioşc în măsura în care este vorba de acelaşi chioşc, şi dacă nu a luat-o într-o direcţie greşită, casa ei nu mai este departe, îşi spune că e un tîmpit, ar fi putut să meargă cu taxiul pînă acolo, dar nu, dintr-o dată îl rugase pe şofer să oprească, fiind probabil de părere că încă mai avea timp să renunţe. Aşadar, la ce bun să mai caute casa ei, da, la ce bun oare ? Enderlin întreabă la chioşc de strada ei, ca să nu meargă la întîmplare, dar cei de acolo nu o cunosc ; se pare deci că e vorba de cu totul alt chioşc, iar acum, Enderlin este într-adevăr dezorientat. De ce n-a plecat oare ! Enderlin are oricum avantajul că nu este nevoit să mănînce în avion (ca mine) ; păcat doar că lui nu-i e foame aşa cum îmi este mie ; Enderlin poate să aleagă între un restaurant franţuzesc sau italienesc, chiar şi unul chinezesc, căci are timp, are o întreagă seară la dispoziţie într-un oraş străin, nimeni nu ştie unde se află Enderlin în acest moment, nici măcar ea, fiindcă n-are să-i telefoneze, şi nici el însuşi ; nu, chioşcul este acelaşi, dar barul

de alături lipsește. Încotro merge? Ar putea la fel de bine să se așeze pe trotuar. De ce nu intră pur și simplu într-un restaurant? Dintr-o dată totul este atît de lipsit de sens, chiar și masa, dacă nu ți-e foame, înțeleg; Enderlin se preumblă, nu pentru a-i căuta casa, ci pentru a o găsi din întîmplare. Abia atunci se va putea așeza singur într-un restaurant, să citească lista de bucate și lista de vinuri, și să sărbătorească faptul de-a fi revăzut casa ei — fără să sune...

Îmi imaginez:

Casa ei văzută din afară...

Enderlin nu a văzut-o niciodată din afară, nici măcar ieri cînd a intrat ca s-o ia pe ea la operă, era o casă oarecare, nu un monument, iar azi-dimineață, cînd Enderlin a ieșit, a văzut desigur ușa cu alămurile ei, dar nu s-a uitat înapoi; de fapt, Enderlin nu-și amintește decît de ușa casei.

Îmi imaginez:

Fațada tencuită, patru etaje, cu șambrane din piatră de calcar, construcție din secolul optsprezece sau șaptesprezece, renovată (știu că înăuntru există un lift) în spiritul conservării operelor de artă naționale. Înălțimea etajelor, aristocratică, cu excepția celui de-al patrulea etaj, gargiu, acoperiș cu țiglă în coadă de rîndunică; la etajul patru mai arde încă lumina —

Sau:

Fațada placată, cu travertină, înălțimea etajelor, democrată, construcție nouă, însă cu acoperiș de țiglă din motive de integrare în peisajul orașului vechi, la parter se află o cofetărie, care mă ia prin surprindere; șambranele din piatră de calcar se află pe casa de alături, de asemenea, gargiul; ușa casei cu ogivă, probabil construită în anii cincizeci ai secolului nostru, beton armat, dar fără liniile arhitecturii moderne; la etajul patru mai arde încă lumina —

Sau:

Casa nici măcar nu are un al patrulea etaj (sînt sigur că era vorba de etajul patru) pe partea asta, și nici nu poți să-i dai ocol; fațada odinioară seniorială, acum decăzută, Biedermeier; devalorizată datorită gării de mărfuri din apropiere cu șuierăturile și pufăiturile ei, firme la etajul unu și doi, ferestre cu șprosuri; la etajul trei mai arde încă lumina —

Posibil:

Poștașul, care tocmai iese pe ușă, îl întreabă pe cine caută, iar Enderlin, luat prin surprindere, se preface că s-ar fi rătăcit și pleacă mai departe — fără să-i mulțumească măcar...

(Posibil, dar puțin probabil.)

Sigur:

Îmi amintesc de balansul unui felinar bătut de vînt, legănînd întreaga noapte, reflexe de lumină în perdele și pe tavanul camerei, îmi amintesc precis: cînd felinarul nu se mișca, lumina sa nu ajungea pînă la pervaz; doar atunci cînd bătea vîntul lumina publică năvălea în camera noastră asemenea spumei valurilor într-o barcă, iar în reflexele de pe tavan

apărea o femeie, vreau să spun că : oricum ar arăta pe afară, ceea ce iluminează acest felinar trebuie să fie ferestrele de deasupra, indiferent că se află la etajul trei sau patru...

Îmi imaginez :

Enderlin a sunat la ușă.

(— în timp ce eu, înghesuit în avion între coate străine, cu obișnuita tavă în față, mă pregătesc să scot cuțitașul și furculița și lingura din celofan, cu privirea ațintită asupra supei de vacă, și a fripturii de găină rece, și a salatei de fructe.)

Îmi imaginez :

Seară fără îmbrățișări, nici măcar o sărutare, vă întîlniți din afară, ceea ce vă obligă la discuții, pînă cînd aproape că dispare orice neînțelegere, da, sînteți consternați...

Comand un vin !

Zburăm, conform comunicării scrise trimise de căpitan, la 9000 de metri deasupra mării cu o viteză medie de 800 km la oră.

Vinul este prea rece.

Îmi imaginez :

Vinul vostru este mai cald...

Totuși, îl beau pe-al meu.

Îmi imaginez :

Trăiți, pe pămînt, voi...

Stewardesa, cînd îmi ia în sfîrșit tava, zîmbește. Cum așa ? Așa zîmbesc ele tot timpul, se știe asta, și întotdeauna sînt tinere, chiar dacă între țigara, pe care tocmai am terminat-o și următoarea, pe care o aprind, au trecut zece ani.

Îmi imaginez :

Zece ani —

Îmi imaginez :

Iată, vă odihniți, o pereche, două trupuri în care patima s-a stins, noapte de noapte, în dormitorul comun, cu excepția scurtelor călătorii ca cea de acum. Aici locuiți deci. Indiferent că este vorba de un apartament sau de o casă, aranjată într-un fel sau altul, probabil antic-modern cu obișnuita lampă confecționată în Japonia, în orice caz, există baia comună, priveliștea zilnică a unor ustensile pentru îngrijirea diferită a două trupuri, al unuia femeiesc, al unuia bărbătesc. Din cînd în cînd vă este dor. Nici unul din voi nu are pe cineva mai apropiat, nu, nici măcar în amintire ; nici măcar în speranță. Poți fi oare mai legat decît așa ? Nu poți. Din cînd în cînd însă vă este totuși dor. De ce ? Și atunci vă trec fiori. De ce oare ? Trăiți deci afectuos ani numeroși, succedîndu-se rapid, o pereche, plină de tandrețe, fără s-o arate în mod public, căci voi sînteți, într-adevăr, o pereche adevărată, cu două trupuri stinse, ce nu se mai caută decît rareori. Doar după vreo călătorie, o despărțire de durata unui congres, se mai întîmplă să vă iubiți ziua în amiaza mare, imediat după sosire, înainte de-a despacheta și de-a termina treburile obișnuite. Dar ce are asta de-a face cu ceilalți ! Te înviorează, dar nu merită o mărturisire. Mai vine apoi o zi din aceea fără ore, în halat și cu discuri. Apoi, din nou destrămarea lină a oricărei curiozități, nerostită și abia

perceptibilă, ascunsă însă în spatele solicitărilor zilnice. Trăiți așa. Scrisorile voastre, atunci cînd sînteți despărțiți, aproape că vă sperie, vă însuflețesc ; scrieți într-un vîrtej de cuvinte uitate, într-o limbă de care vă dezvățaseți. Telefonați dintr-o cameră de hotel cu un pat dublu gol, fără să vă sinchisiți de bani, de la Londra, Hamburg sau Sils, pentru a pălăvrăgi la miezul nopții, de urgență, despre iubire. Auziți din nou vocile voastre de odinioară, tremurați. Pînă la revedere, acasă. Ceea ce rămîne este afecțiunea, adîncă și liniștită, aproape de neclintit. Să nu însemne asta nimic ? Ați trecut împreună aproape prin toate, în afară de sfîrșit, nu vă neliniștiți că unul din voi fuge în noapte, că furia se potolește din nou, că timp de două zile nu schimbați nici un cuvînt, rămîneți o pereche, oricînd liberi, însă o pereche. Aici nu-i nimic de făcut. Cîteodată gîndul : De ce tocmai tu ? Vă uitați după alți bărbați, după alte femei. Nimic să vă intereseze, sau totul. Nimic nu poate fi mai grozav decît iubirea voastră de atunci, sau cel mult la fel. A fost într-adevăr grozavă ? Despre asta nu vorbiți. Din dorința de-a cruța prezentul. Sau poate vorbiți, pe un ton de reproș, fals ca orice reproș făcut vieții. Cine s-ar putea împotrivi obișnuinței ? Cum a fost odată, despre asta, nu știe decît o oglindă dintr-o cameră de hotel, o oglindă afumată și scorojită, ce nu contenește să arate o pereche de îndrăgostiți, cu multe brațe, bărbat și femeie, fără nume, două trupuri îmbătate de iubire. Care din voi

a văzut-o rămîne un secret. Amîndoi ? Aceia nu erați neapărat voi doi. De ce vă urmărește imaginea din oglinda aceea ? Ar putea la fel de bine să fie alt bărbat, altă femeie, știți asta și vă uitați unul la altul, străduindu-vă să păreți mărinimoși, cu ironie, zadarnică. Cum să suportați faptul de-a vă înțelege atît de bine, tot mai bine, fără dorințe, de parcă n-ați mai fi, cel puțin în privința trupurilor, un bărbat și o femeie ? Și căutați dintr-o dată motiv de gelozie. Fără ea, o doamne, ucigătoarea voastră camaraderie ar fi perfectă. O întîmplare stupidă la ștrand, o îmbrățișare ușoară printre pini, singurii care rămîn de neuitat, o infidelitate, consumată demult, blestemată în clipe de durere, apoi înțeleasă, desigur, numele lui sau numele ei este păstrat în tăcere, asemenea unei bijuterii, este amintit doar în discuții extreme, deci rareori, o dată sau de două ori pe an, pentru a nu-l uza, ca și dragostea trupurilor voastre. O, numele acesta ! Numai el vă mai trezește sentimentul acela sălbatic pentru celălalt, sentimentul acela dulce, fierbinte, nemăsurat, sau cel puțin reversul său. Restul este afecțiune, de fapt, o mare fericire ; smintit cel care ar îndrăzni s-o clatine într-o noapte de insomnie cu bănuielile sale. Ce s-a întîmplat ? Vă prefaceți obosiți, stingeți lumina, căci ce s-ar fi putut întîmpla. Și în timp ce celălalt doarme, făuriți planuri, așa cum numai prizonierii și le fac, hotărînd în acea noapte schimbări, evadări, cutezătoare și copilărești, nu este patimă, ci dorul de patimă ; vă faceți valizele. O dată

ea, o dată el. Asta în compensație, ceea ce nu duce la nimic. Adulter, dar căsnicia rămîne căsnicie. Sînteți o pereche, în adîncul vostru siguri de-a nu vă mai pierde niciodată, o pereche a cărei patimă s-a stins, iar valizele făcute nu ajută la nimic ; e de ajuns vocea iubitei la celălalt capăt al firului, pentru a vă aduce înapoi, pentru a mărturisi sau nu, și iată-vă ducînd din nou traiul zilnic, cel care de fapt este adevărat, în pijama și cu periuța de dinți în gură, unul față de celălalt, în baie, într-o goliciune muzeală, care nu vă excită, intimi, iată-vă discutînd în baie despre musafirii care tocmai au plecat și despre lumea spiritului care vă unește. În această privință vă armonizați, chiar dacă nu cădeți întotdeauna de acord. Sînteți vii, vă expuneți opiniile, dar vă cunoașteți trupurile, cum vă cunoașteți mobila, și vă duceți la culcare, fiindcă iar s-a făcut ora două, iar mîine vă așteaptă o zi grea. Acum nu este Acum, ci Mereu. Nu lipsesc momentele de duioșie, dar unul din voi este obosit sau plin de idei pe care nu le are decît acum, în timp ce trupurile voastre există mereu. Iată, sînteți singuri într-o casă, voi doi, dar asta se întîmplă mereu, mereu. Nu e nimic neobișnuit în asta. Căsnicia a pus stăpînire pe voi, și vă dați cîte un sărut, care seamănă cu un punct. Vă e dor, nu de celălalt, căci este aici, vă este dor dincolo de voi, dar împreună. Vorbiți despre o călătorie la toamnă, o călătorie în doi, vă este dintr-o dată dor de țară, care dealtfel

există, și n-aveți decît să plecați într-acolo la toamnă. Nimeni n-o să vă împiedice s-o faceți. Nu aveți nevoie de o scară de mătase pentru a vă săruta și nici de un ascunziș, și nu mai există nici privighetoarea sau ciocîrlia care vă reamintește de Acum și de plecare, nici zbirii care vă înconjoară, nici obstacolele, și nici teama că păcatul vostru ar putea fi descoperit. Vă este permis. Ceea ce vă împiedică : numai și numai trupurile voastre. Mai fumați cîte o țigară, vorbiți, citiți ziarul în pat. Nu întrebați de trecutul celuilalt : acesta este, ca să spunem așa, cunoscut. Calendarul anti-timpului este de mult lămurit ; o primă selecție de nume și date și locuri, plină de lipsuri îndrăznețe la început, iar apoi completată cu grijă, a fost întreprinsă cu ani în urmă. De ce-ar mai trebui acum, la mijlocul nopții, înaintea unei zile de muncă grea, să mai sondați încă o dată în trecutul vostru ? Mărturisirile cu deliciile lor au fost consumate, încrederea este totală, curiozitatea, cheltuită ; viața dinainte a celuilalt este o carte pe care o cunoști ca pe un clasic, puțin prăfuită deja, nu te uiți la ea decît în timpul mutărilor, într-o cameră goală, care răsună, cînd pui mîna pe o astfel de carte și te minunezi cum a trecut timpul. Nu poți să te minunezi tot timpul. Acum stingeți țigările. Trecutul nu mai este un secret, prezentul este prea subțire, căci se uzează zi de zi, iar viitorul înseamnă îmbătrînire...

Zbor.

Please fasten your seatbelt[1], ne pregătim din nou de aterizare, *stop smoking,* întrerup nu numai fumatul, ci și filmul imaginației mele, acu-i acu, aștept obișnuita zguduitură din momentul atingerii pistei, acesta este prezentul, *we hope you have enjoyed our flight and we see you again*[2], dar prezentul s-a sfîrșit și el, *thank you.*

Sînt totuși curios :

Cine mă așteaptă acum la aeroport.

Mă uit :

dacă are părul negru și ochii cenușii ca apa, ochi mari și o gură plină, dar așa încît să i se vadă mereu dinții de sus, și o aluniță mică în spatele urechii stîngi, atunci eu sînt acela care nu a plecat cu avionul.

Îmbătrînesc —

Via appia antica.

Ar putea să fie fiica mea și nu are rost să ne revedem. O doresc, sînt captivat, dar nu are rost. Stăm pe un mormînt roman, e după-amiază, de fapt, sîntem așteptați în oraș. Și în acest timp nu-i văd decît ochii, un copil, la un moment dat o întreb la ce se gîndește, iar ochii ei mă privesc, și eu știu că nu mai este un copil. Nu îndrăznim să ne așezăm pe pămîntul văratic, pentru a nu deveni o pereche. Nu o sărut. Nu are rost, știm amîndoi,

---

[1] Vă rugăm legați centurile de siguranță (engl.).
[2] În speranța că ați avut o călătorie plăcută vă așteptăm din nou... (engl.).

nu trebuie să se întîmple. Ca să facă ceva, ea caută un trifoi, un trifoi cu patru foi, așa cum se cade în momentele de fericire ; dar în zadar. Pe cer răsună un avion ; privirea noastră rămîne suspendată în încrengăturile pinului. Stă cu geanta atîrnată de umăr, în mînă cu un trifoi cu trei foi și se rotește în vîntul care-i ciufulește părul, privește peste pămînturile cafenii, Campagna cu suburbiile ei proliferante, o ocazie de-a discuta despre urbanism ; ea tace. Îi dăruiesc un con de pin, mustind de rășină. Nu reușesc să ghicesc la ce se gîndește și repet întrebarea. Răspunde : Ca și dumneavoastră ! Eu însă nu mă gîndesc la nimic. Ochii ei : strălucesc de prezență ce nu poate fi atinsă. Ce facem acum cu conul plin de rășină ? La un moment dat îi prind capul în mîini, glumind, fără să o sărut, și rîdem amîndoi. De ce ? Nu știm pur și simplu ce să facem cu conul nostru, așa că îl luăm cu noi. Desigur, putem fi văzuți din depărtare, așa cum stăm pe mormînt, un domn și o fetișcană, acum braț la braț, cu fața în vînt. Glumind ? Pentru a spune ceva, întreb : Mergem ? Din cauza coborîșului îi iau geanta, îmi întinde mîna, lipicioasă de rășină, la un moment dat o prind de piciorul care nu-și găsește loc printre smocurile de iarbă uscată, apoi am ajuns jos, ne scuturăm mai mult decît este nevoie pămîntul uscat de pe mîini. În mașină — o bucată de vreme mergem cu mașina deschisă, ca ea să-și poată îmbăia părul roșiatic în vînt — o întreb de adresă, schimbînd

viteza, deci în treacăt. Iar ea o notează pe un plic din buzunarul meu. Merg mai încet din cauza străvechiului pavaj roman. Aş putea acum, aşa cum mă priveşte tăcută dintr-o parte, să spun ceva despre pavaj : legiunile, da, ce au păşit pe acest pavaj, da, mileniile ş.a.m.d. Nu spun însă nimic, căci am mai spus asta. În schimb o întreb : Ce faci cu un vis în plină zi ? în timp ce aşteptăm la stop, ţinînd mîna pe schimbătorul ce trepidează, iar ea îmi răspunde : Îl iei ! Apoi, după ce-am băgat în viteză, mergeam mai departe —

Basta !

Astăzi am aruncat conul care încă mai zăcea în maşină, dar nu mai mirosea ; am aruncat şi adresa ei ; într-o zi am s-o reîntîlnesc, ştiu, întîmplător, pe stradă, o tînără femeie care ciripeşte despre una şi alta, despre căsătoria ei etc.

Burri, doctorul, povesteşte uneori despre cazurile sale, pe cînd eu aş prefera să joc şah, dar apoi mă captivează ; tăindu-şi pe îndelete ţigara de foi, Burri istoriseşte despre viaţa de zi cu zi din clinica în care lucrează, în timp ce eu, la fel de cumpănit, aşez figurile de fildeş pe tabla ce o ţin pe genunchi... Dacă nu ar exista mijloacele medicinii moderne, care, utilizate prompt, ne fac, ca să spunem aşa, să ne supravieţuim nouă înşine, ştiu că şi eu aş fi murit de două ori pînă acum de moarte naturală, iar întrebarea, ce te faci la bătrîneţe, ar fi fost de prisos, aşa este...

Întind acum mîinile cu pumnii închişi, pentru ca Burri să aleagă alb sau negru, îl ascult, dar întind totuşi mîinile. În calitate de oaspete, bineînţeles, Burri alege. E joia noastră, şi Burri a venit ca de obicei să joace şah. Aştept. Burri însă, răsturnat pe spate în fotoliu, îşi aprinde mai întîi o ţigară, cu gîndul încă la clinica lui, văd băţul de chibrit care arde şi care-i va arde imediat degetele dacă nu-l pune jos : — ce face un bărbat de vîrsta mea care ştie sau crede a şti că după aprecierile medicilor nu are de trăit decît un an, în cel mai bun caz un an ?... Din nou întind mîinile, şi Burri alege : joc deci cu negru. — Mai tîrziu, după ce ore întregi am gîndit cu cai şi nebuni şi ture, mă preocupă totuşi cele povestite de Burri ; rămas singur, cu tabla cu figurile de fildeş pe genunchi, căci Burri a plecat să mai vadă un bolnav, mă întreb ce-aş face eu într-un astfel de caz.

— a trăi...

Însă cum ?

Îmi imaginez :

Enderlin Felix, doctor în filozofie, în etate de 41 de ani, 11 luni şi 17 zile şi cu o aşteptare de viaţă de 1 an, Enderlin rămas singur, pe cînd afară, în faţa ferestrei, se desfăşoară primăvara, parfum de liliac, amestecat cu mirosul clinicii care există pretutindeni şi tot timpul, chiar şi atunci cînd priveşti munţii din zare sau înspre viitor, şi e dimineaţă, ceasul curajului, o ţîşnitoare pe gazon strălucind în

soare, evantai de apă cu curcubeu, picături pe firele de iarbă, cîte un fluture alb sau galben, zigzagul său, viața din parc. Enderlin n-a apucat să citească biletul cu pricina, încă mai crede că s-a însănătoșit. Se mai simte slăbit, dar s-a făcut bine odată pentru totdeauna. A avut noroc, așa i-a spus Burri. De ce n-ar avea noroc! Vorbele lui Burri l-au speriat puțin. Cum așa noroc? Enderlin nu se așteptase la altceva. Aerul care năvălește prin fereastra deschisă îl pătrunde cu frig, deși ziua e călduroasă, aproape fierbinte, cu föhn, munții sînt atît de aproape încît ți se pare că îi poți atinge. De fapt, transpiră, stare de slăbiciune, normală după șapte săptămîni petrecute în pat. Munții sînt încă acoperiți cu zăpadă, ogoarele, întunecate, aproape negre, grase, se zărește un colț din lac, sclipitor, cu bărci cu pînze pe el. În prim plan, o magnolie înflorită. Un grădinar cu șorț verde și cu stropitoare, nimic nu lipsește. Și de undeva un ison; cîntă surorile care nu sînt de serviciu. Pe o schelă zidarii care trebăluiesc; clinica trebuie extinsă, toate clinicile trebuiesc extinse; muncitorii zornăie cu un palan, sînt italieni, vocile lor, busturile lor întunecate. Doctorul, Burri, a ieșit deci pentru o clipă, după ce i-a anunțat lui Enderlin completa lui însănătoșire și apropiata externare; Enderlin, într-un fotoliu lîngă birou, palid, într-un halat de casă albastru, Enderlin ține încă în mînă filmul umed, cardiograma sa, pe care doctorul i-a înfățișat-o cu gentilețe, se citește ca o scriere arabă, frumoasă, dar de nedeslușit, îi amintește de un indicator rutier din deșert, între Damasc și Ierusalim, ilizibil, însă frumos, încît Enderlin se simte și el încîntat de caligrafia inimii sale, o priveliște neașteptată, nu se poate sătura admirînd-o, și abia atunci cînd vîntul năvălește prin fereastra deschisă, observă biletul de pe birou, se ridică să pună o scrumieră pe bucata de hîrtie care ar putea fi luată de vînt în orice moment; și nu ca să citească biletul. Dar a și apucat să-l citească. Se jenează. Biletul nu-i era destinat lui. La început se simte doar jenat. Numele lui, cu siguranță acoperit în acel moment de scrumieră, nu apare atunci cînd Enderlin mai citește o dată, în schimb, apare termenul medical pe care și l-a ales moartea, scris cu pixul, un cuvînt pe care Enderlin nu-l cunoaște, la margine, observația notată evident ulterior: Așteptarea de viață aprox. 1 an.

Enderlin singur în cameră: —

O nu, atît de ușor nu crezi în moartea ta. Poate că biletul nici nu este pentru el? Cînd doctorul se întoarce în cameră, Enderlin se așezase înapoi în fotoliu, acolo unde ar fi trebuit să stea, cu brațele sprijinite în pernele din dreapta și stînga fotoliului, două mîneci ale unui halat de casă cu două mîini albe ce ies din ele, iar doctorul spune:

— Scuză-mă!

Enderlin, mai mult jenat decît uluit, privește pe fereastră, are aerul că nu s-ar fi întîmplat nimic.

— Scuză-mă, spune Burri.

— Dar desigur, spune Enderlin

Apoi, după ce-a închis fereastra, Burri, acest colos de bunătate bărbătească, se așază din nou la birou, ia țigara pe care o pusese înainte în scrumiera cu șopîrle argintii și trage din ea; mai arde încă, deci nu-l lăsase pe Enderlin să aștepte prea mult.

— Înțeleg, spune Burri și pare a căuta ceva, distrat, morfolind chiștocul între dinți, pe care acum trebuie să-l aprindă din nou, trăgînd grăbit, înainte de a-și continua vorba, înțeleg, repetă el, iar cînd țigara arde în sfîrșit, pare să fi uitat ce-a vrut să spună, în schimb ia acum biletul, fără a-l privi, și spune : Ești curios să afli rezultatul ultimelor noastre investigații ?

Enderlin zîmbește.

— Cum stăm ? întreabă Enderlin și se miră el însuși de calmul său, în timp ce doctorul se simte evident obligat să susțină cu cifre de ce Enderlin trebuie să se considere, ca să zicem așa, sănătos.

— Înțeleg, spune el pentru a treia oară și își amintește ce-a vrut să spună : Nu mai ai răbdare, dar înainte de sîmbătă nu te las să pleci, spune el cu un zîmbet camaraderesc-brutal, ceea ce vrea să spună că Enderlin trebuie să se considere cu adevărat sănătos și întremat, gata cu menajamentele, cel mai devreme sîmbătă, spune el cu un adaos de autoritate, și urmează cifre de globule albe în procente, bilirubină în procente, cifre pe care Enderlin le auzise deseori și pe care începuse să le folosească, așa încît, fără să știe prea bine ce înseamnă, era în stare să aprecieze cît de mult s-au îmbunătățit aceste cifre, spre bucuria lui Burri care i le citește de pe dosul biletului.

— Da, spune Enderlin, e într-adevăr bine, în timp ce se uită la muncitorii sănătoși de afară.

— Dragul meu, spune Burri, trezindu-se singur cu bucuria lui, lucrurile ar fi putut să ia cu totul altă întorsătură — !

Enderlin încuviințează.

Pe ascuns, pretinzînd că se uită în ochii celuilalt, își face socoteala : un an, deci un an, și acum sîntem în aprilie —

Enderlin încuviințează.

— Poftim ! spune Burri ca și cum ar simți neîncrederea celuilalt, și îi arată cifrele, negru pe alb, adică : roșu pe alb. Uite ! spune el, întinzîndu-i biletul, și apoi Burri se lasă pe spate, fumînd, așteptînd, mai adaugă : Acum șase săptămîni procentul era de 27, Enderlin citește : bilirubină 2,3‰, dar nu îndrăznește să întoarcă hîrtia și să-i ceară pur și simplu socoteală lui Burri, ci tace ; ca doctor, Burri știe că o anumită apatie face parte din simptomatologia bolii, dar rămîne totuși de părere că drăguțul de Enderlin ar fi putut să se arate puțin entuziasmat de norocul pe care l-a avut ; el, Burri, nu are nevoie de aplauze, dar Enderlin îi pare din cale afară de apatic, așa cum stă cu biletul în mînă.

— Dragul meu, spune el, am avut noroc. Enderlin îi înapoiază biletul. 27 la sută ! spune

doctorul. Pe vremea aceea ți-am ascuns adevărul, dar așa stăteau lucrurile, spune el, în timp ce răspunde, enervat de întrerupere, la telefonul care sună. Nu este vorba de o problemă de serviciu, ci de regata de duminica viitoare, iar Burri, cerîndu-i din priviri iertare lui Enderlin, răsfoiește agenda, convorbirea nu se prelungește, dar este îndeajuns de lungă ca, odată întreruptă, discuția despre bilirubină să nu mai continue; vorbesc, așadar, despre viitor, mai întîi despre regata din iunie, dar mai ales despre viitorul lui Enderlin, despre călătoria sa la Havard, pe care a amînat-o din cauza bolii, despre cariera sa deci, iar Enderlin își dă toată silința să discute ca despre o realitate, silința unui conspirator care trebuie să tăinuiască ceea ce știe el despre viitor.

— Două luni, spune Burri, două sau trei luni la Tarasp sau Chianciano, firește, trebuie să te menajezi, asta-i clar, spune el și răsfoiește în aceeași agendă unde își notează regatele. Și stațiunea Mergentheim e bună. Observă el însuși cum se repetă, ceea ce nu-i stă în fire, Enderlin îl face să se simtă nesigur, de fapt, nu spune decît lucruri pe care le-a spus deja. Firește, trebuie să te menajezi, spune el, descheindu-și halatul alb. Enderlin se străduiește :

— Aș prefera Chianciano, spune el.

— Cum vrei, spune Burri, dezbrăcîndu-și halatul alb, în fapt, grăbit. Astăzi e marți, spune el, vineri mai facem un control. Și asta a mai spus-o. Harvard e o realizare! spune Burri, spălîndu-și mîinile și uscîndu-le, iar Enderlin

încuviințează, 2,3 la sută, spune Burri, de parcă ar trebui să mai revină asupra acestui lucru, iar apoi mototolește biletul minuscul, cifrele le obținuse prin telefon înainte ca Enderlin să intre în cabinet, acestea fuseseră deja înregistrate în foaia de observații, așa că aruncă biletul în coșul de hîrtii și spune : Nu fi îngrijorat. În același timp își îmbracă sacoul. Știu, spune el, întrerupîndu-se din cauza sacoului, că tot timpul am vorbit de 1,5 la sută și ți-am spus că nu-ți dau drumul mai devreme, așa e, dar o să vezi, spune el și se uită în jur să nu fi uitat nimic, vineri mai facem un control. Burri trebuie să plece acum, iar Enderlin, care nu se simte în stare să se ridice, ar fi bucuros să-l vadă plecat, nu mai este decît forma al cărei conținut s-a prăbușit, în timp ce Burri cel prietenos vorbește mai departe, pentru a nu-l jigni cu graba lui — din nou despre Harvard ! — și îl întreabă la fel de distrat și de prietenos cîți ani are de fapt. Patruzeci și doi de ani nu este o vîrstă, spune Burri, el e mai bătrîn. Dragul meu, spune Burri, acum în trenci, la vîrsta ta eu abia am început să trăiesc ! Strîngere de mînă. Nu mă crezi ? întreabă Burri și nu poate fi oprit din elogiul vieții de la patruzeci de ani în sus, da, da, chiar și pe plan erotic, împlinirile mai urmează, chestie de experiență, la asta trebuie să se aștepte, rîde și pleacă...

Enderlin singur...

Dar ușa a rămas deschisă și nu îndrăznește să se apropie de coș și să scoată biletul.

Pentru a citi încă o dată negru pe alb. La ce bun ? Enderlin se ridică, se preface că ar fi visat, sau așa ceva. Pe coridor, unde de-o săptămînă încoace își reface forțele prin plimbări zilnice, o întîlnește pe Elke și îi zîmbește și ei, pentru a nu-i zdruncina încrederea în faptul că starea lui se ameliorează pe zi ce trece.

Îmi imaginez :

Enderlin crede într-adevăr că biletul acela se referă la el, dar nu crede că oracolul se va împlini ; pur și simplu nu crede. — Și Burri se poate înșela !... Singur în camera albă, care între timp fusese curățată, își dă seama că Harvard-ul gîndit ca o trambulină pentru cariera sa viitoare nu-i mai este de folos. Dar ce să facă dacă nu se duce la Harvard ? Și cînd intră sora cu florile care peste noapte stătuseră pe coridor, Enderlin, ca să nu fie nevoit să converseze, începe să deschidă agale corespondența ce sosise în timpul întrevederii sale cu doctorul ; și o citește — acesta ar fi deci primul lucru pe care omul îl face în ultimul an de viață ! — citește și știe ce citește și ce ar trebui să răspundă. Să mai răspundă oare ? Cînd aceeași soră intră din nou în cameră să aducă un suc de fructe, Enderlin e deja prea preocupat ca s-o mai observe ; nu mai stă (între timp s-a plimbat prin cameră) în pat, ci într-un fotoliu la fereastră, cu scrisorile în poala halatului și cu mîinile albe pe brațele fotoliului : ca pe un tron.

Distant. Ca pe un tron : sus, deasupra contemporanilor săi. Dacă crede într-adevăr în

oracolul notat cu pastă de pix, nu-i mai rămîne altceva decît măreția, singurul lucru cu sens : să nu spună nimănui că știe că are să moară în curînd, și să se prefacă față de prieteni, ca și cum. Și să plece la Harvard, ca și cum. Și să-și facă planuri, și toate celelalte, ca și cum —

Se cunosc bărbați care au fost capabili de așa ceva.

— și să-și țină cursurile :

— Domnilor și doamnelor !

Conform manuscrisului :

— Hermes este o figură ambiguă. Stigmatizat ca zeu al hoților și al pungașilor, el însuși un pungaș care abia născut a furat cirezile lui Apollo, vestit pentru iscusința sa, acea iscusință jucăușă și vicleană cu ajutorul căreia își bate joc de muritori, el este amestecat în toate ; figura și aparițiile sale stau sub semnul vrajei, prieten al păstorilor, zeu al cirezilor, pe care le ocrotește de prăpastie, patron al fertilității. Herma [1], simbolul său originar, are aspectul unui falus. Că pe de altă parte, în contradicție cu acestea, fusese numit și zeul negustorilor este un fapt cunoscut și ușor de înțeles dacă ne gîndim ce reprezintă pentru negutătorii peregrini herma stivuită din pietre : un indicator. Fertilitatea cirezilor ar fi deci un aspect, se referă bineînțeles la fertilitate în general, la

[1] *Herma*, piatra cvadrangulară alungită ce înlocuiește stiva de pietre primitivă, peste care, inițial, se așeza un cap sculptat, de obicei al lui Hermes ; amplasată pe drumuri și în piețe pentru călători, al căror patron era Hermes.

binecuvîntarea în toate lucrurile omenești. Hermes este un maestru al vicleniei. El este cel ce sare în ajutor, cel ce aduce noroc, dar și cel ce te duce de nas. Și în dragoste a jucat acest rol ; el este cel ce îți dăruiește norocul nesperat, ocazia. Hermes este un zeu prietenos, mai apropiat oamenilor decît ceilalți zei, de aceea, mesagerul zeilor. Homer îl numește și călăuză a viselor. Îi place, așa se spune, să devină invizibil cînd se apropie de muritor, și tot ce este neașteptat, improbabil, imprevizibil, nesperat, chiar și toanele, toate acestea țin de Hermes și de puterea sa ; straniu în toată veselia sa, căci Hermes este și cel ce vine să-i ia pe muribunzi, vine pe nesimțite, așa cum ne-a obișnuit, e imprevizibil, atotprezent, mesagerul morții care ne însoțește spre Hades...

Ș.a.m.d.

La un moment dat sună telefonul, după oarecare ezitare Enderlin ridică receptorul ca să răspundă cu prea multă încredere, cu mult prea multe amănunte, la o întrebare politicoasă despre starea lui (de fapt, celălalt voia să afle cu totul altceva). De ce-ar avea vocea schimbată ? Neagă, vorbește de externare, sîmbăta viitoare, de Chianciani, de bilirubină, de Harvard, pe cînd celălalt tace, fiindcă el știe care sînt planurile pe care Enderlin le aruncă în joc, și chiar mai mult. Enderlin se interesează, ca să evite orice dubiu, de lucruri care se află dincolo de așteptarea sa de viață, se interesează în amănunt și cu încăpățînare de parcă ar ține cu tot dinadinsul să știe exact care este situația cu finanțările, care editură oferă garanții pentru doi sau trei ani, în plus, dacă va apărea trimestrial sau lunar, este din nou vorba de editarea unei reviste, din care Enderlin, întrebat mai demult dacă ar accepta să o conducă, în cel mai bun caz, n-ar mai apuca să vadă decît șpalturile primului număr. Enderlin acceptă.

— Da, spune el, pe cinstea mea.

S-a făcut.

— apoi însă, datorită îmbucurătorului acord al lui Enderlin, convorbirea se prelungește, Enderlin în calitate de editor nu poate să pună telefonul în furcă, se ridică problema numelui, mereu aceeași problemă a numelui, problema colaboratorilor, care și cum, Enderlin trebuie să-și spună cuvîntul, dar și-l spune tot mai puțin, la sfîrșit, mai promite o dată, apoi însă, de cum pune receptorul în furcă, se lasă în perne, extenuat ca mai deunăzi după o mult prea îndrăzneață plimbare în parc ; încearcă să se gîndească la revistă, dar e în zadar... problema numelui, da, problema numelui... întrebarea dacă Burri nu se înșală... stropitoarea de gazon în soare... întrebarea dacă țin într-adevăr la tot ceea ce se numește viață — dar am să mă menajez, voi crede în orice minciună ; noaptea voi ști totul, dar în timpul zilei voi crede, iar surorile albe vor spune : Bravo, domnule Enderlin, bravo ! Iar cei care vor veni să stea la căpătîiul meu vor vedea, iar ceea ce nu-mi spune nimeni, îmi vor răcni durerile, durerile ocazionale, durerile tot mai frecvente,

dureri permanente, și fiecare injecție va aduce ușurarea pe care o transform în speranță, injecție de injecție pînă la sfîrșitul animalic în speranțe injectate —

Enderlin încă mai poate să gîndească.

De ce nu i se spune adevărul ?

Mai este încă om.

Nu-l cred în stare de măreție ?

Măsuța albă cu așa-numita masă de prînz pe ea, varză creață cu igienă, brînză de vaci, totul are gust de ocrotire : ca Enderlin să mai apuce să vadă șpalturile acelei reviste ! Gustă. Brînză de vaci ! Savurează gîndul că acum, dacă Burri nu se înșală, ar putea să scrie orice gîndește. De fapt, ce ? Ieri pește, azi brînză de vaci, mîine pește, totul are același gust, albumină, nesărată ca și gîndul dacă, presupunînd că Burri nu se înșală, ar mai trebui să cîștige bani în acest răstimp, iar ceea ce îl uimește nu este bilanțul, ci platitudinea gîndirii sale. Un condamnat la moarte, zice el, nu poate să gîndească așa. Burri se înșală ! Gustă varza, ca să se întremeze. De ce oare n-a încercat nici unul din cei siguri de moartea lor marea lovitură ? Un atentat, de pildă. Viața mea contra vieții celuilalt ! Dar a mea nu mai este viață, ci o existență cu injecții în brațe și terci între dinți, aleluia, și liliacul ce înflorește din nou — afară... Cînd vine sora, sora Eufemia, și-l întreabă matern de ce nu a mîncat nimic, mai exact de ce nu am mîncat nimic (înainte de a crăpa, toți îți vorbesc la persoana întîi plural : Nu ne este foame ? Nu dormim nițel ? Nu avem nevoie de ploscă ? etc.), Enderlin înghite repede cîteva linguri, varsă însă totul și o roagă din suflet, de cum a fost curățat, să nu i se raporteze doctorului. Dintr-o dată îi este teamă de Burri, care pînă acum era prietenul lui. Enderlin are să-i arate cît de sănătos e. Vrea să plece de aici. Vrea pur și simplu să dezmintă diagnosticul pe care n-ar trebui să-l știe. O nu, Enderlin nu va pleca la Chianciano, și nici la Tarasp, vrea să se amuze, are să scrie o vedere de la Paris, adăugînd pe margine un banc despre regimurile alimentare, iar dacă se va duce totuși la Tarasp, atunci pentru cel mult șapte zile, de dragul lui Burri, însă nu cu trenul, ci cu mașina lui, și în așa fel încît să scîrțîie cauciucurile în toate curbele, și încă de vineri, iar la Tarasp n-o să bea apa aceea care pute a sulf clocit, ci are să joace tenis, are să facă cunoștință cu o femeie, o femeie foarte tînără, cu care se va căsători pe loc, la aperitiv, poate o fată blondă de la Baltica, căreia îi va construi o casă cu piscină, și de azi într-un an, va chema musafiri în casa nouă, le va servi purcel la grătar, cu whisky înainte și whisky după, da, și Burri va fi printre oaspeți, iar Enderlin bronzat, cu o havană în gură, îi va da un ghiont doctorului-oracol, rîzînd.

De ce tocmai o fată de la Baltica ?

Elke, sora de noapte, este de acolo, iar asta îl sperie ; fantezia unui bolnav care nu mai poate să aleagă, a unui neputincios ce nu mai are mult de mers.

Afară, păsările.

Femei.

Multe femei !

Nu poate să gîndească la singular.

Toate femeile !

Iar el se gîndeşte doar la ele, pătrunzîndu-le; nu se gîndeşte la una, pe care o cunoaşte, ci la toate, pe care nu le-a cunoscut ; apropiindu-şi-le, încît feţele devin de nerecunoscut ; totodată, cuvinte pe care nu le-a rostit niciodată şi a căror obscenitate îl satisface în mod curios, producînd insatisfacţie ; buze, coapse, pulpe, păr, sini, ochi care se îngustează — transpiră de slăbiciune în timp ce se gîndeşte la ele, şezînd pe marginea patului, cu braţele întinse, sprijinindu-se în ele, istovit, privind prin fereastra deschisă : copaci, acoperişuri, un avion pe cer, vizibilă doar urma lui albu-rie care sfredeleşte albastrul cerului ca apoi să se desfacă încet ca o coadă de cometă şi să dispară, hornuri care în schimb rămîn, rufărie fluturînd pe un acoperiş, sîrme, munţi în spatele sîrmelor cu vrăbii pe ele, multe acoperişuri, hornuri, creneluri, pomii de pe o alee, un ciob din lacul strălucitor, cadranul unui ceas pe un turn, arătătoarele care se rotesc imperceptibil, nimic altceva — ceea ce vede de săptămîni de zile... italienii pe schele, din cînd în cînd prind cîte o găleată în palan şi apoi o ridică, bărbaţi pe jumătate goi, musculoşi. Apropiere sau depărtare, totuna e, patul său, cadranul, palanul care uruie : lucruri ce-i vor supravieţui lui Enderlin. Demonstraţie a unei ştiinţe triviale ; fără zeul mesager. A spera în măreţie e un lucru de prostgust ; doar sentimentul acela de autocompătimire se arată deschis, fără ruşine. Nu, Enderlin nu plînge ! Transpiră doar, şi se aud bătăi în uşă.

— Intră, spune Enderlin, întinzîndu-se în pat şi acoperindu-se, iar atunci cînd mai bate o dată la uşa interioară, repetă mai tare :

— Intră !

— Eu sînt.

— Ia loc, spune el.

— Cum merge, întreb eu şi ca să nu uit, aşez, fără să aştept răspunsul lui, caietul pe măsuţa albă cu medicamente şi instrumente ; văd fiole, o seringă, ace în alcool. Eseul tău, spun eu, l-am citit, mi se pare formidabil. Enderlin tace. O, spun eu, ieşind pe micul balcon, ai într-adevăr o privelişte minunată ! De parcă aş fi venit prima oară aici. Mă simt stînjenit, deşi nu ştiu de ce, îmi frec mîinile.

— Da, întreabă Enderlin, ţie cum îţi mai merge ? Găsesc că e o vreme splendidă astăzi. Poate că Enderlin aşteaptă să-mi spun părerea mai pe larg despre lucrarea lui ; dar atunci cînd fac o tentativă, Enderlin priveşte în gol, şi nu se leagă nici o discuţie.

— Lucrul cel mai bun după părerea mea, spun eu, dar văd că nu mă ascultă. Mulţumesc, bine, spun eu intrînd înapoi în cameră, muncesc. Acum îmi umplu pipa, un bărbat bine ancorat în viaţă, apoi mă aşez, las pipa în punga de tutun, n-am să fumez, o cameră de

spital rămîne o cameră de spital, chiar dacă fereastra e larg deschisă, sînt un vizitator plin de considerație, dar sănătos ; nu brutal, ci sănătos, unul din aceia care discută despre chestiuni impersonale, deci despre probleme mondiale, cu pipa umplută în gură, fără s-o aprindă, preocupat nu de Enderlin care primește îngrijiri, flori, suc de fructe, ci de Europa, de omenire în general, de data aceasta mai ales de probleme de urbanism, urbanismul ca problemă politică, în această privință aș avea cîteva lucruri de spus pe care Enderlin nu le aude prima oară. Nici acum nu se naște o discuție, ci un discurs, căci Enderlin tace. Probabil că aprinderea pipei s-a produs din stînjeneală. Cum mai merge revista voastră ? întreb. Pentru a-l scoate pe Enderlin din apatie. N-am de unde să știu că de azi-dimineață Enderlin se crede condamnat la moarte, autocompătimirea sa mută, însă sesizabilă, mă irită încet-încet, mă face să devin brutal. Renunț la fumat, dar rostesc propoziții menite să-i dovedească că s-a făcut bine : Voi cu revista voastră cu tot !, neîndurător : Ai crezut vreo clipă în revista asta ? Devin brutal, știu : Cunoaștem povestea, fiecare promite să colaboreze, ca să-și vadă numele tipărit, dar cum dau de greu, își găsesc alte obligații, iar tu, dragul meu, ca editor, pe unde scoți cămașa. Nu știu ce e cu Enderlin, și nu mai găsesc deloc tonul potrivit, dar vorbesc mai abitir : Da, spun eu, trebuie să reluăm drumețiile noastre pe Etzel ! Zîmbetul lui. Cum te

întremezi, mai adaug și, de fapt, ar trebui să plec. Însă cum ? Cel mai bine ar fi să spun : Trebuie să plec acum ! în timp ce Enderlin soarbe din sucul de fructe, iar eu stau la picioarele patului, ținîndu-l cu amîndouă mîinile ca pe un cărucior, cu privirea îndreptată spre viitorul ce se vrea planificat, urbanismul ca problemă politică. Îl întreb pe Enderlin cum vor locui copiii copiilor noștri, îl întreb pe Enderlin ce rezolvări vede pentru circulația de peste zece ani, treizeci de ani, cincizeci de ani, aceasta e într-adevăr o problemă — nu pentru Enderlin, ci pentru lume, mai ales pentru lumea noastră, în timp ce Enderlin nu se poate gîndi decît la așteptarea lui de viață (lucru însă pe care eu nu-l observ) : un an, în cel mai bun caz, un an... La un moment dat, cînd vine sora să-i facă domnului Enderlin injecția zilnică în braț, mă opresc din vorbă, așa cum se cuvine, ascund și pipa de sora care trebuie să-l mai înțepe o dată. Bietul Enderlin ! Înțeleg că nu mă poate asculta cu atenție, îmi pare cel puțin că-l înțeleg ; injecțiile astea zilnice, o dată în brațul stîng, o dată în brațul drept, te calcă pe nervi, mai ales cînd sora nu nimerește vena. În timp ce Enderlin își suflecă mîneca pijamalei fără să scoată o vorbă, îl întreb, pentru a-i distrage atenția, ce părere are despre una din cărțile care zac pe noptiera lui. Îmi spune că pot să fumez liniștit. Într-un fel ar vrea totuși să mai rămîn ; dar acum trebuie să plec neapărat, și mi-e greu, fiindcă Enderlin tot nu spune nimic. Mai

ales că în timpul acesta se gîndește la ceva, se gîndește fără întrerupere. De stînjeneală încep să vorbesc despre oameni. Bîrfesc. Cine cu cine s-a mai încurcat. Ascultă, dar privește în gol. Mă uit la muncitorii de vizavi, de pe schelă, îi privesc, sînt italieni, și ei o problemă : muncitorii străini, dacă lucrurile continuă tot așa, vor năpădi țara. Nici despre ei nu-și exprimă Enderlin vreo părere. Încerc pe altă cale și îl întreb, de pildă, cîte cursuri are să țină la Harvard ; de data aceasta îmi răspunde, însă în așa fel de parcă n-ar fi vorba de el, de parcă aș bîrfi. Deci, ce-aș mai putea să fac ? La un moment dat mă întreabă ce zi a săptămînii e azi, ce dată, nimic altceva...

În cele din urmă am plecat.

Prima vizită, în timpul căreia a trebuit să facă dovada tăriei sale, a trecut cu bine...

Ceasul din turn bate ora patru.

Un an e lung —

De-ar putea să strige !

Burri are dreptate.

Patruzeci și doi de ani nu sînt o vîrstă.

Mai tîrziu, pe înserat, după ce Enderlin, toropit de injecție, a încercat să gîndească cu ochii deschiși, privind țintă la acel ștreang igienic profilat deasupra capului... De ce oare nu te spînzuri ? — poate că la asta se gîndea uitîndu-se în sus la mînerul patului său de spital, în vreme ce cu fiecare sfert de oră care trece afară se întunecă tot mai mult. La ce să se mai gîndească ? Moartea nu poate fi gîndită... Fața sa, după ce a aprins lumina, fața sa

în oglinda dulapului în care costumul îl așteaptă de săptămîni de zile, fața sa și gîtul golaș și pielea sa au nevoie de soare, nimic altceva, soare de pe Engadin sau de la țărmul mării. Sau din Peru ! Fără voie, se gîndește la Peru ca la țara speranțelor sale. Poate că Enderlin se vede pe un cal care nechează ; un an în Peru ; un bărbat, ce se îndepărtează călare — nu știu... La ce se poate gîndi : îmbătrînirea, de care va fi scutit în caz că Burri nu se înșală și de care nu va fi scutit în caz că Burri se înșală... Adormit de injecție, însă treaz de spaimă, în timp ce tot ce-l înspăimîntă i se pare a fi vis, stă întins, cu ochii închiși, brațele desfăcute, cu mîinile ce-i atîrnă peste marginea patului : — de fapt, n-ar vrea să trăiască, pentru a nu îmbătrîni — dar atunci cînd i se aduce cina de regim, cînd sora îi aranjează pernele, ca domnul Enderlin să poată să șadă bine, își alimentează corpul, iar cînd sora se întoarce peste o jumătate de oră să ia tava, îl laudă :

— Bravo, domnule Enderlin, bravo !

N-are să se spînzure.

Pentru Burri, înțeleg, problema este delicată. Știe doar că biletul se afla pe masa lui, iar bănuiala că Enderlin ar fi putut să citească biletul îl preocupă atît de tare încît joacă mizerabil obișnuita noastră partidă de șah. În orice caz, comportamentul lui Enderlin din dimineața aceea, cînd i-a vorbit de completa sa însănătoșire și de apropiata externare, a fost cel puțin ciudat. Bănuiala i-a venit lui Burri

abia în cursul după-amiezii ; căutînd biletul pe care nu îl scrisese pentru Enderlin, ci pentru un alt pacient, care urma să fie transferat într-un sanatoriu, şi descoperindu-l în coşul de hîrtii, şi-a dat seama că pe spatele biletului notase rezultatele favorabile pentru Enderlin. Regretabilă neatenţie ! Sfatul meu, de-a discuta pur şi simplu cu Enderlin, i se pare total nepotrivit. N-ar face decît să-l întărească pe Enderlin în credinţa că i se ascunde adevărul. Mă dau bătut. Burri nu vede nici o altă posibilitate : îl va externa pe Enderlin şi-l va ţine sub observaţie. Cineva care crede că nu mai are de trăit decît un an, cel mult un an, n-are să trăiască la fel ca pînă acum, cel puţin aşa crede Burri. Iar eu nu-l contrazic, ca să putem juca mai departe, o a doua partidă, mai reuşită, sper. De data asta joc eu cu albele. Lui Burri însă, gîndul nu-i dă pace, de aceea îşi aşază piesele tacticos de parcă ar trebui să-şi aducă aminte care e locul nebunului sau al calului. Mă întreabă, după ce am deschis cu pionul regelui, dacă aş trăi la fel ca pînă acum ştiind că cel tîrziu într-un an voi muri. Nu ştiu ce să-i răspund. Pe cuvînt de onoare. Nu pot să-mi închipui. Joc, de dragul schimbării, pe gambit.

Ceea ce îmi pot imagina :
(fiindcă am aflat)

trezirea lui a doua zi de dimineaţă, zorii prin fereastra deschisă, (plouă), cenuşii şi netezi, de granit : din acest granit izbucneşte, ca un strigăt, însă mut, capul unui cal, cu coama roşie, nechezînd, mut, cu botul în spume, corpul însă rămîne înlănţuit, doar capul a ieşit, ochii mari, rătăciţi, căutînd îndurare — o clipă — apoi, teracotă, pictată artistic, nările negre şi dinţii albi ca de cretă, totul doar pictat, coama roşie nemişcată, încet capul se retrage în stînca ce se închide tăcută, netedă asemenea zorilor din faţa ferestrei, cenuşie ca şi granitul de pe Gotthard ; în vale, jos de tot, o şosea îndepărtată, curbe, mulţime de maşini mici şi colorate, ce se îndreaptă spre Ierusalim...

La un moment dat sînt la Ierusalim.

Acum o oră, după ce traversasem Iordanul, un firişor de apă, şi apoi strecurîndu-mă printr-o vale pustie cu cămile, zărisem dintr-o dată zidurile îndepărtate, înălţate deasupra pustiului, de culoarea chihlimbarului, zidurile luminate de soarele dimineţii — Ierusalimul mi-a apărut aşa cum mi-l închipuisem... mă aflu aici, după ce am coborît din maşină, un turist oarecare. Nu unicul, însă singur. Poarta Damascului. În timp ce închid maşina îmi vine în minte : Muntele Măslinilor, am trecut pe lîngă el, nu din indiferenţă, ci de prea multă aşteptare, acela trebuie să fi fost Muntele Măslinilor. Din momentul în care opreşti maşina simţi arşiţa. Am mers şaptesprezece zile ca să ajung aici, ca să deschid încă o dată maşina, ca să beau ceai din sticla de termos, ca să închid din nou maşina ; dar apoi sînt gata. Poarta Damascului : măreaţă, frumoasă, cunos-

cut monument roman. La ce bun călătoria asta ? Mă întreb ; dar acum sînt aici. Şi nu e adevărat că sînt aici. Poarta Damascului în soarele dimineţii, arabi, nechezatul unui măgar. Faptul că sînt aici : nu sînt altundeva. Văd numărul maşinii mele în Ierusalim, sîrma ghimpată pe un zid, mitraliere în spatele unor saci cu nisip. Am consumat, ca să trec graniţele statelor arabe, nici mai mult nici mai puţin de şase certificate de botez, aceasta între paranteze ; doar pentru a spune că am făcut cu adevărat această călătorie. Cîteva mii de kilometri. Şi mai ştiu că nici măcar deseară, după ce voi fi umblat pînă la epuizare, n-are să fie adevărat. Văd : Casa lui Pilat, cel puţin acesta este locul, e vineri, o curte, umbră, aşa că mă opresc, crengi încărcate cu lămîi, printr-o arcadă zăresc moscheea arabă care se ridică în locul Templului lui Solomon, cupola moscheii lucind ca un balon de săpun. Nu ştiu dacă ceremonialul se repetă în fiecare vineri : văd călugării îngenunchind în curtea lui Pilat, franciscani, toţi în rase cafenii, unii poartă căşti tropicale, galbene sau albe, feţe cu ochelari, ici-colo bîzîitul unui aparat de filmat, evlavie înregistrată pe peliculă, pelerini în pantaloni scurţi, nordici, pentru care sudul înseamnă vacanţă de vară, îngenunchează şi îşi fac cruce, pînă ce franciscanii se ridică şi pornesc pe Calea Patimilor. Mă alătur convoiului murmurător. Un convoi prin *suk* [1]-ul arab, convoiul unei minorităţi autorizate, cu poliţişti arabi ce ne asigură trecerea, arşiţă, pe străzile înguste e în parte soare, în parte umbră, iar acolo unde străluceşte soarele se ridică aburi de nepătruns, în întunericul din fund se prelucrează cupru, şi aici nechează măgarii, arabii stau pe vine în faţa cocioabelor, muţi, cu narghilelele lungi, piaţa, văd carne, se spintecă o oaie, carnea sîngerîndă în soare, pute şi e plin de muşte, franciscanii îngenunchează şi se roagă la fiecare punct de oprire, turiştii fac la fel, vălul Veronicăi, şi de fiecare dată, cîte unii care îşi fac cruce mai repede şi se ridică ca să-i filmeze pe ceilalţi, chiar şi călugări care îşi filmează fraţii. Mă mulţumesc să-i privesc. Sînt nerăbdător să văd Golgota. (Pictorii noştri, Breughel şi ceilalţi, m-au înşelat : Golgota nu se află în afara zidurilor.) Ne aflăm pe Golgota. (Mă aşteptam la stînci sau pămînt stîncos, lipsit de umbră de milenii, poate cîţiva ciulini, ierburi în vîntul fierbinte al deşertului.) Aici s-a prăbuşit Iisus cu crucea, văd locul, acolo a fost înfiptă crucea în pămînt, o scară de marmură coboară spre mormînt, întuneric strălulminat de lumînări, Golgota în chip de interior, arhitectură, de care trebuie să faci abstracţie, paşii tîrşiţi ai pelerinilor pe marmură, ca să vezi ceva trebuie să-ţi scoţi ochelarii de soare. Şi e tot mai puţin adevărat că sînt aici. Marmură, grilaje, marmură, lumînări, marmură, tămîie, pompos şi îmbîcsit. Nu mă pot obişnui cu mirosul de tămîie, rămîn însă pînă ce credincioşii se îndepărtează ; un turist. Văd : locul

[1] Piaţă, loc unde se fac tîrguieli (arabă).

unde a stat crucea, marmura este despicată ca o haină, stînca golașă, ca și carnea, gaura din stîncă, gaura pentru cruce... Vizitez în continuare, pînă la Ghetsimani, la amiază, e prea cald ca să mănînci ceva, în jur, pustiul, văi și dealuri de nisip galben, nici un sat, nici o împrejmuire. Ierusalimul este singurul oraș de sub cer, soarele se rotește în jurul Ierusalimului, umblu pe jos. Ghetsimani este o grădiniță, o oază umbrită, însă nu mă așez. Văd : acesta este măslinul, lîngă el s-a rugat Iisus, un trunchi strîmb și uscat, sur-argintiu. Un paznic în uniformă, arab creștin, îmi arată legendarele urme de pași din stîncă, și eu îi dau, cum era de așteptat, bacșișul cuvenit. Arhitectură și aici, marmură și tămîie, și aici pardoseala de marmură a fost despicată, ca să se vadă stînca sfîntă —

Totul e aparență.

Către seară, pornind în jos, opresc într-o curbă ca să mai privesc o dată înapoi spre Ierusalim, contemplîndu-i zidurile în contra-lumină, nu știu mai mult decît știam la sosirea mea aici, iar atunci cînd plec mai departe, sînt hotărît să nu povestesc niciodată despre asta. Mai tîrziu, îmi calc totuși promisiunea.

La un moment dat o petrecere :

Nimeni nu știe cu ce ocazie, nici Burri care, întîrziind ca de obicei (în ultimul moment am mai avut o naștere !), a venit totuși, o petrecere veselă, doamnele în rochii lungi de seară

se așază pe jos, turcește, în jurul unui donjuan glumeț (Siebenhagen ?), în grădină se dansează, lampioane, gazonul verde violent în lumina lampioanelor, Burri, în smoching, a căzut în plasă, singurul care ar fi putut ghici ocazia, el, doctorul-oracol —

A trecut anul.

Enderlin, gazda, și-a cumpărat o casă cu grădină și bazin de înot iluminat, iar una dintre tinerele doamne este aruncată în apă, țipetele ei de teama apei reci, un prilej de nemaipomenit haz, așa se pare ; doar Burri, mamoșul în smoching, nu-și găsește locul și i-e foame, muzică de pe un disc, *Rien de rien, non, je ne regrette rien,* în timp ce Burri se servește din resturi și tot nu reușește să priceapă ce se întîmplă, prieteni, cu ochi sticloși și cravate strîmbe, o pereche înlănțuită pe canapea, Enderlin afară într-un hamac, Enderlin în vîrstă de 42 de ani, 11 luni și 17 zile exact ; nedumerirea lui că a rămas același —

Deci va îmbătrîni !

Zori de zi —

dar fără cap de cal —

Spaimă —

dar fără strigăt —

Prostii, spune Burri, ai să răcești.

Doctorul-oracol !

Prostii, spune Enderlin, o să apuc și șaptezeci de ani.

Musafirii au plecat.

Haide, spune Burri.

Păsărelele ciripesc —

Burri a plecat —

Deci, va îmbătrîni !

Enderlin nu a băut. Nu mai suportă. Anumite limitări se impun fără intervenția doctorului, oarecum de la sine ; nu merită să te scoli a doua zi întotdeauna dărîmat. A ajuns deja aici. Încă se mai simte tînăr. Dar trebuie să se menajeze. Se simte flatat cînd ceilalți îl cred mai tînăr decît este. A ajuns deja aici. Dăruiește bijuterii cînd iubește. Mai înainte nu i-ar fi trecut așa ceva prin cap. La bijutier, ridicînd ochii de pe inele și perle, se sperie : nu vede decît domni mai bătrîni care dăruiesc bijuterii. Încă nu se ridică nimeni în tramvai ca să-i ofere locul. Dar va veni și asta. De bătrînețe încă nu poate fi vorba. Tresare doar cînd vede din întîmplare o fotografie de demult, o figură care nu mai există. Încă se mai poate măsura cu cei tineri. Dar a ajuns deja pînă acolo încît îl iscodește pe celălalt, dacă nu cumva e mai tînăr ; și este contrazis, pe drept, atunci cînd vorbește de bătrînețe. Încă nu este cazul, ca să spunem așa. Dar faptul că generația lui nu mai beneficiază de acea rezervă de așteptare nu sare nimănui în ochi, doar lui. Pielea obosită și pungile de sub ochi, atunci cînd este obligat să se privească la ras în oglindă, îi par doar semne ale unei oboseli trecătoare. Refuză să se sperie de ele. Doar dinții, pe care în vis îi pierde uneori, se știe ce înseamnă asta, dinții îl sperie uneori, și ochii : tot ce e alb devine cenușiu sau gălbui. Aici a ajuns deja. Părul nu-i cade, își pierde

doar bogăția, iar ceea ce crește este fruntea, încă nu poate fi numită chelie. Dar și asta o să vină. Buzele se subțiază, devin mai expresive, ca să spunem așa, dar își pierd culoarea. Împlinirile încă îl mai așteaptă, Burri are dreptate. Iar femeile se oferă ca mai înainte. Părul de pe piept devine argintiu ; dar asta nu se vede decît la baie. Cura de slăbire și sportul, practicate cu măsură și energie, împiedică formarea stratului de grăsime spongioasă ; mușchii însă nu întineresc cu această ocazie. Încă mai merge fără probleme, dar se vede în umbră : un bărbat de cincizeci de ani, mersul a devenit mai economicos, mișcările nu mai străbat tot corpul. Fața devine mai vie decît corpul, mai personală, de la un an la altul, importantă, ca să spunem așa, cînd nu e obosită, dar e deseori obosită. Ascunde cînd este obosit, din răsputeri, dacă e necesar cu ajutorul pilulelor. Încă îl mai țin puterile să nu se întindă după masa de prînz. Dar va veni și asta. Încă mai muncește din plin. Asta da. Realizează chiar mai mult ca înainte, fiindcă experiența îl ajută să recunoască mai repede ceea ce nu-i va reuși, și din punct de vedere profesional e în perioada cea mai bună. Asta da. Și va veni ziua de care s-a temut : ziua în care va fi întîmpinat cu respect. Respect pentru anii săi. Va fi lăsat să vorbească, fiindcă e mai în vîrstă, și camaraderia nu-i va fi de folos, nici prietenia arătată celor tineri. Aceștia devin tot mai tineri. Ascultă din politețe și-ți spun tot mai rar părerea

lor. Toate astea vor veni. Se va strădui să le fie pe plac, totodată va refuza atunci cînd îi vor ține paltonul, și se va complace în lipsa lor de experiență și în așteptările lor exagerate. Le va părea înduioșător, și puțin obositor, fără ca el să observe. Va admira, ca să nu pară invidios, și va fi invidios pe tot ce el a avut deja, invidios, fiindcă el nu mai are ce să-și dorească. Toate astea vor veni. Obișnuindu-se cu numărul sporit de decese din generația sa și obișnuindu-se cu anumite onoruri, pe care le datorează trecutului său, un bărbat la șaizeci de ani, al cărui spirit, rămas tînăr, este admirat tot mai des și cu tot mai multă sinceritate, nu se va plînge de vîrsta lui, din contră, își va face din aceasta un punct de onoare, mirîndu-se că nimănui acest lucru nu i se pare caraghios, ci de-a dreptul potrivit. Toate acestea nu pot fi oprite. Și poate va apuca și cei șaptezeci de ani, da, mulțumită mijloacelor medicinii moderne. Nu a ajuns încă acolo să aibă nevoie de îngrijire la tot pasul. Firește, însă, are nevoie de ajutor. Firește, trebuie să se menajeze. Pentru ce ? Memoria sa, deși nu-l mai ajută să învețe o limbă străină, va fi surprinzătoare ; își va aminti cele mai îndepărtate lucruri care l-au preocupat vreodată. Cei tineri (de patruzeci de ani) se vor certa între ei, în timp ce el șade alături, înconjurat de menajamente. Părerile lui nu mai pot fi schimbate. Își va face plimbarea zilnică, probabil cu un baston, în orice caz cu pălăria pe cap, zilnic va citi ziarul, pentru a nu se plimba în

trecut. Prezentul ? Știe cum s-a ajuns la acest prezent. Cîteodată va povesti despre întîlnirile sale cu bărbații care au pus umărul la ridicarea acestui prezent, despre vremea sa, povestea este mereu aceeași...

De ce nu s-a spînzurat oare ?

Întrebată ce-ar face dacă n-ar mai avea de trăit decît un an, cel mult un an, Camilla Huber știe imediat :

— ...n-aș mai munci.

Ce înțelege ea prin muncă, Gantenbein nu mai întreabă, se preface că ar fi vorba de manichiură.

— Da, spun eu, și în loc de asta ?

Camilla nu povestește ce-ar face, dar nu e greu să vezi prin părul ei oxigenat ; și în următorul moment cînd este sunată de un client răspunde :

— Îmi pare rău, spune ea, ați format un număr greșit. Iar, după un minut, cînd sună din nou : V-am spus, ați format un număr greșit.

Continuă însă manichiura.

E pentru prima oară cînd Camilla nu are nevoie de o poveste ; își inventează ea însăși una, se pare, fără cuvinte : — ultimul ei an pe pămînt, o poveste cu transformări probabil, o poveste plină de semnificații, consolatoare.

Am renunțat la Enderlin.

(Există alți oameni la care nu pot să renunț, chiar dacă nu-i întîlnesc decît rareori sau

deloc. Nu vreau să spun că mă urmăresc în imaginație, ci că eu îi urmăresc, sînt curios să știu cum s-ar comporta într-o situație sau alta, deși nu sînt sigur cum s-ar purta cu adevărat. Adevăratul lor comportament ar putea să mă dezamăgească, dar asta nu contează ; le rămîne spațiul de joc al așteptărilor mele. La astfel de oameni nu pot să renunț. Am nevoie de ei, chiar dacă s-au purtat urît cu mine. Dealtfel, aceștia pot fi morți. M-au acaparat pe viață prin aceea că-mi închipui despre ei că, puși în situația mea, ar simți altfel și ar acționa altfel și ar ieși dintr-o situație altfel decît mine care nu pot să renunț la mine însumi. Dar la Enderlin pot să renunț.)

O poveste pentru Camilla :

(una consolatoare)

Ali era arab, după cum îl arată numele, un tînăr păstor de pe Eufratul de sus, și îi venise și lui timpul să-și găsească o femeie. Dar Ali era sărac. O fată cumsecade costa pe atunci în locurile acelea cincisprezece lire, bani mulți pentru un păstor. Iar Ali nu avea decît zece lire. Auzind el că în sud miresele erau mai ieftine, n-a zăbovit mult, și-a luat măgarul, a umplut sacii cu apă și a pornit călare spre miazăzi. Îi venise și lui vremea să-și ia o nevastă, era tînăr și sănătos. Călărea așa plin de speranță, cu cele zece lire în buzunar, pe firul apei în jos, umbla de săptămîni de zile, mîncînd doar curmale. Și ajungînd Ali în țara lăudată, nu duse lipsă de fete care să-i placă,

și nici de tați dornici să vîndă ; doar că, între timp, crescuse prețul mireselor și în sud, iar cu zece lire nu mai căpătai nimic, nici măcar o fată urîtă. Douăsprezece lire era cursul zilei, unsprezece lire, cîte o ocazie unică ; Ali se tîrgui zile întregi, dar fără folos, zece lire nu erau o ofertă ci o jignire, își luă iarăși măgarul, umplu sacii cu apă și purcese spre miazănoapte, întristat de moarte, cu cele zece lire în buzunar, căci nu se atinsese de ele, de parcă tot ar mai fi crezut în minuni. Și bineînțeles că minunea se înfăptui. Ali ajunsese cam pe la jumătatea drumului între sud și nord, cînd zări la o fîntînă, unde se oprise să-și adape măgarul trist și să se înviorzeze și el, o fată cum nu-i mai fusese dat să vadă, mult mai frumoasă decît toate pe care nu le putuse lua cu cele zece lire ale lui, o fată oarbă. Fata însă nu era doar mai frumoasă decît celelalte, ci și mai bună, fiindcă era oarbă și nu văzuse niciodată în oglinda apei cît era de frumoasă, iar cînd Ali îi povesti cît de frumoasă e, în cuvintele ce-i stau la îndemînă unui păstor arab, ea îl îndrăgi pe dată și îl rugă pe tatăl ei s-o vîndă lui Ali. Nu cerea mult ; din cauză că era oarbă, tatăl ei voia să scape de ea la un preț de nimic : șase lire. Căci nimeni de-a lungul Eufratului nu voia o mireasă oarbă. Dar Ali o luă, o așeză pe măgarul său și o boteză Alil, iar el merse alături pe jos. În satele unde apărea Ali cu Alil a sa, oamenilor nu le venea să-și creadă ochilor, nimeni nu văzuse vreodată o fată mai frumoasă,

nici măcar în vis ; numai că era oarbă. Dar Ali mai avea în buzunar patru lire, și cînd ajunse acasă o duse la vraci și-i spuse : Uite aici patru lire, acum fă ca Alil să-l vadă pe Ali al ei. Și cînd vraciul reuși, și Alil văzu că Ali al ei nu era deloc mai frumos decît ceilalți păstori din jur, ea nu încetă o clipă să-l iubească, fiindcă el îi dăruise cu dragostea lui toate culorile acestei lumi, și ea era fericită, și el era fericit, și Ali și Alil erau cea mai fericită pereche de la marginea pustiului...

Camilla e dezamăgită.

— Mda, spuse ea fără să-și ridice ochii și fără să întrerupă manichiura, ăsta-i un basm.

Camilla nu vrea să asculte mai departe.

— Așteptați, spun eu, așteptați !

Camilla pilește.

— ...și basmul a durat un an, apoi s-a sfîrșit ; căci trăind cu Alil, Ali căzu bolnav și orbi încet dar sigur, și veniră vremuri grele, căci, din momentul în care orbi, Ali nu s-a mai încrezut în dragostea ei și de fiecare dată cînd Alil ieșea din cort devenea gelos. Jurămintele ei nu-i erau de nici un folos. Poate că într-adevăr se ducea la ceilalți păstori, asta nu se știe. Ali nu putea să vadă, și fiindcă nu mai suporta nesiguranța începu s-o bată. Lucru rău. În rest, nu se mai atinse de Alil a lui. Și așa mai trecu o vreme, pînă ce Ali căută alinarea în îmbrățișarea alteia, care se strecura tot mai des la el în cort. Dar nici asta nu-l făcu mai sănătos, din contră, era tot mai rău. Cînd știa că Alil a lui era cea care se afla în cort,

o bătea și ea plîngea de se auzea pînă afară, și Ali și Alil erau cea mai nefericită pereche de la marginea pustiului. Era lucru știut. Cînd vraciul prinse de veste, i se făcu milă și veni să-l vindece pe Ali, chiar dacă acesta nu mai avea nici o liră să-l plătească. Ali putu din nou să vadă, dar nu-i spuse lui Alil a sa, fiindcă voia să se furișeze pe urma ei, și asta și făcu. Dar ce-i fu dat să vadă ? O văzu pe Alil cum plîngea după ce el o bătuse, și o văzu cum își spăla fața ca să se furișeze în cortul lui sub chipul celeilalte fete, ca Ali cel orb s-o îmbrățișeze —

— Chiar, spune Camilla, e adevărat ?

Manichiura e gata.

— Serios, mă întreabă ea strîngîndu-și forfecuțele și pila, e o poveste adevărată ?

— Da, spun eu, așa mi se pare.

Jocul cu ochelarii de orb, și cu bastonul alb la bordură, și cu banderola pe braț, care de fiecare dată cînd Gantenbein iese se află pe mîneca unui alt costum, obligîndu-l să se întoarcă, devine plictisitor, așa mi se pare ; aș înțelege dacă Gantenbein ar renunța deodată la rolul rău, și mă întreb, mai ales, cum ar reacționa Lila dacă Gantenbein i-ar mărturisi într-o bună zi că vede.

Tentația e din ce în ce mai mare.

La ce bun atîta prefăcătorie ?

Stau în fața șemineului, miezul nopții, cu un pahar în mînă, pe care îl clatin din cînd în cînd făcînd cuburile dinăuntru să răsune.

Poate că am băut deja prea mult. Musafirii noştri au plecat în cele din urmă ; mi-a fost din nou foarte greu să-l joc pe Gantenbein şi să mă abţin de-a le spune oamenilor ceea ce văd. Am pus un butuc în şemineu, în timp ce Lila citeşte ziarul, şi mă uit cum buturuga începe să fumege încet deasupra cenuşii acestei seri ; dintr-o dată ţîşneşte o limbă de flacără, o toană mititică, albăstruie, sălbatică, nestatornică, ce se pierde curînd, dar revine după un răstimp de fumegare, o flacără înaltă, măcinînd buturuga incandescentă. În rest nu se întîmplă nimic. Lila le-a povestit încă o dată musafirilor, cu succes ca de obicei, anecdota despre Gantenbein orbul care a venit în cabina ei. Musafirii, cum am spus, au plecat ; se pare că şi noi vom merge la culcare. Cuburile din pahar răsună încetişor şi vesel cînd îl clatin, iar eu mă gîndesc la fericirea noastră. Oare Lila mai crede cu adevărat că aş fi orb ? Îi văd picioarele, stîngul peste cel drept, genunchii, în continuare fusta strîmtă, apoi cele două mîini care ţin ziarul deschis : ştiri senzaţionale despre o crimă.

— Ai citit asta ? mă întreabă ea.

Nu se gîndeşte la nimic cînd pune astfel de întrebări. Şi-a făcut pur şi simplu un obicei ; ceea ce nu înseamnă că ar vrea să-l pună pe Gantenbein la încercare.

— Da, spun eu, am citit.

Pauză.

— Nu, spune ea, cum e posibil !

Se referă la crimă.

— Înspăimîntător ! consideră ea.

Beau pînă cînd nu mai rămîn decît cuburile în pahar, şi aştept, cu paharul în mînă, încordat să văd dacă Lila nu va pricepe odată şi odată ce i-am spus ; aştept însă zadarnic, şi fiindcă nu urmează nimic, repet :

— Da, am citit.

Pur şi simplu nu aude. Întreabă :

— Mai e whisky ?

Mai este.

— Mulţumesc, spune ea mai tîrziu, mulţumesc.

Tăcere.

— Lila, spun eu, am să-ţi spun ceva.

— Scuză-mă, spune ea.

În sfîrşit lasă ziarul jos, dar figura ei nu este deloc uimită, văd doar că îşi ia paharul, ca să asculte, ca să întrebe :

— Ce-ai spus ?

Ezit.

— Am spus, zîmbesc încetişor şi mai iau o gură din pahar, gheaţă topită cu gust fad de-mi trece orice zîmbet : — am spus că am citit.

— Nu ţi se pare înspăimîntător ?

Se referă la crimă.

— Da —

Ştiu, Gantenbein n-ar trebui decît să tacă acum şi să fumeze, ca totul să rămînă neschimbat, s-ar putea însă să-l apuce nebunia — nu mi-e deloc greu să-mi închipui aşa ceva — o nebunie care nu va sfîrşi bine, ştiu asta, şi ţin cu amîndouă mîinile paharul de whisky

ca Gantebein să nu dea cu el de perete. La ce bun? Văd buturuga arzînd în şemineu, o văd pe Lila cum bea şi ridică din nou ziarul cu ştirile despre o crimă.

Îmi imaginez doar:

Fără să scoată un cuvînt, aparent stăpînit, după ce a izbit paharul de un perete, palid de emoţie, fără să ştie ce vrea de fapt, ştie doar că mai bine şi-ar ţine gura, dar cioburile sînt cioburi, nu se schimbă, chiar dacă el tace, Gantenbein într-o stare care pe biata Lila o sperie cu adevărat, fără ochelari (aşa cum îl vede doar în îmbrăţişare sau la înot) şi tremurînd de căinţă că acum (de ce oare?) renunţă la secretul său, cu ochelarii în mînă, îi spune că nu e orb, în timp ce măsoară camera în lung şi lat, o nu, nu e orb, rîde el, fără să se uite la Lila, orbit de furie, strigînd pînă ce răguşeşte şi enumerîndu-i tot ce i-a fost dat să vadă în aceşti ani, da, să vadă, că Lila îl crede ori nu, o nu, nu e orb, strigă el, ca să-l audă toţi vecinii, spumegînd de furie că Lila, auzindu-i mărturisirea, n-a intrat în pămînt, ci se mulţumeşte să strîngă cioburile, în timp ce Gantenbein, demonstrînd că nu e orb, răstoarnă toate fotoliile ce-i stau în cale, fără să scoată o vorbă, apoi spune din nou că a văzut totul, totul, totul, şi tăcerea ei nu-l linişteşte, dă cu pumnul în masa pe care o vede de ani de zile, face ca şi cum în tot acest răstimp nu el, ci Lila s-ar fi prefăcut, o ia de umeri, o zgîlţîie pînă cînd ea izbucneşte în plîns: şi-a pierdut minţile, da, recunoaşte el

însuşi, că şi-a pierdut minţile, fotoliile răsturnate, da, le vede, zadarnic însă, căci tot el le ridică la loc, ce-a fost spus e bun spus. Lila plînge cu sughiţuri de parcă el ar fi înşelat-o, colierul de la gît s-a rupt şi el, o nu, nu e orb, spune el, încercînd să se liniştească cu o ţigară, dar nu durează mult, nici cît o jumătate de ţigară, şi din nou loveşte, chiar dacă numai cu cuvinte, înnebunit, asemenea unui cal ce a alunecat şi s-a speriat de el însuşi —

Şi apoi?

În timp ce pentru Lila, după ce el s-a liniştit şi şi-a cerut scuze pentru colier, nu s-a schimbat de fapt nimic — căci pentru ea, prin această mărturisire, el nu este nici mai orb şi nici mai puţin orb decît îl ştie — pentru Gantebein, care nu mai face pe orbul, începe într-adevăr o viaţă nouă...

Îmi imaginez:

O dată (la scurt timp după aceea) Lila se întoarce pe neaşteptate acasă. Nu se întîmplă pentru prima oară, dar este prima oară cînd ştie că eu o văd de pe peron. Chem un taxi, pe cînd ea îmi transmite: Salutări de la Henry! Mulţumesc. Alte noutăţi? O vreme îngrozitoare de cîteva zile, am lucrat tot timpul. O întreb: Şi ce-ai mai făcut? Dar asta nu-l priveşte pe taximetrist. Despre asta mai tîrziu! Deci alaltăieri a fost la Henry şi la soţia acestuia, care şi ea îmi transmite salutări. Lila povesteşte mai mult ca oricînd după o călătorie. N-am văzut niciodată un balet rusesc, dar mă convinge pe loc că este formidabil. Şi apoi?

Presupun doar, mă tem că Lila a semnat din nou un contract într-un film german. Spune odată ! sînt curios. De ce nu o sărut ? Fiindcă fumez. Tatălui meu îi merge mai bine, mulțumesc, iar vremea, da, e de necrezut cît de diferită poate să fie vremea în diferite țări. La Hamburg, de exemplu, era soare, da, tocmai la Hamburg. Aici însă, spun eu, plouă de trei zile. Aud că printre altele Lila s-a întîlnit cu primul ei bărbat. De ce printre altele ? M-a plictisit, spune ea deschis. De ce atît de deschis ? Deci Svoboda a fost anost. Cine s-ar fi așteptat la așa ceva ! E prima oară cînd aud de Svoboda că a fost de-a dreptul anost. Și mai ce ? Svoboda îmi transmite salutări ; toată lumea îmi transmite salutări. Printre altele trebuie să fac și eu o mărturisire : accident din cauză de polei ! M-am învîrtit pe loc. Polei ! Acum plouă, dar alaltăieri a fost polei, martor mi-e taximetristul nostru. Acasă, îi iau mantoul și îl pun pe umeraș întrebînd : Deci, Lilalein, ce s-a întîmplat ? Aduc două pahare, și Lila se arată bucuroasă că mie nu mi s-a întîmplat nimic, doar mașinii. Și îi mai spun o dată : Mergeam cu cincizeci, maximum șaizeci la oră, dar cu poleiul nu te joci. Deci, noroc ! Dar Lila nu-și poate reveni după întîlnirea cu primul ei bărbat, care îmi mai transmite o dată salutări. Cum poate oare primul ei bărbat să devină atît de anost ! Aduc cuburi. De ce a pierdut Lila avionul este o întrebare ce rămîne deschisă, fiindcă eu, cum spuneam, tocmai aduceam cuburile, în timp ce

Lila se străduia să-și amintească cine îmi mai transmite salutări. Mai sînt și alții, o cred. Singurul care nu-mi transmite salutări nu are nume, nici măcar nu-l cunosc, și de aceea nici nu-mi transmite salutări. Înțeleg. A venit după baletul rusesc, după cum aud, cu un grup de tineri studenți. Înțeleg pe dos. Bineînțeles că nu întregul grup ar vrea să se căsătorească cu Lila, ci unul din ei. Cum de i-a trecut așa ceva prin minte ? Și Lilei, după cum aud, i se pare o prostie, dar contează pe înțelegerea mea. Cum aș putea oare să arăt înțelegere pentru ceva necunoscut ? Cer să aflu, devin meschin, așa cum Gantenbein n-a fost niciodată, iar Lila se simte dezamăgită. Tace, ca să-și arate dezamăgirea. Oare o să devenim o pereche ca toate celelalte ? Deci luni, sau poate a fost duminică, nu, dar nu contează, în orice caz a fost după reprezentație care, dealtfel, a avut mare succes. Ce ? Lila spune doar : un grup de studenți, dar și de balerini. Încerc să-mi imaginez ; și eu am fost student, dar nu așa de îndrăzneț ca ăsta, pe care Lila, ca s-o scurteze, îl face neobrăzat. Bănuiesc trăsăturile unui geniu, ascultînd relatarea anevoioasă a Lilei, și-mi umplu paharul. Înțeleg, firește, mi se pare impresionant că un student de douăzeci și unu de ani, ținînd unei doamne paltonul după ce o seară întreagă nu găsise ocazia să vorbească cu ea, îi comunică de-a dreptul că ar vrea să plece cu ea în Uruguay ca să rămînă împreună acolo, și mai înțeleg că această doamnă, anume Lila, se simte totuși tulburată.

De ce înțeleg totul pe dos ? Deci nu era student, ci balerin, nu, nici asta ; pur și simplu un neobrăzat. Cum îl cheamă pe neobrăzat, asta chiar nu mai are importanță. Deci a condus-o acasă, adică la hotel. Și ce-a urmat ? Iar înțeleg pe dos. N-a mai urmat nimic. Mă mulțumesc deci cu un student sau balerin, care probabil este un geniu, fiindcă tot ce are nume i se pare învechit, chiar și baletul rusesc, și care vrea să se însoare cu Lila pe loc. Soarta ! Întreb dacă nu cumva știe că Lila este căsătorită. De ce sînt nesuferit ? Doar nu întreb dacă are bani ; beau și tac ; tot ce-mi trece prin minte e banal. Unde e dragoste, e și un avion spre Uruguay. Așadar, Lila mă calmează, deși sînt mai calm decît ea : nu era dansator, nu, nici student, nu, Lila nici măcar nu știe ce era. Asta era nemaipomenit la el. Și nici despre o căsătorie în sens burghez n-a fost vorba, înțeleg, ci de cu totul altceva, Lila nu vrea să-i spună pe nume, și spun eu : ceva absolut. Lila recunoaște că din partea lui asta era. Ideea că acum aș putea să-i dau o palmă, prima desigur, mă uimește. Încercînd pe un ton cît mai sec să aflu de la ea ce părere are despre clima din Uruguay, ea, care este atît de sensibilă la climă, reiese că nici nu fusese vorba de Uruguay, ci de Paraguay ; pe Lila o luase gura pe dinainte. Am zăpăcit-o complet. Dealtfel sînt foarte nedrept față de el ; că ar vrea să se căsătorească cu Lila n-a spus-o din prima seară, pe toate le întorc, ci abia pe peron, înainte de plecare. Mă simt rușinat. În locul unei mărturisiri ce ar da frîu liber sentimentelor mele bărbătești de autocompătimire, aud doar de o întîmplare ce nici măcar nu poate fi redată în cuvinte. Să lăsăm deci cuvintele deoparte ! Lila este pur și simplu uluită. Văd. Sigur e doar că nu-l place, și, în plus, că e frumos, dar imposibil, dar frumos, un neobrăzat, a mai spus-o, ce dumnezeu, și cum vorbește, și ce spune, totul îi repugnă, aroganța lui copilărească, o sufoca, nu alta, pe Lila, dar atunci cînd o privea se simțea tulburată. Șoricelul și șarpele ! Lila nu o spune, însă eu pricep. Nu cunosc Paraguay-ul, dar pricep că nici el, în ceea ce-l privește, nu poate să înțeleagă că Lila, o femeie ca Lila, se întoarce la Gantenbein. Ascultăm un disc ? Am făcut doar o propunere. Dacă ne-ar fi măcar foame ! Întrebarea mea ce-o să fie mai departe nu mi se pare atît de deplasată încît Lila să înceapă să țipe la mine. Nimic n-o să se întîmple, doamne dumnezeule, absolut nimic ! Și n-a fost nimic. Ce-i de vină Lila că a întîlnit un nebun ? Cuvîntul îi aparține. Pun un disc, așez acul pe disc, fără să tremur, de fapt nu s-a întîmplat nimic, Lila găsește că sînt imposibil, mi-a spus doar că nu poate să-l sufere. Din păcate, n-a putut să-i spună și lui acest lucru ; mi-l spune mie. Acesta a fost evenimentul : cum poate să ți se pară frumos un neobrăzat ? Discul se rotește, noi însă nu-l auzim. Aud doar : atunci cînd se uita în ochii ei, putea să spună orice, individul ! Repetă : Individul ! În ceea ce mă privește n-aș vrea să preiau acest apelativ, nu

am dreptul ; apoi nici nu ştiu dacă e într-adevăr un individ. Om vedea. Poate are să vină pe aici zilele astea ? întreb, aprinzîndu-mi în sfîrşit pipa, iar Lila găseşte că sînt deplasat. De ce-ar veni încoace ? Mă gîndesc : ca s-o ia pe Lila. Genul acesta de glume i se pare nepotrivit Lilei. Ascultăm unul din concertele brandenburgice, al cincilea, cred, iar ceea ce vreau să aflu este : cum s-au despărţit azi la prînz, vreau să spun că nu mă interesează dacă s-au sărutat pe peronul gării însorite a Hamburg-ului, ci : sub ce auspicii ? Lila nu-mi răspunde la întrebare, ci repetă : un nebun ! Ceea ce aş vrea să ştiu este : dacă Lila l-a făcut să înţeleagă în vreun fel că există un Gantenbein. Lila ar dori să asculte Brahms. Fireşte că-şi poate închipui că Lila nu trăieşte singură. Caut Brahms, Lila are dreptate, întrebarea este idioată. De ce i-ar comunica unui necunoscut, doar pentru simplul fapt că acesta vrea să se însoare cu ea, toate intimităţile ? Ce-l interesează pe individul ăsta că Lila şi Gantenbein, după cîte ştiu, sînt o pereche fericită ? Pun discul, Lila are dreptate, aşez acul pe discul care se roteşte...

Pînă aici, toate bune.

Telegrama de a doua zi nu mă miră. Oficiul poştal, fără să bănuiască nimic, o transmite telefonic. Notez :

SOSESC MÎINE. EINHORN [1].

---

[1] Inorog (germ.).

Mulţumesc poştei, Lila doarme, dacă vrea însă să plece încă de azi în Uruguay, e timpul să-şi facă bagajele, adică, ar trebui să se scoale. Poate ar trebui s-aştept să mă calmez ; poate n-am să mai fiu niciodată aşa de calm ca acum. O vreme îmi continuu micul dejun, apoi mă îmbrac, fără să uit cravata. S-ar putea ca telegrama să fi fost trimisă deja de ieri, în timp ce noi mai ascultam Brahms, iar asta ar însemna că mîine e azi. Lila zice că sînt nebun, da, completamente nebun ; e revoltată de parcă eu aş fi trimis telegrama. Nici vorbă, spune ea, dar e uşor de zis. Îi aduc capotul. Oare Lila aşteaptă să dau ochii cu Inorogul şi să-i spun că n-are ce discuta cu ea ? Da, asta aşteaptă în fapt. Lila găseşte că sînt josnic că nu spun individul, ci Inorogul. Nici vorbă, spune ea, nici vorbă să se fi înţeles în vreun fel ! Lila este mai uimită decît mine că Einhorn se ţine scai de ea, şi-mi spune mie verde în faţă ceea ce a omis să-i spună lui : că n-are deloc chef să-l revadă. Dar dacă e deja pe drum ? Lila, pur şi simplu, nu-şi poate explica de unde naiba are adresa ei. Adresa noastră. Fireşte că mă întreb cum o să mă port în faţa unui Inorog, şi acum eu sînt dementul, fiindcă Lila a schimbat doar nişte priviri pe care celălalt le-a luat în serios. Mai ţin încă în braţe halatul ei. Dar Lila nu vrea ca el să vină încoace, nici vorbă de aşa ceva ! Nu înţeleg de ce mă pune pe mine la punct. Vrea să trimită

urgent o telegramă. Ai adresa lui ? întreb eu lucid, în timp ce Lila caută în poşetă. O are. Slavă domnului. Prima ei idee : SÎNT PLECATĂ. Întrebat fiind dacă e bine aşa, mă simt obligat să mărturisesc că pe mine, dacă aş fi Inorogul, nu m-ar convinge. N-am nimic împotriva minciunilor ! Dar faptul mă stînjeneşte, mai exact, mă uluieşte faptul că între Lila şi Inorogul ei există după toate aparenţele o intimitate care te obligă la minciuni. A doua variantă : VIZITA DIN PĂCATE IMPOSIBILĂ. Nici de aici nu reiese dacă Inorogul şi Lila se tutuiesc, şi întrebat fiind, sînt de părere că vizita nu este imposibilă, ci, din contră, urmarea firească. Dar Lila nu vrea să-l vadă. Eu însă susţin că el nu va înţelege acest lucru, citind : VIZITA DIN PĂCATE IMPOSIBILĂ. De ce DIN PĂCATE ? Din asta el nu va citi decît că Lila are un soţ meschin. Aşadar : VIZITA IMPOSIBILĂ. Lila chiar nu vrea să-l vadă, sînt de acord, eu însă aş vrea să-l văd. N-am văzut niciodată un Inorog. A treia variantă : SÎNT CĂSĂTORITĂ. Ceea ce nu-l va surprinde. De ce îi pun beţe în roate Lilei ? Poate că ar fi bine ca cei doi să se îmbrăţişeze o dată înainte de plecarea spre Uruguay sau Paraguay. Dar asta n-am spus-o, nu, mă jenez şi că am gîndit-o. Dacă Lila nu-şi pune în sfîrşit halatul are să răcească, îmi trece prin minte. Aşadar : NU TE ROG NU. Ceea ce e clar. Dacă sînt mulţumit ? De parcă despre asta ar fi vorba. El are să fie mulţumit. Ce izbucnire ! Sînt de acord, da, n-am nimic împotriva patosului atunci cînd simţirea este adevărată. Asta da ; e tocmai telegrama pe care un băiat de douăzeci şi unu de ani şi-o pune în ramă. Vorbesc fiindcă sînt întrebat, şi în acelaşi timp mă gîndesc la Donna Proeza, pe care Lila a jucat-o odată, şi mai ales cum să mă comport în cazul în care Inorogul vine totuşi. Dealtfel, nici nu-l cheamă Inorog ! Mă dau în spectacol, zice Lila. Deşi eu n-aş vrea decît să ştiu la ce să mă aştept. Şi mie mi-e greu, recunosc, să găsesc cuvîntul potrivit. Nici măcar nu ştiu ce s-a întîmplat. Văd doar confuzia din inima unei femei coapte. Îmi dau cu presupusul. Bagatelă sau destin ? Trebuie să mă aştept la orice, se pare, şi de aceea sînt curios cînd Lila se ridică şi se îndreaptă fără să scoată un cuvînt spre telefon (supărată pe mine !), ca să transmită telegrama. Ce variantă are să aleagă ? Lila însă închide uşa ; nu aud, stau şi fumez...

Acesta ar fi spectacolul.

Renunţînd la rolul de orb, Gantenbein a devenit imposibil. Mă îngrijorează... Seara, joi, discută raţional şi deschis, ca despre un lucru depăşit asupra căruia nu merită să te opreşti, chiar şi ironic, dar fără să se jignească ; între timp beau vin, nu mult, însă o sticlă specială ; nu ascultă discuri, ci vorbesc dintr-o dată deschis despre lucruri trecute, care n-au fost pronunţate nicicînd ; Gantenbein şi Lila sînt

atît de aproape unul de altul cum n-au fost de mult...

Pînă aici, totu-i minunat.

A doua zi, vineri, sosește o telegramă pe care Lila o rupe sub ochii mei în bucățele. Asta, la micul dejun. Bucățelele le pune în buzunarul de la halat. Mai vrei pîine prăjită ? mă întreabă, iar eu vorbesc despre evenimente mondiale pînă ce Lila se ridică brusc să-și ia o batistă ; are nevoie de ea ca să și-o îndese în buzunarul de la halat împiedicînd astfel bucățelele de hîrtie să se împrăștie. O întreb de repetiții. Mai tîrziu bucățelele de hîrtie nu ajung la coș, ci dispar cu o cantitate mare de apă în closet. Trebuie să ies, da, mi-am pus deja paltonul, cînd Lila mă roagă să plecăm într-o călătorie și încă acum, pe loc. Am priceput : așadar, sosește ! Lila nu are decît o singură repetiție săptămîna viitoare, pe care o va amîna ; nu vrea să-l vadă pe nebun. Să plecăm ? O întreb de ce nu vrea să plece singură. Se teme oare că o să mă reped să-i ard una primului venit care va suna la ușa noastră ? N-am de gînd una ca asta, dar nu se știe niciodată, și fiindcă o văd pe Lila că se teme de ce-i mai rău, pot să încerc să-i scot din cap această călătorie, care mie nu-mi cade deloc bine, pînă cînd începe să plîngă, dar nu pot să mă sustrag dorinței ei, mai ales acum, în zilele astea, deși e împotriva rațiunii mele. Deci plecăm în călătorie ! E adevărat că plouă, însă undeva în lumea asta trebuie să strălucească și

soarele, în Elba, sau în Engadin sau în Mallorca...

Îmi imaginez :

Gantenbein și Lila pe plaja aproape pustie, e soare, însă bate vîntul, iar Lila nu poartă bikini ca de obicei, ci un unicat pe care Gantenbein nu l-a mai văzut niciodată, și care atrage atenția nu numai lui Gantenbein, ci și băietanilor bronzați și desculți, care închiriază umbrele, și mai ales celorlalți vilegiaturiști, care făcîndu-se că strîng scoici defilează încoace și încolo, în special doamnele care poartă bikini și care dintr-o dată se simt neinteresante, pe drept, după părerea lui Gantenbein ; ceea ce Lila poartă este un anti-bikini : doar picioarele rămîn dezgolite, trupul fiind învelit într-un tricou întins, alb ca puful pescărușilor, un costum de baie cu mîneci lungi, da, pînă la încheieturi, dar cu un decolteu ca la rochiile de mare ocazie, deci deschis de la umăr la umăr, la asta, părul ei negru, ud, fiindcă Lila înoată fără cască, despărțit în șuvițe din cauza apei, ca și părul sculpturilor antice... Așa stă Lila pe plajă, cu mîna pe genunchiul meu, iar Gantenbein șade alături fără să spună un cuvînt despre Inorog ; sau : Lila stă întinsă pe burtă, fumează și citește în timp ce Gantenbein face scufundări, fericit și el că de cînd a renunțat la rolul de orb are voie să se scufunde și apoi să povestească despre minunățiile pe care le-a văzut : polipi, și arici, și meduze... Vede că nici Lila nu se gîndește la Inorog, nici o clipă. Se vede pe ea. E bine.

Ore întregi Lila și Gantenbein se joacă cu o minge colorată, ori țopăie printre valurile care se sparg, fără să știe ce zi a săptămînii este. Nimeni nu le știe adresa (Hotel Formentor, Mallorca), nimeni de pe lume și nimeni de la teatru, nimeni nu le poate trimite o telegramă. Lila visează la o casă la mare, la o viață fără roluri, departe de film și televiziune, chiar dacă nu la Formentor, ci aiurea, pur și simplu o casă la mare, un lucru care se poate realiza, depinde doar de bani, de un film. Desenează planuri pe care spuma unui val le șterge, dar nu-i nimic, desenează un nou plan. Unde te duci ? Gantenbein se întoarce cu crengi, de oleandru, pentru a împodobi grădina. Bărbații sînt atît de inventivi și de pricepuți, în timp ce Lila, în costumul ei de seară de culoarea pufului, fumează o țigară arătîndu-se încîntată de planul pe care nu-l poate citi, știe doar : trebuie să fie o casă cu multe camere și cu măslini, și cu viță, și foarte simplă, da, însă firește cu cameră de baie și cu mochetă, neapărat, de așa ceva nu te poți lipsi, și dacă e vorba s-o facem, atunci s-o facem bine. Discută absolut serios, Gantenbein și Lila discută chiar și despre bătrînețe, despre bătrînețea lor în doi, Filemon și Baucis...

Îmi imaginez :

Nu vor mai fi izbucniri !

Îmi imaginez :

Filemon și Baucis, întorcîndu-se peste o săptămînă acasă, unde sînt așteptați de scrisorile

lor, însă Filemon nu se ocupă decît de scrisorile lui, Filemon din nou în postura de om de spirit...

Și Baucis ?

Are un sertar cu o încuietoare antică, care stă tot timpul închis. De unde știu ? N-am încercat niciodată să deschid sertarul. Cum mi-aș permite așa ceva ! O văd doar pe Baucis descuindu-l cu o cheiță ori de cîte ori are nevoie de ceva din sertar, și tot de atîtea ori îi spun lui Filemon că sertarul ăsta pur și simplu nu-l privește. Am căzut de acord. Doar grija cu care Baucis ascunde cheița îl înveselește din ce în ce mai mult, iar într-o bună dimineață întîmplarea face ca el să găsească sertarul deschis, evident, din neatenție. Ori vrea să-l pună la încercare ? El are însă, slavă domnului, altceva mai bun de făcut. Să împingă totuși sertarul la loc, ca Baucis să nu se sperie mai tîrziu ? Nici asta n-are rost, zic eu, și cred că Filemon ar face mai bine dacă s-ar apuca să scrie declarația aceea pentru venituri. Tocmai a sunat Baucis să anunțe că e la coafor și că va mai întîrzia. Refuz să mă gîndesc că ar fi la mijloc o minciună. Și-i interzic lui Filemon să telefoneze la coafor să se asigure că Baucis nu se va întoarce decît peste două ceasuri. Acesta nu-i stilul relațiilor dintre Filemon și Baucis. Și dacă telefonează totuși mai tîrziu, o face numai pentru că are într-adevăr nevoie de o informație pe care ea, de sub casca de permanent, bineînțeles că nu e în stare să i-o dea. În orice caz, Baucis e cu ade-

vărat la coafor. Oare Filemon s-a îndoit de asta ? Nu poate să treacă pe lîngă comodă fără să vadă : un sertar plin de scrisori. Ar putea să le citească, timp de două ceasuri. Scrisori de la Inorog ? Există două posibiltăţi : o face ori se stăpîneşte. Fireşte, n-o face. Dar este înciudat pe Baucis că îl obligă să se stăpînească. Are, cum am mai spus, altceva mai bun de făcut. Aşa că, pînă la urmă, n-o face.

Mi-a luat o piatră de pe inimă.

Doar nu e un lucru neobişnuit ca o actriţă, văzută de milioane de oameni la televizor, să primească scrisori. E limpede ; nu-i însă tocmai limpede de ce sosesc atîtea scrisori cu timbre daneze. Danezii par a fi un popor deosebit de iubitor de televiziune şi nu posedă decît un singur tip de maşină de scris. Şi nu-i nici chiar atît de limpede de ce printre scrisorile, pe care Bacius le lasă să zacă săptămîni de zile, nu se află nici una cu timbre daneze. Să se facă că nu observă, acesta e singurul sfat pe care pot să i-l dau lui Filemon. Ai primit veşti proaste, întreabă ea la micul dejun în timp ce scrisoarea cu timbre daneze (Filemon e deja în stare să recunoască un timbru danez de la o distanţă de trei, patru metri) dispare în buzunar, necitită, ca să nu se ardă pîinea din prăjitor. Întrebarea lui : Ce noutăţi mai ai ? se referă exclusiv la scrisori fără timbre daneze, şi în sensul acesta îi răspunde şi Baucis. În medie, sosesc două, trei scrisori daneze pe săptămînă, toate fără expeditor. Desigur, lui

Filemon îi e ruşine că le numără, iar eu nu trebuie să-i spun că se comportă prosteşte.

Mai bine ne ocupăm de altceva !

De exemplu :

de Germania împărţită, şi să ne întrebăm în ce condiţii, aparenta sau reala dorinţă de-a reunifica Germania nu reprezintă o primejdie pentru întreaga Europă, pentru pace ; de ce nu facem totul să creăm condiţii —

Sau :

de situaţia din Spania —

Sau :

de poluarea lacurilor noastre —

Să ne ocupăm de toate astea !

În ce-i priveşte pe Filemon şi Baucis, se ştie că peste gelozia motivată sau nemotivată, nu s-a trecut niciodată cu demnitatea stăpînirii de sine, ci mai degrabă cu propria infidelitate, chiar dacă legenda clasică despre Filemon şi Baucis nu o pomeneşte, şi asta, pe drept cuvînt ; e de ajuns că Filemon ştie. Nu ştia cît de uşor poate să mintă ; e uimit. Filemon n-a mai minţit de mult ; de aceea a devenit atît de sensibil. Doar în primul moment, cînd o vede pe Baucis, se simte stînjenit ; crede că buzele ei ar trebui să observe. Dar Baucis nu observă ceea ce buzele ei observă, şi este fericită, Filemon e din nou un bărbat voios, iar atunci cînd îi spune că o iubeşte, e adevărat, deşi n-au trecut decît trei ore de cînd a iubit altă femeie ; e uimit cît de adevărat este, da, aşa e, la fel de adevărat ca şi taina sa.

Pînă aici, toate bune.

Şi nu vrea decît s-o tachineze atunci cînd, timp de o săptămînă, nu-i mai dă scrisorile daneze ce nu contenesc să sosească. Nu ştiu ce speră să obţină. Doar s-o tachineze. Poate că vrea să-mi dovedească cît de detaşat priveşte lucrurile. Întreabă : Ce noutăţi mai ai ? Iar Baucis îşi curăţă oul sau toarnă ceai, dar nu întreabă : N-am vreo scrisoare ? După o săptămînă tot Filemon se simte neliniştit ; s-au strîns de-acum trei scrisori pe care le poartă în buzunarul de la piept, scrisori cu timbre daneze. Din fericire Baucis nu se ocupă de costumele lui. Ce s-ar face ! Un cuvînt aruncat de ea, sau o grimasă care i-ar trăda neliniştea, şi Filemon ar băga imediat mîna în buzunarul de la piept, s-ar scuza că a fost uituc şi i-ar înmîna scrisorile daneze. Neatinse ! În schimb, soseşte o scrisoare recomandată, adusă de curier, pe care Baucis o primeşte personal. O citeşte, fără să uite totuşi pîinea în prăjitor, şi nu suflă nici un cuvînt despre scrisorile, trei la număr, ascunse de el. Nici un cuvînt. Filemon îşi unge felia de pîine cu unt, citind ziarul de dimineaţă. Mă întreb : Şi cu cele trei scrisori ce se va întîmpla ? Timp de o secundă, după ce se urcase deja în maşină şi pusese cheia în contact, Filemon cumpăneşte dacă n-ar fi mai bine să se întoarcă în casă şi să-i ceară pe loc socoteală lui Baucis, muierea asta făţarnică. Filemon ! spun eu şi rămîn cu mîna pe cheie. Nu se simte oare onorat că scrisorile sosesc atît de făţiş în casă ? Încerc să-l temperez. Nu înseamnă asta că cel puţin nu-l consideră meschin ? Îi spun : Ia-o din loc ! Motorul e pornit de mult, şi simt o mare uşurare cînd în sfîrşit îşi pune mănuşile : doar figura sa, în oglinda retrovizoare, mă îngrijorează. De ce atîta încruntare ? Nu spune ce gîndeşte, probabil că mai nimic. Mă gîndesc : Pînă acum Filemon s-a purtat ireproşabil. Pînă acum ! Cînd soseau două scrisori daneze deodată, le aşeza simplu lîngă farfurie, fără să zîmbească, iar Baucis, altădată atît de nonşalantă, se arăta bosumflată, plictisită, nervoasă, tracasată. Ce ţi-ai putea dori mai mult ? Înţeleg : Filemon vrea să scape de cele trei scrisori. Fără să le citească ! Spre binele lui. De ce oare e atît de uimit că Baucis a lui, după cum reiese din alarma daneză, scrie şi ea cel puţin de două ori pe săptămînă ? E într-adevăr uimit. Şi-a închipuit oare că un danez poate să joace ping-pong cu mingi care nu-i sînt returnate ? Trebuie să mai amintesc o dată că pînă acum Filemon s-a purtat ireproşabil ; niciodată nu s-a arătat lipsit de tact, punînd scrisorile daneze deasupra celorlalte. L-a supărat doar scrisoarea asta recomandată, în plus, tăcerea ei plină de superioritate în legătură cu lipsa unor scrisori. Sau aşteaptă cumva să se ducă sus şi să-şi ceară iertare ? În sfîrşit, îi vine prima idee : Mă duc la poşta centrală şi mai pun o dată la cutie cele trei scrisori. Basta. Mi-e teamă doar că poşta, meticuloasă cum e, să nu mai pună încă o ştampilă, bineînţeles cu dată. Şi atunci ? Nu există decît o cale : ca Filemon,

deși are alte treburi de rezolvat, să se ducă în pădure și să ardă cele trei scrisori.

Așadar, Filemon se duce.

Nu înțeleg de ce așa departe ?

Filemon n-ar vrea să fie văzut, nici măcar de muncitorii forestieri. Plouă, e înainte de prînz, și nu-i picior de om în pădure. Ce păcat că nu ne ducem mai des în pădure atunci cînd plouă, și că nu ne facem timp să umblăm prin feriga verde și udă, afundîndu-ne pînă la genunchi, sau să ne refugiem sub un fag, unde e uscat ca într-un cort, în timp ce în jur răsună harpa verde a ploii : un mușuroi de furnici în ploaie, o grămadă de ace de brad, cafenii și ude, sau mușchiul, înnegrit și spongios. Apoi ciupercile, după anotimp, trunchiuri ; și picură, te ferești de tufișuri, fiecare creangă e un duș, nu se ivește nici o pasăre, e liniște sub umbrarele verzi, nemișcare, păienjeniș, dar fără păianjeni. Rădăcini, negre și lucind de umezeală, pe alocuri aluneci, apoi e uscat ca pe un covor, undeva în înălțimi plouă, un murmur care nu te ajunge, pe drum apar bălți cafenii, acolo ploaia ajunge, se văd șiroaie, iar pe crengi coboară domol stropi grei, stive de lemne, acolo sălășluiesc gîndacii, fără apă, lemnul a fost uscat de mai multe ori, scoarța acoperită de mușchi, trunchiurile retezate te privesc cu ochi galbeni, în rest lumea e abur sur printre coloane umede împodobite cu filigran verde, iar cerul de deasupra, din care plouă, e violaceu... Ce păcat că Filemon nu vede nimic din toate astea, preocupat de muncitorii forestieri, bărbați în cizme, pe care i-a observat șezînd asemenea unor spiriduși sub o pînză de cort ; dar i-a lăsat în urmă, acolo, tocmai acolo unde voise să ardă scrisorile. Între timp Filemon s-a mai gîndit dacă n-ar trebui să se ducă la o bancă și să depună scrisorile într-un seif. Avantajul : în cazul în care cineva le-ar menționa, ar putea fi oricînd scoase la iveală. Dezavantajul : pot fi citite în orice clipă, cu excepția zilelor de duminică și a sărbătorilor legale. Eu sînt pentru arderea lor, cît mai repede. Sînt gata să mă pun pe treabă. De ce nu aici, în cariera asta ? Sînt nerăbdător, da, iar Filemon e cu gîndul aiurea ; cînd coboară, uită să oprească ștergătoarele. Bălțile de pe jos, se prea poate, amintesc de nesfîrșitele dune inundate ale coastei daneze. Și acum scrisorile ! Locul este potrivit, o carieră golașă și pustie cu un indicator de tablă ruginit. *Intrarea oprită. Amendă...*, la un moment dat mugetul unui avion deasupra pădurii, vampiri, poate chiar aici deasupra carierei, destul de jos, ascunși însă de norii de ploaie, apoi din nou picurii de liniște ; mașina neagră a lui Filemon, stropită de apa din bălțile prin care a trecut, stă strîmbă pe cealaltă parte a drumului, în timp ce ștergătoarele continuă să penduleze ; apoi o gaiță care se năpustește din tufiș și zbiară în aer, dar nu asta îl face pe Filemon să ezite. Scrisorile, sorocite unui sertar și nu ploii, arată ca și cum ar fi bocit. Oare o să mai ardă ? E de așteptat ca scrisorile, nedesfăcute, să nu ia foc decît pe la margini, și să ră-

mînă așa, îndoliate, iar Filemon să fie nevoit să îngenuncheze, și să sufle, și să citească cele cîteva cuvinte rămase întregi, care nu sînt treaba lui, rămășițele unei propoziții, batjocoritor de insignifiante, așa că pînă la urmă va descifra în cenușă, cuvinte, care, trebuind să le lege el însuși între ele, vor arde în continuare în mintea lui. Va regreta că nu a citit cu adevărat scrisorile, și dacă le va citi, regretul nu va fi mai mic. N-ar fi mai bine să sape o groapă ? Îl văd căutînd o creangă, cu care să scurme. Dar creanga se rupe ; lutu-i lut. O a doua se rupe și ea ; calcaru-i calcar. Îl văd înroșindu-se de furie, de furie împotriva voastră. Acum plouă cu adevărat, iar el simte că vă bateți joc de Filemon. Voi ! Gîndind astfel, recunosc însă că sînt gelos : Voi, perechea, voi ! Acum însă chiar desface scrisorile, pe toate trei, fără grabă, după cum văd, însă hotărît. Nu pot să-l împiedic. Mă gîndesc doar că pentru atîta lucru n-ar fi trebuit să ieșim în pădurea udă. Și în ce hal e Filemon, pantalonii și pantofii plini de noroi. În momentul în care se îndreaptă spre mașină, ca să citească scrisorile măcar în condiții uscate, îl mai avertizez o dată : Filemon ! Scrisorile cu timbre daneze au fost desfăcute, văd, dar n-au fost încă citite. Ce-ar putea scrie în ele ! Ezită —

Pot să-i spun și eu :

Copenhaga primăvara, Parisul nordului, dar pustiu (după cum reiese din scrisori) ca pe lună, nu apare nici o femeie, viața la Copenhaga trebuie să fie insuportabilă, insuportabilă

fără Baucis, dar principalul este că între timp ea s-a însănătoșit, și la Copenhaga plouă, Filemon nu este amintit nicăieri, în schimb multe vorbe drăgăstoase pentru Lila, o călătorie la Hamburg amînată din înțelegere, semne de exclamare, speranțe într-un turneu la München, semne de întrebare, hotelul Patru Anotimpuri, cîteodată trece prin Copenhaga acestor scrisori, pierzîndu-se însă înainte de-a apuca să spună ceva, o persoană, o nălucă care vrea să-și ia viața, de aceea, adresa falsă, timpul e cel mai bun sfătuitor, între timp unele succese profesionale, amintite în treacăt, se înțelege, de fapt, lipsite de importanță, multe comentarii inteligente despre filme, înțelegere la mii de kilometri, Copenhaga este un oraș cu milioane de locuitori, însă singurul om care înțelege nu se află în Copenhaga, iar drumul pînă la poșta centrală, unde de zile întregi nu mai sosește nimic, nu pare a fi străjuit de case, ci de amintiri despre îndepărtatul Jungfernstieg[1], deși tocmai la Copenhaga există apartamente foarte frumoase pentru femei care vor să trăiască singure. Mulțumiri pentru fotografie, un avion trece pe deasupra casei, și așa se scurge timpul, încă o dată mulțumiri pentru fotografie, amintirea whisky-ului rece în baia fierbinte etc.

Așadar :

Filemon nu a citit scrisorile, bagă într-a întîia și dă drumul la frîna de mînă, n-ar mai

[1] Ulița fecioarelor (germ.).

lipsi decît ca din cauza voastră să nu mai poată ieşi din fundătură ; roţile se învîrtesc pe loc în lutul cleios, dar pînă la urmă reuşeşte, iar maşina a ieşit de mult din fundătură, în timp ce Filemon tot nu se poate desprinde din lutul gîndurilor, gîndurile se învîrtesc şi se învîrtesc în gol, fără să-l ducă mai departe —

Şi aşa toată ziua !

Drăgălăşenia plină de candoare a lui Baucis, reproşul din glas atunci cînd îl întreabă de ce vine aşa tîrziu, satisfacţia că în sfîrşit şi-a cumpărat pantofi şi că maşina a fost şi ea spălată, candoarea întru totul firească şi adevărată cu care Baucis îl întîmpină pe Filemon al ei este strigătoare la cer — recunosc — presupunînd că am ghicit în linii mari ce scrie în cele trei scrisori daneze ; dar mîna în foc nu pot s-o bag !... Maşina a fost spălată, dar într-un loc are şi o înfundătură ; trebuie că s-a lovit pe undeva de o rădăcină de copac, probabil atunci cînd încercam să ies din lutul acela alunecos ; lovitura e vizibilă. Asta, în treacăt.

Filemon minte :

A, spune el, e veche.

Asta ar mai lipsi acum, ca el, Filemon, să se simtă vinovat, da, ca el să fie cel care nu se poate uita în ochii celuilalt —

Filemon bea prea mult whisky.

Nu-i spune că nu mai e tînăr, că un bărbat la vîrsta lui trebuie să înceapă să se menajeze. Nici vorbă de aşa ceva ! Dar el asta aude —

Filemon munceşte prea mult.

— Da, spune el, hai să mergem la cinema.

— Rulează un film, spune ea, care pare a fi extraordinar, stilistic extraordinar, se spune —

— Cine spune asta ?

— N-ai chef ?

— Ce înseamnă „stilistic“ ?

— Un film, spune ea, care nu are nici un fel de *story*, înţelegi, s-ar putea spune că unicul eveniment este aparatul de filmat însuşi, nu se întîmplă absolut nimic, înţelegi, doar aparatul care se plimbă, înţelegi, e vorba de legăturile pe care le stabileşte aparatul —

— Cine spune asta ?

Timp de o clipă e gata să-i ceară socoteală, întrebînd-o cum a aflat deja că în filmul, care aici în ţară joacă întîia oară, nu există nici un fel de *story*, ci doar stil —

— Am citit undeva.

Citit !

— Da, spune ea, în ziarul de ieri.

Deci mai departe :

Aruncă cele trei scrisori desfăcute într-un canal, cu Baucis de faţă ; ea însă nu bagă de seamă, deşi e nevoit să împingă de trei ori cu vîrful pantofului, cîte o dată pentru fiecare scrisoare ; Baucis vede că sînt scrisori, dar corespondenţa lui n-o interesează.

Pînă aici, toate bune.

Amintirea whisky-ului rece în baia fierbinte, asta n-ar mai fi trebuit s-o spun ; doar n-aveam de unde să ştiu ce scrie în scrisorile acelea, n-a fost decît o simplă presupunere,

și acum îl văd pe Filemon stînd în fața perdelelor cu paharul de whisky în mînă și uitîndu-se în gol. Îl întreb pe Filemon la ce se gîndește ?

Nici un răspuns.

Ești gelos ?

Cum așa ?

Întrebam.

Depinde, zice el, ce înțelegi prin gelozie. Gîndul, de exemplu, că femeia pe care o iubesc bea un whisky rece într-o baie caldă împreună cu un alt bărbat — e greșeala mea dacă îmi închipui așa ceva, știu ! spune el.

Dar ?

Ca să fiu sincer, spune el, ideea nu-mi face plăcere —

Rîd.

El privește fix.

Îl întreb pe Filemon de ce își imaginează lucruri care, așa cum îl asigur, n-au nici o bază, sînt simple supoziții, nimic altceva. Sau își închipuie cumva că aș fi devenit peste noapte ghicitor, să știu ce conțin scrisorile fără să le citesc ? Ca să nu mai vorbim de faptul că lucrurile astea nu ne privesc cîtuși de puțin —

Filemon, spun eu, apucă-te de lucru !

E bine că scrisorile au fost aruncate în canal, cred că acum le-ar citi cu adevărat, numai ca să-și demonstreze că supozițiile mele sînt false.

Filemon, spun eu —

Intră Baucis.

Îl întreb pe Filemon ce are de fapt de gînd.

Baucis fredonează.

Un whisky rece în baia caldă, trebuie să mai spun o dată, nu este decît o simplă supoziție, nimic altceva, fără nici un indiciu, o supoziție extrasă din arsenalul propriilor mele taine, nimic altceva.

Baucis fredonează.

De ce nu-i cere socoteală ?

Nici un răspuns.

De teamă ?

Îmi imaginez : Filemon îi cere socoteală, iar Baucis mărturisește — Filemon n-are să răcnească. Îl cunosc. Are să se comporte ca și cum n-ar fi nimic, iar mai tîrziu își va aprinde din nou pipa care s-a stins. Deci totuși ! Asta ar fi singurul lucru care i-ar trece prin minte : Deci totuși ! E ca o injecție care nu și-a făcut încă efectul, și s-ar putea să mai și zîmbesc, iar Baucis ar zice că a fost o nebunie că nu i-a spus deja din ianuarie. Din ianuarie ? întreabă el : din ianuarie ? Însă datele, susține ea, nu au nici o importanță ; pentru ea e de ajuns că mi-am păstrat calmul. De ce vrea Filemon să știe cum îl cheamă pe celălalt ? Poate că insistă doar fiindcă altceva nu-i vine în minte. Că îl cheamă Nils sau Olaf, ce-l interesează pe el ! Filemon însă vrea să știe. Ar prefera să se lipsească de prezența mea. Fiindcă eu știu că o să treacă și peste asta. Dacă într-adevăr îl iubește pe celălalt și cum vede ea viitorul, fel de fel de întrebări, pe care și eu le-am pus deja, dar nu pot să-l împiedic

pe Filemon să le pună şi el ; eu însă nu particip. De ce-aş fi mereu implicat ? Nu aud răspunsurile ei, îmi torn cafea şi văd că Baucis, încercînd să se stăpînească, nu-mi oferă zahăr ; dintr-un bun-simţ dureros care îi interzice gestul atît de obişnuit ; n-ar vrea să idilizeze lucrurile tocmai acum. Acum ştie ! spune el, în timp ce eu îmi pun zahăr, şi rămîn cu un gust neobişnuit, pe care nu-l cunosc. E ora două, de fapt, e timpul să m-apuc de lucru ; Baucis strînge ceştile. De ce oare nu o pălmuieşte ? Capacitatea de-a distinge sentimentele pe care le ai de cele pe care le-ai avut se rafinează tot mai mult. Asta nu ţine de o anumită maturizare. Clipa de faţă îmi apare ca o amintire. Asta-i tot. Îmi amintesc că nici acum cîţiva ani n-am strigat, fiindcă nici atunci nu se întîmpla prima oară, iar prima oară cînd am aflat de o femeie că fusese la un alt bărbat, am strigat doar fiindcă evenimentul se acoperea atît de bine cu presimţirile mele, aşa cum se confundă de atunci mereu cu amintirea primei dăţi...

Aşadar :

Filemon nu-i cere socoteală.

M-apuc de lucru.

Peste o săptămînă, pe neaşteptate, Baucis primeşte în dar un automobil, care e numai şi numai al ei, aşa cum şi-a dorit mereu, da, o maşinuţă Austin-Sport. Cum ar putea să-şi creadă ochilor, cînd habar nu are de scena petrecută la o cafea neagră, care, de fapt, nu a avut loc ? O văd în Austin-ul elegant în timp

ce i se explică comenzile, încîntată de darul neaşteptat, deşi oarecum zăpăcită şi fără să aibă habar de cum funcţionează toate —

Pînă aici, toate bune.

Sînt uşurat că Filemon nu i-a cerut socoteală — presupunînd totuşi că ar fi făcut-o, sînt sigur : n-ar fi uitat ceea ce Baucis a mărturisit, dar ar fi trecut peste asta, aşa cum se cuvine, sau cel puţin aşa ar fi crezut, după ce şi-ar fi cerut scuze de la Baucis. N-am cunoscut nici o femeie care să nu aştepte scuze după ce a fost la alt bărbat, şi să nu le primească, anume scuzele mele, pentru ca nimic să nu stea în calea viitorului. Care viitor ? Viitorul lui Filemon şi al lui Baucis. Care altul ? Aşadar : De ce n-am bea şampanie ? O viaţă are omul. De ce am fi zgîrciţi ? Aproape că nu-l mai recunoaşte pe Filemon al ei, e într-o dispoziţie incredibilă, da, expansiv, apoi fericirea din cuvinte, care o face să rîdă, graţia cuceritorului, simte şi el ; şi cum îl priveşte atunci cînd vorbeşte, pierdută în faţa splendorii acestui unic bărbat posibil ! Şi în timp ce desfaci homarii, îţi poţi permite să pui totul în joc, discutînd. Din cînd în cînd, pe tăcute, se sperie totuşi văzînd cum Baucis, la rîndul ei, îl uită cu totul pe danezul ei invizibil, căruia îi datorăm atît de mult. Chelnerii în frac, adevăraţi spiriduşi atunci cînd au de-a face cu cîte unul nemulţumit de sine, se supun toanelor lui, aleargă după lămîie. Apare şi luna, ca la comandă, şi nu e o lună oarecare, ci una plină. Baucis e topită de fericire, se simte ocrotită.

Şi pentru prima oară, Filemon îndrăzneşte să refuze o sticlă destupată, nu o acceptă dînd perplex din cap, ci o refuză fără explicaţii ce nu duc la nimic şi nu provoacă, după cum se ştie, decît discuţii supărătoare, o scenă care se sfîrşeşte prin aceea că după încă două, trei înghiţituri renunţi cu un gest generos-ironic ; nu, de data asta e de ajuns să arunci o privire mută, să încreţeşti fruntea, să zîmbeşti scurt şi detaşat, fără să întrerupi o clipă măcar discuţia cu Baucis, şi sticla prăfuită a şi dispărut purtată de mîna înmănuşată a chelnerului. De ce oare femeia pe care o iubeşti să nu aibă şi alţi bărbaţi ? E un lucru natural. Îţi place ? întreabă el, fără să acorde prea multă importanţă mîncării. La un moment dat, un joc de cuvinte care şfichiuieşte ca un bici, dar Baucis nu înţelege aluzia, din fericire, iar fazanul e delicios, fazan cu portocale, în plus, luna plină, cum am mai spus, şi gîndul senin al lui Filemon de-a trăi de unul singur. Cum adică, întreabă ea ; el însă trebuie să guste acum vinul adus la masă. Cum aşa, singur ? Dă din cap, încuviinţînd în tăcere, iar chelnerul, cu graţia uşurării, umple paharele cu vinul de Burgundia. Savurăm liniştita desfăşurare a gesturilor. Baucis vorbeşte din nou despre terenuri de construcţie, în timp ce Filemon se vede în chip de burlac la New York. Păcat că Baucis nu are deloc poftă de mîncare. Ce-are de gînd să facă la New York, îl întreabă ea ; dar acum Filemon vrea un trabuc : Romeo y Julieta. Ce-ar fi dacă Baucis ar aştepta acum un copil, mai ales, cine ar fi tatăl copilului ; o întrebare care pe Filemon nu pare să-l preocupe ; în orice caz, îşi fumează trabucul şi vorbeşte, cu privirea aţintită în noapte, despre poluarea lacurilor noastre, o chestiune extrem de serioasă. Filemon n-a mai vorbit de mult atît. Ajungînd la coniac, într-o dispoziţie mai relaxată datorată şi digestiei, i se pare că Baucis nu are nici un motiv să plîngă, iar după ce achită nota — nu mai aşteaptă decît restul — e clar că Filemon şi Baucis se vor duce împreună acasă...

Îmi imaginez :

Într-o bună zi, după un oarecare răstimp, plec la München să o iau pe Lila, şi aştept să i se aducă bagajele în holul hotelului, hotelul Patru Anotimpuri, şi văd un tinerel care tocmai achită, nu aud dacă e vorba de o cameră cu un pat sau două, şi în mod ridicol mă gîndesc imediat la danez, făcînd abstracţie de faptul că tinerelul nu e blond. Aştept citind un ziar, ca să nu pierd contactul cu realitatea. Sînt conştient de faptul că nu ştiu ce era în scrisorile daneze ; şi n-am vrut decît să-l opresc pe Filemon să le citească, de aceea i-am aşternut în faţa ochilor ceea ce, de pildă, ar fi putut să conţină scrisorile pe care el le-a aruncat mai tîrziu într-un canal : Copenhaga primăvara, succese profesionale, amintirea unui whisky în baie, judecăţi despre filme, speranţa legată de München, hotel Patru Anotimpuri. Numai şi numai fantasmagorii de ale mele. Fapt este însă că mă aflu acum în holul hote-

lului Patru Anotimpuri și că un tînăr filfizon (de ce oare filfizon ?) tocmai își achită nota. Firește că există și danezi bruneți ; nu știu nici măcar dacă Kierkegaard era blond ; și la fel de puțin știu dacă tînărul filfizon (da, trebuie să fie un filfizon, judecînd după hainele pe care le poartă !) e danez. Faptul că ține în mînă un ziar german nu dovedește contrariul ; toți danezii citesc germana, iar aici nici nu există ziare daneze. În plus, Lila nu înțelege daneza, după cîte știu eu ; deci el trebuie să știe neapărat germana. Pe de altă parte, îmi spun că nu orice Adonis care știe germana e neapărat și iubitul Lilei. Și tipul nici nu-i așa de grozav pe cît face. Felul în care vîntură ziarul și și-l pocnește de picioare dovedește doar că e nervos. Fiindcă am venit eu ? Ar putea să aibă și alte motive. Cum ar putea să mă recunoască. Iar faptul că se uită acum a doua oară la mine poate să aibă și alte motive ; orice om pe care îl scrutezi îți întoarce din cînd în cînd privirea... Aici erai ! spune Lila, apărînd lîngă mine, gata de drum. Filmările au cam obosit-o, ca-ntotdeauna, după cîte văd. Întrebarea mea dacă și-a plătit nota nu o aude, preocupată pe moment de bagaje, în timp ce eu împăturesc ziarul și constat că filfizonul a dispărut. Aș fi vrut să-i văd fața, dar el a ieșit înaintea noastră prin ușa de sticlă, ca să pocnească din ziar și pe trotuarul din fața hotelului. Iar o să iasă un film oribil, anunță Lila cînd ne așezăm în mașină ; îmi pun mănușile, cu privirea înfiptă în oglinda retrovizoare, fără

să scot un cuvînt. Din păcate nu văd decît pantofii și două picioare. Nimic altceva. Partea de sus, mai personală, ca să zic așa, lipsește, și nici nu îndrăznesc să mișc oglinda. De ce oare pornesc motorul și-l las să meargă de parcă ar fi rece. De ce oare trebuie s-aprind o țigară înainte de a porni ? Acum nici măcar nu știu dacă tinerelul poartă barbă ; s-ar putea, dar nu sînt sigur. Blocăm toată circulația, observă Lila, dacă nu plecăm din loc ; dar eu nu văd nici o circulație, ci doar jumătatea de jos a unui bărbat care poartă vestă, iar acum și-a băgat mîna dreaptă în buzunarul de la pantaloni, ca să nu facă semn cu mîna, firește, un bărbat plin de tact. Ce părere o fi avînd despre ceafa mea ? Manevrez scrumiera care iarăși s-a înțepenit. De ce n-ar purta vestă ? Apoi mai întreb o dată dacă Lila și-a achitat nota. Bărbatul trebuie să se gîndească la toate. Prea bine : bag în viteza întîi, dau drumul la frîna de mînă, semnalizez, totul așa cum trebuie, și privesc în oglindă ca să mă asigur, dar oglinda este într-adevăr mișcată, înclinată în jos, trebuie s-o ridic, pe cuvînt de onoare, din motive obiective. Între timp însă presupusul danez s-a deplasat lateral din raza oglinzii. De fapt, nici nu mă interesează dacă poartă barbă sau nu ! Și în momentul în care, depărtîndu-mă de bordură, privesc ca de obicei prin geamul lateral deschis, ca să mă mai asigur o dată, stă întors cu spatele. Deci problema bărbii rămîne deschisă. Să fac bine, spune Lila, să nu conduc ca un dement. Cum îți merge ?

o întreb eu liniştit, pentru a-i demonstra că de grabă nici nu poate fi vorba. Dar cînd o mai întreb o dată dacă şi-a achitat nota, Lila se supără : Ce-ţi închipui ! Ar fi îngrozitor, cu numele pe care îl am, să fac aşa ceva. La o sută şaizeci la oră pe drum drept, Lila mă ameninţă că are să coboare, aşa că reduc viteza la o sută, ca să-i uşurez coborîrea ; iar la un moment dat, cînd se plînge din nou, opresc : Te rog ! Ştiu că încep să devin dezgustător...

Ce s-a întîmplat de fapt ?

Baucis are acum un Austin Sport al ei, iar toate celelalte nu s-au întîmplat : nici discuţia la o cafea neagră, nici masa cu homari şi lună plină deasupra lacului, nici gesturile stupide la drum întins. Nimic din toate astea ! Singurul adevăr palpabil este că Baucis are acum un Austin Sport alb, care o umple de încîntare şi merge perfect.

Pînă aici, toate bune.

Iar Filemon e din nou omul de lume, bărbat între bărbaţi, cetăţean al lumii între răsărit şi apus, cetăţean al unui stat, manifestînd împotriva înarmării nucleare, chiar dacă în zadar, cititor, prietenul care te ajută, jucător de şah, o capacitate, o verigă a societăţii, a cărei modificare i se pare necesară, truditor din zori pînă-n noapte, om de acţiune, participant combativ, o fiinţă frămîntată de problemele lumii, nevoile popoarelor, speranţele popoarelor, minciunile celor puternici, ideologiile, tehnica, istoria şi viitorul, călătoriile spaţiale — un om... Ceea ce îl fascinează : gîndul că peste milioane de ani, cînd pămîntul se va fi răcit, iar Venus va fi şi ea mai rece, formîndu-şi în acest răstimp propria atmosferă, viaţa omenească va putea fi transplantată în cosmos. *(Science and Future).*

Mă simt uşurat.

În ce priveşte scrisorile cu timbre daneze, faptul că nu le mai văd sosind nu mi-e de ajuns ca să mă las dus de nas. Orice corespondenţă amoroasă se împotmoleşte cu timpul. Şi nu-i decît un impuls fad care îl face pe Filemon să mediteze la această situaţie atît de naturală. Bănuiala sa, bazată pe propria experienţă, e destul de simplă : au observat că au dispărut trei scrisori, iar acum îşi scriu la alte adrese. Şi dacă ! — Nu văd nici un motiv pentru care aş sparge sertarul Lilei, şi încă cu o daltă. E ora trei noaptea. Îi spun : Eşti beat ! Lucrurile s-au întîmplat aşa dintr-o dată ; nu putea să doarmă, în timp ce Baucis dormea, şi s-a ridicat să caute un somnifer. Şi ce are sertarul cu toate astea ? De închis nu-l mai poate închide. Şi acum ? Că e plin de scrisori şi asta ştim. Şi mai ce ? Aproape că spera ca Baucis să se trezească, să intre în cameră şi să-l surprindă la biroul ei. Şi apoi ? Dar Baucis doarme, nici bătaia de ora trei a orologiului din turnul domului nu o trezeşte, îl lasă singur cu ruşinea lui. O urăşte. Zgribulit, Filemon în pijama şi desculţ e fericit că urăşte. Să mai simţi încă o dată ca la început, atît de puternic, atît de limpede. O urăşte. Uite în ce hal

l-a adus. Prin ce mijloace oare ? O urăşte, şi asta îi dă tot mai mult dreptul să-i spargă sertarul, fapt împlinit dealtfel — nu-l mai pot împiedica pe Filemon... *Iubito*, n-are ce să obiecteze, nu-i nimic extraordinar, *iubita mea*, nu era nevoie de o minte din Danemarca pentru a spune asta, *Lilalil a mea*, şi asta s-a mai spus, şi Filemon i s-a adresat aşa ; dealtfel bărbaţii par a fi foarte asemănători, cu excepţia scrisului. E incredibil ce-şi permite domnul ăsta să facă din litere, multe lucruri nici nu pot fi descifrate în graba impusă de împrejurări, la asta se mai adaugă emoţia, iar acolo unde privirea se opreşte, nu se mai desprinde din încîlceală şi rămîne fixată asemenea unei ancore, încît mare lucru nu reuşeşti să pricepi. Cifrul unei iubiri, uşor de dezlegat, dar nesatisfăcător de cum zăboveşti citind ; neînchipuit de puţine lucruri conţine o scrisoare de dragoste adevărată, aproape nimic dacă nu socoteşti şi semnele de exclamare drept sentimente, un singur enunţ : *Te aştept lîngă chioşc*, timpul e indicat sus, în dreapta : *Joi la miezul nopţii după vizita ta*, data lipseşte, da, căci *alle Lust will Ewigkeit*, ştiu, *tiefe, tiefe Ewigkeit* şi cu asta basta. Poate că îmi spune ştampila poştei o dată mai exactă ? Dar plicurile au dispărut, aşa este, un sertar plin de scrisori dezgolite, şi ca să se pună pe lucru şi să le ordoneze, făcînd muncă de istoric, nu, de aşa ceva Filemon nu-i în stare, fiind beat ; în picioare, zgribulit de frig şi fără să închidă măcar uşa camerei, aşa, de parcă

n-ar avea nici o intenţie, doar aşa încuviinţează necuviinţa actului de-a scotoci prin nişte scrisori, ilizibile de prea multă patimă, deşi insignifiante, şi atît de tandre, încît nu le recunoaşte ca fiind ale sale. O singură scrisoare mai are încă plic, una singură din tot sertarul ; dar nu e, după cum se vede, decît o scrisoare de la primul ei bărbat, *bătrînul tău Svob*, de fapt, o scrisoare frumoasă, la obiect. Scrisoarea are şi dată. Este singura scrisoare pe care Filemon, aşezîndu-se pe braţul fotoliului, o citeşte de la un cap la altul, uluit şi totodată liniştit. Afecţiunea atunci cînd nu devine ea însăşi subiect, ci este doar implicată în felul în care scrii despre un anumit lucru, în felul în care cel ce scrie se raportează la persoana căreia i se adresează, nefiind nimic altceva, cred că o astfel de afecţiune se păstrează mai bine decît orice telegramă extatică : CURÎND STOP POIMÎINE SEARĂ STOP CURÎND DOAR DOUĂ ZILE STOP CURÎND CURÎND. Mda. Din moment ce tot scormoneşte, de ce nu vrea să vadă şi data telegramei ? Filemon nu-şi găseşte locul, se perpeleşte să găsească vreo grozăvie, dar ceea ce găseşte : *Vocea ta, vocea ta ieri la telefon, vocea ta îndepărtată, dar totuşi vocea ta, dintr-o dată vocea ta*, e pur şi simplu plictisitor, zic eu, de prost gust ; de cum se face însă simţită o personalitate adevărată, care ia locul cocoşelului cuprins de febra dragostei în faţa unei foi de hîrtie, o personalitate care îl depăşeşte ca inteligenţă, cel puţin acum, în starea lui de beţie, nu mai ci-

tește ; despre omagiul adus unei femei ce doarme, un omagiu inteligent, la care ar subscrie oricînd, nu, despre asta nu mai citește. Ceea ce caută sînt propoziții de genul : *Scrie-mi la ce adresă pot să-ți scriu, ca să nu ai greutăți*. Cam asta îl doare pe el. *Ca să nu ai greutăți,* continuarea pe pagina următoare, *dacă Svoboda nu este de acord să ne scriem...* Cum adică Svoboda ? Asta ar însemna că acestea sînt scrisorile lui. Mda, îi spun eu, în sfîrșit ai priceput și tu ? E ciudat cît de străin ne poate părea propriul nostru scris, mai ales cînd nu te aștepți să dai de el, cînd spargi un sertar ca să dai în vileag uneltirile unei femei ce doarme, și nu te dai decît pe tine însuți în vileag.

Filemon, spun eu, du-te la culcare !

Broasca e stricată —

Asta ar fi una.

Filemon nu va fi scutit de o mărturisire, Baucis va fi pe veci avertizată, iar din această clipă el va fi sigur că undeva în locuință mai există și altă ascunzătoare...

Asta ar fi alta.

Filemon, spun eu, las-o baltă !

O privesc în timp ce doarme :

Părul negru răsfirat, tocmai s-a întors pe cealaltă parte, urechea de culoarea coralului, mîna cu degetele desfăcute pe pernă, lîngă față, respiră încet și regulat, așa cum fac cei ce dorm cu adevărat, iar buzele nemișcate le ține întredeschise, copilărește, umărul stîng și

pieptul dezgolit, trupul, acoperit doar cu un cearșaf, se conturează limpede, ca cel al unei Nike sub cutele marmurei trădătoare, dar e cald, chiar înfierbîntat de somn, uscat, fierbinte, urechea rozalie sub părul negru, pe care aș putea să-l ating fără ca ea să simtă, la un moment dat i se zbat genele, ea însă doarme, pleoapele închise sînt albăstrui și răcoroase, strălucind palid ca brîndușele de toamnă așternute pe ochii adormiți, nemișcate, numai părul răsfirat pare să nu aibă somn, iar vîrfurile degetelor din apropierea feței ar putea fi și ele aproape treze, ea însă doarme, somnul e în adîncime, acolo jos, fără vise, umed, mai jos decît fața ce pare să plutească pe suprafața lui întunecată, oglindindu-se tulbure —

Lilalil.

Filemon, spun eu, tu o iubești !

Restul nu-s decît prostii.

În Africa (povestește unul din oaspeți) există o populație primitivă, unde se stabilește prin tragere la sorți care bărbat aparține cărei femei, în sensul că el trebuie să-i poarte de grijă atît timp cît femeia este tînără și sănătoasă, dar și atunci cînd e bolnavă, cînd naște copii, cînd îmbătrînește ; în rest însă, oamenii se împerechează după voia inimii. Și se pare că e (din cîte spune oaspetele nostru) cea mai pașnică populație de pe acest vast continent. Erosul atotputernic, în conformitate cu legile naturii ; sexul și persoana nu ascultă de aceeași lege ; de aceea la populația Tuholi (sau cum le spune) nu se întîmplă niciodată ca băr-

baţii să se omoare unul pe altul din cauza unei femei. Îşi folosesc spiritul, ca şi săgeţile, la vînătoare ; duşmănia nu se iscă decît la împărţirea prăzii. Hoţia se pedepseşte cu moartea, felul morţii depinde de valoarea obiectului furat. O moarte demnă, prin tăierea jugularei, îl aşteaptă pe cel ce fură obiecte casnice. Pe cînd hoţul de podoabe, de pildă cel ce fură cerceii unei femei, va fi legat între doi palmieri, pentru ca vîntul, legănînd şi îndoind palmierii încoace şi încolo, să-i desfacă trupul în bucăţi. Hoţului de săgeţi, care par să reprezinte proprietatea cea mai de preţ, i se retează însemnul bărbăţiei, apoi e înmormîntat de viu. Hoaţele sînt arse de către bărbaţii lor. În afară de hoţie, oamenii ăştia nu cunosc nimic care să li se pară vrednic de dispreţ, sau pasibil de pedeapsă, sau supărător în vreun fel —

Baucis e încîntată !

În afară de încîntare, împărtăşită dealtfel şi de celelalte doamne din societate, şi în afară de scrisorile daneze, care nici ele nu dovedesc nimic atît timp cît nu le cunoaştem conţinutul şi care, cum am mai spus, în ultima vreme au încetat să mai sosească, nu s-a întîmplat nimic, nimic faptic care, judecînd drept, să-i dea lui Filemon vreun motiv să creadă că Baucis duce o căsnicie Tohuli, nimic, absolut nimic —

Filemon, spun eu, aş vrea să lucrez !

Şi filfizonul cu vestă din oglinda retrovizoare ?

Filemon, spun eu, nu te repezi să iei drept stare de fapt orice bănuială scornită de mintea mea.

Dar el nu renunţă :

Pentru a restabili nişte relaţii bazate pe încredere apelează la altă cale : sinceritatea ; fără nici un motiv, neîntrebat, povesteşte aşa, hodoronc-tronc, despre legătura lui cu micuţa dactilografă, şi ce să vezi, Baucis n-a ştiut într-adevăr nimic, dar nici n-ar vrea să ştie, nu, şi nici pe viitor n-ar vrea să mai audă...

Rateu !

Nu pun mare bază pe sinceritate, îl ştiu doar pe Filemon al meu, ştiu că mărturisirile maschează mai mult decît tăcerea, poţi să spui totul, dar taina va aluneca printre cuvinte, ascunzîndu-se în spatele lor, neruşinarea nu înseamnă nici pe departe adevărul, ca să nu mai vorbim de faptul că nu spunem niciodată tot adevărul, de pildă, povestea cu sertarul ; sinceritatea noastră, atunci cînd apare ca atare, este de cele mai multe ori o tranzacţie profitabilă cu minciuni, punere la adăpost a altor taine.

Tăcerea este mai igienică.

Şi iată că într-o bună zi mă văd obligat să mărturisesc povestea cu spargerea sertarului, pentru ca femeia de serviciu să nu fie dată afară sub acuzaţie falsă ; totul se produce la o ceaşcă de cafea, da, exact în cele două fotolii şi în felul în care mi-am imaginat-o pe Baucis mărturisind, doar că rolurile au fost inversate, lucru pe care ea n-are cum să-l ştie ;

de data aceasta ea este cea care rămîne perplexă, în timp ce-şi striveşte ţigara în scrumieră, iar eu sînt cel care toarnă cafeaua, dar nu îndrăzneşte să ofere zahăr ; Baucis nu poate să se uite la el, oricît ar ruga-o. Numai dragostea poate fi atît de tristă. Nu reuşeşte să schiţeze nici măcar un zîmbet, în timp ce el îşi cere iertare că la mijloc de noapte şi-a citit propriile scrisori, ei însă nu i se pare deloc amuzant.

— Da, spune ea, şi acum ?

Filemon o prinde de mînă.

— Nu, spune ea, te rog.

Nu, de la bărbatul care îşi citeşte propriile scrisori, Baucis nu vrea nici măcar o sărutare ; nu l-a crezut în stare de aşa ceva, îşi închipuise că l-ar cunoaşte ; acum stă faţă-n faţă cu un străin —

Şi mai departe ?

Baucis e bolnavă, nimic grav, febră şi dureri de cap, în orice caz rămîne în pat, iar eu îi fierb ceai, stau în bucătărie şi mă gîndesc la treburile mele pînă cînd se evaporă toată apa, stau apoi la căpătîiul ei, Filemon şi Baucis, ca la carte. Cred în aspirină, dar nu găsesc tabletele. Baucis se simte tare rău, mă roagă să caut în poşeta ei. Nu-mi permite doar, ci mă roagă, atît de rău se simte. Dar poşeta ei nu e în cameră, din păcate poşeta ei e dincolo, în camera de zi. Dintotdeauna m-a uimit talmeş-balmeşul din poşeta ei, şi ca să găsesc aspirina orbeşte, aşa cum îşi închipuie sărmana de ea, ar fi o minune ; încerc, dar minunea nu se produce. Ce găsesc : chei, bancnote, ruj de buze, batistă, paşaport, parfum, monezi, încă un ruj, mănuşi, bilet de avion, etui de pensete, monezi din diferite ţări, două bilete de intrare la un muzeu din München, pix cu pastă, carnet de conducere, pieptene, ţigări, cutie de pudră, nota de plată la hotelul Patru Anotimpuri, cameră cu un singur pat şi baie, chei de la maşină, un decupaj dintr-un ziar, cercei, o scrisoare cu timbre daneze, purtînd data de alaltăieri, adresată la post-restant, scrisoarea este desfăcută —

Filemon, spun eu, las-o baltă !

E josnic.

Da, strig, am găsit-o !

Şi din nou stau la căpătîiul ei, cu un pahar de apă în mînă, cu mîna cealaltă pe fruntea ei transpirată...

Filemon e imprevizibil.

Cu o zi înainte de plecarea la Hamburg, susţine dintr-o dată că e mai bine ca ea să plece singură, ideea lui atît de neaşteptată ; o idee voioasă ; s-a tot gîndit : Călătoria asta la Hamburg, acum, ca să vorbim cinstit, nu-mi convine deloc. Nu, spune ea, atunci nu plec nici eu. Cum aşa ? Nu, spune ea, în nici un caz la Kampen. Dar e o prostie, spune el, ţi-ar face bine, crede-mă, o săptămînă la Kampen. Fără tine ? întreabă ea, dar el rămîne ferm oricît de tare l-ar ruga. Speră oare ca ea să nu îndrăznească ? Ar fi o tîmpenie. Cum de nu-i pasă ? Nu-i pasă. Viclenie ? Batjocură ? Nimic din toate astea. Ce are de gînd ? Să lucreze.

Ce să fac la Hamburg? spune el, și așa rămîne; a doua zi o conduce la aeroport, vesel fără prefăcătorie; Kampen e un loc sănătos, totul e limpede, și așa cum trebuie, și nu are rost să mai discutăm —

Nu există altă soluție.

Pur și simplu : spațiu de joc —

pînă cînd într-o bună zi sună cineva la ușă, și fiindcă Lila mai doarme, mă duc să deschid, iar în fața ușii stă un tinerel pe care, zic eu, l-am recunoscut dintr-o ochire, deși nu l-am văzut niciodată. Îl poftesc să intre. Sînt mulțumit că apucasem să mă îmbrac, chiar dacă nu-mi pusesem cravata. Intră, nu ezită deloc, își ia pipa în mînă. Consider că nu trebuie să mă prezint din moment ce nici el n-o face. Iată-l deci aici, zîmbitor, un bărbat degajat, tînăr în comparație cu noi, student, cu părul tuns perie, sau dansator, dar fără barbă și fără vestă. Nu pot să judec dacă e frumos sau nu; antipatic nu e în nici un caz. Privirea lui nu are nici o putere asupra mea, dar, de fapt, nu pe mine mă caută. Îl întreb dacă are bagaj. Răspunsul lui e încîlcit. Că n-ar vrea să deranjeze, că ar putea să revină la ora unsprezece. Poate că și-a lăsat bagajele la aeroport, ca să aibă amîndouă mîinile libere pentru valizele Lilei; n-o să fie puține dacă vor pleca tocmai în Uruguay. Nu-și scoate paltonul, se simte totuși puțin stînjenit, probabil că din cauza mea; poate că i-a scris că fac fel de fel de scene. Dar mă voi stăpîni, o să-l uimesc, chiar dacă asta nu schimbă cu nimic lucrurile, pare să fie sigur de el, Lila n-are să spună „nu" atunci cînd îi va vedea privirea. Să terminăm deci mai repede! Îi spun : Doriți s-o vedeți pe Lila? Zîmbește la auzul întrebării mele convenționale. Și adaug : Lila e aici! în timp ce-l conduc spre ușa dormitorului : Poftiți. Tonul a fost totuși cam dur, așa încît tinerelul nu mai știe ce să creadă. Să-l fi părăsit elanul hotărîtor? Oricum mă urmează, cu pipa în mînă; iar în timp ce eu bat la ușă, o ascunde în buzunarul de la pantaloni, probabil ca să aibă ambele mîini libere. În momentul în care fac asta, nu știu de ce o fac, habar n-am, fac, zic eu, unicul lucru posibil, și fără să-mi bată inima. Mai bat o dată la ușă, fie ca să nu o sperii pe Lila, fie ca să nu par ridicol în postura proprietarului, mai ales că tinerelul știe că în dragoste, bineînțeles, nu există proprietate. Așadar, bat la ușă. Nici un răspuns. Apoi apăs clanța încetișor, ca zgomotul să n-o trezească pe Lila; e lucrul pe care-l suportă cel mai greu. Să ia și el aminte. De ce rămîne acum în prag? Aprind lumina, fiindcă draperiile mai sînt încă trase. Nu știe că avem dormitor comun? Pare într-adevăr zăpăcit, după cîte văd, altfel nu și-ar băga din nou pipa în gură. Ca întotdeauna cînd nu vrea să fie trezită, Lila se întoarce pe cealaltă parte; îi ating umărul. E ora adevărului, dragii mei, ora adevărului! Mai durează un timp pînă cînd începe să se întindă veselă și supărată totodată. Îi spun : Lilalein? Și fiindcă ochii ei nu văd încă : A venit Inorogul! Îi vorbesc ca unui co-

pil. Cine e ? întreabă ea căscînd, iar studentul în paltonul lui desfăcut, student sau dansator, ce-o fi, care probabil se aştepta la altceva, se preface a nu şti nimic, răsucind pipa în mînă ; Lila însă strigă de parcă în dormitor ar fi intrat însuşi diavolul, şi nu strigă decît un cuvînt : numele meu, care, după părerea mea, era prea puţin relevant. Rîd, dar mă opresc imediat. Scuzaţi-mă ! le spun, în timp ce ies, iar apoi încui uşa pe dinafară, bag cheia în buzunarul de la pantaloni, îngrozindu-mă de ce am fost capabil să fac, nu să gîndesc, ci să fac, iau cravata de pe uşa de la baie, mai iau o haină şi mă opresc, controlez dacă am cheile de la maşină în buzunarul pantalonilor, aştept, şi deoarece nu se întîmplă nimic, plec, mă aşez la volan, pornesc maşina, domol, plec. Şi fiindcă dimineaţa e însorită, las geamul deschis, conduc cu faţa-n vînt, fluierînd, ţinînd mîna dreaptă pe volan, şi mîna stîngă o scot pe geam, în timp ce maşina rulează încetişor prin peisaj ; am timp berechet. Ceva chinuitor, ce nu poate fi şters, o îndoială care mi-o ia înainte chiar şi atunci cînd accelerez, o bănuială neaşteptată, că necunoscutul pe care l-am încuiat cu Lila n-ar fi presupusul ei iubit, mă obligă insistent, ca un poliţist care s-a postat în faţa maşinii, să opresc la mijlocul drumului, ca să mă legitimez faţă de propria mea bănuială. Şi dacă nu-i el ? Nu am nici o dovadă în acest sens, nici una. De unde să ştiu cum arată un Inorog în realitate ? Caut în buzunarul de

la pantaloni ; într-adevăr, cheia de la dormitor e în buzunarul meu drept. Nu-i vis. Un timp mă prefac că stau pe gînduri. De ce oare ? Ţigara, care ar trebui să mă liniştească, o arunc înainte de-a o aprinde, cuplez în mers înapoi, întorc volanul cu amîndouă mîinile, cuplez şi accelerez de parcă povestea s-ar putea stinge în viteza maşinii... Uşa de la dormitor a fost spartă, dormitorul e gol, s-au aşezat în camera de zi, Lila în halat albastru, el fără palton, şi-a făcut paltonul sul pe genunchi, un om tînăr care studiază medicina, dar care ar vrea să se apuce de teatru şi a venit să-i ceară un sfat Lilei, e puţin zăpăcit de obiceiurile din casa noastră, dar se străduieşte să nu arate. Discuţia, condusă de Lila pe un ton degajat, care te face să uiţi de neglijeul ei, mai durează o jumătate de oră. După ce el a plecat, spune :

— ...plec.

Peste o săptămînă (din păcate discuţiile, atît de inutile, nu pot fi evitate) Lila a plecat ; nu poate să trăiască cu un nebun, o înţeleg.

La ce-ţi foloseşte să vezi !

M-am aşezat pe speteaza unui fotoliu şi mă joc cu un tirbuşon. Fotoliile au fost acoperite cu pînză albă, scrumierele golite, vasele de flori, golite, ca să nu miroase a putrefacţie, stau în palton şi cu bascul pe cap, fiindcă afară plouă. Covoarele au fost făcute sul, obloanele închise. Despre persoanele care au locuit aici, un lucru e sigur : un bărbat şi o femeie. Văd bluze în dulap, nişte lenjerie de damă care n-a

mai avut loc în valiză, cravate pe cealaltă parte, sacourile mele, jos în dulap stau înşiraţi pantofii mei, puşi pe şanuri, aliniaţi ca la apel. Uşile au rămas deschise ; în bucătărie picură un robinet, în rest însă e tăcere ca la Pompei. Continuu să stau în palton şi cu bascul pe cap, cu mîinile în buzunarele de la pantaloni. Ca la Pompei : poţi să te plimbi prin camere, cu mîinile în buzunare, încerci să-ţi imaginezi cum au trăit cei de aici înainte ca cenuşa fierbinte să-i fi îngropat. Totul încă prezent, doar viaţa lipseşte. Nu pare să fi trecut mult timp de atunci. În camera de baie, într-un cuier, mai atîrnă halatul ei albastru. Nu ştiu ce s-a întîmplat cu adevărat...

Stăm în faţa şemineului, e trecut de miezul nopţii şi eu n-am mai spus de mult nici un cuvînt. Lila ascunsă în spatele ziarului pe care-l ţine în mîini. Sînt bucuros că paharul de whisky, deşi gol, se mai află încă în mîinile mele. Lila cască, buşteanul pus peste cenuşa incandescentă s-a stins şi el. E timpul să mergem la culcare. Îmi amintesc ultimele cuvinte pe care le-am schimbat.

— Ai citit asta ?

— Da, spusesem eu, — am citit.

Pauză.

— Nu, spusese ea, cum e posibil !

Se referea la crimă.

— Poţi să înţelegi, întrebase ea, cum de-i vine unuia să facă aşa ceva ? Mi se pare înspăimîntător.

— Da, spusesem eu, — am citit.

— Mai e whisky ? întrebase ea.

— Lila, spusesem eu, ţi-am spus ceva.

— Scuză-mă ! spusese ea şi i-am văzut faţa cînd mă întrebase : Ce-ai spus ?

— Am spus, spusesem eu, — am spus că am citit.

— Nu ţi se pare înspăimîntător ?

— Ba da —

De atunci n-am mai zis nimic.

— Da, spune Lila, e timpul să mergem la culcare !

Rămîn Gantenbein.

Mă întreb ce profesiuni ar putea să îmbrăţişeze Gantenbein fără a fi nevoit să renunţe la rolul de orb ; există o grămadă de posibilităţi, cred, de pildă, cea de ghid : Gantenbein, înarmat cu ochelarii de orb şi cu bastonaşul său alb, cu care loveşte uşor treptele de marmură de pe Acropole, înconjurat de un grup, Gantenbein, singurul om al zilelor noastre care nu a văzut tot ce văd turiştii, nu, nici măcar la cinematograf sau în fotografii — nu le spune oamenilor ce văd în dreapta sau în stînga, ci îi întreabă, şi ei sînt nevoiţi să-i zugrăvească în cuvinte ceea ce ochii lor văd, încolţiţi de întrebările lui. Din cînd în cînd se aşază şi îşi şterge fruntea transpirată ; Gantenbein nu le arată că nu văd o mulţime de lucruri. Toţi fotografiază. Gantenbein nu înţelege de ce trebuiesc făcute atîtea fotografii şi îşi umple o pipă aşteptîndu-i să termine. Întrebările lui sînt

înduioșătoare. Dacă coloanele Partenonului au toate aceeași înălțime? Nu-i vine să creadă; aduce argumente care te pun pe gînduri. Dacă distanța dintre coloane este egală? Cineva îi face plăcerea și verifică. Nu! Gantenbein nu e uimit, căci vechii greci nu erau orbi. Sînt momente în care rămîi țintuit locului de cîte întrebări pune Gantenbein; întrebări cărora aparatul fotografic nu poate să le răspundă; nu vede autobuzul care așteaptă să-i ducă la Sunion. De parcă nu pe el l-ar aștepta; ci își mai umple o pipă și se preface că el i-ar aștepta pe turiștii care nu se mai satură privind la Acropole. Iar lipsa sa de entuziasm este cea care îi uimește cel mai mult pe vizitatori. Ce păcat că Gantenbein nu poate să vadă toate aceste minunății! Stă pe un fragment de coloană, de parcă n-ar fi pe Acropole, preocupat doar de pipa sa, plictisit, și fără speranța că mai tîrziu filmele color ar putea să-i arate unde a fost el azi. Îl poartă de braț, ca să-i arate Erehteion-ul, micuțul templu al zeiței Nike, să vadă în depărtare golful violet de la Salamis, apoi teatrul lui Dionisos, și e de ajuns ca Gantenbein să se așeze mereu în direcția greșită ca să le deschidă ochii asupra lucrurilor ce merită să fie văzute. Cîte unii îl compătimesc atît de tare încît, căutînd cu înfrigurare cuvinte care să exprime sacralitatea locului, încep ei înșiși să vadă. Cuvintele lor sînt neputincioase, dar ochii lor prind viață; Gantenbein dă din cap și ascultă și dă din cap și pipa i se stinge în gură; iar regretul lui că va muri fără să vadă

colina Acropolei îi face pe ceilalți să fie recunoscători pentru această călătorie, oricît i-ar fi costat. Nu-i ușor cu un ghid orb, dar merită: din punct de vedere spiritual pentru turiști, din punct de vedere material pentru Gantenbein, căci ceea ce ei economisesc la filmele color reprezintă un onorariu bun —

Voi da un anunț la ziar:

„Călătoriți cu un orb! Va fi pentru dumneavoastră un mare eveniment! Veți vedea lucruri noi! Călătorii în Spania, Maroc, Grecia, Egipt etc."

Rămîn Gantenbein:

Lila e fericită așa...

De unde știu?

Firește că Gantenbein nu e chiar atît de delicat cum pretind eu, și o dată, se pare, a citit totuși una din scrisorile daneze, din care a reținut două sau trei propoziții.

„Voi fi mereu aici."

(Din păcate fără dată.)

„E bine așa. De ce plîngi? Înțeleg totul. De ce să fiu supărat, dacă, așa cum scrii, ești fericită acolo? E bine așa."

Lila este deci fericită.

Ce și-ar mai putea dori Gantenbein?

„Cînd pornim spre al șaptelea cer? Nils al tău."

Gantenbein ca ghid —

Gantenbein tranșînd păstrăvi —

Gantenbein ca jucător de șah —

Gantenbein pe Krumme Lanke —
Gantenbein ca amfitrion —
Gantenbein în fața medicului de la serviciul municipal —
Gantenbein pus să schimbe siguranțele din casă —
Gantenbein într-o *boutique* Dior —
Gantenbein aranjînd un buchet —
Gantenbein la aeroport —
Gantenbein ca soț orb —
Toate acestea mi le imaginez.
— dar pe Gantenbein ca prieten ?

Te întîlnești din întîmplare pe stradă, Gantenbein cu banderola lui galbenă, care îți face rău, și discuți despre lucruri pe care el nu le vede. E adevărat că de fiecare dată se interesează cum îmi merge, dar eu nu îndrăznesc să-i spun. Ne cunoaștem de mai demult. Nu vorbești despre cariera ta, atunci cînd celălalt nu o vede. Nu sînt lăudăros din fire. Gantenbein îmi știe părerile de odinioară, și fiindcă sînt convins că nu vede cum felul meu de viață s-a transformat de la un an la altul, mă prefac că am rămas același, ne strîngem mîinile, iar Gantenbein se preface și el...

Dar într-o bună zi Gantenbein va veni în vizită la mine.

Am uitat cît de tare s-a schimbat viața mea, m-am obișnuit cu ea, ajung acasă fluierînd, dar mă opresc în momentul în care vreau să-mi agăț bascul : e al meu, fără îndoială, dar e așa de nou. Un basc a cărui

căptușeală nu-i deloc îmbîcsită. Pînă și jacheta, văd asta tocmai în momentul în care îmi regăsisem buna-dispoziție, e nouă : piele de căprioară, iar gulerul nu-i pătat de transpirație. Se pare că posed mai multe jachete de același fel, care sînt curățate fără știrea mea ; doar orice om transpiră, și din cîte îmi amintesc pielea de căprioară de culoare deschisă e foarte sensibilă. Oricum însă arunc jacheta într-un colț, la fel de neglijent, ca și cum ar fi sacoul meu de odinioară zvîrlit într-un colț al cămăruței mele de student. De afară însă se aud lătrături. Mă văd cu o lesă în mînă, din piele de porc, și ea nouă. Lătratul mă miră. Să ne fi cumpărat între timp un dog ? Să sperăm că nu mușcă. În momentul în care mă îndrept totuși spre jacheta mea aruncată neglijent, fiindcă lătratul mă face să cred că sosește cineva, observ, în ciuda faptului că sînt atît de zăpăcit : jacheta a fost așezată pe un umeraș. Evident, de un servitor. Fără să mă uit în jur întreb de ce dogul latră așa. Vă așteaptă un domn în salon. Trebuie să spun că și ăsta-i un lucru nou ; avem deci un salon. Iar servitoarea cu boneta pe cap spune : Un domn pe nume Gantenbein. Tonul ei arată că în cazul în care cîinele lui nu s-ar împăca cu cîinele meu, ea ar fi cu totul de partea mea, ceea ce dovedește că o plătim bine pe femeia care acum îmi întinde haina de piele. Sînt puțin zăpăcit din cauza lătratului, iar Gantenbein, care fusese condus de

un alt servitor în salon, trebuie să mă scuze ; întîi de toate trebuie să pun dogul, sau ce-ar fi, în lesă. Mă scuzi ! îi spun prietenului meu orb care vine prima oară în casa noastră nouă, iar eu nu văd un singur dog, ci trei, care la ivirea stăpînului lor se cuminţesc de-îndată. La picior ! le spun eu, şi nu mai e nevoie de lesă ; o arunc deci pe lada de zestre, care nu e nouă, ci din contră, e veche de tot. Mă scuzi ! mai spun o dată, iar Gantenbein se preface că eu aş fi cel care i-a luat paltonul şi i l-a pus pe un umeraş şi nu servitoarea, eu, cel care îl salută strîngîndu-i prieteneşte mîna. Salutul nostru de odinioară. Bucuria mea e autentică. Doar dogii m-au cam zăpăcit. Şi fiindcă nu spune nici o vorbuliţă despre tabloul de Matisse, care atîrnă pe unul din pereţi, pot să presupun că e într-adevăr orb, aşa că încep să-mi recapăt voia bună ; doar jacheta de piele de căprioară mă mai deranjează. Fă-te comod ! îi spun, şi fiindcă el nu vede fotoliul îl conduc într-acolo, fericit că Gantenbein nu poate să vadă camera noastră de zi ; eu însă o privesc de parcă aş vedea-o prima oară. Ce mai e nou ? îl întreb, ca şi cum aici nu s-ar fi schimbat nimic. Ce mai face Lila ? Şi în acest timp îl scrutez din priviri pe vechiul meu prieten. Nu se uită oare deloc în jur ? Oricum pare să simtă că pe bar există mai mult decît o singură sticlă, şi cere coniac cînd îi ofer un Campari. Nu am ! spun eu cu vădită satisfacţie, fără să mint. În schimb

am un Armagnac, de nouăzeci de ani, fapt ce nu trebuie să-l menţionez. Gantenbein îşi dă seama. O-ho-ho ! spune el de parcă ar fi văzut şi sticla, o stică specială, o sticlă de şapte litri, care ar putea să miroasă a ostentaţie deşi în realitate e mai ieftin dacă cumperi cantităţi mari —

Nu mai ştiu despre ce să vorbesc.

Nu văd decît mocheta —

Gantenbein, fericit cu Armagnac-ul său, vorbeşte despre Lila, slavă domnului, cu obişnuita tandreţe ce-ar putea să însemne admiraţie pentru arta ei (ca să nu mă asalteze cu intimităţi), pulverizînd astfel bîrfa care o înconjoară pe această femeie, pe care şi eu, fireşte, o cunosc ca toţi ceilalţi. Să sperăm că nu se înşală ! I-o doresc, din toată inima. Lila este, fără îndoială, o mare artistă.

Vorbim deci despre artă —

Observ :

Mochetă de culoarea afinei, pantoful meu stîng, care e nou, degeaba schimb din cînd în cînd poziţia picioarelor, şi pantoful drept tot nou e, un gri-şoarece, cu şosete asortate ; doar pielea şi părul de pe picior nu sînt noi. Nici copiii noştri, care năvălesc la un moment dat înăuntru, salutîndu-l puţin zăpăciţi pe domnul Gantenbein, care îşi joacă ireproşabil rolul de orb, nu sînt noi ; doar că toate lucrurile de pe ei arată atît de noi, ca din vitrină, şi sînt de calitatea întîi, chiar şi papucii de casă. Afară cu voi ! spun eu, dar cu asta n-am rezolvat nimic, butonii mei tot din aur sînt ; trag uşurel mi-

necile puloverului peste manșetele cămășii dintr-un cașmir mătăsos. Despre ce vorbeam ? Despre copii, da, și cum au mai crescut, și îmi vine în minte una din vorbele acelea copilărești atît de amuzante, dar fiindcă poanta nu poate fi gustată fără a menționa vacanța noastră de pe Insulele Canare, renunț și îl întreb pe Gantenbein de problemele lui, care, să sperăm, nu sînt de ordin financiar ; căci i-aș putea fi oricînd de folos, și atunci ar înțelege că între timp am ajuns un om bogat.

Tăcere.

În privința politicii sîntem de acord, ne deosebim doar în privința seriozității cu care judecăm lucrurile ; de stînga sîntem amîndoi, eu însă am devenit mai serios ; Gantenbein face bancuri despre stînga, pe care eu nu mi le pot permite —

La un moment dat bate o pendulă.

O moștenire ! spun eu —

Gantenbein n-o caută cu privirea, așteaptă doar pînă ce moștenirea a amuțit, apoi mai cere un Armagnac. Nu ți se pare că e cam cald aici ? îl întreb eu în treacăt și îmi scot jacheta, apoi cravata. Ce nu pot să scot sînt perdelele, tapetele, mochetele. Lui Gantenbein nu-i e cald, din contră, mai degrabă răcoare, și mă gîndesc dacă n-ar trebui să fac focul în semineu. Ca să-mi distrag atenția de la semineu, ce provine dintr-un palat toscan, și fiindcă ochii mi-au căzut pe peretele cu cărți, îi vorbesc despre o ediție princeps a operei lui Balzac pe care am cumpărat-o de curînd, la un preț de nimic ! Și precizez și suma, pentru ca Gantenbein să nu se gîndească la mai mult, apoi, fiindcă tot sînt în picioare, îi ofer trabucuri. Ce ai ? mă întreabă el, și dintr-o dată, nu mai vreau să-l înșel. Am de toate. Chiar și o specialitate pe care Gantenbein nu o cunoaște : o havană împletită, ca o coadă, da, există și așa ceva ; negustorul meu mă răsfață. Încearc-o ! îi spun fără să întrerup din această cauză conversația noastră. Conversația noastră în legătură cu ce ? În orice caz iau un trabuc și-i retez cu dinții muștiucul, ca și cum n-aș vedea cuțitașul de argint, și mă așez din nou. Există firește și o scrumieră, din porțelan chinezesc, și ea o bijuterie, pe care Gantenbein nu o vede ; eu însă văd totul. Cred că discutăm despre muzică, despre aparatură electronică. Sper din toată inima să nu apară în această clipă soția mea ; mai devreme sau mai tîrziu îi arată fiecărui musafir harfa ei, pe care i-am cumpărat-o de curînd. Și aceasta la un preț convenabil. Apoi îi cîntă, iar lădița în care se află notele e și ea o descoperire, ev mediu, sudul Franței. Atunci cînd Gantenbein nu vorbește e liniște, dar nu-i tocmai liniște ; ca și cum în acele clipe ar vorbi canapeaua din piele albă de cerb, și oriîncotro privesc văd bun-gust, nici urmă de ostentație, nu, dar nimic nu e în așa fel încît să fie loc pentru mai bine, și mai frumos, și mai util. Aproape că mă bucură gaura pe care Gantenbein o face cu trabucul în pielea albă de cerb a canapelei, pentru a dovedi că e orb ; nu spun nimic. Ce

părere ai de un vin de Burgundia ? Gantenbein continuă să vorbească, neuitînd să laude havana împletită, vorbeşte despre artă, iar eu nu pot decît să fiu de acord cu opinia că arta trebuie să se debaraseze de conţinut, să se elibereze de condiţionări, căci e clar că nu e sarcina artei de-a modifica lumea. Din fericire mai am o sticlă în cameră, aşa că nu mă văd nevoit să chem una din servitoare, care ne-ar întrerupe. O destup, acceptînd absurdul. Nu ştiu ce gîndeşte Gantenbein despre mine. Nu ideile şi opiniile sînt cele care ne despart, ci scrumiera asta, pe care el n-o vede, şi toate celelalte. Să mă fi schimbat bogăţia ? Faptul că am gust nu e ceva nou ; doar că înainte nu mi-l puteam împlini. Aşadar ? La asta s-a mai adăugat şi gustul soţiei mele... Dar Gantenbein nu spune nimic, în afară de faptul că laudă vinul. Îmi face plăcere. Aş putea să-i trimit o ladă într-o bună zi ? Mi-ar face mare plăcere, dacă n-ar înţelege greşit. Asta în treacăt. Şi mie mi s-a făcut frig, e timpul să fac focul în şemineu. Mă mir că chibriturile din cutia de jad mai sînt încă de lemn, chiar şi buştenii de brad şi de fag pe care îi pun în şemineul preţios sînt din lemn ordinar, ieftin ; dealtfel mi se întîmplă mereu ca lucrurile ieftine să-mi amintească de bani —

Mai tîrziu vine şi soţia mea.

Nu pare să fie convinsă că Gantenbein e într-adevăr orb, de aceea se naşte o anumită tensiune ; în ceea ce mă priveşte sînt încredinţat că Gantenbein nu observă bijuteriile ei ;

în orice caz nu se arată impresionat, ca şi cum ar fi obişnuit cu ele, ca şi mine.

Vorbesc despre munca mea.

Muncesc mult : nu ca să mă îmbogăţesc. Lucru dealtfel inevitabil. Orice aş atinge acum, îmi aduce un cîştig. Şi asta cu toate că cheltuiesc cît pot în limitele bunului-simţ. Achiziţionez un deal în Tessin, un golf la Malaga, o pădure în Austria. Plătesc un avocat, care se îmbogăţeşte de pe urma mea şi se străduieşte deci să facă ceva pentru mine, sporindu-mi cîştigurile, iar el nu este singurul, toţi vor să facă ceva pentru bogăţia mea. Banii, n-am încotro, au de acum alt curs : se revarsă spre mine. La ce-mi foloseşte dealul din Tessin, pe care nu l-am văzut decît o singură dată ? Iarba i-am dăruit-o unui ţăran bătrîn, ca s-o cosească, de asemenea, castanele, de care nu am nevoie, şi murele. Ce face însă dealul meu ? Îşi triplează valoarea. La aşa ceva n-ai cum să te împotriveşti ; aş putea să umblu în zdrenţe, de cîte ori sînt singur mănînc cîrnăciori cu salată de cartofi, nu lucrez doar cinci zile pe săptămînă ca toţi angajaţii mei, ci şase, ba uneori şi duminica, şi deseori pînă noaptea tîrziu ; cu toate astea mă îmbogăţesc pe zi ce trece. Sau ar fi mai bine dacă aş juca golf ? — Asta, fireşte, n-o mai spun, ci o gîndesc doar, în timp ce vorbesc despre muncă plictisind-o pe soţia mea care cunoaşte povestea.

— Munceşti prea mult.

Eu însă îi vorbesc lui Gantenbein, ca să mă înţeleagă. De ce nu spune nimic ? Mă forţează

doar să văd cu ochii mei ceea ce nu-i destăinuiesc. De ce nu-mi spune că totul aici, de la Matisse-ul din salon pînă la ceasul de platină al nevestii-mi, îl scîrbeşte ?

Nu mai sîntem prieteni.

Mă simt trist.

Şi deşi se face că nu vede, seara nu devine mai plăcută, iar mai tîrziu, cînd îl conduc la gară, nu iau Jaguar-ul, ci Volkswagen-ul, ca măcar să nu audă transformarea din viaţa mea, în cazul în care ar fi într-adevăr orb.

Gantenbein mă face să mă simt nesigur.

Mă întreb dacă ţin la el...

Conversaţie cu Burri, după o partidă de şah pe care am pierdut-o, despre femei, aparent despre femei, în realitate, despre bărbaţii care se nenorocesc acordînd prea multă importanţă femeii —

Burri (în măsura în care l-am înţeles) :

Un bărbat care suferă din cauza unei femei nu trebuie compătimit... Ceea ce-i înrobeşte pe bărbaţi : dispreţul faţă de femeie, lucru pe care nu vor să-l recunoască, de aceea sînt nevoiţi s-o idealizeze şi devin orbi ; în momentul în care realitatea îi trezeşte, aleargă la următoarea, de parcă următoarea n-ar fi şi ea femeie, nevoind să renunţe la visul lor... Ceea ce bărbaţii dispreţuiesc : pasivitatea femeilor, cochetăria, chiar şi atunci cînd este vorba de cu totul alte lucruri, permanenta lor raportare la relaţia bărbat-femeie, datorită căreia toate celelalte interese se vădesc a fi doar pretext sau paravan, sau interludiu, nevoia lor nesăţioasă de dragoste, obişnuinţa de-a fi mereu servite (cu chibrituri) şi de-a avea întotdeauna dreptul de-a fi dezamăgite, în general tendinţa de-a face reproşuri, reproşuri ce trebuiesc ghicite, ştiinţa lor de-a tăcea, vor şi pot să devină impenetrabile, puterea lor de-a suporta, trucul lor de-a fi mereu victimă, dorinţa lor de consolare în orice moment, uşurinţa de-a flirta chiar şi atunci cînd sînt încă fericite, viclenia lor de-a lăsa totul în seama bărbatului, iar atunci cînd bărbatul vrea certitudini, pentru a acţiona, arta lor de-a lăsa problemele deschise, îl lasă pe el să decidă şi să poarte deci de la bun început vina, faptul că pot fi jignite atît de uşor, nevoia lor de protecţie şi siguranţă, iar pe de altă parte, nestatornicia lor năucitoare, pe scurt : şarmul lor... Bărbatul se comportă cu atît mai cavalereşte cu cît are de tăinuit mai mult dispreţ... Diferenţa biologică : o femeie poate să fie într-o noapte cu zece bărbaţi, bărbatul nu poate cu zece femei ; el trebuie să dorească, ea poate să lase lucrurile să treacă peste ea, fără dorinţe ; de aceea e posibilă curva şi nu există contrapartea ei bărbătească. Femeia, nevoită să se prefacă datorită orgoliului masculin, mimează momentele de plăcere supremă, chiar dacă acestea nu se produc ; bărbatul nu ştie niciodată cu siguranţă ce s-a întîmplat în realitate cu femeia ; astfel devine bănuitor... Femeia este om înainte de-a o iubi, cîteodată şi după aceea ; dar în momentul în care o iubeşti e o minune, aşadar, de nepăstrat —

— Da, spun eu, hai să jucăm mai departe.
— De acord ?
— Nu întru totul, spun eu. Tu ești la rînd.
Burri, după următoarea mișcare :
— În ceea ce o privește pe Lila a ta —
— A mea ?
Am tras la sorți.
— Aha, spune Burri, ahaaa.

Schimb profesiunea Lilei.

(M-am săturat de teatru.)

Lila nu e artistă de meserie, ci cercetătoare, doctor, Lila în halat alb, asistentă la Institutul Röntgen al Universității, totul e altfel, Lila e suavă, dar nu brunetă, ci blondă, vocabularul ei complet diferit, care uneori îl sperie pe Gantenbein ; și cel puțin la început Lila e de nerecunoscut, rostește ceea ce o actriță trece sub tăcere, și amuțește atunci cînd o actriță se destăinuiește, deplasarea sentimentelor de rușine, interese diferite, cercul de prieteni diferit, dar mai ales vocabularul ei, care e atît de diferit încît toate discuțiile dintre Lila și Gantenbein trebuiesc repetate, începînd cu primul sărut. Doar ustensilele ei din camera de baie rămîn aceleași, observă Gantenbein —

Sau :

Lila e contesă, catolică, o contesă venețiană, morfinomană, își ia micul dejun în pat, servită de un servitor în bluză albastră. Pupilele dilatate de beladonă. Vocabularul ei complet diferit, și cercul de prieteni, care vede în Gan-

tenbein un orb ; decorul e un palat. Ustensilele ei din camera de baie rămîn aceleași, observă Gantenbein.

N.B.

Gantenbein rămîne același.

A apărut nouă revistă condusă de Enderlin ; primul număr nu e rău, chiar surprinzător ; rămîn însă pe poziție : Enderlin nu mă mai interesează.

Lila în chip de contesă :

(și de ce nu e posibil)

E într-adevăr o contesă, și de secole nimeni nu a mai strigat la ea, iar mie nici măcar nu mi-ar trece prin minte să strig la ea, dacă nu mi-ar spune tot timpul să nu mai strig — deși eu n-am făcut decît s-o întreb dacă n-a auzit gongul. Asta, la începutul fericirii noastre ; de cînd am aflat însă cît este de sensibilă, cît de ușor se sperie și ce auz fin are pentru tonul dintr-o astfel de întrebare, n-am mai întrebat-o niciodată dacă n-a auzit gongul. O aștept pur și simplu pînă vine la masă. Așa e ea, nu are deloc noțiunea timpului, în schimb are atîtea altele, mult mai importante, nu-i așa ; de pildă, are stil. Nu numai mobilierul venețian, nu numai vocabularul, care nu include nici un cuvînt vulgar, deși poate să exprime orice ar vrea ea să spună, chiar și tăcerea ei are stil, e de neconceput ca cineva să nu o trateze ca pe o contesă. Pînă și oamenii pe care îi întîlnește capătă stil, după cum

constat mereu. Observ aceeași transformare și la Gantenbein ; nu e conte, dar se poartă ca un conte (deși n-am văzut conte care să se poarte ca un conte). Așadar, aștept.

Nu aștept masa de prînz. Aștept doar fiindcă e ora prînzului. O aștept pe contesă, care ar putea să apară în orice moment, deoarece e ora prînzului. Nu pot să lucrez atîta timp cît aștept. Așadar, aștept : nu pe contesă, ci momentul în care ea își va face apariția venind dinspre logie sau pe scări în jos... Poate că mai doarme încă și n-a auzit gongul... Ca să-mi treacă timpul, aș putea de acum să descriu cum își va face apariția, venind dinspre logie sau pe scări în jos : în halat, dar pieptănată, în halat sau în pantaloni, uimindu-se copilărește că pe lume e iarăși ora prînzului, dornică de mîngîiere, palidă, însă frumoasă, nefericită cu ochii ei de beladona, ținînd în gură un portțigaret lung (chihlimbar) cu o țigară care așteaptă să fie aprinsă... Așadar, aștept... Poate că tocmai se piaptănă... Aștept deci fără să mă uit la ceas, și încerc să ghicesc ce face ea cu timpul, cu timpul ei, cu timpul meu ; are alt timp, și de aceea mă uit zadarnic la ceas ; ceasurile o jignesc, ceasurile îți dau întotdeauna senzația că n-ar exista decît un singur timp, un timp general... Poate că citește o carte, care tocmai începe să devină palpitantă, sau se joacă cu cîinele, sau poate e pe drum încoace — ar fi păcat să devin nerăbdător tocmai acum (după o așteptare de vreo trei sferturi de oră), în ultima jumătate de minut. Orice

semn de nerăbdare, chiar și stăpînit, e ca un reproș pentru ea ; iar un reproș totuna cu a striga. Așadar, aștept și aștept, fără să mă uit la ceas ; ca să nu-mi pierd răbdarea, mă bucur de priveliște —

Și asta zi de zi.

Dacă mai țip o singură dată la ea, are să-și facă valizele și n-are să se mai întoarcă probabil niciodată —

Deși sîntem atît de fericiți.

Antonio, servitorul nostru cu mănuși albe, deschide ușa cu oglindă a sufrageriei, masa e gata, și fiincă e vară, vom lua un dejun rece ; în orice caz, Gantenbein nu se arată grăbit, iar el ca orice servitor perfect (nu-l avem decît de o lună), încredințat fiind că Gantenbein nu-l vede, nu spune : *pronto !*, ci privește tăcut în jur, uitîndu-se după contesă. Aceasta doarme. Și cu toate că Antonio se află doar de o lună în serviciul nostru, știe deja că uneori așteaptă pînă la ora trei, dar tot nu spune : *pronto !*, ci se uită la ceas. Antonio e înduioșător, nu știe că Gantenbein îl vede în oglindă și se retrage în vîrful degetelor, se comportă de parcă n-ar fi trecut de ora douăsprezece. Iar Gantenbein face la fel. Din păcate există o pendulă barocă, care îi spune și unui orb că între timp s-a făcut ora două. Trebuie să se întîmple ceva ; de fapt lui Gantenbein nu-i e foame, dar e și el un bărbat care vrea să lucreze, și apoi mai e Antonio, care are după-amiaza lui liberă și ar trebui să fie la patru la meci sau la vreo fată, e dreptul lui.

Antonio ! strig eu —
Nu se preface doar că vine tocmai din bucătărie ca să spună : *pronto !*, ci a ajuns pînă acolo încît se preface că se adresează contesei ; știe deja că domnul se supără cînd contesa doarme toată ziua, deși nu servește decît de o lună, dragul de el, în această casă, care firește, este un *palazzo*, stil Renaissance.
Lila, spun eu, haide !
Și lucrurile se desfășoară în așa fel încît Gantenbein să nu se necăjească, să nu simtă că e din nou singur la masă ; Gantenbein are o mînă destinsă în timp ce-și caută cu mîna șervețelul, iar servitorul, și el relaxat, căci după-amiaza lui liberă e salvată, nu uită nimic pentru a face simțită prin zgomote măcar prezența contesei, pe care Gantenbein nu o vede. Se știe doar ce auz ascuțit au orbii. Iar Antonio e extraordinar ; rupe chiar o grisină, înainte să aducă *bouillon*-ul rece, și îl văd cum se grăbește pentru ca tăcerea noastră matrimonială să nu se prelungească peste măsură, înainte de a fi justificată de începerea mesei. Oricum, mai durează un timp.
Ai călărit ? întreb.
Lila tace ; doarme, probabil că ieri și-a injectat din nou droguri, nefericita ; și fiindcă e convinsă că Gantenbein nu-i vede drogurile, nu-și poate explica nici ea urmările.
Ai fost la doctor ? întreb.
Antonio e în prag, îl văd în oglindă, așteptînd cu oarecare încordare clipa în care să-și facă apariția ; sufrageria e splendidă, numai

gobelinuri și oglinzi, încît poți să te întreții și cu propria-ți ceafă ; nu înțeleg de ce Antonio se trage de mănuși și ezită.
Și ce ți-a spus doctorul ? întreb.
Acum sosește cu ceștile, și e limpede că din acest moment contesa, chiar dacă ar fi aici, n-ar putea să vorbească în prezența servitorului despre starea sănătății ei, și e firesc deci să tacă. Iar Antonio se simte din nou mai sigur. Prima ceașcă o așază, așa cum se cuvine, pe farfuria contesei noastre adormite, făcînd suficient de mult zgomot ca Gantenbein să audă. E într-adevăr nemaipomenit, băiatul ăsta de pescar sărac, cu jacheta lui albă cu fireturi aurii ; rămîne în sufragerie cît timp Gantenbein își soarbe supa. Nu e plăcut să vorbești în prezența servitorilor. N-ar mai trebui decît să lovească ușor cu lingura în ceașca ei. Dar n-o face, nu se aude decît zgomotul pe care îl face Gantenbein în timp ce-și soarbe supa : contesa nu face niciodată zgomot...
Și apoi ?
Sper din toată inima ca Lila să nu apară acum, de aceea mă grăbesc, dar se servește pește, și lui Gantenbein nu-i rămîne altceva de făcut decît să-și tranșeze peștele ; ca să nu-i dau lui Antonio ocazia să se întrebe dacă Gantenbein e într-adevăr orb, mă interesez de numele peștelui, de originea sa și de tot ce-ar putea avea o legătură cu pescuitul, de felul în care se aruncă plasele, de prețuri, de sărăcia pescarilor ; nu e doar interesant ce știe să spună Antonio, fiul de pescar, ci de-a dreptul

frumos cum din cînd în cînd se preface că s-ar adresa contesei, al cărei peşte se răceşte în farfurie. Gantenbein însă nu poate să vorbească doar cu servitorul, se înţelege, ar mirosi a neînţelegere conjugală. Mai ales acum, cînd servitorul a ieşit, Gantenbein e nevoit să vorbească, să vorbească pînă se întoarce cu brînza. Despre ce? Vorbesc despre comunism şi anti-comunism, un subiect care oricum nu are replică, oricare ar fi părerea interlocutorului, căci replica e cunoscută şi poate fi combătută. Fireşte nu vorbesc fără întrerupere, fără să rup din cînd în cînd cîte o grisină şi să iau cîte o înghiţitură de vin, nu mă precipit, dar sînt concis şi convins, încît tăcerea contesei e întru totul plauzibilă. Nu-mi pasă ce părere şi-ar face Antonio, care m-ar putea auzi din camera de serviciu. Gantenbein îi vorbeşte Lilei, al cărei frate e comunist convins. Dacă Antonio aude de dincolo, are să observe că oamenii la care serveşte nu au nici un fel de prejudecată socială, în orice caz, nu faţă de fiul unui pescar sărac; sîntem doar în Italia. Desigur că mai există şi cîte un conte fascist, deci înrăit; dar capetele luminate ale familiilor nu sînt aşa, dimpotrivă. Aristocraţia (în Italia) se manifestă mai ales prin aceea că nu împărtăşeşte teama burgheziei faţă de comunism, teamă care, ca orice sentiment al maselor, are ceva vulgar. Subiectul acesta Gantenbein poate să-l discute deschis, chiar şi în prezenţa contesei, aşa că vorbeşte şi vorbeşte fără să observe că ea nu e de faţă. Oare de ce

întîrzie Antonio? Tot vorbind aşa, fără să fii contrazis, începi tu însuţi să te contrazici; e inevitabil. Şi Gantenbein pe cine să contrazică din moment ce contesa doarme? Îl contrazice pe fratele ei; i se pare grotesc că tînărul moşier Dino e comunist, şi asta fără pic de romantism, o nu, Dino e un cap limpede, şi arată ca un zeu păgîn, un Hermes poate, care nu face pe nebunul, are cei şapte ani de acasă acest Dino, fratele ei, iar de faptul că el, contele (îşi zice aşa numai cînd are de-a face cu poliţia), e comunist nu ştiu nici măcar servitorii. Dino nu e un tip care ridică pumnul, Dino rîde imperceptibil de oamenii care condamnă grevele muncitorilor săi agricoli şi nu ţine predici, nu-i bate la cap cu ideile lui, el înţelege comunismul, e unul dintre puţinii care şi-au putut permite să studieze comunismul, şi el serveşte cauzei comunismului comportîndu-se ca un capitalist. O nu, Dino nu-i un visător, o nu, el ştie că lumea nu poate fi schimbată prin acţiunea unui singur individ — despre asta, s-ar mai putea spune multe, aşa încît Gantenbein nu mai observă că între timp brînza a fost adusă la masă, servitorul oferă tava cu mîinile înmănuşate în alb şi cu o mină de parcă n-ar auzi nimic. Gorgonzola sau mozzarella? Gantenbein se mulţumeşte să dea din cap fără să întrerupă din această cauză conversaţia sa cu contesa adormită, în timp ce Antonio îi umple din nou paharul.

Da, zic eu, sau nu-i aşa?

Tăcere.

Gantenbein vorbeşte în continuare, îl văd pe Antonio care ridică paharul contesei adormite şi-l bea, ca să-l poată umple din nou, desigur, iar atunci cînd umple paharul, ţine sticla la o oarecare înălţime, ca Gantenbein să poată auzi clipocitul.

Oare într-adevăr crede că Gantenbein nu observă nimic ? Sau numai Gantenbein crede că servitorul ar crede ? Mai tîrziu, la cafeaua care se serveşte afară, în logie, jocul n-ar mai trebui jucat ; Antonio a şters-o, după ce şi-a îndeplinit ultimele îndatoriri turnînd cafeaua în ceşcuţele preţioase, făcînd deci ceea ce contesa ar fi trebuit să facă. Cu ocazia asta i-a şi dat contesei, care nu e de faţă, un scurt răspuns ; se putea prea bine ca Gantenbein să nu fi auzit întrebarea ei ocazională din cauza fîlfîitului aripilor de porumbei, mai ales că ea obişnuieşte să vorbească foarte încet.

— *Come no, Contessa, come no !*

Un băiat talentat.

— *Come mai,* rîde el, *come mai !*

Răspunsul acesta îl dă îndepărtîndu-se, îl văd scoţîndu-şi deja mănuşile albe ; lucru pe care în prezenţa contesei nu şi l-ar fi permis niciodată. Şi dus e, dar acum a sosit clipa ca Gantenbein să vorbească serios (şi nu doar de dragul servitorului) cu contesa care doarme în continuare, fiindcă iar a luat droguri, iar drogurile le ia fiindcă e nefericită.

Lila, întreb eu, de ce eşti nefericită ?

Din fericire, Gantenbein nu bea cafeaua cu zahăr, contesa ştie asta, deci absenţa ei nu se face simţită.

Nu sînt eu îndeajuns de bărbat ? întreb.

În acest timp Gantenbein fumează o havană, privind la Canale Grande, de care te mai poţi şi sătura.

Sînt eu cel care te face nefericită ?

Deoarece contesa tace, consider că am primit un răspuns la întrebare, iar sinceritatea cere sinceritate. Adevărul e dureros, dar e limpede că acum vrea să ştie mai mult. Dacă e, să fie. Singur cu cele două ceşcuţe preţioase, pe care Gantenbein le goleşte înainte de-a continua să vorbească, o întreb dacă şi în ce măsură îmbrăţişarea altui bărbat e diferită, o întrebare la care o femeie de bun-gust oricum nu răspunde niciodată, iar tăcerea ei nu înseamnă defel că Lila n-ar fi de faţă.

Uguitul porumbeilor din Veneţia.

Lila, spun eu, aşa nu mai merge !

Ea nu întreabă :

Cum aşa ? Ce vrei să spui ?

Nici nu e de faţă, dar nu se observă : chiar dacă ar fi aici, încolţită de întrebări, ar tăcea cu generozitate pînă cînd aş întreba de-a dreptul :

Şi povestea cu Nils ?

Tăcere.

Sau e vorba de altul ? întreb, şi pentru prima oară vorbim şi noi deschis şi foarte liniştiţi ; ea nu-mi poate reproşa că ţip la ea, şi de aceea tace, iar Gantenbein zîmbeşte, savurez calmul său, bărbăţia lui, dorinţa lui

oarbă de-a privi în față orice adevăr, și mai întreb o dată : Sau e vorba de altul ?

Nici un răspuns.

Deci cine e ? întreb.

Înțeleg însă că la această întrebare nu poate să răspundă ; nu-i treaba lui Gantenbein. Sau îi este teamă că aș putea să țip la ea ? Doar ca să zic ceva, dovedind astfel cît de calm este Gantenbein, adaug după un timp, acompaniat de uguitul vestiților porumbei.

Am crezut tot timpul că e Nils.

Pentru prima oară pronunț acest nume, așteptîndu-mă în orice clipă ca de data aceasta contesa să-și facă valizele și să plece, probabil, pentru totdeauna, și asta pe loc, chiar dacă n-are să se ducă la Nils, căci povestea e veche, oarecum caraghioasă, dar nu-i de rîs ; în orice caz, contesa nu rîde, și fiindcă Gantenbein, stînd singur în logia venețiană, a apucat să rostească acest nume sînt nevoit să fac o mărturisire :

Odată tot am citit una din scrisorile daneze —

Ce-ar putea să răspundă contesa la grozăviile pe care i le spun ? — contesa, care doarme...

Discuție cu Burri despre recenta discuție ; aș fi vrut totuși să aflu cum o vede el pe Lila „a mea". Vorbește despre ea cu o admirație care mă flatează. Dar totodată mă sperie. După ce Burri a plecat, am rămas țintuit în fotoliu, sprijinindu-mi bărbia în mîinile împreunate. A vorbit despre ea (foarte pe scurt, dealtfel) ca

despre un om adevărat, și eu par a fi singurul care nu o vede.

Lila ca actriță.

(Completare.)

Jocul ei încîntător cu șorțul de bucătărie, atunci cînd primim musafiri, pe care nici un musafir nu l-a ghicit, nici măcar lucidul și vicleanul Burri, probabil că Lila însăși crede în el — cu un sfert de oră înainte de sosirea musafirilor, ajunge și Lila acasă, obosită de moarte de la repetițiile pentru Macbeth, care au avut loc azi-dimineață, iar acum e seară, se prăbușește într-un fotoliu, pentru ca imediat, obosită de moarte, să citească ultimele reviste, fără să-și scoată mantoul, fără să arunce o privire asupra mesei pe care Gantenbein tocmai o așază ; se poate bizui pe Gantenbein. Cel mult o întrebare precipitată, aruncată în treacăt : N-ai uitat de maioneză ? Nu. Noroc că musafirii de obicei întîrzie ; la urma urmelor, Lila trebuie să se și pieptăne. N-a uitat de maioneză, cum n-a uitat nici de pîine, lucru care nu miră pe nimeni atîta vreme cît există. Lila a comandat homarul, care într-adevăr a sosit, așa că de fapt nu ne mai lipsește nimic. E mîndră de homarul ei, păcat că Gantenbein nu poate să vadă cît de frumos e homarul ales de ea prin telefon. Un exemplar minunat, purpuriu, un homar care s-a gîndit la toate : nu numai la maioneză, ci și la vinul care se potrivește cu el, la friptura rece, pentru cei care n-o să binevoiască să guste din

el, la fructele care vor fi bine primite atunci cînd carapacea lui va fi deja la gunoi. Din fericire, cum am mai spus, musafirii întîrzie întotdeauna, așa că Lila, în timp ce se piaptănă, îl poate informa pe Gantenbein cel orb cine urmează să sosească ; există doar în fiecare societate cîte unii care n-apucă niciodată să se facă auziți, și ar fi penibil dacă Gantenbein și-ar închipui că poate vorbi despre ei ca și cum n-ar fi de față. Cînd în sfîrșit sună, Lila, deși perfect pieptănată, nu poate să se ducă la ușă ; acesta e momentul în care ea își leagă șorțul de bucătărie pentru a-i primi pe musafiri. Gantenbein distribuie acum numele pe care le-a reținut, și la fiecare nume cîte un scaun. Lila de abia apucă să-și salute invitații, iar aceștia sînt uluiți : lady Macbeth încinsă cu un șorț. Uluiți, toți vor să-i dea o mînă de ajutor, în afară de Gantenbein, fiindcă el știe că totul e pregătit.

Vă rog, spune ea, de asta mă ocup eu ! N-are nici măcar timp să-și bea aperitivul.

Vă rog, spune ea, eu mă ocup de toate !

Obligația lui Gantenbein este de-a împărtăși încîntarea generală, sau cel puțin de-a nu face opinie separată în timp ce Lila se plimbă de colo-colo cu șorțulețul ei, intrînd și ieșind, Gantenbein e un pașă. Ce face Lila în bucătărie, în timp ce musafirii își sorb whisky-ul, rușinați și încîntați de cazna la care o supun pe această mare actriță, este salata pe care Gantenbein a avut grijă s-o spele mai devreme. Gantenbein în chip de pașă, stînd cu picioarele

încrucișate în balansoar. Să sperăm că nu uită nimic. E complet zăpăcită, dar îi vine bine. Din nefericire n-avem lămîi, spune ea, ce păcat ; lămîile sînt în bucătărie, dar Lila nu le vede, din păcate. Mai tîrziu, Lila își scoate vestitul șorțuleț, deși nu-i face plăcere. Din această clipă, Gantenbein știe că poate să facă orice, fără să anuleze prima impresie ; aduce lămîile ș.a.m.d.

Mai schimb o dată :

Lila nu e contesă și nici actriță. Nici nu știu cum mi-a venit ideea. Lila e pur și simplu o femeie, o femeie măritată, măritată cu bărbatul pe care ar fi trebuit să-l întîlnesc atunci la bar. Are treizeci și unu de ani. Nu e morfinomană ; nu e catolică ; nu are o profesiune. E o femeie fascinantă ; nu trebuie să mi se spună acest lucru ca și cum eu nu mi-aș da seama. De ce-ar trebui Lila să exercite o profesiune ? Poate că se înscrisese la medicină la un moment dat, trecuse și primele examene, dar apoi a intervenit căsnicia ; sau poate că a absolvit un curs de actorie, a jucat o stagiune alături de actori cunoscuți ; toate acestea sînt perfect posibile, dar nu au nici o importanță. Poate și fără ele, e femeie. Se simte independentă chiar și fără venit propriu. Dacă ar fi cazul ar putea să-și găsească tot felul de ocupații, nici n-ar muri de foame și nici n-ar trebui să umble în rochii cusute de ea, fiindcă ea, cu limbile străine pe care le știe, ar putea oricînd să lucreze ca secretară,

de pildă într-o editură, nu într-o întreprindere comercială sau la vreun serviciu public, nu în rînd cu ceilalți ; cel mai mult i-ar plăcea într-o editură, spune ea, ca lector. S-ar apuca oricînd de muncă. Dar la ce i-ar folosi, atîta timp cît este măritată. Cîteodată îi este de-a dreptul dor de muncă, dor de profesiunea care a devenit inutilă. Nu e gospodină. Preferă să citească. Are mașina ei ; altfel nu s-ar simți independentă ; un cadou de la bărbatul ei care cîștigă îndestulător. Încă e la prima căsnicie. E sănătoasă, chiar puternică, deși suavă, așa încît e permanent înconjurată cu teamă drăgăstoasă ; o tuberculoză din copilărie, demult vindecată, o amintire de care face rareori uz, pentru a fi protejată, doar în cazuri de forță majoră. Nu este neputincioasă (ca și contesa) și nici ambițioasă (ca actrița), dar nici ea, cum am mai spus, nu e gospodină ; e prea inteligentă ca să se lase convinsă de bărbați că femeia are un dar înnăscut pentru acele munci care bărbaților li se par prea plictisitoare. E femeie, dar nu e roabă, deci e o femeie modernă, o femeie extraordinară, zic eu, una din puținele femei ale vremurilor noastre care au curajul să-și mărturisească, fără false pretenții, că de fapt nu prea au chef să exercite vreo profesiune.

P.S.

Nu știu cum a aflat sau cum va afla bărbatul Lilei că ea e îndrăgostită de mine, și nici nu mă interesează. Nu-l cunosc pe acest Svoboda. Nu-i vina mea că nu ne-am întîlnit

atunci la bar. Judecînd după nume, František Svoboda, e boemian. Nu știu cum se poartă cei din Boemia cînd femeia pe care o iubesc îl iubește pe altul —

Îmi imaginez :

Au musafiri, se bea, se discută, Svoboda ca de obicei, povestește despre Londra, Lila ca de obicei, musafirii se simt bine, Svoboda destupă sticle, vorbesc despre avansul pe care îl au rușii în explorarea cosmosului, Lila poartă taiorul galben (a trecut exact o lună de la prima noastră întîlnire) sau altul, pe care eu nu-l știu încă, iar musafirii o laudă că arată minunat, cineva vorbește despre spectacolul de operă la care Lila, din păcate, nu a mai ajuns, și chiar dacă Lila nu este întru totul de acord cu cele spuse de mine în principiu împotriva operei, i se pare totuși că reprezintă o opinie care poate fi amintită pentru a pune capăt discuției despre spectacolul de la care a lipsit ; firește, nimeni nu știe cui îi aparține această opinie dar este în orice caz o opinie pe care Svoboda n-are dreptul să o respingă așa, pur și simplu, fără argumente. (Bineînțeles că opera, așa cum a scris-o Mozart, e magnifică și inatacabilă, eu însă nu am vorbit despre Mozart, ci despre opera zilelor noastre.) Svoboda se arată de-a dreptul enervat, de parcă opinia mea l-ar jigni în mod direct ; pune discul ca să mă combată de față cu toți musafirii : *Don Giovanni*. O ascultă. Lila e radioasă, încîntată nu de Fischer-Dieskau, deși e extraordinar, ci de Zerlina : unicul perso-

naj din toată mascarada care are dreptate, da, care nu face o tragedie din asta, fiindcă natura e de partea ei, singura cu adevărat liberă, lucru care se simte şi pe plan muzical. Unul din musafiri, ascultîndu-i tirada, se vede nevoit să-i dea dreptate după ce mai ascultă o dată fragmentul. Mai tîrziu vorbesc despre oameni... La trei noaptea, după ce apucase să adoarmă, Svoboda se trezeşte fără să aprindă lumina, trezit ca de o împuşcătură. Dar e linişte. Ca şi cum un hoţ ar fi la lucru. Dar nu e nimeni, doar Lila şi Svoboda.

— Dormi ?

— De ce ?

— Nu ştiu. spune el, sînt disperat.

Lila tace.

— Cred, spune el, că trebuie să mă părăseşti.

— Ce tot vorbeşti ?

— Trebuie să mă părăseşti.

E greu să exprimi ceva ce nu poate fi motivat, în nici un fel, nici măcar cu vreo bănuială, e pur şi simplu o certitudine care-l copleşeşte. Poate că a băut prea mult, da, mai bine ar lua nişte tablete, deşi nu-l ajută să uite faţa ei radioasă, asta l-a trezit. Ca un vis.

De ce să-l părăsească ?

Senzaţia că ea poartă o mască o are deja de cîteva săptămîni. De cînd ? Că prezenţa lui o obligă să poarte o mască nu e în ordine ; trebuie să fie o lipsă a lui ; lîngă el nu-i de trăit.

— Hai, spune ea, să iei un somnifer.

Cînd aprinde lumina, are senzaţia că n-a fost decît o halucinaţie ; nu vrea să fie servit, ci îşi aduce el apa, şi nu mai spune nimic ; a băut prea mult.

(Dorm.)

Cînd Svoboda e pe cale să adoarmă, ea îi spune pe întuneric că i-a scris o scrisoare, da, o scrisoare, la Londra, dar nu a trimis-o, mîine însă, poate s-o citească, dacă vrea, acum însă, mai bine să doarmă...

Îmi imaginez :

A doua zi, asaltat de probleme profesionale, Svoboda nu mai are răgazul necesar să se gîndească la vorbăria lui în stare de semiveghe, o uită, îi este ruşine, în orice caz nu cere scrisoarea, Lila însă nu crede că a uitat într-adevăr totul, că e într-adevăr neştiutor ; credinţa ei senină şi plină de candoare s-a risipit. Din păcate. Se simte obligată, deşi Svoboda nu-i cere şi nu o ia în serios, să ajungă la o discuţie...

Îmi imaginez :

E vina lui că predarea acelei scrisori are loc tocmai într-un restaurant, deci într-un moment în care de ambele părţi sînt escortaţi de chelneri şi împrejmuiţi de ceilalţi clienţi care rîd sau mănîncă homari, dar tot au urechi să audă — e vina lui, fiindcă Lila nici nu voise să iasă, sau poate e spre norocul lui că nu i-a fost dat să citească scrisoarea la Londra, ci aici, în acest restaurant, unde Svoboda este cunoscut ; peştele e excelent ca de

obicei, păcat că Lila n-are poftă de mîncare, pînă ce și chelnerul se arată mîhnit, Lila fumează, Svoboda nu poate să dea pur și simplu tacîmurile deoparte, așa că mai durează ceva pînă cînd începe să citească scrisoarea, aplecat peste farfurie, cu o mină serioasă, dar evident fără prea multă încordare, liniștit, nu uită nici de salată, prima pagină o știe dealtfel : aproximativ aceleași lucruri scrise și într-o altă scrisoare, pe care ea a trimis-o, camaraderie, urări, îngrijorare în legătură cu stomacul lui, comunicări. De fapt, o scrisoare afectuoasă. De ce n-a trimis-o ? Lila fumează, dar Svoboda, ca să nu-și urce chelnerii în cap, nu renunță la păstrăv în timp ce citește : Te îndrăgesc mult, ca întotdeauna, și mai vreau ca tu să fii mereu același față de mine, chiar dacă în mine mai există și alt sentiment. Ce-l interesează pe chelner lucrurile astea ? Svoboda mai comandă vin, ca să-l îndepărteze măcar pentru cîteva rînduri, ca să înțeleagă și el de ce, așa cum subliniază scrisoarea, nu există nici un motiv de îngrijorare. Dar vinul a sosit deja, chelnerul umple paharele, un altul vine să ia farfuria lui Svoboda, așa că scrisoarea nu mai poate fi citită peste farfurie ; Svoboda continuă totuși să o țină la fel și după ce a întrerupt lectura, ca să-și aprindă o țigară înainte de-a ajunge la sfîrșit. Se pare că s-a așteptat la prea mult. Nici un motiv de îngrijorare : Ți-aș spune în orice caz dacă între noi doi ar interveni ceva. Aici scrisoarea se termină, iar chelnerul adună firimiturile de pe masă. De fapt, e o scrisoare afectuoasă. Și ca desert ? Există cireșe. Dar cui îi aparține scrisoarea acum ? Încă se mai află lîngă scrumieră. S-o ia Svoboda și s-o bage în buzunar sau să i-o înapoieze Lilei ? Cireșele au avantajul de a-l ocupa pe cel ce le mănîncă ; cireșe și o țigară, cum să mai apuci să vorbești ? Svoboda pare să ia de bune cele scrise în scrisoare, nu există motive de îngrijorare, și Lila se căiește acum că i-a arătat scrisoarea, Svoboda plătește, Svoboda cumpără un ziar pe care îl deschide chiar în mijlocul străzii, de parcă ar arde de nerăbdare să afle ultimele știri, sau intră să bea cafea într-un bar, Svoboda trece la subiecte cotidiene, Lila simte că i s-a luat o piatră de pe inimă, nu l-a crezut pe Svoboda în stare să se poarte așa cum sperase ea, și iată-l stînd și sorbindu-și cafeaua : liniștit, însă nu mut, nu închis în sine, gînditor, dar fără să fie ostil, privind în jur, nu nepăsător, însă superior și atent față de Lila, care se uită la el cu ochii mari.

(Parcă eu n-aș fi existat niciodată.)

Poate că acum se duc la cinema...

(Aștept zadarnic un telefon de la ea.)

Mai tîrziu, acasă...

Îmi imaginez :

Svoboda, un lungan de boemian, cu voce moale (moale, dar nu slabă), care se simte întotdeauna mai bine după ce și-a desfăcut nasturele de sus de la cămașă și și-a dat drumul la cravată, un bărbat care nu va înțelege nici-

odată că bunătatea lui (înnăscută, nu adoptată) e tiranică, pe scurt, Svoboda — nu știu de ce, pînă cînd nu mi se va dovedi contrariul sînt înclinat să cred că e un tip cu ochi cenușii și cu sprîncene stufoase, deschise la culoare — Svoboda deci, întorcîndu-se de la bucătărie de unde a adus gheață ca să-i pregătească Lilei un whisky, îi vorbește aproape glumeț, fără sarcasm, dar așa ca unui copil care a spart un geam și tace acum speriat că paguba n-ar mai putea fi nicicum reparată.

— Așadar, spune el, ce s-a întîmplat ?

Deși i-a spus totul în scrisoare.

— Nu mai avem sifon, spune el —

Deși crede că i-a mărturisit totul în scrisoare, ca să scape de întrebările lui insistente, Lila se ridică și caută distrată sifon, constată că nu mai este și își notează chiar că trebuie comandat sifon ; Svoboda stă cu paharul în mînă, pentru moment pare să fie preocupat de corespondență, dar nu deschide nimic, se uită doar la expeditor, a luat acum scrisorile în mînă ca și cum ar vrea să se retragă în camera lui, și bea.

— Mărturisește ! spune el.

Ce vrea ? Ce are ?

— Nu mi-ai scris niciodată că în tine mai există și alt sentiment —

Pauză.

— Există cineva la care țin foarte mult, spune ea.

Pauză.

Figura ei nu e extatică ci străină, tonul vocii e cît se poate de sec. Afectuoasă. Fața ei mărturisește. Afectuoasă. Simpla expresie a feței spune adevărul ; de aceea nu mai rămîne nimic de adăugat. De ce pune acum scrisorile pe masă ? Mai durează un timp pînă ce Svoboda, pregătindu-și pipa, reușește să priceapă vorbele care răsună în el, și încet-încet înțelege că nevinovăția expresiei ei nu este falsă ca să-l menajeze, ci este pur și simplu modul adecvat de exprimare a unei stări de fapt prea serioase pentru a permite exaltarea. Svoboda se uită la ea, continuînd să îndese tutunul în pipă, sperînd timp de o secundă că este vorba de o judecată pripită din partea lui ; dar expresia feței ei nimicește și acest licăr de speranță. Afectuoasă. Așa rămîne. Afectuoasă. Ecoul nu contenește să răsune, chiar și atunci cînd Svoboda și-a aprins în sfîrșit pipa și după aceea, cît fumează ; glasul lui e la fel de sec atunci cînd întreabă :

— Cine e ?

Pauză.

— Nu vrei să-mi spui ?

— Bineînțeles, răspunde ea cu oarecare îndărătnicie, dar așteaptă. Oare tot n-a ghicit ? Amînă comunicarea, preferînd ca el să rostească numele și ca ea să nu fie nevoită decît să dea din cap. De ce n-o ajută ? Svoboda așteaptă, făcînd tot felul de presupuneri, care i se par ridicole, și pentru moment e fericit, cînd ea spune în sfîrșit : Nu-l cunoști.

Bea.

Nici ei nu-i este uşor —

Caută chibrituri, fiindcă i s-a stins pipa, apoi curăţitorul de pipă ; Svoboda simte nevoia să facă ceva cu mîinile lui, ca să aibă răgaz să-şi recapete tonul glumeţ-încurajator, ca să poată întreba cu indiferenţă :

— Cum îl cheamă ?

Pauză.

— Enderlin.

Recunoscătoare că el nu repetă numele, ci tace, se ridică în picioare ca şi cum n-ar mai fi nimic de zis, pe cînd Svoboda tot îşi mai curăţă pipa... Nu mai e necesar, după ce numele a fost pronunţat, să se spună unde şi cînd m-a întîlnit Lila ; Svoboda se căieşte poate acum că nu l-a văzut la faţă pe omul la care ţine Lila. Dealtfel eu l-am aşteptat. Cînd a fost asta ? Face socoteala. Cînd a fost la Londra ? Data ar fi importantă, zice el. La începutul lui martie ? Şi parcă i se deschid ochii, în timp ce se uită la covor, şi pricepe pofta ei de viaţă de atunci încoace. Deci asta era cauza fericirii ei din ultimul timp. Lila nu-i ghiceşte gîndurile atît de încîlcite, şi fiindcă s-a făcut ora unu şi nu mai vrea să audă nu ştiu ce întrebări deplasate, îi spune neîntrebată :

— O să plece în America, a fost invitat la Harvard, e profesor. — Ce-ar mai putea să-i spună ? — A scos o revistă după cum ştii —

Svoboda tace.

— Da, spune ea, ce mai vrei să ştii ?

Vorbeşte de parcă ar fi asaltat-o cu întrebări, ar fi încolţit-o şi ar fi chinuit-o ; mina ei îl enervează, dar stă şi o ascultă, cu pipa în mînă, pînă cînd Lila amuţeşte ; şi după toate cîte le-a povestit despre cariera mea, nu se mai aştepta la întrebarea lui la obiect :

— Aţi făcut dragoste ?

Pauză.

— Taci ? spune el, — deci, aşa e.

— Da.

Amîndoi sînt calmi.

— Da, spune ea, de ce ?

— Da, spune el pentru a auzi liniştea din propriul său glas, dar nu-i vine în minte ce-ar putea să spună cu un astfel de glas, aşa că tace, aşezîndu-se. Durerea îi mai produce încă un soi de plăcere fizică. Cînd Lila, căutată de privirea lui, lasă ochii în jos, nu o face de ruşine, se înţelege, ci fiindcă e jignită, jignită de Svoboda care i-a smuls această mărturisire, şi în această clipă nu mai e deloc dispusă să recunoască ceea ce scrie în scrisoare : că ea, Lila, l-ar iubi pe el, Svoboda. Pe de altă parte, Svoboda încă nu-i face plăcerea să o jignească ; stă pe loc, cu mîinile în buzunare, închis în sine, dar stăpînit ; încă nu-şi îngăduie nici o izbucnire, nu emite nici un fel de pretenţii, nici măcar pe aceea de sinceritate. Încă mai are puterea să dea dreptate vieţii. Cît timp ? Ceva însă tot trebuie să spună. Orice. De pildă :

— Cîţi ani are ?

Lila e obosită.

— Nu mă întreba nimic acum, spune ea. Ţi-am spus tot ce ţi-aş putea spune, Svob.

— Că ţii foarte mult la el.

Din păcate timpul nu stă pe loc ; din păcate nu cade nici o cortină atîta timp cît Svoboda, sprijinindu-şi coatele pe genunchi şi ţinînd în mîini paharul cu whisky călduţ, şi-a compus mina asta de victimă, chiar dacă n-o face decît din lipsă de altceva mai bun. Chiar şi întrebarea despre ce va fi de acum înainte e prematură ; ştie doar că se va ivi de la sine... Ştie prea multe deja. Dar nu simte nimic, simte doar gustul leşios al unui whisky, diluat de gheaţa topită, pe care îl ţine în gură de parcă ar vrea să facă gargară.

— Svob, spune ea, cad din picioare de oboseală.

Dacă Svob n-ar continua să şadă aşa, Lila ar putea să fie şi ea într-un mod frăţesc mai tandră ; e vina lui, dacă rămîne atît de rece. Goleşte scrumierele. Observă şi el că trebuie să se întîmple ceva, ceva nemaipomenit : Lila nu se mulţumeşte să golească scrumierele, ci strînge chiar şi lucrurile răspîndite prin casă, Lila în chip de gospodină, ia jacheta lui şi o pune pe un umeraş. Gestul ei îl sperie. E un lucru pe care Lila nu l-a mai făcut niciodată şi e o dovadă a derutei în care se află ; Lila nu pare să mai ştie ce se obişnuieşte în căsnicia lor. E atît de departe deja. O priveşte cu coatele sprijinite pe genunchi.

— Ţi-am spus, spune ea, că au sunat azi de la garaj. Din cauza asigurării.

— Mi-ai spus.

— Din cauza chitanţei, spune ea. Chitanţa trebuie trimisă la Asigurare.

Svoboda tace.

— Să nu uităm, spune ea —

— Ce ?

Lila se gîndeşte acum la toate, chiar şi la ziua tatălui său, la musafirii care vor veni, la pachetul care se mai află încă la vamă, Lila are să-l ridice, da, oricum mîine are drum în oraş, şi dintr-o dată e copleşită de urgenţe, Lila îşi aminteşte, şi dacă n-ar fi miezul nopţii, i-ar da chiar acum telefon mecanicului care repară frigiderul, Lila va ieşi oricum în oraş, s-au terminat şi alunele din casă, iar vineri vine familia Hinrichs în vizită, şi duminică e concertul Mahler, Lila se va duce şi după cele două bilete rezervate, se gîndeşte acum la toate, nu numai la pachetul misterios de la vamă şi la ziua tatălui său, ci şi la impozitul pentru cîine... viaţa merge mai departe — în timp ce Svoboda tace.

Svoboda la fereastră —

Svoboda se gîndeşte cînd ar fi trebuit să observe. La ce bun ? Bineînţeles că ar fi trebuit să observe. Zilnic ! E caraghios să vezi cîte ai observat, începînd cu faptul că Lila, la întoarcerea lui de la Londra, era pur şi simplu mai frumoasă, mai tînără ; apoi cadoul neobişnuit de mare de ziua lui ; mai înainte deja, dispariţia migrenelor, entuziasmul ei, veselia

ei radioasă, mai ales în societate, inițiativa, tenul ei. Svoboda a observat totul. Ca pe o minune. Scrisoarea ei la Londra, cealaltă, pe care a trimis-o : scurtă, dar o scrisoare de dragoste. Apoi lipsa oricărui comentariu despre spectacolul de operă. Menționarea în treacăt a bărbatului pe care Svoboda nu l-a întîlnit, fără comentarii. Apoi dispariția oricărei curiozități în legătură cu obișnuita corespondență, anumite neglijențe față de propria familie, interesul evident pentru noua revistă și abținerea de la orice comentarii. Dorința ei de-a aminti pe cine a mai întîlnit. Coafura ei cea nouă. Nesiguranța ei în privința proiectelor comune. Lipsa oricărei curiozități în legătură cu cei pe care i-ar fi putut întîlni Svoboda ; în schimb, bucuria ei frățească de reușitele lui profesionale. La un moment dat a surprins-o studiind orarul zborurilor internaționale. Punctualitatea ei încordată în anumite zile ale săptămînii. De toate acestea își amintește Svoboda acum, în plus, anumite remarci, spirituale, despre bărbat și femeie în general, în plus, entuziasmul ei pentru un film cu scene mai decoltate, mai ales aceea în care femeia, în timp ce se săruta cu bărbatul ei, îl mîngîie pe altul cu piciorul ; și apoi umorul ei, asociat cu grija pentru Svoboda ori de cîte ori acesta rămînea dus pe gînduri ; în plus, mila ei pentru animalele captive din grădinile zoologice, observația ei despre lebede, care înoată cuminți, perechi-perechi, ș.a.m.d. ... Nu e vina ei că Svoboda n-a înțeles nimic ; nu

și-a ascuns pofta de viață ; e vina lui că s-a încrezut în minuni, de fapt, a fost o perioadă fericită, chiar și pentru el, da, exact de la întoarcerea lui.

— Mă duc să mă culc, spune ea.

De ce oare clatină din cap ?

Enderlin — !

Încă n-a pronunțat numele acestuia. E ciudat cum poate un nume să se detașeze din noianul celorlalte nume și să ți se împlînte în minte. Deși aș putea să am cu totul alt nume.

— Nu înțeleg, spune ea, de ce rîzi ?

Ca să nu ia lucrurile în tragic.

Svoboda, așa presupun, se numără printre acei bărbați cărora femeile, ca să-i alinte, le zic Ursu. Alte nume, în măsura în care ele provin din regnul animal, nu i-a fost dat să audă ; femei de tot felul i-au zis Ursu, fără nici o legătură una cu alta. Se gîndesc probabil la felul drăgălaș-neîndemînatic, dar și puternic și lent și greoi, felul tandru-jucăuș, viclean-caraghios al unei bestii cu ochii cît nasturele, care poate deveni brusc primejdioasă și violentă, imprevizibilă, cînd rugătoare, ridicîndu-se pe labele dinapoi și făcînd piruete caraghioase pentru o bucățică de zahăr așa încît simți și milă și încîntare în fața acestui monument de candoare mițoasă, cînd amenințătoare fără să existe vreun motiv vizibil pentru atare transformare, o bestie căreia nimic nu-i stă în cale, pe care tot zahărul din lume n-o mai poate îmblînzi, care nu știe de glumă

și nu se lasă pînă nu și-a sfîrtecat fără milă victima — Lila se teme de el — a doua zi, trezit din sminteala care l-a ținut o noapte întreagă (pînă la răsăritul soarelui și primul ciripit al păsărelelor), trezit și rușinat de cele ce le-ar fi putut spune, a doua zi deci, se scuză, împreunîndu-și rugător labele. Și atunci iar face sluj. Lila însă știe că are s-o ia de la început, iar scuzele nu-l schimbă ; va rămîne mereu același, de neoprit pînă ce n-a sfîrtecat totul în cuvinte.

Dar n-a ajuns încă acolo.

— Da, spune el, du-te și te culcă.

Încă mai e treaz.

— Da, spune el, noapte bună.

Între timp își toarnă whisky.

— Acum înțeleg, spune el, acum înțeleg de ce mi-ai telefonat atunci la Londra —

Nu înțelege legătura ?

— E frumos, zîmbește el, Enderlin ăsta ?

Firește că Lila nu poate să răspundă la o astfel de întrebare. Enderlin ăsta ! Nu trebuie să vorbească despre mine pe tonul ăsta, și Svoboda simte că a greșit.

Bea.

De ce, da, de ce oare nu cade acum cortina ?

Se știe doar ce are să urmeze —

Pe la cinci dimineața (în timp ce eu dorm) în șemineu explodează în sfîrșit un pahar de whisky. De ce ? Nu fiindcă el n-ar înțelege că Lila dorește să facă dragoste cu alt bărbat, ci fiindcă ea nu înțelege. Ce anume ? Nu înțelege

ce e de înțeles. Cum să se pună Lila în locul lui Svoboda care, cu fiecare cuvînt pe care îl spune, o nedreptățește pe ea ? L-a lăsat să vorbească și să vorbească, fără să riposteze. Ce i-a venit oare să azvîrle așa deodată cu paharul în tăcerea ei ocrotitoare ? Lila nu înțelege ce vrea... Oare el înțelege ?

— Iartă-mă, spune el.

Afară se ivesc zorii —

Deși a știut tot timpul că n-au nimic de discutat. De aseară la nouă, de la scena din restaurant cînd a citit, flancat de chelneri, scrisoarea ei amicală, pînă la două noaptea, a știut tot timpul că pe Lila n-o interesează sentimentele și ideile sale de natură teoretică, nici măcar proiectele lui, iar generozitatea lui, nici atît. De aici a început totul, se pare, de la generozitatea lui. Nu, Lila n-a căscat ; deși de la miezul nopții nu se mai ținea pe picioare de oboseală. Nici nu-mi închipui că s-ar fi gîndit tocmai la mine în timp ce Svoboda umbla de colo-colo prin cameră, așezîndu-se apoi și vorbind tot mai încet, ca să nu se aprindă ; ar vrea el, dar Lila nu e de acord ca eu („Enderlin ăsta") să devin obiectul unei discuții. Cum de Svoboda cel dornic de înțelegere nu pricepe atîta lucru ? Nu tace, fiindcă nu l-ar asculta ; îl ascultă, dar nu e acolo. Nu e nici la mine. E singură. Evenimentul, care pe el îl interesează și pe care ar dori să-l clarifice cu ajutorul ei, nu este și al ei. Tocmai în aceasta constă eliberarea, tocmai în aceasta : Lila e singură...

Tăcere.

Afară ciripesc păsărelele.

— Lila, spune el, zi și tu ceva !

— N-am ce să-ți spun, spune ea, înțeleg că în toată povestea asta nu mă vezi decît ca femeie, se vede din tot ce spui, totul provine din această optică.

— Din ce ?

— Din faptul că nu mă vezi decît ca femeie.

Svoboda se gîndește.

— Iartă-mă ! spune el pe un ton ca și cum și-ar fi recunoscut greșeala ; dar apoi rîde : Ai dreptate. Iartă-mă. Ai dreptate.

Ce vrea să spună cu asta ?

— Nu te privesc decît ca femeie, spune el, și privirea lui o țintuiește pe Lila, încît i se face frică ; ochii lui au dintr-o dată expresia aceea răutăcioasă, deși e calm. Nu te privesc decît ca femeie, repetă el, așa cum repeți vorbele unei glume proaste : — În timp ce domnul Enderlin — Înțeleg ! spune el, încercînd din nou să rîdă, dar privirea ei îl oprește : Iartă-mă ! spune el și se ridică, străbătînd în lung și lat camera luminată acum de primele raze de soare, ca apoi să se oprească : Iartă-mă ! și tremură. Iartă-mă !

Lila îl privește.

De ce nu cade nici acum cortina ?

Acum devine lacrimogen.

— Nu ți se par îngrozitoare cele ce mi le spui ? întreabă el, îmi spui că nu te privesc decît ca femeie, asta-mi spui acum, după ce ai fost la alt bărbat — evident nu ca femeie —

nu vă reproșez nimic, dar nu înțeleg de ce îmi faci tu reproșuri, căci asta faci, draga mea, chiar dacă taci, îmi spui că nu poți să discuți cu mine fiindcă eu nu te privesc decît ca femeie —

— În această privință.

Lila are pur și simplu dreptate.

— Da, spune el, să mergem la culcare.

Între timp s-a făcut joi, dar cortina tot nu cade ; viața, cea adevărată, nu-ți permite să sari peste ea, nici măcar peste un an, sau peste o lună, sau peste o săptămînă, chiar dacă se știe cu aproximație ce va urma...

(Nici eu n-aș vrea să fiu în locul lui Svoboda !)

O poveste pentru Camilla :

Un bărbat și o femeie și-au dat seama, după ce primele valuri ale iubirii impersonale se mai liniștiseră, că erau făcuți unul pentru celălalt. Se înțelegeau de minune. Doar că primele valuri trecuseră deja peste ei. Și așa au trăit împreună, nu cu exuberanță, dar fără neînțelegeri. Doar că uneori lui i se întîmpla să se uite la îmbrățișarea lor ca și cum ar fi asistat la ea ; de parcă ar fi șezut într-un fotoliu alături sau ar fi stat în fața ferestrei, cu gîndul aiurea ; n-avea gînduri rele, dar se gîndea la altceva ; apoi însă, se simțea din nou una cu el și una cu ea, iar mai tîrziu, în timp ce ea făcea ceaiul, o striga cu numele ei de alint, iar atunci cînd turna ceaiul, îi spunea că o iubește. Și era adevărat. Cu ea lucrurile

se întîmplau probabil în același fel. Și ea îl iubea, numai pe el, deși altfel ca la început, mai personal. Erau nedespărțiți, călătoreau împreună. O dată, într-un hotel, s-a văzut în timpul îmbrățișării într-o oglindă, era uluit, dar totuși fericit că ea îl înșela cu propriul lui trup, și s-a uitat în oglindă unde și el o înșela pe ea. Uneori se certau din cauza unor fleacuri. Dar n-au încetat să se iubească. Într-o seară citea ziarul, în timp ce ea era în pat ; se gîndea la lucruri obișnuite, așa cum se gîndea uneori și în timpul îmbrățișării, dar în acel moment se afla în fotoliu ; ea dormea, iar el, învățat de oglinda din camera de hotel, își imagina cum un altul o îmbrățișează, și asista fără pic de uimire, mai degrabă bucuros de dispariția persoanei sale, de fapt, senin : N-ar fi vrut să fie în locul celuilalt. Citind ziarul în timp ce ea dormea și poate visa ceea ce el își imaginase din exterior, simțea că s-a identificat cu marea lui iubire. Se numeau Filemon și Baucis : Perechea.

Presupunînd doar că Svoboda arată așa cum mi-l închipui : — un lungan de boemian, cu umeri lați și rotunjiți, ceva prea lung pentru suava Lila, zic eu, care și pe tocurile cele mai înalte nu-i ajunge decît pînă la umăr, iar atunci cînd e desculță par o pereche de-a dreptul necuviincioasă, un bărbat mare, fără să fie gras, și în nici un caz greoi, tipul sportiv, un bărbat pe care ești imediat tentat să-l caracterizezi drept blond, deși are o chelie mare, ce nu pare a proveni dintr-o cădere masivă a părului, ci face parte din fizionomia lui, ca și barba și fruntea, un cap remarcabil, un cap care ar putea fi al unui rus, un cap tare, un cap-ghiulea, un cap special, dar el nu se uită prea des în oglindă, fiindcă nu înțelege ce găsesc femeile la el ; Svoboda în smoching e înduioșător, știe asta, deși e un bun dansator, genul de bărbat căruia de obicei îi este cald și niciodată frig, rezistent la băutură, fără să fie gălăgios, cu excepția acceselor lui de furie, mai degrabă zgîrcit la vorbă, fumător de pipă, în societate are un rîs plăcut și liniștitor, nu poartă ochelari, cu siguranță un excelent bucătar, melancolic, un urs, dar agil, stîngaci doar din dorința (mai ales în prezența Lilei) de a-și ascunde puterea, Lila se teme de el, deși nu a lovit-o niciodată... Presupunînd dar că așa arată Svoboda, e ușor de ghicit cum îl vede el pe Enderlin : — un intelectual subțire și fin, nu chiar piept de găină, dar fin. Nu urs. Mai degrabă o pasăre. Nici boemian. Mai degrabă tipul spaniol sau francez, la nevoie italian, în orice caz brunet (ceea ce nu-i adevărat), cu nas subțire acvilin (ceea ce iar nu-i adevărat) sub fruntea clasică dreptunghiulară, așa cum o întîlnim la popoarele mediteraneene. Numele pare a fi alemanic, dar Svoboda nu crede nici o clipă într-o atare origine ; știe ce-i place ei. În nici un caz capul-ghiulea. Înțelege. Un cap lunguieț, cu cunoștințe surprinzătoare în toate domeniile, deci amuzant. Poate că are o anumită trăsătură ho-

mosexuală, așa încît Svoboda n-ar fi niciodată în stare să-l recunoască pe stradă, dar poate că are un cîine. Nu genul de filfizon, dar îngrijit; precis că nu are niciodată unghiile murdare. Și nici pistrui. Brunet, tipul care nu face niciodată chelie, desigur. Fără aptitudini sportive, dar spiritual. Se prea poate să atragă femeile tocmai prin faptul că are oarecari greutăți. Lucru întru totul posibil. Dar nu obligatoriu. În orice caz, e un intelectual. Ultra-conștient. La braț cu Lila are un mers tineresc. Poartă basc. În orice caz e mai tînăr, desigur, și mai cult decît Svoboda. Nu știe să gătească. Și e neajutorat cînd se strică o priză; lipsit de simț practic. Lila nu se teme de el. Desigur că citește în șapte limbi, începînd cu greaca. În costum de baie, e palid ca ceara, dar nu e lipsit de prestanță, în orice caz brunet. Și spiritual în orice situație. Nu e un mare povestitor, dar e spiritual. În pat se poartă ca în filmele franțuzești. Politic? Probabil moderat de stînga. Atunci cînd Lila îi scoate ochelarii lui à la Corbusier, fața mai degrabă moale, dar îngustă. Nu bea. Nu e un colos. Nu e nici slab; îi duce geamantanele chiar dacă nu e mai înalt ca ea. Nu e un bun dansator. Firește că Lila nu știe ce-o fascinează la el — ce prostie s-o întrebe... Pur și simplu tipul care îi place ei. Ne-boemianul. Trebuia să se întîmple așa. Brunetul. Un torero, subțire și cu ochii mari, tipul de care Svoboda s-a simțit întotdeauna amenințat, brunet și cu o figură de pasăre, cu păr negru nu numai pe cap, ci și pe picioare —

Cred că am să-l dezamăgesc pe Svoboda!

Cînd o întreb pe Lila cum a reacționat, tace. Așa sau așa, Svoboda tot a pierdut-o, iar purtarea lui de-acum încolo nu mai are nici o importanță pentru ea. N-ar vrea ca eu să mă gîndesc la asta. N-are decît să se poarte cum i-o fi voia...

La rîndul meu, văd mai multe posibilități:

Svoboda intră cu mașina într-un pom.

Sau:

Svoboda se arată generos. Speră în puterea timpului, care întotdeauna lucrează împotriva iubirii, deci împotriva noastră. Cîteodată bea; în timp ce noi facem cîte o mică escapadă, atît cît ne permite generozitatea lui camaraderească. Cînd e treaz își înfrînează orice pornire atavică. Nu din ranchiună e mai casnic ca oricînd; cîteodată doarme cînd Lila ajunge acasă, sau se preface că doarme. Apoi însă bea, deși nu-i face bine la rinichi; iar Lila nu-l poate ajuta în nici un fel, și el știe asta. Grija ei pentru rinichii lui îl scoate din sărite. Nu insistă ca ei să ia o hotărîre. Înțelege viața. Le dă răgaz. Asta durează un sfert de an, o jumătate de an. E drăguț, așa cum și l-a dorit Lila întotdeauna, iar Lila îl va respecta. Pericolul ca Lila să-i devină indiferentă nu e decît temporar; fericirea ei cu mine, se înțelege, înregistrează oscilații, pe care Svoboda firește le percepe, și fiindcă nici lui nu-i e indiferent dacă Lila umblă veselă sau îmbufnată prin locuința comună, se ajunge în mod inevitabil la simpatie, care aduce a iubire. Asta durează un an.

Bazîndu-se pe descoperirea sa că nu există om fără de care să nu poţi trăi, îi arată în orice moment că poate să trăiască fără ea ; dar nu o face. S-a obişnuit cu generozitatea. Nu o asaltează cu proiecte comune, ci aşteaptă. Ce ? Lila e fericită şi nu e dornică de vreo schimbare. Îl respectă pe Svoboda, cum am mai spus, ca niciodată. Pentru generozitatea lui. Fireşte că o pierde şi în acest fel...

Sau :

Svoboda (după acea noapte îngrozitoare cînd a azvîrlit cu paharul de whisky în şemineu, şi după o săptămînă de discuţii neiertătoare, discuţii ce nu modifică cu nimic starea de fapt) alege libertatea cluburilor de noapte. Dansează. Se plictiseşte, însă dansează. Se duce la piscină, unde vin fete şi femei care ar putea oricînd s-o înlocuiască pe Lila ca femeie, dacă el nu s-ar gîndi mereu la Lila. Înoată, un adevărat Tarzan, apoi se învîrte de colo-colo şi priveşte, un bărbat înalt şi spătos, ce-şi ţine mîinile în şolduri. Se joacă cu mingea cu băieţelul unei doamne în bikini, ca s-o poată acosta, dar nu se alege decît cu jocul cu mingea. Îşi cumpără o maşină decapotabilă, oricînd dispus la autostop, dar de obicei există şi cîte un tinerel, iar cele două fete pe care le ia la un moment dat vorbesc o limbă pe care Svoboda nu o înţelege, aşa că totul rămîne la faza de bîlbîială. Se duce la orice vernisaj, insistă să o conducă pe o tînără fotografă acasă. Încearcă să se îndrăgostească, ca să creeze un echilibru, dacă nu un echilibru în iubire, atunci

un echilibru în gelozie. De parcă Lila ar putea fi acum geloasă ! Se uită la gurile lor, dar nu se poate îndrăgosti ; femeile simt, Svoboda emană acum mirosul unui animal bolnav, iar natura este împotriva lui. În orice caz, poate să spună că îşi vede şi el de drumul lui şi dă mereu să se înţeleagă acest lucru. Dar Lila nu e curioasă. Nu se arată încîntată, căci ar fi o dovadă de prost-gust, pur şi simplu nu vrea să ştie. De fapt nici n-o interesează. La fel de puţin ca şi fidelitatea lui. Într-un fel sau altul are s-o piardă...

Sau :

Svoboda nu ia lucrurile mai în serios decît alţi bărbaţi preocupaţi de profesiunea lor ; are multe griji. Nu se gîndeşte niciodată mai mult de un minut la ei. Ei da. Se întîmplă. Banal. Sex. Nu-l atinge pe el ce fac cei doi şi nu se lasă dus de nas. Sex. Îi pare rău de Lila dacă-şi închipuie că e mai mult. Dar mă rog. E treaba ei. Dar pentru Lila, femeia, situaţia e cît se poate de serioasă, şi chiar dacă el are dreptate în ceea ce mă priveşte, pe ea o pierde tocmai prin aceea că şi-a dat prea repede seama că ea se amăgeşte...

Sau :

Svoboda se află în Salamanca, Plaza Mayor, şi-şi curăţă pantofii, un turist care există pe lume tocmai ca să le dea de lucru lustragiilor, aceştia îl ştiu deja de trei zile, ore întregi stă la aceeaşi masă, se uită la ceas, nu aşteaptă pe nimeni, dar aşteaptă, fără să citească ziarul,

fără să-și arunce ochii la vestitele monumente, se uită la ceas, ciocănește cu o monedă în masă, plătește și se ridică, și o ia cît mai încet posibil spre oficiul poștal, dimineața, la prînz și seara, se întoarce și se așază, își comandă un pahar de Jerez, fumează și le cere să-i curețe pantofii ; nu-i neapărat Salamanca, pentru care oricum nu are ochi, ar putea să fie și Arles sau Agrigent locul de unde scrie scrisori, el rămîne însă același și va arăta mereu la același ghișeu pașaportul (deși nu mai e nevoie ; de-acum îl știe toată lumea și poate fi crezut pe cuvînt), întrebînd zadarnic dacă nu a primit o scrisoare ; ea știe că el e la Salamanca, sau la Siena, sau Alhambra, căci nu are nici o importanță unde își curăță Svoboda pantofii ca să-i treacă timpul pînă cînd se deschide poșta, ar putea fi la Brindisi (ceea ce nu-i tocmai plăcut : toți vin la Brindisi ca să plece cu vaporul mai departe, nimeni nu rămîne de bunăvoie la Brindisi) sau Cadix —

Ce vede Svoboda :

Străzi negre, gri, albe, galbene, asfalt sau beton fierbinte, asfalt care lucește, tufe de grozamă, curbe pe care a mers de nenumărate ori, borne, alei cu pete de umbră, cărucioare trase de măgari, butoaie cu catran, mahalale, vapoare în port, oameni, semafoare, sărăcie, terasamente de căi ferate, un marfar printre roțile căruia se zărește marea, țărm cu drum șerpuit, curbe la stînga, curbe la dreapta, înainte, din nou la dreapta și stînga și dreapta, stînga, dreapta și așa mai departe, viteza a doua, viteza a treia, viteza a doua, autobuze din spate, praful din spatele camioanelor, treceri peste calea ferată, mare, cactuși, mare, grozamă, mare, poduri, sate care revin mereu, orașe, piețe cu cîte un monument, lumini rătăcitoare în amurg, copaci în raza farurilor, borne în raza farurilor, dintr-o dată o pereche de boi albi, stuf în lumina farurilor, întunecimea mării, lumini de stop, turme de oi ca o încîlceală de ochi verzi în lumina farurilor, mîinile pe volan, asfalt sub clar de lună, luna peste mare, borne în lumina farurilor, strada, mîinile pe volan, strada ș.a.m.d.

Ce nu vede Svoboda :

— fața ei

La un moment dat (așa îmi închipui) îi explodează un cauciuc în timpul mersului, ziua în amiaza mare, pe caniculă, numai asta îi mai lipsea ; știe bineînțeles că nu-i Lila de vină, dar furia lui în timp ce scoate uneltele și fixează cricul se varsă pe muierea asta, de parcă ea ar fi presărat cuiele acelea mari pe mijlocul drumului, e ridicol, da, știe, întreaga excursie e ridicolă... Plec pentru trei săptămîni ca să aveți timp ! Ușor de spus. De ce tocmai trei săptămîni ? Gestul (a doua zi după ce făcuse țăndări paharele de whisky) nu era lipsit de o mărinimie lucidă și, deci, convingătoare, dar trei săptămîni sînt tare lungi. Ca să aveți voi timp ! Nu ea l-a trimis, dar nici nu l-a oprit ; rămăsese oarecum perplexă că el acorda atîta importanță întregii povești, mai mult decît ea chiar, dar și puțin ofensată, căci pentru concediile lor comune nu-și găsise nici-

odată atîta timp. Peste trei sau patru săptămîni, a spus el, om vedea mai limpede, ori e albă, ori e neagră, a spus el și a sărutat-o pe frunte, în timp ce Lila, care nu are nevoie de călătoria lui, îi caută alt sens, unul rațional ; e bine că Svoboda, obosit cum e, va urma în sfîrșit o cură. Cum așa Cadix ? Ea se gîndise la Bezen sau Engadin. De ce așa departe ? Dar ce-i spus e bun spus, iar un bărbat nu-și calcă niciodată cuvîntul — la o distanță de o sută zece kilometri de Cadix (sau Brindisi ?), în dogoarea amiezii, pe un drum fără pic de umbră, cînd Svoboda aruncă, transpirat și mînjit, uneltele și cauciucul dezumflat în portbagaj, nu mai există drum de întoarcere, deși tocmai acolo, după cum vede Svoboda, ar putea să întoarcă fără obișnuitele manevre ; poate că la Cadix (sau Brindisi) îl așteaptă o scrisoare...

Ce așteaptă Svoboda ?

Acordă prea multă importanță poveștii, mai multă decît merită. Călătoria și mai ales scrisorile, care nu sînt lipsite de demnitate, de îndrăzneală, fără urmă de reproș, adevărate orgii de înțelegere lucidă, o forțează pe Lila să le privească cu seriozitate, ceea ce o enervează, și să ia o decizie, care în orice caz e pripită.

Telegrama :

SCRISOARE URMEAZĂ POIMÎINE STOP A TA LILA

Svoboda își curăță pantofii.

Cunosc Cadix-ul, dar n-am fost singur acolo; dinspre uscat, orașul apare ca o feerie de scoici albe, dar te dezamăgește de cum intri

în el ; plaja e pustie, în plus, pietroasă, mîncarea este fadă, mai ales cînd ești singur, îmbucurător nu este decît Jerez-ul...

N-aș vrea să fiu în locul lui Svoboda.

Svoboda înțelege că nu e capabil să se gîndească la situația lui în linii generale și de aceea se dedă Jerez-ului, care justifică sentimentele fără să le explice, deci melancoliei...

A doua telegramă :

TRIMIT SCRISOARE LA BARCELONA STOP DUPĂ CITIRE ATENȚIE LA CONDUCERE STOP ANUNȚĂ DIN TIMP ZIUA SOSIRII STOP LILA.

Svoboda conduce ca un napolitan.

Scrisoarea, care îl așteaptă la post-restant la Barcelona, unde sosește duminică, fiindu-i, așadar, înmînată abia luni, nu e nici ea lipsită de demnitate, de îndrăzneală, lucidă (probabil că lui Svoboda i se pare dușmănoasă atitudinea unei femei care gîndește și ea lucid) și inteligentă, chiar dacă nu aduce nici o decizie. În orice caz Svoboda simte că i s-au tăiat picioarele și caută un loc să se așeze : Deci aici au ajuns ! Și continuă să stea în holul poștei, îndesînd tutun în pipă, după ce a mai citit scrisoarea o dată și a băgat-o în buzunar. Oare se aștepta într-adevăr ca prin plecarea lui pripită și prin scrisorile în care insistă asupra unei decizii grabnice provocarea lui să fie acceptată ? Stă și își fumează pipa ca și cum nu s-ar simți dezarmat, ca și cum la asta s-ar fi așteptat, dar transpiră mai tare decît atunci cînd schimbase roata — așadar, Lila cumpă-

nește cu toată seriozitatea dacă are să trăiască cu Svoboda sau cu un domn pe nume Enderlin. Sau singură. Hotărîrea, cum am mai spus, nu a fost încă luată. Simte că lucrurile se precipită, nu din cauza celuilalt, ci a lui Svoboda ; îl roagă să fie răbdător, și pare să nu aibă nici un dubiu în privința acestui domn Enderlin (fără prenume ; prenumele nu-l interesează pe Svob), care ar fi oricînd în stare să renunțe la tot, ca să trăiască cu Lila. Motivele ei de ce nu poate să trăiască cu Svoboda sînt cuminți, nu lipsite de afecțiune, dar așa de cuminți că nu pot fi contracarate cu iubire, motive care evident nu sînt noi, doar că sînt rostite întîia oară ; pe de altă parte, nu are nevoie de motive ca să explice de ce ar putea să trăiască cu Enderlin, e pur și simplu așa, Lila nu trebuie să-l laude pe acesta, nici măcar să-l cunoască ; iar datele ce le comunică în legătură cu el sînt sărăcăcioase, vîrstă, profesiune, cetățenie și faptul că răspunde la sentimentele ei... Așezat din nou la volanul mașinii sale prăfuite, după ce a citit a doua oară scrisoarea ei, așa încît a ajuns să știe anumite pasaje pe dinafară, pune contactul, apasă pedala de ambreiaj, apoi pornește, cuplează viteza întîi ; executînd manevrele ca un candidat la examenul de conducere, una după alta, doar că uită să tragă frîna de mînă, Svoboda se simte ușurat, zăpăcit ca după o cădere, dar întreg și ușurat. Impresia că viața merge înainte e o încurajare, nu-i așa ? La Nîmes vizitează teatrul antic, singurul lucru pe care l-a văzut cu adevărat în această călătorie. La Vienne (în apropiere de Lyon) mănîncă la un restaurant cu trei stele. Pentru prima oară se crede capabil să-și prevadă viitorul, ca un *outsider*, nebruiat de sentimente, mai bine spus : nu viitorul, ci sfîrșitul unui trecut care nu are prezent. Lila are dreptate. Conduce relaxat, cu o singură mînă, în timp ce cealaltă mînă atîrnă în afară. Lila are dreptate. Asemenea unui *outsider*, care nu vrea să dea sfaturi, dar o face totuși, susține că pentru această pereche nu există decît o singură soluție : divorțul ; cu cît se termină mai repede, cu atît mai bine, ce mai zăboviți. Fluieră. Deschis problemelor umanității, deci ușurat, desărcinat de tot ceea ce aparține sferei particulare, se întoarce acasă, cu o sută de kilometri la oră în medie, trecutul nu se grăbește...

Îmi imaginez :

Svob, bronzat după trei săptămîni la volanul unei mașini decapotabile, ceva mai slab, în orice caz tras la față, deci întinerit, așa încît Lila e cît pe aci să nu-l recunoască, e un cuceritor fără intenție, un străin, senin, căci nu are nimic de pierdut, cu atît mai atrăgător : Lila mă înșală din prima clipă, fericită atîta timp cît el nu-și arogă nici un fel de drepturi, nici măcar dreptul la melancolie. A doua zi își dă o scurtă întîlnire cu mine, amintindu-mi de sosirea lui, ca să știu să nu-i mai telefonez, e grăbită și cu gîndul aiurea, zgîrcită la vorbă, în timp ce Svoboda, acasă, își deschide corespondența fluierînd. Urmează o jumătate de săptămînă de miere, jumătate nu ca senti-

ment, ci ca număr de zile, fericire care însă nu anulează nimic cumințenia dezarmantă a scrisorii trimise la Barcelona, apoi Svoboda e din nou ca înainte, vrea să știe care e situația.

Îmi imaginez :

Viața merge mai departe, dar nu înainte, și se pune întrebarea, chiar neexprimată, cine e de vină : Svoboda, cu mina lui de om mereu la pîndă, sau Lila, care se salvează în obligații sociale.

— Svob, rîde ea, ești zgîrcit ?

— Cum așa ?

— Toate paharele sînt goale.

— Iertați-mă, spune el, Lila are dreptate, o ascultase povestind istoria cu șarpele din Grecia. Își amintește : au fost foarte fericiți în ziua aceea, o zi de iubire, lucru care n-are de ce să-i intereseze pe musafirii însetați, așa că Lila procedează bine omițînd adevărul. Dar atunci de ce oare mai povestește ? Povestește doar că erau moleșiți de căldură, că li se servise un vis îngrozitor, că făcuseră insolație și nu se găsea nimic, nici măcar țigări, iar în mijlocul drumului prăfos al călătoriei lor nupțiale se încolăcește șarpele călcat de mașină —

Svoboda destupă sticlele.

Un prieten de-al lor e informat că Lila nu are nici un fel de planuri pentru vara aceasta, și se discută în treacăt că Lila ar putea să plece la Copenhaga. Svoboda aude prima oară de această intenție. Alții par a fi mai bine informați decît el. Dar nu e sigur, după cum susține prietenul, că Lila o să și plece la Copenhaga ; s-ar putea, după părerea lui, ca cei doi, adică Lila și Svoboda, să se așeze undeva la malul mării, „în vilegiatură“ (după cum citează prietenul fiindcă termenul i se pare caraghios), *family style*.

Svoboda umple paharele.

Cineva pomenește de Enderlin, care a fost invitat la Harvard, după cum se știe, dar nu pleacă, din motive obscure —

Și așa mai departe !

Svoboda devine din ce în ce mai sensibil.

— Fumul ăsta ! spune ea, de ce ții mereu pipa așa ca să-mi vină tot fumul în ochi ?

Sau :

— Nu poți să conduci în așa fel ca să nu mă faci mereu să mor de frică, spune ea, chiar nu e posibil ?

Sau :

— Svob, spune ea, nu mai mînca atîta.

Sau :

— Svob, spune ea, uită-te la unghiile tale. De ce arată așa ? De șase ani te rog —

Sau :

— Iar mi-ai luat cheia ?

— Eu, întreabă el, cum așa ?

— N-o găsesc.

O găsește el.

— Iartă-mă, spune ea, uitasem, dar nu pot nici eu să mă gîndesc la toate, spune ea. Iartă-mă !

Sau :

— Îmi pare rău, spune ea, ți-am spus deja bună dimineața, dar dacă nu m-auzi —

Sau :

— Svob, spune ea, doar fac ce vrei tu.

Etc.

Și așa e, Lila face tot ce vrea Svoboda, are loc chiar și plecarea estivală la mare...

Ce spera oare Svoboda ?

Family style :

Stau întins pe plajă, citesc un ziar străin, singur printre oameni necunoscuți, e o zi fierbinte, apăsătoare, umbrele de soare, în stînga aud un radio portativ, în dreapta, o pereche care nu schimbă nici un cuvînt : — firește, nu Lila și Svob, ci o pereche oarecare !... El șade în nisipul fierbinte și își unge umerii cu ulei de soare, ea stă întinsă pe burtă, cu fața întoarsă în direcția opusă. Din cînd în cînd intru în apă, la un moment dat era cît pe aci să mă înec. — Cînd mă întorc la locul meu, perechea tăcută nu mai e acolo, doar boarfele lor colorate. Bărbatul a reușit, se pare, să o convingă pe femeie ; se joacă acum cu mingea, care însă e prea ușoară, vîntul o duce în altă direcție, și mingea se oprește lîngă mine. O înapoiez. Ea îmi mulțumește (în italienește) cu o mină atît de drăgălașă și veselă că nu o mai recunosc. De fapt e o femeie frumoasă. Cel puțin în clipa asta, cînd cineva o bagă în seamă, aproape feciorelnică, își scutură părul desfăcut, ca să-l pot privi, și țopăie, iar felul în care aruncă mingea, pînă acum stîngaci-obosit, e dintr-o dată stîngaci-grațios. Nu e deloc obosită, doar plictisită înspre cealaltă parte. De

fapt o femeie încîntătoare, sau cum vrei să-i spui, vioiciunea în persoană. Dacă n-ar fi el ! Îi aruncă mingea cu grijă, ca s-o poată prinde, așa cum a prins-o cînd i-am aruncat-o eu, dar în zadar ; nu e atentă, își scutură părul frumos cînd el aruncă, iar mingea se rostogolește, ce să-i faci, în mare, lucru supărător. Ca să nu-i inoportunez uitîndu-mă la ei, privesc înainte : la orizont, un cargobot negru, marea ca staniolul, soarele lucește alb deasupra țărmului înfierbîntat. Cînd se întorc mai tîrziu la locul lor, fără să scoată o vorbă, femeia șchioapătă ușor, mișcarea cu care se apără de mîna lui întinsă arată clar că numai el e de vină. Cine altul a forțat-o să se joace cu mingea ? Mă întind pe spate și închid ochii, dar aud :

— Bineînțeles că mă doare !

Mai tîrziu :

— Ce faci cu umbrela ?

— Umbră.

— Mi-e frig, spune ea, scuză-mă !

— Credeam că te-ai ars.

Mai tîrziu :

— Dragă, spune ea, fii așa de drăguț și dă-mi uleiul de plajă, și dacă vrei să fii așa de drăguț, dragule, unge-mă și pe mine pe spate, dar așa ca să nu mă doară, spune ea, tu cu mîinile tale ! spune ea. Au !

Mai tîrziu :

— Nu te supăra, spune ea, dar iar îmi dai tot fumul în față, spune ea, tot timpul.

Mai tîrziu :

— Te rog, spune ea, nu poți să fii mai atent ? Și fiindcă el nu știe ce s-a întîmplat : Tot timpul arunci nisip pe mine, spune ea, și după ce el i-a dovedit că n-a putut fi decît vîntul cel care a inoportunat-o pe doamna, și vrea să-i sufle nisipul de pe umeri : Lasă-mă, spune ea. De ce nu intri în apă ?

Ca orice *outsider*, auzind frînturi dintr-o astfel de discuție, Svoboda știe și el că punctul invizibil în care se produce ruptura nu a fost doar atins, ci chiar și depășit, *the point of no return*[1], nu se mai pune întrebarea decît cine va executa despărțirea, pentru a nu fi executat, și ambele părți nu fac decît să pîndească ocazia ca să izbucnească cu acea mînie care te face capabil de acțiune ; știu și ei asta ; dragostea care a mai rămas nu ajunge ca să te mai lași orbit de celălalt.

Noutate :

Svoboda vrea să-l vadă și să discute cu Enderlin !... Nu știu cum își imaginează toată scena, și atunci cînd Lila îmi comunică dorința lui, rămîn cu gura căscată. Să discutăm despre ce ? Svoboda propune : joi sau vineri sau sîmbătă. Desigur că accept, de dragul Lilei, dar joi mi-e imposibil, la urma urmei am și eu obligațiile mele profesionale, iar Lila înțelege. Lila nu e nici ea prea încîntată, și o înțeleg ; nu simte nevoia să-i vadă pe Enderlin și Svoboda alături. Ce speră oare Svoboda să obțină astfel ? Nu poate să trăiască cu o fantomă, spune el. Îmi pare rău, dar mă face să rîd. Iar întîlnirea noastră în trei n-are să fie nici măcar penibilă, doar inutilă. Îmi pare rău pentru Svoboda. Dacă aș răspunde cu un nu categoric, Lila mi-ar fi probabil recunoscătoare ; dar nu merge, aș da impresia că mă eschivez. Accept deci ! Îmi dau însă seama că nici vineri nu pot, din păcate. Și nu-i un pretext. Dar în orice caz voi veni, și dacă Svoboda nu renunță pînă atunci la hotărîrea lui, ei bine, o să vin la un aperitiv. Nu, nu la masă. N-aș avea prea multe de spus ; o iubesc pe nevasta lui. De ce se preface că nu știe și așteaptă să i-o spun eu ? Îmi pot închipui ce are să-mi spună el, și oricît de stăpînit, de demn, de înțelegător și de camaraderește ar vorbi, nu va schimba cu nimic faptul că nevasta lui iubește pe un altul. N-are ce să facă. Cred că un aperitiv e de ajuns. Aș fi preferat un bar, dar înțeleg : trebuie să văd căminul Svoboda-Lila, ca și cum nu l-aș cunoaște. Accept deci. Sîmbătă la șase mă voi înființa acolo. Svoboda la barul pe care îl cunosc are să ne pregătească cîte un whisky, *whisky on the rocks* sau cu sifon, după dorință, în timp ce el bea apă minerală. Poate că Svoboda n-are să înțeleagă ce găsește Lila la mine.

Marea nu era deosebit de agitată, doi sau trei berbeci, cît omul de înalți, înainte de-a se sparge în spumă și vuiet, iar apoi, după ce

[1] Punctul de la care nu mai există întoarcere (engl.).

m-am strecurat pe sub ei și am scăpat și de rostogolirea lor, valuri fără spumă, mari și netede, înotam de plăcere, fără efort, val după val, sus și jos și iarăși sus, din cînd în cînd cîte o coamă care prinde a se încreți, dar nu se sparge, înotam cu ușurință, străpungînd valurile, verzi ca sticla de bere, împodobite cu dantela șopotitoare a razelor de soare, și dacă n-aș fi fost singur aș fi strigat de bucurie, după fiecare val apa e albastră ca cerneala, cu modele de spumă albă. La un moment dat am înghițit apă. Eram singur pe tot întinsul acela de apă, în spatele meu tunetul surd al valurilor ce se spărgeau de țărm, afară liniște, amiază, soare orbitor : dar ca dintr-un cer de noapte violet. Din cînd în cînd, ridicîndu-mă pe coama unui val, vedeam departe la orizont un cargobot, în spate plaja întinsă cu umbrelele multicolore, nu prea departe, dar dincolo de valurile care se spărgeau, cu steagul alb fluturînd pe un stîlp, și pe deasupra valurilor ce alergau spre țărm spărgîndu-se de el, pămîntul, munți în spatele aburilor lăptoși, roz... Înotam spre țărm, fără să fiu obosit, ajunsesem la treizeci de metri și speram să ating deja fundul : cînd deodată nici urmă de pămînt, în schimb un mănunchi de iarbă de mare, neagră și cafenie, forțîndu-mă să înot mai departe, de data asta ajuns din urmă de valurile care mă împingeau la fund în loc să mă ducă înainte, în mijlocul talazurilor care se spărgeau, fără să dau de fund, luptînd din răsputeri, fără să înaintez, supt de apa care se întorcea de la țărm. De spaimă mi s-a tăiat respirația, dar parcă nu-mi venea să cred, nu-mi venea să strig după ajutor la treizeci de metri de plaja cu umbrelele ei de soare. Nu m-ar fi auzit nimeni. N-apucasem să respir bine cînd a venit următorul val. Continuam să mă opun, deși eram sigur că se terminase cu mine, de fapt, fără să fiu surprins, odată și odată tot trebuia să se întîmple, de ce aici, de ce așa, de ce acum, conștient că acum s-a terminat, conștient de ridicolul situației, luptînd doar împotriva ridicolului, pînă cînd mi-am pierdut cunoștința — dintr-o dată nisip... Tîrîndu-mă spre mal, mă simțeam rușinat. Deși nu mă văzuse nimeni. Ajuns la mal, unde puteam fi văzut, m-am prefăcut că adun scoici, ca să-mi ascund starea de epuizare. Dar apoi tot m-am așezat. Mi-am uns tot corpul cu ulei de soare, uitîndu-mă la mare : soare, la orizont cargobotul care fumega, o zi albastră, o zi oarecare. Am încercat să mă gîndesc : Să fiu acum înecat ? — și n-am simțit nimic... M-am uns cu grijă, pe picioare, și pe piept, și pe frunte, și pe brațe, și încă o dată pe picioare ; în stînga răsuna tranzistorul, în dreapta, perechea de italieni cu mingea, plictisindu-se, în *family-style*.

O poveste pentru Camilla :

despre un bărbat care e tot timpul hotărît să-și schimbe viața, dar nu reușește niciodată... Întorcîndu-se într-o bună zi cu avionul spre casă — era unul din aceia care nu se mai uită

pe geam cît avionul se află pe pistă așteptînd plecarea, și care deschide ziarul încă înainte de pornire — a citit în ziarul de dimineață din orașul său, ziar care nu era mai vechi de două zile și pe care îl cumpărase din aeroportul străin, a citit deci, din întîmplare, propriul său faire-part. Nimeni nu îi comunicase decesul său ; nimeni nu știuse unde se afla în zilele acestea, nici măcar nevasta lui. Acum, după ce își citise propriul faire-part, își aruncă totuși ochii prin fereastra rotundă ; de coborît nu mai putea coborî, pista zbura sub ochii lui și avionul tocmai se ridica de la pămînt. Mai vedea încă pajiști, gospodării, pădure de conifere cu șosea, o căruță pe un drum, apoi o gară cu liniile ferate, cît o jucărie. Apoi ceață. Din fericire, nu stătea nimeni lîngă el ; aproape că nu îndrăznea să mai deschidă o dată ziarul. Nu numai numele, în chenar negru, era al lui ; și numele celor rămași în urmă se potriveau. Probabil că totuși pălise. Stewardesa i-a zîmbit întrebîndu-l dacă are nevoie de ceva și i-a reglat duza de aer de deasupra capului. Comandă un suc. Ziarul era de alaltăieri ; anunțul apărea de trei ori, de parcă ar fi vrut să înlăture orice dubii : unul în numele familiei, unul în numele consiliului de administrație, unul în numele asociației din care făcea parte. Dumnezeu nu era pomenit decît în anunțul familiei, în schimb vorbeau toate la unison despre cauza morții. Un tragic accident. Alte amănunte n-a găsit în ziar, chiar dacă l-a citit de mai multe ori în

timp ce-și bea sucul. Poate că, așa cum se mai întîmplase, îi furase vreun vagabond mașina, doar că de data asta intrase cu ea în vreun mastodont ce transporta petrol, și luase foc, arzînd pînă la nerecunoaștere. Înmormîntarea, astăzi. Înseamnă că, dacă avionul nu avea întîrziere, ajungea la țanc la propria lui înmormîntare —

Niciodată un avion cu reacție n-a zburat mai încet.

Poate că a încercat să se gîndească la viața pe care o dusese pe pămînt, în timp ce zburau pe deasupra norilor însoriți ; dar n-a reușit, iar atunci cînd stewardesa cu zîmbetul ei permanent a adus tava cu gustări a dat doar din cap ; nu putea să mănînce, nici măcar să gîndească, doar să se tot uite la ceas — în timp ce văduva își acoperea fața plînsă cu vălul...

În sfîrșit se auzi difuzorul :

NO SMOKING.

Avionul, scuturat de rafale de vînt, s-a mai învîrtit încă douăzeci de minute prin ceață ; pentru prima oară în viață îi era frică.

Cum era de așteptat :

Mașina lui nu se mai afla la locul ei ; paznicul căruia i-a arătat biletul de parcare a dat din umeri și l-a îndrumat spre poliție —

A luat un taxi.

Fără să-și scoată bagajul.

A ajuns primul la cimitir ; firește că telefonase acasă de cum aterizase, dar în zadar, convoiul pornise deja. În afară de grădinarul care aduna cu o greblă frunzișul de pe alei,

nu mai era nimeni în cimitir. Citi inscripțiile de pe panglicile coroanelor. O zi ploioasă. Poate că anumite coroane, care ar fi trebuit să existe, erau înăuntru, pe sicriu, dar nu îndrăznea să intre în crematoriu, să le caute, mai ales că purta un trenci de culoare deschisă. Bineînțeles că avea de gînd să clarifice lucrurile, era datoria lui. Cînd a întrebat un paznic de numele defunctului și-a scos pipa din gură, cam deconcertat, apoi din ce în ce mai confuz în momentul în care au apărut primele mașini. S-a ascuns în spatele unui chiparos, ca și cum ar fi fost un intrus ; se simțea totuși cam tulburat : totul era negru, înaintau încet, în grupuri mute sau răzleți, veniseră destul de mulți, iar pe unii nici nu-i cunoștea, oameni care probabil reprezentau o firmă sau o asociație, chiar și copii din vecinătate, prieteni pe care nu-i mai văzuse de mult, toți în negru, în timp ce el, singurul care purta un trenci de culoare deschisă, stătea în spatele chiparosului, cu pipa în mînă. Pierduse momentul în care ar mai fi putut să apară. Veniseră atîția, unii de departe. Dealtfel nu trebuia să se ascundă prea mult, deoarece toți, pășind pe lîngă el pe pietrișul care scîrțîia, priveau în jos, cei îndurerați și cei ce mimau durerea. Cei ce se cunoșteau se salutau reținut. Și nimeni nu fuma, bineînțeles că nu, așa că fără să vrea se trezi ascunzînd pipa stinsă în buzunar. Nu era bine, fiindcă în acest fel recunoștea întreaga ceremonie încă înainte ca văduva să sosească, și nu-i mai rămînea nimic

altceva de făcut decît să privească neputincios cum lucrurile își urmau cursul lor obișnuit. Înduioșarea care îl cuprinsese citind panglicile plouate ale coroanelor îi trecuse ; acum totul i se părea a fi o conspirație. Văduva sosi, cum era de așteptat, ascunsă sub un voal cernit, sprijinită de doi cumnați care mergeau, țepeni și demni, alături de ea, protejînd-o de efuziuni, salutînd în locul ei ici-colo, cu economie. Nu se auzea nimic decît scîrțîitul mașinilor pe pietriș, pocnetul slab al ușilor care se închideau și din cînd în cînd stropii care se prelingeau din chiparos. Cine ar mai îndrăzni acum să facă un pas înainte, apărînd în trenciul de culoare deschisă ? Dealtfel, imediat după aceea s-a auzit orga. Să se alăture și el procesiunii. Nu-i rămăsese nimic altceva de făcut din moment ce ceremonia nu mai putea fi oprită : să se alăture la sfîrșit ca să audă necrologul, atît ar mai fi putut să facă ; într-un crematoriu oamenii nu se uită în jur din momentul în care s-au așezat pe bănci, iar defunctul, dacă și-ar păstra calmul, ar putea să stea liniștit la ușă. Îi aștepta doar pe codași să treacă. Parcul de mașini, orga, toate acestea nu-l lăsau indiferent ; mai ales orga. Și soseau mereu alții, mai mulți decît încăpeau pe bănci ; unii au rămas în ușă, cu pălăria în mînă, chiar afară pe scări. Nu putea deci să li se alăture ; l-ar fi văzut în momentul în care ar fi încercat să treacă spre ușă, ca să audă necrologul. Acum orga amuțise. Nu auzea decît picăturile ce se prelingeau din

chiparos, luase din nou pipa în gură, dar nu fuma, și nu prea știa ce ar putea să facă în situația de față. Să meargă la cinema sau acasă! Se interesă la unul din șoferi unde urma să se ducă îndoliata adunare după ceremonie, și plecă pe jos, cu mîinile în buzunarele de la pantaloni, un bărbat care avea dintr-o dată prea mult timp, fără grabă și fără țintă, în timp ce un preot, pe care nu-l văzuse niciodată, îi citea biografia, un bărbat într-un trenci de culoare deschisă. La un moment dat se opri; privi la niște băieți care jucau fotbal printre grădini și așteptă o minge care să vină peste gard. I-ar fi plăcut să joace fotbal în ziua înmormîntării sale. Dar nu primi mingea, așa că porni mai departe și trase un șut în prima cutie de conserve care i se ivi în cale, aceasta zbură ca o minge și se rostogoli peste un dîmb, zăngănind, în timp ce cortegiul funerar, consolat din nou de orgă, îi aducea veșnica pomenire. Pe jumătate era bucuros că nu fusese nevoit să-și asculte biografia, pe jumătate era supărat că nu putuse să-și spună și el cuvîntul. Ajunsese acum la restaurantul unde avea să sosească și cortegiul, comandă o grappa[1], apoi o bere, apoi încă una, fără să-și scoată trenciul. După părerea lui, un local infect, cafenea în stil național. Pentru praznic fusese reținut etajul. A durat ceva incinerarea vagabondului care îi luase numele. Orice i-ar fi trecut prin minte,

[1] Rachiu (ital.).

de pildă, să se așeze la masa de la etaj și să aștepte acolo sosirea întristatei adunări, nu era posibil, din considerație pentru văduvă, care în aceste ultime trei zile avusese multe de îndurat. În plus, ca să fim sinceri, nici lui nu-i prea ardea de bancuri. Era într-adevăr încurcat. Probabil că își reproșa că nu spusese nimic de călătoria cu avionul, mai comandă o grappa, răsfoi ziarele fără să mai găsească vreun anunț, la urma urmei ziarele se schimbă de la o zi la alta. Cînd cei adunați laolaltă cu acest trist prilej începuseră să urce scările, grupați după interese profesionale sau familiale, sau amestecați fără noimă prin forța împrejurărilor, vorbeau deja pe un ton obișnuit, fără să exagereze. Fiecare voia să-l lase pe celălalt să treacă mai întîi. Cu siguranță că erau printre ei și doi sau trei prieteni buni, pe care i-ar fi scutit cu dragă inimă de praznicul ăsta, de penibilitatea asta neagră, pe care se simțeau obligați s-o suporte nu de dragul lui, ci al familiei sale. De ce nu veneau oare jos! Se simțea trist. Mai tîrziu, fiind evident beat, s-a dus la tonomat să pună un șlagăr răsunător, și n-a durat mult pînă cînd a apărut proprietarul, și el în negru, care l-a admonestat, din motive lesne de înțeles. Dar tonomatul odată pornit nu putea fi oprit; au fost nevoiți să asculte bucata pînă la sfîrșit. Cum se petreceau lucrurile la etaj, putea să-și închipuie: cu demnitate, o masă în formă de potcoavă, văduva, acum fără voal, dar plînsă, o gustare, șuncă și niște Clevner-Beerli, în-

soţite de amintiri personale. Unora le va lipsi cu adevărat, altora mai puţin decît îşi închipuiau. Vreo femeie, care să nu se împace cu el nici măcar în amintire, nu exista printre cei de sus, iar faptul acesta îl făcea să se simtă mai liniştit, dealtfel, întreaga societate adunată acolo n-avea prea multe în comun cu viaţa lui, putea deci să-i fie indiferentă, mai indiferentă ca oricînd. Cînd s-a dus apoi la toaletă, care era la etaj, nu se afla, din fericire, nimeni pe culoar. Simţea nevoia să verse. Şi cînd a venit totuşi cineva, uşa era închisă. Cel îndoliat s-a îndepărtat. Dintr-o dată s-a simţit foarte trist, el, bărbatul din spatele uşii închise, se temea că n-are să mai poată deschide uşa, dar nu voia să strige. Cu siguranţă că în sală stăteau de vorbă, doar văduva tăcea, lucru de înţeles, şi-i mai potolea pe cei din jur. La un moment dat a auzit voci, doi bărbaţi la pisoar, discutau chestiuni profesionale care îl interesau şi pe bărbatul din spatele uşii, şi-au spălat îndelung mîinile şi le-au şters cu migală ca să prelungească cît mai mult discuţia lor, în sfîrşit, în prag, un banc — nu despre cel mort, se înţelege, ci cu totul altceva... Pe el l-a amuzat bancul, deşi îl mai auzise. Acum ar fi putut intra în sală : Viaţa merge mai departe. În sală domnea acum atmosfera potrivită. Dar el era prea abătut, din păcate, aşa că o porni pe străzi, unde ploua.

Bagajul său era încă la aeroport.

Se simţea liber.

Pe la miezul nopţii, după ce dormise într-o sală de aşteptare şi se trezise din beţie, s-a simţit din nou trist. E enervant să n-ai un acoperiş în propriul oraş. Ar fi putut să meargă la un hotel. Cameră cu baie ; fără bagaje, dar cu bani. Şi cu un paşaport. Dar se ferea, ca şi cum orice *concierge*[1] ar fi trebuit să ştie cine fusese incinerat în ziua aceea. Cinematografele se închiseseră. Aşa că s-a aşezat pe o bancă publică, în ploaie, fără pălărie, epuizat, înfrigurat, uşor amuzat că trăia totuşi, şi deodată avu chef să sărbătorească, da, să tragă un chef straşnic. Dar cu cine ? Fără pălărie, singur în ploaie, după ce refuzase politicos o prostituată, descoperi că pe cei cîţiva prieteni care mai contau pentru el după această zi îi neglijase de ani de zile, aşa că nu-şi putea permite să-i caute acum, după miezul nopţii, ca o fantomă sculată din mormînt. Poate că unii s-ar fi bucurat. Se gîndea la ei cu regret. Dar regretul nu-i ţinea de acoperiş, şi ceva trebuia să se întîmple. Cînd în sfîrşit a intrat în cabină şi a telefonat acasă, n-a răspuns nimeni ; probabil că văduva dormea la cumnaţi, adică la fraţii ei, care nu-l agreaseră niciodată pe acest cumnat al lor. Dar nu le-o poţi lua în nume de rău. Bărbatul în trenci de culoare deschisă care stătea acum într-o cabină telefonică nu fusese niciodată pe măsura familiei, ştia şi el asta. Nu înţeleseseră niciodată căsătoria lor. Cutremuraţi de durerea

[1] Portar (franc.).

ei — căderea nervoasă se produce de obicei după înmormîntare — se abțineau să-i spună ce gîndiseră în toți acești ani, dîndu-și silința s-o consoleze pe nefericită. Din fericire nu avuseseră copii. O consolau arătîndu-i înțelegere ; nu o contraziceau, în timp ce ea sughița și sughița și vorbea ca faimoasa călugăriță portugheză ; nu despre el, ci despre dragostea lor...

În orice caz nu răspunse nimeni la telefon.

Bărbatul în trenci de culoare deschisă, după ce pusese în sfîrșit receptorul în furcă și luase fisa care-i căzuse înapoi, și-a căutat cheile de la locuință, apoi a luat un taxi și s-a dus acasă. Voia să doarmă. Locuința era întunecată ; aprinse lumina și rămase așa... era ciudat : — cele șapte cești de ceai de pe masă, o ultimă întărire înaintea înmormîntării, apoi, peste tot flori, o cutie plină de telegrame și scrisori de condoleanțe, cu chenar negru. Citi cîteva din ele, fără să se așeze, cu capul înclinat. Cineva își uitase melonul negru. În rest, nu se schimbase nimic, doar că sertarele rămăseseră deschise, avuseseră nevoie de hîrtii, se înțelege, căutaseră și găsiseră un testament. Ca apoi să pună totuși un preot să vorbească. Atîta pagubă. Aprinse lumina în dormitor ; patul dublu, voalul ei negru. Stinse lumina. Pisoiul care dormea în coșul lui era singura ființă vie din toată casa. Aprinse lumina în bucătărie, luă un pahar din dulap, îl umplu cu apă, bău, îl mai umplu o dată. Întorcîndu-se în camera de zi, cu paharul în mînă, privi în jur, fără să-și scoată trenciul, ținînd cealaltă mînă

în buzunar, ca să nu se simtă tentat să cotrobăie prin lucrurile ce-i aparținuseră și care fuseseră scoase din sertar : pachete de scrisori, chitanțe, o medalie sportivă de odinioară, o poliță de asigurare contra accidentelor, fotografii, o diplomă de onoare. Nimicuri. Uimit de aceste dovezi ale strădaniilor sale de acum depășite, goli paharul, uimit într-un mod plăcut. Pisoiul trezit din somn, strecurîndu-se în cameră, îl făcu să tresară ; apoi rîse puțin și-i dădu un biscuit de pe masa de ceai a îndoliaților. N-a rămas mult timp în locuință, nu-și mai găsea rostul aici, nu se atinse de nimic. Doar cînd dădu cu ochii de cele șapte pipe din paharul de cositor, nu se putu stăpîni, o alese pe cea mai bună, o băgă în buzunar și puse în locul ei pipa pe care o avusese pînă atunci la el. Și cu asta încheiase toate socotelile. Își mai aruncă o dată privirea prin casă, apoi stinse lumina. În casa scărilor auzi zgomot ; se ascunse într-o nișă, ținîndu-și respirația. Pași care urcau ! Dar apoi s-a auzit o ușă la un etaj mai jos, și din nou liniște. În vîrful picioarelor, ca un amant, atent la orice scîrțîit al treptelor, ajunse jos la ușă fără să fie văzut ; o deschise cu grijă. Ploaia încetase. Și-a ridicat gulerul de la trenci, s-a mai uitat o dată în sus, și dus a fost — în afară de faptul că uitase din greșeală lumina aprinsă în bucătărie nu s-au găsit nici un fel de urme ; paharul de apă pus pe birou nu fusese observat. Cheia de la locuință a fost găsită în mod inexplicabil în cutia poștală.

Svoboda mă preocupă în continuare.

(— fiindcă l-am nedreptățit. Omul nu poate fi redus doar la raporturile sale cu celălalt sex, în nici un caz bărbatul; cea mai mare parte a timpului nostru o petrecem muncind.)

Îmi imaginez:

Svoboda în halat alb de lucru. Cei doi desenatori, a căror muncă o verifică, nu observă nimic. Svoboda ca în fiecare dimineață. Stă pe scaun cu mîinile lui păroase sprijinite în cele două colțuri ale planșetei, gînditor, în timp ce desenatorii, cei doi angajați ai săi, stau în picioare în dreapta și în stînga lui Svoboda. Ceva nu-i place; o proporție poate, nu-și dă seama pe moment, ia o riglă, măsoară, tace, se uită și știe: Așa nu merge. Păcat. Svoboda nu e supărat, doar gînditor: îi lipsește o idee. Alta. Așadar, gînditor, dar fără reproș; căci lui îi aparține ideea desenului executat acum curat, în tuș, respectînd cotele, redînd secțiunea orizontală și secțiunea verticală. Să renunți la ceea ce nu merge; asta-i munca, așa e bine! Svoboda cu mîinile lui păroase sprijinite în colțurile planșetei, așteptînd, ca toți ceilalți, o idee, se uită pe fereastră, cu gîndurile în altă parte — la seara care a trecut și la Lila — dar nu rămîne mult timp așa... Ceea ce are în față, proiectul pentru un concurs public, e mai important decît orice, și el cere un sul de calc, pe care îl desface liniștit, apoi un creion, cu mină moale, un B 5. Poate că o să-i vină o idee. Mai ia o coală, apoi încă una, și le mîzgălește liniștit, ca și pe a patra. Liniștit. Cu privirea încordată, dar liniștit, la urma urmelor trebuie să existe o soluție. Svoboda nu e un as, dar totuși un bun specialist, bine pregătit, și ceea ce pune pe hîrtie în dimineața aceasta (după pocniturile nocturne cu pahare de whisky) îi reușește mai bine, în orice caz e mai clar; cei doi angajați, aplecați din nou înainte, cu capul înclinat pentru a citi desenul, încep să dea din cap... Mai intervine cîte ceva, un telefon de la șantier, Svoboda decide; mai încolo îl aud rîzînd; apoi Svoboda trebuie să se ducă la autorități, în timp ce desenatorii întind o hîrtie de calc curată și își ascut minele de la creioane; iar după-amiază îl văd din nou, în halatul alb de lucru, cu mîinile lui păroase sprijinite în colțurile planșetei: ceea ce schițase în dimineața aceea fusese într-adevăr o idee, timidă încă, zice el, timidă în ceea ce privește proporțiile, așa că Svoboda pune pe deasupra o nouă coală de calc, iar restul, într-adevăr, nu mai e decît o chestiune de ore suplimentare. Intrînd la el, anunțat de una din secretare, vezi mai întîi o chelie bronzată, aștept pînă cînd se întoarce pe scaunul rotativ și se ridică, își scoate ochelarii.

— Te deranjez? îl întreb.

În timp ce-și spală mîinile și le șterge, un om în toată firea, căruia nu trebuie să-i porți de grijă, mă asigură că vizita mea îi face plăcere, deși gîndul i-a rămas la proiectul de pe foaia de calc, iar eu sînt dispus să-l cred, fi-

indcă imediat îmi arată un model, vrînd să audă și părerea unui nespecialist.

— Scuză-mă, spune el —

Văd :

Svoboda, cu receptorul între ureche și umăr, trage un sertar, răsfoiește un catalog Eternit în timp ce vorbește, și o roagă pe secretară să pregătească un antecalcul ; între timp mă întreabă :

— Ce părere ai despre scena spațială ?

— Nu prea bună, spun eu.

Poate că voi discuta cu Svoboda despre asta cînd o să aibă timp și dispoziție, poate mai tîrziu în mașină ; deocamdată stau pe vine în fața modelului pe care mi l-a arătat și care îmi place foarte mult. Un model funcțional, care va fi modificat, spune el în treacăt. Discuția legată de Eternit, care îl indispune evident, tot nu s-a terminat. Cînd în sfîrșit pune receptorul jos și închide catalogul Eternit, spune :

— Ce tîmpenie.

Îl văd pe Svoboda scoțîndu-și halatul alb în timp ce aruncă totuși o privire pe ceas, apoi își pune sacoul, tăcut ; treaba cu Eternit-ul pare să-l deranjeze.

— Mulțumesc, spune el, — îmi merge minunat. Dar înainte de-a pleca, sînt deja cu mîna pe clanță deși nu mă grăbesc, Svoboda mai intră o dată în camera de alături, unde lucrează oameni în halate albe, executînd, aplecați deasupra isis-urilor și a riglelor de calcul, probleme deja soluționate, e un atelier strălucitor de alb ; unul din proiectanții cu experiență va trebui să recalculeze întregul proiect (după cîte am înțeles din convorbirea telefonică e vorba de un garaj) pe Eternit, da, din păcate.

— Și tu ? mă întreabă Svoboda în mașină, ai fost doar la Ierusalim, își amintește el, ce-ai făcut acolo ?

Văd :

Svoboda la volan, cu brațele întinse, așa cum stai cînd simți nevoia să te destinzi în timpul unei călătorii foarte lungi, figura lui obosită, dar atentă ; un conducător lucid ; din cînd în cînd depășește cu promptitudine, fără să întrerupă discuția, și atunci cînd nu reușește încetinește, fără urmă de nervozitate ; ai senzația că nu el conduce, ci strada, în timp ce el vorbește.

Nici o aluzie la Lila.

Pe drum vizităm un șantier ; îl văd pe Svoboda pășind pe scîndurile ce vibrează ; un șantier după orele de lucru, o betonieră care tace și picură, alături, saci cu ciment de Portland, o latrină sub un cireș înflorit, roabe, o baracă cu un afiș sub o plasă de sîrmă : ACCESUL STRĂINILOR PE ȘANTIER STRICT INTERZIS. Svoboda în pardesiu. Ceea ce el numește camera de zi este o junglă de bulumaci verticali și de scînduri, numită șprosuire, planșeul turnat în ziua aceea e acoperit cu pînză de sac, picură. Peste tot materiale : suluri de carton gudronat, ca hîrtia de șmirghel, un poloboc, flori de cireș plutind pe suprafața mur-

dară a apei, lopeți, mănunchiuri de fier-beton în iarbă, grămezi de humus cafeniu, năpădite de buruieni, stive de cărămidă, roz-pale ca asfințitul. La un moment dat Svoboda scoate un metru de tîmplărie. Un bazin de motorină care zace lîngă groapa unde va fi montat, și peste tot bălți, scînduri marcate *Scotoni & Co.*, o schelă cu un fir de plumb, țevi lucioase ca niște castane, pentru canalizare, un colector de ciment, deasupra un căprior pe trei picioare cu palan, o grămadă de nisip lîngă niște mesteceni înveliți în scînduri, și sticle de bere răspîndite în iarbă, hîrtie de la sacii goi de ciment. Svoboda pare mulțumit.

— Da, spune Svoboda, hai să mergem !

Ajunși acasă :

— Ce bei, mă întreabă el fără să-i mulțumească Lilei pentru gheața pe care a adus-o și pentru paharele de whisky pe care nu le-a azvîrlit aseară în șemineu — tu, cu ficatul tău ?

— Whisky.

— Vezi, spune el, și mie mi se pare o tîmpenie toată povestea asta cu scena spațială —

Așadar, asta e situația.

Îi povestesc despre Ierusalim...

Lila e totuși artistă !

Dacă aș fi în locul lui Svoboda :

Aș scoate pușca din dulap, pușca militară, și m-aș întinde pe burtă, poate m-aș mai ridica o dată ca să-mi scot sacoul, apoi aș scoate și pipa din gură înainte de-a mă întinde din

nou pe burtă, aș încărca pușca, cu degetul mare, așa cum am învățat, apoi aș pune piedica, totul în liniște. Timp de o clipă, cît las pușca din mînă, se pare că aș ezita, de parcă aș fi înțeles absurditatea pregătirilor mele ; dar am lăsat pușca din mînă doar fiindcă mă strîng pantalonii și fiindcă trebuie să-mi șterg ochelarii înainte de-a ridica piedica, apoi lipesc patul puștii de obraz și — cu toată liniștea — țintesc ceasul Louis Quinze, de pildă ! Îți amintești ? Alb și rotund ca o țintă, porțelan cu arătătoare aurii : Țac ! și trag de închizător ca tubul fierbinte să se rostogolească afară, să sperăm că n-are să ardă covorul, împing închizătorul la loc, ceea ce contează e să respiri calm și regulat, în timp ce ochești, de pildă, oglinda venețiană, ajungi la punctul de rezistență, privirea în linie dreaptă prin înălțător și cătare, apoi îndoind încet arătătorul : zzzz ! și iarăși trag și împing închizătorul, toate ca la carte, fără grabă, în timp ce ochesc — de data aceasta, poate, difuzoarele hi-fi, din care încă mai răsună Trio-ul nr. 1 de Schubert, și să nu clipești atunci cînd apeși : Bummm ! Îmi desfac cravata, înainte de-a mă îndrepta spre ținte mai grele și trec cureaua de la pușcă peste cotul stîng, ca să nu tremur. Să ochesc cuiul de care atîrnă portretul tău ! Consum patru cartușe și nu reușesc decît să mut portretul de la loc. Oare sînt beat ? Trebuie să încarc pușca, trag de încărcător înapoi, introduc gloanțele, împing încărcătorul la loc, toate ca la carte, pușca la subsuoară. Ce-ar

fi să încerc cărțile ? Obrazul meu se lipește de patul răcoros al puștii în timp ce-l ochesc pe Miller. Puff ! De un timp încoace aud voci pe stradă, strigăte, dar eu sînt aici acasă. Trag închizătorul, împing închizătorul. Ce-i privește pe indivizii care strigă jos în stradă ? Între timp mă axez pe ținte și mai subțirele, de pildă, *Scrisorile unei călugărițe portugheze.* Și consum trei cartușe. Am impresia că nu merită, așa că descopăr în bar ținte mai bune : whisky-ping, gin-pong ! Zornăit, și cît de vesele par tuburile fierbinți ce se rostogolesc cu o săritură din țeavă ; nu înțeleg de ce sună tocmai acum telefonul. Ezit, dar nu duc dorul nimănui. Telefonul sună și sună pînă cînd îl iau în vizor : Țac ! și fără să bănuiesc care va fi următoarea țintă, îndes și penultima încărcătură în pușcă, împing mînerul la loc, lipesc obrazul de pat. Liniște. Exclus ca tu să-mi fi telefonat. Cum să-ți fi dat prin gînd ? Ești la celălalt, și eu trebuie să-mi văd mai departe de treabă. Sau poate era un al treilea, un nevinovat, care a sunat ca să mă anunțe în numele tău (n-o face cu plăcere, dar ce nu face lumea pentru tine) că ai pierdut trenul ? Îl cred. Ce-ar fi să încerc broasca de la sertarul tău ? Dar tainele tale sînt vechi ; prefer : canapelele de piele. Pif — paf — puf ! O vînătoare surdă de bivoli. Apoi o împușcătură rușinoasă : pe lîngă cîinele de argilă din Peru, și iar trebuie să încarc. Cu privirea ațintită asupra poligonului de trageri care altădată era căminul nostru. Pînă la ultimul cartuș, da,

negreșit ; retragerea nu mai e posibilă. Ce-ar fi să încerc becurile ? Pentru patru becuri am nevoie de cinci cartușe, iar din întuneric plouă cu tencuială ; ultimul cartuș e pentru luna care încearcă prompt să înlocuiască becurile, căutîndu-și un loc sigur în spatele geamului : chirr ! și iată că a sosit și un polițist, care are noroc că nu mai am nici un glonț pe țeavă și care, înarmat cu o lanternă ce mă orbește cu nerușinare, îmi cere datele personale...

Dar eu nu sînt Svoboda.

Numele meu fie Gantenbein.

Poveștile mele pentru Camilla — într-o bună zi or să se termine și ele, odată cu ultima mea manichiură.

— Dumneavoastră cu poveștile dumneavoastră !

Rîde, în timp ce ia în lucru degetul cel mare de la mîna stîngă a lui Gantenbein, rîde fără să-și ridice ochii, așa încît Gantenbein nu vede decît moțul ei blond oxigenat care, de fapt, nu mai e blond oxigenat. Se pare că nu mai e de mult așa. Gantenbein însă a încetat s-o mai vadă cu adevărat.

— Camilla, o întreb eu, ce s-a întîmplat cu dumneavoastră ?

Setea ei de povestiri s-a potolit, și Camilla are ea însăși o poveste, se pare, o poveste adevărată.

— Da, spune ea, o să aveți nevoie de altă manichiuristă, și pilește ca pentru ultima oară unghia de la degetul mare, fără să-și ridice ochii, adăugînd : mă căsătoresc —

Urmează urările mele de bine.

Logodnicul ei, un dentist pe care l-a găsit prin anunț la ziar, n-ar vrea ca soția lui să continue să facă manichiură. Așadar, sfîrșitul unei femei independente.

— O să-l ajut, spune ea, la cabinet — și nu poate să-și ascundă admirația pentru acest cuvînt — cel puțin atîta timp cît n-o să avem copii.

— Vă doriți copii ?

Contemplîndu-mi ceva mai tîrziu degetele de la mîna dreaptă, știu că aceasta a fost ultima mea vizită la Camilla Huber. Îmi pare rău. Îl înțeleg pe dentistul care nu vrea ca ea să facă manichiură în continuare. N-o să ne mai revedem niciodată, știu, dentistul ar putea să bănuiască cine știe ce, lucru pe care nu-l doresc. Repet urările, dar îmi pare rău ; Camilla și Gantenbein deveniseră prieteni, și cum se vede, prieteni adevărați.

— Domnule Gantenbein, spune ea —

— Da ?

— Nu sînteți orb.

N-o întreb de cînd știe.

— Nu, spun eu. De ce ?

Și în timp ce stau în hol după ce ne-am luat rămas-bun, eu cu bastonul alb într-o mînă și cu mîna cealaltă pe clanță, văd pe fața ei că vrea să mai spună ceva.

— Domnule Gantenbein, spune ea —

Aștept.

— N-o să spun nimănui, spune ea, că nu sînteți orb, vă rog să mă credeți, și nici dumneavoastră n-o să spuneți ce-ați văzut pe aici.

Aceasta e o convenție.

Tocmai am constatat, nu fără spaimă, că Lila, în orice postură mi-aș închipui-o, nu are niciodată un copil. Pur și simplu nu m-am gîndit la asta.

Un copil cu cine ?

Îmi imaginez :

După-amiaza, în barul acela, întrebată de domnul străin dacă are copii, întrebată nu cu interes, ci doar așa, de dragul conversației între două alune sărate, nu ascunde deloc, ci relatează cîți ani a împlinit copilul ei. Atîta doar că domnul în costum de seară, care a venit să o ia la operă și o așteaptă în camera de zi, pare să fi uitat asta între timp. Stă în fața rafturilor de cărți, cu capul aplecat într-o parte pentru a desluși titlurile, cu mîinile în buzunare, fără să atingă nimic. Nu înțelege unde a dispărut după ce o ajutase să-și îmbrace mantoul de blană. Dar așteaptă răbdător, fără supărare. Poate că nu-și găsește cheile ; iar el — ideea îi vine pe loc — este oricum în avantaj față de soțul ei, ale cărui pipe stau într-un pahar incaș și care acum se află la Londra : nu există soț atît de răbdător, cînd este pus să aștepte. Faptul că nu știe, că nu

are nici cea mai mică idee ce ar putea să facă Lila în acest răstimp îl amuză pe domnul necunoscut. La un moment dat se aude clip-clapul tocurilor ei pe coridor. E adevărat că ieșind l-a invitat să se servească din bar. Dar el nu vrea. Nu vrea să atingă nimic aici. Cu mîinile în buzunarele de la haine, un domn necunoscut, care se află aici, dar nu vrea să știe unde se află, așteaptă relaxat; fără curiozitate. Deja privirea aruncată asupra cărților a fost prea mult, o incursiune, o atingere cu mediul ei despre care nu vrea să știe nimic. Apoi pipele alea din paharul incaș. Știe că ea n-a căzut din ceruri doar pentru a merge cu el la operă; încă nu a văzut femeie care să cadă din ceruri după-amiaza într-un bar. Se știe prea bine; mai devreme sau mai tîrziu iese la iveală: adevărul unui mediu, o familie, o poveste adevărată, obișnuită și încîlcită. Dar el nu vrea să știe. Nu vrea nici măcar să se așeze. Pînă ce și faptul că s-a folosit de bricheta — un Dunhill-Gold — pe care ea probabil i-a făcut-o cadou soțului ei, îl indispune; nu vrea să se simtă aici ca acasă. Fumează, stă în picioare și fumează. Nu știe de ce locuința aceasta Svoboda-Lila îl deranjează; e aranjată cu gust. Ceasul Louis Quinze. Fotoliile albe de piele. Statueta incașă de argilă. Totul e de bun-gust; dar există. De ce o față pe care o întîlnești nu plutește niciodată în gol? N-ar vrea să vadă prea multe amănunte. Mai bine s-ar duce la operă! — Cînd ea se întoarce în cameră îl găsește în

fața geamului, privind afară, ca să nu se uite prin încăpere; uitase că ea are un copil care trebuie consolat înainte ca mama să plece la operă.

— De ce nu v-ați luat nimic de băut?

Îndreptîndu-se spre bar ca să-l servească pe domnul necunoscut, povestește că micuțul a plîns, dar între timp a fost consolat, se pare, cu promisiunea că mama îi va povesti toată opera, atunci cînd se întoarce acasă.

— Cîți ani are? întreabă el.

Îi mai spune o dată.

— Mulțumesc, spune el, vă foarte mulțumesc!

Stau de vorbă, beau, fumează, se așază și discută, spectacolul de operă a început de mult, Lila e încă în mantou, amîndoi simt că trebuie să plece din locuință și să iasă în oraș, deși n-ar fi nimic neobișnuit dacă ea l-ar servi cu ceva acum, la miezul nopții. De fapt, nu e încă miezul nopții... Copilul doarme... Bărbatul a și uitat de el, se pare; ea însă, nu. E mamă. Nu vorbește de copilul care doarme și nici nu se gîndește la el; dar știe de ce nu se află împreună cu Svob la Londra. Fiindcă e mamă. Așa stau lucrurile. Ce noroc. Mîine va duce copilul la grădiniță; nu trebuie să-și facă griji, e un lucru știut. Contează pe asta. Cîteodată Lila se simte bătrînă (la treizeci și unu de ani)... Se ridică ca să plece în oraș, o clipă uluiți de înțelegerea mută dintre ei; stinge lampadarul. Pînă acum toată locuința fusese luminată, și ușile, cu excepția ușii de

la camera copilului, stau deschise de ore întregi, de cînd a căutat harta Perului, chiar și ușa de la bucătărie, de parcă s-ar teme de uși închise. E ciudată senzația cînd stinge lampadarul, apoi plafoniera ; îi silește să iasă în hol unde mai arde încă o lumină, și n-o mai așteaptă decît pe ea, să-și găsească cheile de la mașină, sînt gata de plecare. Privind în jur, ca și cum ceva n-ar fi în ordine, a pus deja mîna pe comutator. Să mergem ! șoptește ea, atunci cînd mîna lui, luîndu-și parcă rămas-bun de la o posibilitate, îi mîngîie fruntea, cu un gest spontan și totodată ironic, conștient fiind de repetiție. Să mergem ! șoptește el. Încotro ? La asta nu s-au gîndit. Vorbesc în șoaptă ca să nu trezească copilul. Șoaptele îi unesc. Se simte buimacă și nu îndrăznește să se uite la domnul necunoscut atunci cînd stinge lumina în hol — și nu va mai fi lumină pînă în zori — cu excepția unei singure dăți, în camera copilului : e ora trei noaptea și se duce dincolo fiindcă a auzit copilul tușind, aprinde lumina ca să vadă dacă doarme. Doarme. Faptul că îl trezește e oare o dovadă de viclenie ? În orice caz îl trezește. Ca să-i spună că mama e acasă, că a fost la operă. Îi povestește opera, nu cu amănunte, dar în așa fel încît copilul să și-o amintească. Și îi promite că atunci cînd va crește mare va merge și el la operă. Dar ca să crească, acum trebuie să doarmă. Îi mai face un sirop. Mai tîrziu stinge lumina. Așteaptă lîngă pătuț, fără să sărute copilul ; dar îi spune că mîine se

întoarce tata și îi va aduce cu siguranță ceva, o păpușă în costum scoțian (dacă e fetiță) sau o corabie cu pînze (dacă e băiat), cu condiția ca acum să doarmă. Și mai așteaptă pînă ce ceasul bate ora patru ; apoi închide ușa pe din afară, iar atunci cînd se întoarce, nu rostește nici un cuvînt, nici măcar în șoaptă, își ascunde doar fața în brațele lui, în timp ce el respiră liniștit, cu gura deschisă, ascultînd, e liniște...

A doua zi sosește Svoboda.

Copilul (povestea cu păpușa scoțiană nu apucase s-o mai audă, așa că nu e dezamăgit că tata nu i-a adus nimic) reproduce foarte caraghios opera pe care a văzut-o mama.

Copilul ca înger păzitor ?

Am cumpărat un magnetofon ca să înregistrez conversațiile voastre, conversații în absența mea. E urît, știu. Și mi-e rușine de fiecare dată cînd pun în mașina diavolească una din aceste benzi maronii, înregistrate în absența mea, îmi tremură degetele —

La ce bun ?

Cum decurg fără mine conversațiile prietenilor e un lucru pe care uneori cred că mi-l pot închipui, alteori nu. Vorbesc oare mai departe despre istoria papalității ? Sau despre ce ? Mai ales : cum vorbesc acum ? Altfel ca înainte ? La fel ? Mai serios sau mai în glumă ? Nu știu de ce vreau să aflu aceste lucruri. Există oameni despre care sînt încredințat că vor con-

tinua să vorbească după ieșirea mea la fel ca mai înainte, și, ca să fiu sincer, mi se par plicticoși, aproape inumani. Firește că pot să mă înșel. Dacă cineva continuă să vorbească la fel și după ce Burri a plecat nu înseamnă că va continua să vorbească tot așa și după plecarea mea. Anumiți oameni cer parcă să fie trădați, alții nu. Dar la urma urmelor, ce înseamnă trădare! Nu mă gîndesc că ceilalți, rămași singuri, o să discute deîndată despre persoana mea, iar dacă o fac, treaba lor; altceva îmi excită curiozitatea. De pildă, dacă Burri, rămas singur cu Lila, nu-și arată cu totul altă față? Inventînd conversații, care au loc în lipsa mea, risc să sfîrșesc prin a iubi sau a urî oamenii după cum aceștia discută în imaginația mea, atunci cînd nu sînt de față. Încrederea mea oarbă în Burri, de pildă, se bazează numai și numai pe faptul că în conversațiile inventate de mine acesta nu vorbește altfel și nu tace altfel și nu rîde altfel ca atunci cînd eu sînt de față, și merge pînă acolo încît refuz să cred atunci cînd aflu pe căi ocolite că Burri ar fi spus ceva despre mine. Bîrfă! Nu vreau să aud de bîrfă. Și pînă la urmă nu-l suspectez pe Burri, ci pe oamenii care îmi colportează ce-ar fi spus Burri de curînd în lipsa mea. Poate că asta a și spus, dar nu în acest fel, nu în felul în care transmite bîrfa cele spuse de el. Cuvintele sînt aceleași; se prea poate, nu însă tonul. Pur și simplu: nu-mi pot închipui că Burri m-ar putea vinde de dragul unei poante. Și

la fel de întemeiată sau de neîntemeiată, ca orice rezultat al unei închipuiri oarbe ce se țese în jurul unui om, este și neîncrederea mea față de alții, de pildă, dureroasa mea reținere față de Dolf, numai fiindcă acesta, din momentul în care nu mai vorbește în prezența mea, ci în închipuirea mea, devine mai rafinat și mai deștept; nu doar mai bine informat din momentul în care nu trebuie să-și mai ascundă știința în fața ignoranței mele, ci și mai spiritual, plin de haz. Sînt convins că anumiți oameni își ascund hazul în fața mea; nu le-o iau în nume de rău, dar sînt tot mereu uimit că în prezența mea nu sînt la fel de hazlii, nu sînt plini de idei, nu sînt veseli pînă la exuberanță, nu-mi sînt superiori. Presupun însă că se răzbună pentru asta, deși nu am dovezi. Un astfel de tip e Dolf. Căci în discuțiile pe care le inventez în drum spre casă sau atunci cînd stau în cada de baie, în discuțiile de la care eu lipsesc, Dolf ăsta e plin de poante, un risipitor de idei, pe care mie mi le ascunde. Mi se întîmplă deseori să nu mă duc într-o societate pentru simplul motiv că voi fi prezent acolo, oricît aș fi de tăcut; de cum ajung acolo nu mai am de-a face cu o societate care mă interesează, ci cu o societate de măști, de care eu sînt vinovat —

De aici, ideea cu magnetofonul!

Grăbite, în timp ce eu mă simt tare rușinat, degetele mele manevrează tremurînd banda; mi-e rușine de fiecare dată cînd pornesc mașinăria, dar nu iau nici un fel de măsuri îm-

potriva mea. Primul metru de bandă îl tai întotdeauna, dar tot mi se întîmplă să mai prind și crîmpeie din vocea mea, minciuna spusă cu jumătate de gură : Mă duc după țigări ! ceea ce și fac după ce am dat drumul la mașinăria ascunsă în spatele cărților. Legămîntul că n-am să fac niciodată uz de aceste benzi e facil. Banda magnetică poate fi ștearsă, memoria însă nu. La ce mă aștept oare ? De obicei nu înțeleg mare lucru, fiindcă toți vorbesc deodată, o încîlceală de voci, la care asist fumînd. Mă mir cum de reușiți totuși să vă înțelegeți. Rîsete ! Nu reiese din text ce v-a amuzat. De neînțeles mi se pare și tăcerea ce se lasă brusc. Parcă s-ar fi rupt dintr-o dată banda. Dar banda merge. Tăcere mormîntală. Habar n-am ce s-a întîmplat. Aceeași tăcere. Ați descoperit oare mașinăria ascunsă, urechea, memoria ? Apoi o voce, cu jumătate de gură, o doamnă : despre servitori. Fumez așteptînd vocea groasă a lui Dolf, umorul lui care tot nu intră în scenă, și încep să mă simt dezamăgit ; la fel de bine aș fi putut să fiu de față. Și Lila ? Doar Lila are altă voce, așa încît îmi țin respirația. Dar nici ea nu spune ceva ce eu n-ar trebui să aud, și evită aceleași nume ca atunci cînd sînt de față. Oricum : are alt glas. E mai liberă. Rîde altfel și mai mult atunci cînd cineva e spiritual, mai tare. Oare atunci cînd sînt de față se teme că aș putea să-i iau rîsul în nume de rău ? E mai cuceritoare, cred, atunci cînd eu nu sînt în cameră. Mai fetișcană. Lucru de înțeles. Are

aceeași voce ca pe vremuri cînd am cunoscut-o, e mult de atunci. Chiar așa, deși banda pe care o ascult a fost înregistrată astăzi. Îndrăznește să facă glume care m-ar încînta și pe mine, și mi se întîmplă să uit de situația mea nenorocită de spion și mă trezesc rîzînd. La un moment dat, tocmai cînd sînt mai puțin atent, e menționat numele meu. Să opresc ? Prea tîrziu : cineva m-a lăudat deja. Pentru ce, n-am înțeles. Aș putea să dau banda înapoi, ca să aflu, dar n-o fac. Poate că ați lăudat pivnița mea de vinuri, fiindcă tocmai urmează o discuție despre vinuri, Lila întreabă în treacăt unde am dispărut. Acum mi s-a stins și pipa. Banda a ajuns la jumătate. Se pare că nu vă grăbiți, așteptați sfîrșitul benzii, ca să vorbiți cu adevărat, fără mască. Căutați tirbușonul, aud, dar nu vă pot fi de folos ; tirbușonul se află tocmai în bucătărie. Dolf regretă, regretă din inimă că nu vreau să intru în politică. Cum așa ? Susține că m-ar fi sfătuit s-o fac, ceea ce nu-i adevărat, cel puțin eu nu-mi amintesc, cum nu-mi amintesc nici vorba plină de duh (chiar și pe bandă) pe care aș fi rostit-o în legătură cu social-democrații zilelor noastre. De ce mă împodobește oare cu propriile lui pene ? Apoi tace, ca și cum aș putea oricînd să-mi fac apariția în cameră, iar Lila s-a dus între timp la bucătărie, se pare, ca să aducă tirbușonul. Aud că lipsește din cameră. Aud ca un orb ; ea nu tace ca toți ceilalți, ci nu e de față. Musafirii noștri între ei. Poate că îmi dau seama din to-

nul uşor modificat al discuţiei. Vorbiţi acum despre un film al lui Fellini, toţi, dar parcă sînteţi mai veseli, mai vioi, totodată uşor jenaţi că vă aflaţi doar între voi, eliberaţi de orice obligaţie de-a conversa despre aşa-zisele probleme ale gazdei, voci multe, de parcă pînă acum ar fi fost interzis să discutaţi despre Fellini. Nu faceţi nici o pauză, ca şi cum v-ar fi teamă că aţi putea să începeţi să vă bîrfiţi gazdele. Cineva strigă : Lila, ce faceţi acolo ? Şi ca un ecou al acestei voci : Ce face oare ? Noroc că aţi văzut cu toţii filmul lui Fellini, noroc mai ales că părerile sînt diferite. Fellini şi catolicismul —

Sfîrşit de bandă.

Îmi aprind din nou pipa.

Asta a fost tot.

Trădarea (dacă e s-o numim aşa) nu s-a produs, şterg banda din care nu am învăţat decît un singur lucru : că tînjesc după trădare. Aş vrea să ştiu că exist. Ce nu mă trădează va fi deîndată bănuit că nu trăieşte decît în imaginaţia mea, iar eu vreau să ies din imaginaţie, vreau să exist în lume. Aş vrea să fiu trădat în sinea mea. Lucru ciudat. (Citind povestea lui Iisus am avut deseori sentimentul că atunci cînd Iisus vorbeşte la cină de trădarea ce va urma, nu o face doar ca să-l ruşineze pe trădător, ci că îi comandă unuia din apostolii săi trădarea, pentru ca el să existe în lume, să existe o mărturie a realităţii sale în lume...)

Aşadar, îmi fumez pipa.

Liniştit ?

Magnetofonul a dat greş. Am ascultat discuţiile voastre, dar nu descopăr trădarea, care trebuie să existe pe figurile voastre, iar dacă aş filma feţele voastre, atunci cînd eu nu sînt de faţă, filmul ar da şi el greş. Trădarea e un lucru deosebit de fin, se pare, nu se vede, nu se aude, atunci cînd nu este amplificată de închipuire.

P.S.

Gelozia e cel mai bun exemplu, gelozia ca durere adevărată, datorită faptului că fiinţa care ne umple existenţa e în acelaşi timp şi în afara noastră. Un coşmar în plină zi. Gelozia are prea puţin de-a face cu dragostea între sexe, se pare ; ea este ruptura dintre lume şi închipuire, iar gelozia în sensul ei mai restrîns reprezintă nota de subsol ; şocul : lumea nu este una cu partenerul, cu mine, dragostea m-a unit doar cu închipuirea mea.

Numele meu fie Gantenbein.
(Dar definitiv.)

Îmi imaginez :

Gantenbein în calitate de martor orb în faţa curţii de juraţi, echipat cu ochelarii, cu bastonaşul alb şi cu banderola galbenă, pe care o poartă ori de cîte ori apare în public şi nu altfel : ca alegător în faţa urnelor duminicale, la oficiul de stare civilă şi bineînţeles la tribunal ; Gantenbein e singur în anticameră, cu

bastonașul său alb între genunchi, de parcă ar avea nevoie de sprijin.

Ce vor să afle de la mine ?

Cazul, dezbătut pe larg de săptămîni de zile în toate ziarele, este cunoscut tuturor cititorilor, deci și lui Gantenbein ; la început n-a fost decît o știre, semnalată de pancarta pe care vînzătorii de ziare o poartă pe burtă, *Crima de la Seefeld,* strigată în gura mare, citită imediat în toate tramvaiele și apoi dată uitării, în timp ce luni de zile poliția face cercetări zadarnice, mai tîrziu s-a transformat într-o senzație, odată cu arestarea unei personalități a vieții noastre publice, într-un scandal care a stîrnit spiritele ; și în sfîrșit, pus pe rol în fața curții de jurați, cazul amenință să se transforme într-un scandal politic —

— Domnule Gantenbein, spune o voce, nu-i nici o grabă, dar e timpul să vă pregătiți.

Ce o să declar ?

— Rămîneți pe loc, spune vocea, o să vă conduc eu, cînd o fi timpul.

E dimineața cînd se audiază ultimii martori, nu știu dacă Gantenbein a fost chemat de avocații apărării sau de cei ai acuzării, știu doar că sentința pe care jurații trebuie să o pronunțe a fost deja pronunțată de opinia publică, iar în ce-l privește pe Gantenbein știu că are, ca orice martor, un singur interes : să-și apere propriul rol — de aceea ține ochii închiși... De afară se aud clopotele bătînd de unsprezece, și după ce acestea au tăcut, gînguritul porumbeilor, gînguritul lor mulțumit, gînguritul lor tîmpit.

Știu doar un singur lucru :

Dacă Gantenbein, în calitate de martor, ar spune adevărul și Lila ar afla din ziare că nu sînt orb, Lila și toate cunoștințele —

— Aici e apă.

Așadar, se vede că transpir, dar bineînțeles că nu pun mîna pe cană și pahar, ci aștept ca ușierul să-l umple ; nu par să fiu primul care, chemat în calitate de martor, se simte acuzat.

— Domnule Gantenbein, spune vocea, dacă vreți să veniți —

Mă ridic.

— ...nu e nici o grabă.

Închizînd ochii, ca nu cumva să ies din rol în fața curții, închizînd ochii de pe acum, căci nu aș vrea în nici un caz să-l revăd pe acuzat, stau, sprijinit în bastonașul meu alb, la dispoziția curții. Cineva mă conduce. Simt mîna puternică pe cotul meu, o mînă prietenoasă, care nu-mi va da drumul pînă ce eu, Gantenbein Theo, nu voi sta sau ședea în fața mesei martorilor.

— Încetișor, aud, nu e nici o grabă.

Aud pașii mei pe culoar.

— Atenție, aud, aici sînt trepte —

Ridic piciorul.

— ...trei trepte.

Deci dreptu', stîngu', dreptu'.

— Așa ! aud din nou, în timp ce mîna părăsește cotul meu. Așteptați aici !

Aud cum se deschide o ușă, fără zgomot; aud dintr-o dată o sală.

— Veniți, vă rog!

Prins din nou de cot și condus, așa încît nu sînt nevoit să deschid ochii, bocănesc cu bastonul în liniștea cuprinzătoare, care nu este întreruptă decît de pașii mei, o liniște plină de încordare.

— Aici, aud, luați loc.

Caut cu mîna banca, care într-adevăr există, și mă așez, părăsit de mîna ce m-a condus. De n-aș deschide acum ochii! Aud foșnet de hîrtie, trebuie să fie o sală mare, austeră, o sală cu ferestrele închise, fără gîngurit de porumbei, o sală plină de oameni ce respiră, printre care se află și acuzatul. Oare el o să mă recunoască? Ceea ce aud și simt în primul rînd este propriul meu puls. În rest nu se întîmplă nimic. Din cînd în cînd cîte o tuse scurtă în spate de tot, în față șoapte, apoi din nou foșnet de hîrtii; în general însă, e liniște. Știu ce ar fi de văzut dacă aș deschide ochii: un acuzat între doi polițiști, în spate și deasupra președintele curții, undeva un procuror în robă, poate că tocmai el foșnește prin hîrtii, și un avocat cu pince-nez, și el în robă, apărătorul care, aplecat înainte, îi întinde acuzatului un bilețel. Apoi jurații, care astăzi trebuie să pronunțe sentința, un rînd de figuri obosite, de proveniență foarte diferită. Iar sus, probabil, o reprezentare clasicistă a Justiției cu cîntarul și cu ochii legați... În acest moment cineva dă citire datelor personale ale lui Gantenbein, pe care trebuie să le confirm, apoi sînt atenționat să spun adevărul și numai adevărul, aud ecoul jurămîntului meu, și în sfîrșit tuse, hîrtie, scîrțîitul băncilor de lemn, pașii care se apropie de mine, o voce:

— Domnule Gantenbein, ați cunoscut-o pe Camilla Huber, — și de cînd?

Dau din cap afirmativ.

— De cînd?

Încerc să-mi amintesc.

— Ați avut impresia că...

— Aș dori să atrag atenția, întrerupe o altă voce, că martorul este orb și că prin urmare, domnii mei, nu este cazul să punem întrebări la care un orb sub jurămînt nu poate să răspundă, mai ales întrebarea —

Clopoțelul.

— Mă opun...

Clopoțelul.

— Domnii mei —

Voci, atmosfera e încărcată; aștept ca președintele să ia cuvîntul, dar acesta nu se folosește de prilej, ci lasă liniștea, acel moment fără ecou, în seama unei alte voci, din dreapta, pe care nu am auzit-o niciodată.

— Ați cunoscut-o pe victimă?

Deschid ochii dar nu o văd.

— De ce natură erau relațiile dumneavoastră?

— Manichiură.

Rîsete în tribunal.

— Acesta e adevărul, spun eu.

Nu sînt crezut.

— Obișnuiați s-o vizitați mai des pe Huber ?

— Pe Camilla Huber ?

— Da.

— Regulat.

— Pentru manichiură — ?

— Da, spun eu, pentru manichiură.

Îmi ușurează mult situația faptul că nu sînt dispuși să audă adevărul pe care eu, în calitate de mator, am jurat să-l declar.

Președintele :

— Ca să nu ne îndepărtăm de subiect —

— Aș vrea să vă atrag încă o dată în mod deosebit atenția, spune cealaltă voce din sală, că matorul e orb, deci, nu a putut să o vadă niciodată pe victimă.

Întrerupere :

— Nici nu era vorba despre asta.

Clopoțelul.

— Un orb nu poate fi martor !

Este vorba, cum am mai spus, de un caz care incită spiritele. Doar jurații stau cu fețele încremenite, la fel acuzatul, care, spre deosebire de jurați, nici nu mai ascultă ; viața lui e oricum distrusă.

Ce-am aflat din ziar :

Strangulare cu șnurul de la perdea. Sinucidere improbabilă. Victima e descrisă drept o ființă veselă. Crimă pasională sau jaf. Ocupația ei („damă de consumație") și povestea vieții ei ; provine dintr-o casă de mici burghezi. Bănuiala a căzut asupra unui bărbat care îi dăruise un Karmann. La aceasta se adaugă

și alte indicii, toate discutabile, nu există alibi. Corespondența ei cu acuzatul. Anunțurile ei matrimoniale. Crima a avut loc înaintea căsătoriei victimei cu un dentist —

Apărătorul :

— Ca să nu ne îndepărtăm de subiect, întreabă el, ați auzit-o vreodată pe Camilla Huber rostind numele acuzatului ?

Procurorul :

— Ați auzit vreodată cumva de un client, chiar fără nume, care ar fi amenințat-o ani de zile prin scrisori cu gelozia lui ?

Deci asta era, și nu știu de ce nu mă mulțumesc să dau pur și simplu din cap, ci întreb:

— Ce înțelegeți prin gelozie ?

Lumina blitz-urilor din sală.

— Răspundeți la întrebare —

Pierzîndu-mi însă siguranța, întrebîndu-mă dacă nu cumva cei din sală au observat că Gantenbein a tresărit și el la lumina blitz-urilor, răspund : Nu ! Dar spaima mi-a răpit toată puterea de convingere, simt asta.

Îl văd pe acuzat :

Un domn, pe care l-am mai văzut cu diferite ocazii, altădată o personalitate, un bărbat cult, ceea ce nu înseamnă că n-ar fi în stare să ucidă ; cunosc gelozia, căreia cultura nu-i face în nici un fel față. Din contră, cultura o zăgăzuiește doar, pînă cînd devine forță primară. I s-a întîmplat un lucru îngrozitor, da, cred că îl înțeleg. Altădată era o personalitate, acum e o ruină ; îmbrăcat impecabil și foarte îngrijit,

tăcut, cu un rictus în colţul gurii ori de cîte ori este amintit un anumit şnur de perdea (ca într-un roman poliţist). Crizele lui de nervi, menţionate pe un ton de reproş în coloanele ziarelor, pledează împotriva lui. De ce nu mărturiseşte ? Dealtfel se vede pe figura lui că din cînd în cînd are mari accese de căinţă ; atunci îşi pune mîna în faţa frunţii, gestul unui om care nu se mai înţelege pe sine. Numai faptul că scrisorile lui adresate unei dame de consumaţie au fost aduse la cunoştinţa publicului a fost de ajuns ca să-l distrugă, deşi, citite la tribunal şi citate în presă, ele rămîn foarte frumoase, ba sînt de-a dreptul extraordinare, încît nici tipărite nu par ridicole, sînt mărturii ale unei pasiuni care are ceva ucigător, se prea poate, fără să profereze însă ameninţări brutale, ci dezvăluind acea tandră şi continuă căutare a celui pe care îl iubeşte. Îndeosebi apărarea foloseşte aceste scrisori, căci sînt pline de spirit, în căutarea lor neobosită, înduioşătoare. Cum ar putea o astfel de personalitate, spune apărarea de săptămîni de zile şi o va repeta în pledoaria finală, să apeleze la un şnur de perdea ? Dar nu convinge pe nimeni. Ceea ce îl acuză în primul rînd pe acuzat nu este suma indiciilor, nici expertiza discutabilă legată de amprente, nici povestea cu cheia de la lift, nici măcar faptul că nu are un alibi inatacabil pentru acel sfert de oră cînd s-au auzit strigăte din locuinţa ei, ci rictusul său necontrolat, depresiunile lui nervoase, şi mai ales sentimentul de vinovăţie pe

care scrisorile lui îl anticipează, ironia din aceste scrisori, faţă de el însuşi şi faţă de tot ceea ce ar trebui să fie sfînt pentru o personalitate de frunte. Un om pierdut, pierdut în ochii opiniei publice, o minte care invalidează pledoariile apărării, socotindu-le prea simple ; i se citeşte pe faţă, chiar şi atunci cînd tace. Iar atunci cînd vorbeşte, lucru care se întîmplă tot mai rar, pare neajutorat, jenat de o experienţă pe care ceilalţi nu pot decît s-o pună pe seama faptei sale. Cunoscut ca un strălucit vorbitor în faţa parlamentului, al cărui membru era, acuzatul şi-a îngreunat şi mai mult situaţia prin faptul că, încolţit de întrebările procurorului, care dealtfel face parte din acelaşi partid cu el, a început să se bîlbîie, nici mai mult, nici mai puţin. Îi lipseau cuvintele nevinovăţiei curate. N-a fost aşa ! Asta poate s-o spună oricine. Dar cum a fost ? Ca şi cum nu i s-ar părea exclus ca el să fi comis crima, repeta de săptămîni întregi că nu a făcut-o, nu a făcut-o. La început, cum s-a spus, a fost o provocare numai faptul că acest om a putut fi bănuit. Nimeni nu l-ar fi crezut în stare de o astfel de corespondenţă. În vreme ce la primele apariţii în faţa curţii, deşi existau indicii grele, nu corespundea deloc imaginii despre asasinul unei femei uşoare, cu timpul a reuşit (datorită personalităţii sale) să modifice această imagine, aşa încît sentinţa e ca şi pronunţată...

Preşedintele :

— Cu aceasta audierile martorilor s-au încheiat. Curtea se va întîlni la ora două după-

amiază, spune el pe un ton constatativ, pentru pledoariile acuzării și ale apărării.

Sînt liber.

Întrebarea, singura întrebare de care mă temusem, nu mi-a fost pusă, întrebarea dacă Gantenbein îl văzuse în noaptea cu pricina și la ora cu pricina (0.35—0.50) pe acuzat, fie în barul amintit, fie pe stradă. Nu cunosc amintitul bar, care din descrieri pare a fi un local dubios-împuțit, binecunoscut poliției, iar Gantenbein ar fi putut să răspundă în acest sens, apoi ar fi tăcut. Firește însă că întrebarea nu a fost pusă, avînd în vedere banderola galbenă. Alți martori, care fuseseră în bar, nu-și amintesc cu certitudine ; unii dintre ei, care la început păreau să-și amintească, au devenit nesiguri în cursul audierilor, cînd propria lor viață a început să le pară dubioasă. Așa încît repetarea aceleiași întrebări, acum, la sfîrșitul audierilor, ar fi fost o glumă proastă, mai ales dacă era adresată unui orb. Cert este doar faptul că mașina acuzatului se afla pe Feldeggstrasse, ceea ce l-a făcut să-și caute alibiul în acel bar, dar acuzatul pare să nu-și mai poată aminti unde se afla cu adevărat la ora aceea. După ce apărarea a fost pusă pe o urmă falsă, cercetînd săptămîni în șir acel bar, un alibi ar deveni incredibil, mai ales unul oferit de Gantenbein cu banderola lui galbenă. Ne-am întîlnit de mai multe ori, o dată chiar în lift ; cum însă el n-avea de unde să știe că Gantenbein îl vede, nu ne-am salutat niciodată, din păcate ; poate că altfel, în noaptea aceea, cînd am ieșit să-l plimb pe Patsch între ora douăsprezece și unu pe Utoquai și l-am văzut pe el dînd de mîncare lebedelor, poate că s-ar fi legat o conversație, de care el și-ar fi amintit și pe care Gantenbein ar fi putut să o confirme fără să fie nevoit să renunțe la rolul său de orb.

Președintele :

— Ședința este închisă.

Voci.

Înainte de a închide ochii îl mai privesc o dată pe acuzat, rictusul din colțul gurii, de parcă ar ști de mult ce se joacă în realitate : clasa conducătoare a unei țări, vinovată de multe, lucru pe care nu este dispusă să-l recunoască căci și-ar pierde poziția, această clasă nu-și poate permite ca unul din membrii ei, acuzat de o viață rușinoasă și bănuit de o crimă care este doar a lui, să fie eliberat din lipsă de dovezi ; ar da impresia că în fața legii nu sîntem egali, și ar pluti o bănuială vagă care ar arunca o umbră asupra clasei conducătoare ; un astfel de om nu trebuie păstrat ; clasa conducătoare a unei țări trebuie să aibă în fruntea ei personalități a căror corectitudine în viața particulară să acopere toate celelalte ; altfel conducerea nu mai e posibilă decît prin dictatură.

— Domnule Gantenbein —

Închid ochii.

— Aici sînt trepte, spune ușierul, prinzîndu-l de cot pe martorul orb, iar atunci cînd

ajungem în stradă, întreabă : O să vă descurcaţi ?
Îi mulţumesc.
— Aici e bordura.
Tatonez cu bastonul.
Fiecare rol are partea sa de vină...
Sînt curios care va fi sentinţa.

În legătură cu Lila nu există decît o certitudine : aşa cum mi-o imaginez eu, ea nu există ; mai tîrziu poate că o voi vedea şi eu, Lila văzută din afară —

Mă aflu iarăşi pe puntea unui vas, în ultimele minute înainte de a porni în larg, binedispus, deşi vremea e închisă, îmi pregătesc o pipă ; de fapt, nu găsesc un gest mai potrivit pentru aceste clipe de mulţumire încordată, n-aş putea să încep să cînt sau să dansez printre oamenii îngrămădiţi pe punte ; nici nu vreau să aflu de ce mă simt atît de bine pe puntea unui vapor alb, înainte de plecare, cînd nu cunosc pe nimeni, de pe punte sau din port, şi îndes, din lipsă de altceva, tutunul în pipa pe care n-am s-o aprind. fără să fac nimic, în timp ce alţii asudă încercînd să ridice odgoanele grele de pe chei, eu însă trîndăvesc în aşteptarea unor zile la fel de trîndave, pe acest vapor, care şi-a ridicat deja pasarelele, aştept, aşadar, cu pipa în gură, fără să fumez, cu mîinile în buzunarele de la pantaloni ; de ce oare mă simt atît de bine : nu trebuie să fac nimănui cu mîna, ci aştept semnalul scurt, care te pătrunde pînă în măduva oaselor, semnalul acela răguşit, al doilea, căci primul semnal a răsunat deja. Nu mă gîndesc la nimeni, mă sprijin cu amîndouă coatele pe balustradă ca să văd şlepul aflat sub presiune, ca un cîine ţinut în lesă, Napoli în ceaţă. Mai încolo mă duc pe cealaltă parte, ca să văd oamenii, mulţimea de oameni care a rămas pe ţărm şi face cu mîna, familii, prieteni, logodnice, o bătrînică ce suspină. Nu văd Vezuviul. O zi cenuşie, apăsătoare, deşi bate vîntul. În sfîrşit, se aude plescăitul odgoanelor grele în apa murdară a portului ; semnalele se pierd zăngănind printre barăci şi căsuţe vamale, se înteţesc semnele de adio, batiste albe ca un strat de narcise ; lîngă mine o doamnă, care nici ea nu face semne, în timp ce fanta dintre chei şi vapor se cască tot mai mult, şi senzaţia că nu vaporul, ci cheiul se îndepărtează, şlepurile îşi dau importanţă scoţînd fum gros şi răscolind apa. Nu-i văd faţa (nici nu mă interesează !) din cauza baticului pe care-l poartă şi care flutură în vînt. Stă pur şi simplu aici, cu mîinile în buzunare ; n-are cui să facă semne. Încet-încet ieşim în larg, marea e încă liniştită. Cîte unii mai flutură încă batistele, flutură şi flutură, dar feţele lor şi-au schimbat deja expresia ; nu mai pot să vadă cui fac semne, iar sentimentele sînt transferate la prezentul care, în primul moment, e gol, deschis, uşor, tulburător de gol. Şlepurile negre şi-au luat şi ele rămas-bun, au desprins odgoanele maronii şi le-au dat drumul în apă, apoi s-au întors, şi de-acum înaintăm cu forţe

proprii, încet, dar punctual. Ultima geamandură, înnegrită de alge și pictată de pescăruși, alunecă pe lîngă noi cu vîrful ei luminiscent ; mai apare o dată pe coama unui val, și apoi sîntem liberi — timp de șapte zile — trena valurilor ce se pierd în urma noastră e mereu aceeași, dimineața, la prînz și seara...

Stau pe punte.

Plictis cu vedere la mare, un dulce plictis : de-a nu fi mort și de-a nu fi nevoit să trăiești...

Încerc să citesc.

Cine oare reușește să lucreze ?

Trîndăveală la bar —

Mă simt bine, cum am mai spus, nu foarte bine, dar destul de bine ; nu caut o ocazie de conversație, o așa-zisă întîlnire ; am recunoscut doar baticul albastru atunci cînd am intrat în bar și am înregistrat fața căreia îi aparține — o față interesantă, în jur de treizeci de ani, o față neobișnuită, dar preocupată, timidă, o față care cercetează oamenii din jur, și n-ar dori, la rîndul ei, să fie văzută. N-am de gînd să intru în vorbă cu ea, se înșală, noi doi ne-am recunoscut doar, doi oameni care la Napoli n-aveau pe nimeni. Și rămîn în bar, ca să-mi citesc cartea.

Marea este cenușie, pustie, netedă.

Mă uit în jur :

Mulți italieni, apoi americani —

Continuu să citesc.

Stă, cu spatele la mine, la bar. Fără batic acum, blondă, așa cum sînt italiencele blonde,

cu ochi negri. Fața ei, învăluită în fumul de țigară, se răsfrînge în oglindă. E frumoasă. Știe asta și vrea să pară nesemnificativă ; dar sare în ochi, căci oricît ar mima plictisul și încremenirea este nervoasă. Ca un om care fuge. Într-o dispoziție disperată (îmi închipui) a luat o anumită decizie, toana a trecut, disperarea nu, decizia trebuie aplicată pînă la capăt de dragul propriei demnități ; bea —

Primul prînz :

Am fost așezat la masă cu o tînără pereche, totul destul de rigid, al patrulea loc de la masa noastră rămîne gol.

Vremea se îmbunătățește.

După-amiază pe punte.

Palermo :

sîntem tocmai la cină, perechea cea tînără și cu mine care aflu cîte ceva despre perspectivele materiale oferite de Canada, cînd apare ea, condusă de steward la masa noastră, doamna cu baticul albastru, acum într-o rochie neagră de seară și, firește, fără batic. Pare a fi dezamăgită de lozul pe care l-a tras ; noi însă n-avem nici o vină. Poartă un colier de perle, așa cum mi-a fost dat și mie să dăruiesc cîteva, părul e pieptănat într-o coafură înaltă, iar ochii și i-a ascuns în spatele unor ochelari de soare. La mînă poartă o verighetă (pe care o observ atunci cînd ridică lista de bucate). Ca să n-o mai iscodesc mă prefac că peștele meu ar fi plin de oase. Vorbește italienește cu chelnerul : excelent, dar se aude că nu e limba ei

maternă. Părul ei (îl observ atunci cînd mă întorc ca să chem chelnerul de vinuri) nu este blond, dar poate că mă înşală iluminaţia din sală. Afară se zăreşte un Palermo în amurg, ancora nu a fost încă ridicată. Cu privirea aţintită asupra peştelui, disecînd ca un chirurg, nu ridic ochii nici măcar atunci cînd vine chelnerul să-mi arate butelia, complet absorbit de oasele pe care nu le găsesc, văd doar mîna ei, care fărîmiţează grisine, şi cotul ; vîrsta ei. În sfîrşit, tînăra pereche schimbă cîteva cuvinte între ei. Slavă domnului ; cineva trebuie să spună ceva. Şi după ce chelnerul mi-a luat farfuria din faţă, privesc ţintă înainte. Trebuie că e foarte frumoasă, văd asta pe feţele celor din jur. Dacă-i permitem să fumeze, ne întreabă ea, iar apoi mă întreţin în continuare cu tînăra pereche, al cărei viitor e atît de sigur. Ea nu mănîncă aproape nimic. Se ridică de la masă înainte de desert, iar noi o salutăm din nou muteşte, îşi uită însă poşeta ; tînărul soţ i-o oferă ; un gentleman. Dinţii ei, atunci cînd zîmbeşte, spatele ei, trecerea ei prin sală — privesc lung în urma ei, descojind un măr...

Aşa ar putea să arate Lila.

(Lila văzută din afară.)

Domnii din bar, în momentul în care ea îşi face apariţia, îşi sug burţile ca să-i facă loc să treacă, fără s-o atingă, şi fiindcă taburetele roşii sînt toate ocupate, mă ridic şi-i ofer locul. Fără să-i vorbesc. Şi ea se aşază, fără să dea din cap. Îi înţeleg dispreţul faţă de bărbaţi şi ies pe punte ca să contemplu noaptea...

Gibraltar :

ancorăm în golf, privind ore întregi la renumita stîncă, înconjuraţi de puzderie de bărci, negustori care oferă covoare marocane, strigăte, ni se aruncă sfori în sus, şi nu trebuie decît să tragi, iar apoi să pui dolarii în loc, bate vîntul, dar toată lumea a ieşit pe punte, aşa şi noi, doamna cu baticul albastru şi cu mine, ţin mîinile în buzunarele de la pantaloni şi nici măcar nu ştiu cum am intrat în vorbă — fără ocolişuri, presupun, fără astfel de întrebări : E prima dumneavoastră călătorie peste Atlantic ?... Nici Lila (presupunînd că ea e Lila) nu cumpără suveniruri, ci se mulţumeşte să privească, cu mîinile în buzunarele hainei ei de piele de căprioară ; e veselă, se pare, uşoară ca un fulg.

— Da, spun eu, nu se mai urcă nici un pasager.

Vorbim nemţeşte.

— Pescăruşii ăştia, spun eu, aş vrea să ştiu dacă sînt aceiaşi care ne înconjoară de la Napoli.

Ea pare să aibă alte griji.

— Tînărul de la masa noastră, spun eu, pentru a continua discuţia, susţine că sînt aceiaşi pescăruşi, care ne însoţesc pînă în America.

Pauză ; nemaiştiind ce să zic despre pescăruşi, îmi golesc pipa.

Cam aşa a decurs discuţia dintre noi !

Cu tălpile sprijinite de balustrada albă, privind la Atlantic printre picioare, stau lungit în şezlong, incapabil să citesc vreo carte, absorbit

de albastrul trîndav ce mă înconjoară — n-aș vrea să intru în bar, fiindcă probabil acolo se află ea...

N-avem ce să ne spunem.

Din păcate nu joacă șah.

Pe măsură ce îmi închipui că femeia aceasta ar fi Lila, ori numai în măsura în care mă întreb dacă Lila ar putea să arate ca această femeie, se petrece un lucru extraordinar : habar n-am cine este, și știu că n-am nici cea mai vagă idee, și totuși încep să înțeleg ce ascunde tăcerea ei —

O femeie ce merită să fie iubită.

Sînt sigur :

O femeie cu o astfel de față nu numai că nu sparge pahare de whisky, ci se poartă așa cum Svoboda nu s-ar purta niciodată : îi ușurează situația, și fiindcă nu-i arată că plînge nopți întregi, el nici măcar nu știe cui trebuie să-i mulțumească pentru fericirea lui. Nu se arată jignită ca un bărbat. Și nu se plînge la cei din jur ; cine o vede în acest timp nu ghicește nimic. A fost vreodată un bărbat capabil de așa ceva ? Ea îndeplinește ceea ce-i rămîne de la cealaltă, obligațiile casnice cotidiene, devine ceva mai urîtă, dar tocmai asta îi ușurează lui situația. Nu se gîndește la dispariția iubirii, ci crede în miracole ; nu-l amenință că are să o piardă ; se familiarizează cu rolul secundar. Generozitatea ei nu e o formă de șantaj. Îl admiră. Nu o judecă pe cealaltă, doar fiindcă el o iubește. Și nu scormonește după cauze, nu strică totul cu cuvinte. Nu-i taie orice elan, atunci cînd el are curaj să se arate vesel, iar atunci cînd el povestește despre munca lui, îl ascultă de parcă acesta ar fi lucrul principal. Îl ajută să fie drăguț ; dar nu se arată în baie, în nici un caz goală. Știe că există o alta, și nu vrea să afle detaliile care n-o privesc ; găsește piepteni, care nu-i aparțin, și îi face să dispară fără vreun cuvînt. Apar în lume toți trei. Nu e zgîrcită. Îi vorbește celeilalte ca unei surori mai fericite, pe care o admiră —

O femeie extraordinară.

Oare Svoboda nu știe asta ?

Explicația lui :

Diferența dintre bărbat și femeie, existentă prin firea lucrurilor, este de neșters, orice am întreprinde pentru egalitatea între sexe, diferența aceasta constă în faptul că întotdeauna bărbatul este cel care acționează în timpul îmbrățișării. El rămîne el însuși, iar acest lucru femeia îl știe ; îl cunoaște. Nici nu vrea să știe ce ar putea ghici. Bărbatul, însă, nu știe deloc cum este femeia care a plecat de la el în îmbrățișarea altuia ; nu poate nici măcar să ghicească. Femeia se poate adapta la nesfîrșit, iar atunci cînd vine de la un altul nu mai e aceeași ; lucrul acesta, dacă durează un anumit timp, îi poate modifica interesele spirituale, părerile, judecățile. Fiindcă femeia plecînd se depărtează mai mult decît bărbatul, atunci cînd se întoarce trebuie să se prefacă, chiar și în discuții despre una-alta ; de aceea el vrea să știe ce nu-l privește ; femeia de bun-gust nu-i

va povesti niciodată, în timp ce bărbatului îi place să o plictisească povestind. De parcă ar putea să fie cu totul altul într-o îmbrățișare ! Pe aceasta se bazează generozitatea femeii deștepte, generozitatea ei insuportabilă, care ne amintește de limitele noastre.

Pînă aici, Svoboda.

— Vedeți, spun eu, am ajuns deja aici ! Îi arăt stegulețele roșii, care apar în fiecare dimineață pe harta Atlanticului, marcînd poziția noastră în golul albastru întretăiat de meridiane. Înaintăm.

— Azi e deja joi ?

— Da, spun eu.

— Da, spune tînărul care contează pe Canada, din păcate, poimîine am ajuns la destinație.

Îi las pe cei doi singuri.

Întins în șezlong, cu picioarele sprijinite în balustrada care nu contenește să trepideze, citesc prin ochelarii de soare o cărțulie care i-ar plăcea și ei, povestea unui bărbat lipsit de atavisme ; am ajuns tocmai la capitolul unde acest bărbat care iubește o femeie pregătește micul-dejun, deși a aflat cu două sute treizeci de pagini mai înainte că ea și-a petrecut noaptea cu un alt bărbat ; pregătește totuși un mic dejun pentru toți trei, apetisant nu numai în ceea ce privește mîncarea și băutura — citesc că le servește omletă cu șuncă, tot felul de brînzeturi, pîine neagră, fructe, descrierea este foarte apetisantă — dar și în ceea ce privește conversația în trei, spirituală, fără dușmănie și

fel de fel de accese, fără ascunzișuri, fără aluzii la raporturile ce par să fie firești — și sînt curios ce o să se întîmple mai departe...

Din păcate marea e foarte agitată.

Penultimul prînz :

tînăra noastră pereche are din ce în ce mai puțin să-și spună, mai ales tînărul nu mai pare deloc convins că tînăra lui soție, pe care o mută în Canada, ar avea ceva de spus —

După-amiaza :

citesc ce se întîmplă mai departe în cărțulia mea, din cînd în cînd sar cîteva pagini, nerăbdător, nu știu de ce, mă uit după pescăruși, dacă sînt aceiași, nu sînt un bun cititor : gîndurile mele sînt asemenea pescărușilor ce însoțesc un vapor, îl urmează și îl tot urmează, și dintr-o dată fac cale întoarsă și se îndepărtează, dar apoi revin, zboară înainte, mereu aceiași, rămîn în urmă ca și gîndurile mele, urmărind cu greu povestea care se precipită spre un final.

La un moment dat îi văd jucînd pingpong.

Se pare că tot nu s-a inventat vopseaua rezistentă la aerul marin ; trei marinari vopsesc în permanență balustrada, de la Napoli la New York și înapoi, tot ce e alb pare să aibă o scarlatină incurabilă, macarale, scripeți, scări, conducte de aerisire, tot ce e alb se umple de cicatrice, vin și le acoperă, dar ciclul reîncepe cu pustule de rugină gălbui și maronii...

Penultima seară :

dansează, doamna care ar putea fi Lila și tînărul inginer. Fața ei deasupra umărului său

— pe care aș încerca în zadar s-o descriu : — e de ajuns să-și coboare o dată privirea, să și-o concentreze pe ceva apropiat sau depărtat, e de ajuns o mînă care își netezește părul în spatele urechii, un profil și apoi rîsul ei din față, o întoarcere, o schimbare a luminii, o trecere de la rîs la tăcere, o ridicare a sprîncenelor e de ajuns pentru a anula toate epitetele pe care eu le-am strîns...

Mă duc la culcare.

Ultima după-amiază :

am terminat de citit cărțulia, dar în rest n-am făcut absolut nimic în timpul acestor lungi zile scurte ; de-abia am discutat ; fără idei în ceea ce mă privește, fără expresie, fără planuri, constat că jumătăți de zile nu mă gîndesc la nimeni și la nimic ; savurez aceste ore de trîndăveală cu picioarele sprijinite în balustrada ce nu contenește să vibreze, nu mai citesc, dar sînt treaz, o văd pe tînăra soție care își caută inginerul ; da, l-am văzut, la bazinul de înot, dar acum nu mai e acolo ; presupun că cei doi nu s-au aruncat peste bord, poate că vizitează camera mașinilor, fiindcă el e inginer, iar un vapor e asemenea unui labirint — .

Ultima seară :

ea nu vine la masă.

Eu mă întrețin îndelung (de fapt, doar ca să nu subliniez prin tăcere absența vecinei noastre de masă și fiindcă tînăra soție stă ca o stană de piatră) și mai mult decît m-ar interesa cu tînărul inginer, care totuși nu a fugit peste bord, despre permanenta vibrație a balustradei, da, așa cum am presupus, problema tot nu a fost rezolvată —

La miezul nopții pe punte, stele, vînt.

Stau de vorbă cu un cleric american de la pupă la proră, de la proră la pupă, și pășesc alături de sutana lui neagră ce flutură în vînt, salut scurt atunci cînd cei doi se simt recunoscuți pe punte —

Ultima dimineață :

un pilot urcă pe vapor, difuzoarele îi solicită în trei limbi pe pasageri și așa mai departe, zarvă pe coridoare, oamenii mișună ca într-un furnicar în stare de alarmă, pasageri în paltoane, se îngrămădesc geamantane, personal, așternuturile au fost scoase, bacșișurile au fost împărțite, în sufragerie și-au făcut dintr-o dată apariția ofițerii USA care verifică pașapoartele într-un mod chinuitor de exact, și mai mult chiar decît pașapoartele, se uită la filmele Röntgen și la certificatele de vaccin, iar timpul trece, o serie de pasageri sînt chemați pentru ultima oară, mormane de cearșafuri pe coridor... Mă gîndesc : sper că și-a făcut bagajele ! — poate că e la ea în cabină și se piaptănă înainte să-și pună din nou baticul albastru. (Dar ce-mi pasă mie, care m-am așezat la coadă, înarmat cu pașaport și certificat de vaccinare, fericit că măcar de data asta nu sînt nevoit să mă ocup de nimeni)...

Ar putea să fie Lila.

Nu am mai revăzut-o.

Lila din exterior :

fața ei în oglindă, în timp ce-și piaptănă părul, cu capul înclinat, iar atunci cînd schimbă poziția oglinzii, ceafa și urechea ei, iar acum își ridică părul despletit, apoi îi dă drumul, părul ei despletit, revărsat ca o cascadă, îl aruncă peste umeri, aude difuzoarele afară pe coridor și își trece degetele de la ambele mîini peste pomeții obrajilor și peste tîmple, apoi pe sub părul uscat, în spatele urechilor calde, ia cremă pe degete, își pipăie pielea, obrajii moi și elastici, apoi bărbia, iar apoi în sus spre tîmple, care sînt dure, apoi nasul, fin și rigid, cu coama lui și cu nările lui, își dă cu cremă, în timp ce afară se vede coasta îndepărtată ivindu-se deasupra apei — probabil, Fire Island — și din nou fața ei în oglindă, se oprește : nu poți să te uiți deodată în ambii ochi : se oprește în fața privirii ei, ce rămîne în spatele sticlei, totul rămîne acolo, fruntea ei, și buzele palide, și genele pe care le perie, timpul trece, pielea de sub ochi e translucidă ca hîrtia de mătase, strălucitoare, fanată, albăstrui-maronie, ca frunzișul veșted de toamnă, se pudrează, iar timpul trece, apoi se piaptănă, coasta e tot mai aproape, în timp ce ea se piaptănă ținînd o agrafă între buze, o coastă întinsă cu copaci și barăci ce alunecă pe lîngă noi, din cînd în cînd cîte o geamandură, timpul trece, difuzoarele de pe coridoare nu mai anunță nimic, scoate agrafa din gură și își vopsește buzele, pe care le face pîlnie peste albul sidefiu al dinților, buzele ei moi și pline și puternice, pe care le întinde, le strînge și le apasă una de alta ca să refacă linia de contur, linia fină între buze și piele, gura ei, se apropie de oglindă ca să se vadă mai bine, gura umedă ca miezul unei caise, apoi își freacă buzele una de alta, ca să întindă mai bine culoarea, și înșurubează rujul la loc, cu privirea în oglindă, la gura pe care o deschide, fără să rostească vreun cuvînt, e deja tîrziu, se aude zăngănitul lanțurilor de ancore, își pune baticul albastru, în caz că afară bate vîntul, vaporul pare să se fi oprit, zăngănitul lanțurilor de ancore, nu uită nimic, fiindcă e singură, și se uită în jur, corpul ei în oglindă : așa cum l-ar vedea un bărbat, corpul ei văzut din afară, nu se gîndește la acel bărbat în timp ce-și leagă baticul albastru peste coafura impecabilă, corpul ei l-a uitat deja, își leagă baticul sub bărbie, pregătită ca într-un sfert de oră să fie așteptată pe chei de mîini și ochi și sărutări ce nu bănuiesc nimic —

Așa să fie ?

Cine vede lucrurile așa e Svoboda.

M-am postat lîngă balustradă cu mîinile în buzunarele pantalonilor, odgoanele au fost azvîrlite înspre mole, cred că am rămas ultimul pe punte, toți se îmbulzesc spre ieșire, febra sosirii ; e o dimineață răcoroasă, contururi de zgîrie-nori în ceață.

Oare eu sînt Svoboda ?

Șirul încercărilor la care este supus Gantenbein pare să nu mai aibă sfîrșit : — îmi tî-

răsc picioarele prin apă, sînt singur în casă, apă care reflectă, care gîlgîie, pleoscăie, face valuri la tot pasul, apă de-a lungul întregului coridor, aud, jocul de-a orbul nu-mi folosește, apa gîlgîie și pleoscăie, oriunde m-aș duce, chiar și în camera de zi, apă în fiecare cameră, oglindind lumina din ferestre, călduță... Nu se întîmplă prima oară ca Lila, hăituită de ora înaintată, să uite să oprească dușul, dar e prima oară că Gantenbein omite să observe acest amănunt la timp... Umblu deci prin apă, în timp ce Lila stă pe scenă. Înțeleg : se gîndea la rolul ei. Îi țin pumnii. Sau mai bine : opresc dușul. Lucru pe care Gantenbein l-a făcut în repetate rînduri. Fără să spună vreun cuvînt. Dar de data aceasta Gantenbein a ajuns prea tîrziu. De data aceasta Lila va observa cine a oprit dușul, și eu mă voi da de gol. Ce să fac. Îmbrăcat în pardesiu, cu pălăria pe cap, singur în locuința inundată, nu știu cum să procedez. De vină e doar faptul că Gantenbein, de dragul rolului său, n-a spus niciodată nimic. Sau ar fi mai bine dacă aș lăsa dușul să curgă în continuare, m-aș așeza în balansoar, cu picioarele pe măsuță, pretinzînd că Gantenbein, orb cum e, n-a putut să ia act de inundația din casă ? O soluție costisitoare ; parchetul se va umfla. Lila nu se întoarce acasă înainte de miezul nopții, iar chiriașii de jos își vor face între timp apariția. Sau ar fi mai bine dacă Gantenbein ar ieși în oraș ? Apa n-are cum să crească peste nivelul pragului dinspre balcon. Mi se pare că nu există altă soluție decît să

dau drumul la duș ușor și să-l atîrn în așa fel încît apa să se scurgă pe jumătate în cadă, și apoi să ies. Ceea ce mă împiedică să aplic această soluție : intenția ei pedagogică. Și apoi, fiind gata de plecare, văd cum apa, mutîndu-și mereu hotarele, se apropie încet dar sigur de cărți și de discuri, care, desigur, n-au ce căuta pe jos, dar acolo sînt, și nu pot să mă stăpînesc : salvez cărțile și discurile, pantofii ei de mătase, perdelele, care au și început osmoza. Cum poate un orb să procedeze așa ? Pentru oprirea dușului s-ar mai găsi o explicație : chiar și Gantenbein simte cînd i se udă picioarele și aude de unde curge. Dar salvarea cărților și a discurilor ? Mă aflu deci, după această operațiune de salvare a discurilor și cărților, desculț și în cunoștință de cauză că trebuie să fac să dispară și apa, ca să nu mă dea de gol ; și asta imediat, ca să se usuce înainte de sosirea Lilei acasă. Nu merge cu înjurături, doar cu un prosop, pe care îl întind precaut pe parchet, evitînd valurile care ar lăți micul potop, și îl las să absoarbă apa, iar apoi îl storc în baie, cîte un sfert de litru de apă de fiecare dată, nu mai mult, și tot așa, într-un du-te vino, desculț, încolo și încoace și înapoi, la început fără vreun efect vizibil, apa gîlgîie în continuare. Dar într-o oră și jumătate isprăvesc. Fumez prima țigară cu privirea la ceas : Lila e acum în actul trei. Îi țin pumnii. Dar covoarele ? În panica ce mă cuprinsese nu m-am gîndit la ele, la covoarele îmbibate de apă, încep să transpir. Nu văd nici o scăpare,

și de-ar fi numai de supărare, și tot îngenunchez și rulez covoarele, și le întind ca foaia de aluat, și le rulez, pînă ce mi se pun cîrcei în mîini. Iar Patsch se amuză ; eu însă văd doar apa tulbure pe care o storc din covoare și nu văd urmele labelor lui prin toată locuința, încă nu le văd. După încă o oră, din covoare nu mai iese nici un strop de apă. Bineînțeles că nu sînt uscate, dar las asta în seama curentului ; deschid toate ferestrele posibile. Apoi o bere. Mai am un ceas pînă la miezul nopții ! Apoi în balansoar, oarecum epuizat, întrebîndu-mă dacă în principiu m-am comportat corect. Dar n-apuc să mă gîndesc ; acum văd urmele labelor, pe care Patsch le-a împrăștiat între timp în toată casa, și sînt nevoit să mai dau o raită cu prosopul, urmează apoi curățirea căzii. Noroc că Lila nu vine la ora anunțată, iar covoarele au timp ; desigur că a mai întîlnit pe cineva care, pe bună dreptate, o admiră, așa că ar putea să întîrzie pînă la trei, sper. Acum e miezul nopții ; pipăi covoarele. Nădăjduiesc că se vor duce și la Siebenhagen, atunci va întîrzia pînă la patru. Covoarele n-o să fie uscate, dar o voi lua pe Lila în brațe, ca să nu le atingă cu picioarele. Are să mă întrebe ce-am făcut toată seara.

— Ah, voi spune eu, — am lucrat.

Se va bucura.

Eu voi zîmbi.

Dar a doua zi (asta acum îmi vine în minte !), parchetul : cenușiu, palid, pătat, și nu știu ce explicație o să găsească Gantenbein...

Iarăși sînt dezorientat. Parchetul mă va da de gol. Orice aș face. Un singur lucru : îmi pun iarăși cravata, mai întîi o cămașă curată și apoi cravata, apoi dau drumul la duș, în așa fel încît să curgă peste marginea căzii, pun cărțile și discurile de unde le-am luat, și inundația fiind inițiată, îmi iau sacoul și bastonul și ies.

Și ?

Lilei nu-i vine să creadă că a uitat să oprească dușul, cu toată inundația. Numai eu pot fi de vină. Povestea asta cu dușul, spune ea, nu i s-a mai întîmplat niciodată. Gantenbein nu poate să o contrazică.

Gantenbein e cam excentric ?

Gantenbein ca tată —

Cînd sora șefă îl duce la pătuțul alb, neînțelegînd pe de o parte de ce își dorește un orb asta, impresionată pe de altă parte că tatăl n-o să poată niciodată să-și recunoască copilul, și cînd în sfîrșit ridică și vălul alb, bineînțeles cu condiția ca sugarul să nu fie atins sau sărutat, Gantenbein nu trebuie defel să se prefacă : nu vede nimic extraordinar. E un moment mare, fără îndoială, dar nu pentru ochi. Un moment istoric. Ceea ce vede : un sugar. Ceea ce relatează sora-șefă, Gantenbein nu poate să vadă. Un sugar ca toți ceilalți. Cum era de așteptat, așa și nu altfel. Tace ; Gantenbein nu e nevoit să se prefacă ; iar aceasta ar fi un bun început. E fericit că Lila

a scăpat cu bine. Țipetele ei au fost îngrozitoare. Acum e în pat, palidă, cu părul transpirat, dar zîmbește, și Gantenbein îi strînge mîinile umede.

E o fetiță.

Mai tîrziu, pe stradă, cu bastonașul lui alb cu care lovește bordura și însoțit de Patsch, care nu știe nimic de eveniment, apoi într-un parc, unde se așază pe o bancă, Gantenbein își face și primele griji de părinte : că ar putea, atunci cînd îl spală și îl cîntăresc și îl înfașă pe sugar, să îl schimbe cu altul. El, cum am spus, n-ar avea cum să vadă. Cuprins de neliniște se reîntoarce la spital. Ca să vadă sugarul. Nu se lasă expediat, oricare ar fi regulamentul de ordine interioară, trebuie să vadă sugarul, și oricît ar fi de ciudată o astfel de dorință venită din partea unuia cu banderola galbenă pe braț, nu poate fi refuzat. Lila doarme. Și trebuie să meargă în vîrful picioarelor. Iar sora-șefă, văzîndu-l pe domnul Gantenbein, tatăl orb, cum stă cel puțin zece minute în fața pătucului alb, e cuprinsă de înduioșare. Firește că nu întreabă dacă acesta este într-adevăr copilul lui, întrebarea ar putea fi înțeleasă greșit. Afară pe coridor, unde e mare forfotă de surori cu sugari în brațe, sora-șefă îl conduce de braț ; se simte cu adevărat orb. Ca niciodată. Și nu e cu nimic mai fericit cînd se vede iarăși în stradă, condus de Patsch, iar apoi într-un bar, ca să dea pe gît ceva tare. Ca să se trezească la realitate. Iar realitatea constă în aceea că pur și simplu

crede ; că se duce la o tipografie, după ce și-a scos ochelarii și banderola galbenă, căci nu îi este deloc indiferent ce litere, ce carton i se oferă, și vrea să vadă modelul exact, înainte de-a tipări fericitul anunț :

BEATRICE

Un nume frumos...

Beatrice Gantenbein, cum se va numi, e mai puțin frumos, dar aici nu-i nimic de făcut, n-ai de ales, n-ai decît un tată, oricare i-ar fi numele.

Îmi imaginez :

Unii, citind fericitul anunț, nu vor avea nici cea mai mică îndoială că e într-adevăr copilul lui Gantenbein ; alții se vor întreba, fără să discute, bineînțeles, subiectul. La urma urmei, nu e treaba lor. O admiră pe Lila, îl simpatizează pe Gantenbein, îi felicită pe cei doi, nu lipsesc florile. Îl asigură pe Gantenbein cît de mult îi seamănă copilul. Fiindcă el n-are cum să vadă. Leit ! spune cineva, și Lila se bucură cînd oamenii, stînd în fața căruciorului, spun asta ca să spună și ei ceva ; și ei i se pare...

Îmi imaginez :

Vine și ziua cînd Gantenbein poate să iasă cu micuța la plimbare, ducînd-o de mînă, și nu se știe cine duce pe cine, important e ca cei doi să nu nimerească sub un camion, copilul cu tatăl orb și Gantenbein care duce copilul Lilei sau se lasă dus de acesta ; Gantenbein îi cumpără o înghețată și îi arată urșii cei mari de la grădina zoologică, care te roagă cu labele împreunate și dansează pe picioarele

dinapoi pînă cînd le arunci morcovi, iar Gantenbein, orbul, e mai îndemînatic (așa cum se cade pentru orice tătic) la aruncarea morcovilor —

Îmi imaginez :

Grija lui, că într-o bună zi copilul îi va ghici jocul și îl va demasca în fața adulților satisfăcuți de situația prezentă, va crește odată cu Beatrice —

Cît timp crede un copil ?

Am cunoscut odată într-un cerc de prieteni un copil pe care nu puteai să-l iei în brațe fără să-ți smulgă ochelarii de pe nas ; avea această manie care n-a putut fi stăvilită nici cu avertismente, nici cu pedepse și nici chiar cu umor ; copilul, pe atunci avea patru ani, nu vorbea aproape deloc, iar la mijlocul povestioarei, pe care părea să o asculte cu atenție, se repezea și punea mîna pe ochelari, nu fiindcă și-i dorea, ci doar așa, ca să-i dea jos.

Îmi imaginez :

Gantenbein uitîndu-se la desenele ei de copil; iar desenele au acea frumusețe uluitoare care te face să crezi în geniul copilului, Gantenbein însă nu are voie să laude, trebuie să-și ascundă uimirea și să întrebe ce a desenat Beatrice, întrebare la care ea nu știe să răspundă, știe doar să deseneze cu creioanele colorate, iar Gantenbein vede : acesta e tati, bărbatul cu banderolă, și aici apare tot ce i-a arătat el pe drum și tot ce i-a povestit, totul în culori vii, arcul, vaporul cu zbaturi, vrăjitoarea, steagurile și fulgerul ce brăzdează cerul

violet, și umbrela care s-a întors pe dos, munții, toba cea mare care face tunetul, pompierul cel gras cu furtunul și scara, Beatrice și tati cel cu banderola galbenă și cu bastonașul cu care arată în dreapta și în stînga, și totul, totul, iar el acum nu mai recunoaște nimic.

Va fi tot mai greu.

Mai tîrziu, primele ei minciuni —

Beatrice a mîncat pe ascuns dulceață, se vede pe buzele ei nevinovate și pe șorțuleț, dar Gantenbein nu poate să-i demonstreze, tace doar și zîmbește, Beatrice plînge. Nu poți să poftești la ceva, se pare, fără ca tata să observe. Cum oare ? Toate le știe. Sau, Beatrice a ascuns pîinea, care nu-i place, sub tăblia mesei, și asta săptămîni în șir, iar Gantenbein n-a observat nimic, dar într-o bună zi toate cojile uscate au apărut pe masă, și chiar dacă tati cel orb nu o pedepsește nici măcar cu vorba, căci n-are cum să le vadă, Beatrice totuși roșește. Totul iese la lumină. Nu poți să minți. Bunul dumnezeu și tati sînt unul și aceiași — un timp... apoi Beatrice observă că acolo unde Gantenbein nu ajunge, de exemplu în pădure unde se joacă cu băieții, nu ajunge nici bunul dumnezeu.

Poți totuși să minți.

Tati nu le știe chiar pe toate.

Nu știe nici măcar cum arată domnul Siebenhagen, cu care Lila joacă uneori tenis, și ce culoare are mașina lui frumoasă ; ar vrea el să știe, dar bunul dumnezeu nu-i spune — află însă din desenele copilului : mama cea

albă, și mingea albă peste fileu, și domnul Siebenhagen, care are o bărbuță neagră, cu picioare albe și pași lungi...

Îmi imaginez :

Deși Lila și-a reluat activitatea și îi rămîne foarte puțin timp în afara repetițiilor și a spectacolelor (la care se adaugă turneele), dragostea ei pentru copil n-are margini și e plină de înțelegere cînd Beatrice face doar ce are chef. Ceea ce înțelege Gantenbein prin educație i se pare îngrozitor, și de aceea amuțește și ea solidarizîndu-se cu micuța. E una cu copilul. Cine ceartă copilul o ceartă pe mamă. Și sună deja a mustrare cînd Gantenbein, fără să mustre, îi cere copilului ceea ce frumoasa mamă nu cere nici de la sine. Dintr-o dată ai impresia că ar vrea să-i facă educație Lilei. Cum ar putea oare s-o țină pe micuță în frîu și s-o convingă să nu-și arunce paltonașul pe jos (de parcă ar veni obosită de la repetiții) ? În aceste cazuri mai intervine Lila care îi ridică paltonașul și îl pune la locul lui. Ce oare și-ar mai putea dori Gantenbein ? Răbdarea ei față de copil e inepuizabilă, iar rezultatul : un copil care le halește musafirilor alunele de sub nas, un copil frumos, căci musafirii n-au venit, la urma urmei, pentru alune, Lila are dreptate. În plus, musafirii au întotdeauna umor. Cînd merge prea departe, de pildă cînd micuța Beatrice, plictisită de conversația celor mari, îi fărîmițează trabucul unui musafir fascinat de Lila, Gantenbein cel orb mai are timp să intervină :

— Lasă asta !

Firește că musafirul, fiind vorba de trabucul lui și nu de copilul lui, are mai mult umor decît Gantenbein ; dar, așa cum constată, era tocmai ultima havană, și pe moment uită că rămăsese la jumătatea cuvîntului. Pauză. Așadar, despre ce era vorba ? Lila face grevă, ca orice mamă jignită ; și îi aruncă copilului o privire consolatoare, la urma urmei nu e decît un copil —

— Tati nu e bun.

Vine și asta.

— Vreau alt tătic.

De data asta Lila se supără, deși umorul musafirilor se verifică tocmai acum. Lila este cea care pune copilul la punct, dîndu-i o pedeapsă. Beatrice n-are voie să spună așa ceva. Că vrea un alt tătic. O costă desertul. În acest punct Lila e foarte categorică. Iar Gantenbein își descojește tăcut o banană — copilul ar putea să aibă dreptate : poate că bărbatul acesta care își descojește orbește o banană nici nu e tăticul ei... Dar oricum ar fi, despre televiziune, căci despre aceasta era vorba, televiziunea ca instrument al industriei de prelucrare a conștiinței și, în general, arta în era tehnicii, mai ales televiziunea, despre asta toată lumea poate să-și spună cuvîntul, cu excepția lui Gantenbein care și-a umplut gura cu banană.

Îmi imaginez :

În rest însă totul e bine și frumos între Lila, Gantenbein și copil ; fac excursii, iar copilul e copil, iar Lila și Gantenbein o iau de mînuțe

ca să se legene, şi Lila îi întinde linguriţa plină şi povesteşte despre carul cu fîn care vrea să intre în şură, iar atunci cînd e obosită, Gantenbein o ia în cîrcă, şi se joacă de-a căluţul, şi după ce-a trecut şi perioada asta apar alte jocuri, la un moment dat se îmbolnăveşte de tuse convulsivă, apoi e timpul lui Max şi Moritz, şi se duc vara la scăldat, şi iarna la săniuş, toate la timpul lor, iar Lila îi cumpără rochiţe elegante şi Gantenbein povesteşte despre potop şi arcă, se distrează pe seama expresiilor ei caraghioase, şi cînd Lila e în turneu telefonează ca să stea de vorbă cu Beatrice, şi Beatrice călare pe un poney, o imagine de neuitat, şi vin orele de muzică şi aşa mai departe, şi Lila şi Gantenebein nu sînt nevoiţi să discute prea mult între ei, copilul e aproape tot timpul de faţă, şi atunci cînd Beatrice vrea să ştie de unde vin copiii, i se explică aşa şi aşa...

Îmi imaginez :

Anecdota despre prima lor întîlnire în cabină, Gantenbein în chip de admirator orb cu trandafiri, e adevărată, dar nu întru totul — nici o anecdotă nu respectă întregul adevăr... Bineînţeles că pe atunci Lila nu trăia singură, lucru care nu-l preocupa defel pe Gantenbein. În acest sens anecdota, pe care Lila o povesteşte cu atîta plăcere, nu minte uitînd să-l menţioneze ; Gantenbein pur şi simplu nu-l văzuse pe acest companion al Lilei care se afla şi el în cabină. Cu toate că omul şezuse (nu în anecdotă, ci în realitate) tot timpul acolo, nu

chiar lîngă măsuţa de machiaj, dar în orice caz la vedere, în unicul fotoliu comod din acea încăpere, fără să scoată un cuvînt, răsfoind un ziar, cu pălăria pe cap, sigur de el, sigur de prezenţa lui. Aşa şedea. Precum o mobilă. Un bărbat în floarea vîrstei, cu pălăria pe cap ; nu demult fusese foarte îndrăgostit de Lila, iar acum atinsese stadiul iubirii coapte şi era gata de însurătoare chiar dacă nu o zorea. Şi în timp ce Gantenbein îşi făcea numărul cu trandafirii, destul de neajutorat, căci abia în anecdotă a devenit convingător, domnul cu pălăria pe cap nici n-a catadicsit să asculte, cunoscînd setea Lilei de admiraţie oarbă. Ar fi fost de ajuns să tuşească pentru a-l speria pe admiratorul orb. Fără să ridice ochii din ziar, întrebase doar mai tîrziu, în treacăt : Cine mai era şi arătarea asta ? Spusese arătare, ceea ce o jigni puţin pe Lila. Era în orice caz un admirator entuziast. Care îşi scosese pălăria. Tăcu. În favoarea lui Gantenbein. Acesta n-o văzuse într-adevăr decît pe Lila. O dovadă mai bună pentru faptul că era orb nici măcar n-ar fi putut să existe... .Mai apoi a aflat, bineînţeles, că Lila nu trăia singură ; dar atunci era deja prea tîrziu ca să se mai uite în jur : nu mai era nimeni în cabina ei. Doar fotoliul unde obişnuia el să stea. Iar acolo stătea acum Gantenbein. În timp ce afară, pe scenă, Lila juca acelaşi rol. Să răsfoiască ziarul pînă ce afară izbucneau aplauzele nu-şi putea permite, căci Lila credea în faptul că el nu vede ; îl iubea de dragul cecităţii lui. Vedea telegramele

prinse de jur împrejurul oglinzii : un îndrăgostit ce aşteaptă orbeşte pînă ce de afară răzbeşte vuietul aplauzelor. Şi asta seară de seară, pînă ce Lila sosea în sfîrşit : o mască, în plus, cu păr străin, oarecum o păpuşă, frumoasă, dar machiată pentru reflectoare, frumoasă de la distanţă, sprîncenele albastre, pleoapele verzi şi obrajii galbeni, faţa ei îngroşată, îngroşată pentru frumuseţe, chiar şi ochii apăreau măriţi ; Gantenbein tresărea de fiecare dată pe ascuns. Ca de o arătare. Cabina era prea mică ; Lila purtată încă de aripile rolului, dar fără text. Cum a fost spectacolul ? întreba el, ca să-i audă vocea. Doar vocea era Lila. Apoi Lila mai ieşea o dată pe scenă ; spectatorii continuau să aplaude. Demonstrativ. De parcă ar fi vrut să-i arate lui Gantenbein cel orb ce extraordinară e femeia pe care o iubeşte. Seară de seară. Era mîndru, se înţelege, şi destupa între timp o sticlă mică de şampanie. Mîndru de ce ? În acelaşi timp se simţea inutil. Gantenbein nu putea să aplaude ; admiraţia îi fusese răpită de alţii. Îi umplea paharul, asta era tot ce putea face. Orice aplauz la un moment dat se subţiază, şi atunci Lila îi era recunoscătoare pentru dragostea lui, îşi bea şampania, Lila la masa de machiaj, în timp ce Gantenbein şedea în acel unic fotoliu confortabil, Gantenbein cu ochelarii lui de culoare închisă. O vedea cum se spală cu tampoane de vată, Lila în halat de mătase, Gantenbeim cu bastonaşul lui alb. Aşa stătea în cabina ei, orb, dar prezent. Lila ca întotdeauna după reprezentaţie : obosită, emoţionată, împrăştiată. N-a auzit ciocăniturile în uşă, iar domnul care intrase fără să mai aştepte un răspuns părea să ştie că Gantenbein e orb ; nu dădu nici măcar din cap. De parcă Gantenbein nici n-ar fi existat. Ar fi putut să fie directorul, acest domn care se considera scutit de orice politeţe. Un domn ce trecuse de floarea vîrstei. Lila tot nu-l vedea, căci ţinea ochii închişi ca să-şi poată şterge fardul de pe pleoape, de aceea Gantenbein spuse : Cred că a bătut cineva. Dar Lila nu auzise ciocăniturile, iar domnul, convins că Gantenbein nu-l vede, rămase pe loc, în timp ce Lila arunca tampoanele unsuroase la coş, tot mai dornică să stea de vorbă cu Gantenbein. Preocupată de degetele pe care şi le ştergea cu o bucăţică de şerveţel, îl întreba unde se vor duce să ia masa, şi pur şi simplu nu observa că în cabină mai apăruse un bărbat. Voia să ştie ce făcuse Gantenbein în ziua aceea ? Aveai impresia că celălalt venise cu un pistol în buzunar şi urma s-o împuşte pe Lila, un maniac, mut, care astfel devenise invizibil în faţa lui Gantenbein ; poate că voia doar să stea de vorbă cu ea. Între patru ochi. Era palid, neras, obosit. Gantenbein tot n-avea nici o idee unde vor lua masa şi continua să mîngîie căţelul ; Patsch era neliniştit, la pîndă. Scena n-a durat nici un minut, dar păruse nesfîrşită. Lila nu l-a văzut decît în momentul în care s-a aplecat înspre oglindă, scrutîndu-şi genele, s-a speriat, iar degetele ei subţiri, ce se pregăteau să maseze

tîmplele, au rămas suspendate în fața omului din oglindă. L-a recunoscut. Nici Lila n-a rostit vreun cuvînt, ca el să treacă neobservat. Fața ei, pe care Gantenbein o vedea, exprima clar : acesta era deci bărbatul pe care Gantenbein nu îl văzuse atunci. De data aceasta fără pălărie. Ar fi fost infam să le arate acum că nu e orb și că înțelege situația. Așa că nu conteni să-l mîngîie pe Patsch. Dar și tăcerea l-ar fi trădat ; începu să facă propuneri unde ar putea să ia masa, Gantenbein fiind singurul care vorbea. Cînd Lila se întoarse, bărbatul părăsise nu numai oglinda, ci și cabina. Fără un cuvînt. Apariția lui, ridicolă pe moment, avu un efect neliniștitor. Gantenbein n-ar fi putut să întrebe : Cine a fost aici ? Dealtfel știa, iar ce voia să însemne această vizită nici Lila nu știa. Îi părea rău de ea, era palidă de spaimă. Dar Gantenbein nu știa ce să spună, la urma urmelor trăsese și el o porție de spaimă, pe care trebuia s-o ascundă. Ce voia acest bărbat, celălalt, era de fapt clar : O voia pe Lila a lui. A lui ! De aceea părea atît de mînios, din cauza acelei priviri revendicative care te îndemna să te gîndești la un pistol, și te simțeai la fel de buimac ca și el. Sigur că nici Lila nu-l văzuse vreodată așa. S-a ridicat în picioare, palidă de spaimă, și a zăvorît ușa cabinei, iar Gantenbein, ca să-i alunge gîndurile, i-a povestit o năzdrăvănie de a lui Patsch, una nouă, la fel de neadevărată ca și celelalte, ceea ce nu l-a împiedicat însă pe Patsch să dea vesel din coadă ; în zadar, Lila se crispa tot mai mult, probabil la gîndul că bărbatul ar putea s-o aștepte la ieșire, ascuns într-un cotlon al curții dosnice. Posibil era, în orice caz. Deși cu siguranță n-avea pistol ; dădea doar impresia ; nu venise ca s-o împuște, ci ca să se însoare cu ea. Prea tîrziu. Cînd cineva bătu apoi la ușă, Lila refuză să deschidă ; Gantenbein a fost nevoit să intervină. Și așa și făcu, profitînd de această ocazie ca să-și arate bărbăția. Dar nu era decît garderobiera ; adusese o scrisorică, pe care Lila o deschise și o citi imediat, fără să o pună apoi în rama oglinzii. Cît timp i se scoase peruca, se uită la Gantenbein ca și cum pentru prima oară în viață s-ar fi îndoit de orbirea lui, întrebîndu-se dacă într-adevăr nu văzuse nimic, apoi însă, învăluită în părul ei, redevenind frumoasă, se liniști, eliberată de spaima că ar putea fi așteptată în curte. Iar mai tîrziu s-au dus la masă, Lila și Gantenbein care i-a tranșat ca de obicei păstrăvul. Și mai tîrziu s-au dus acasă. Nevătămați. Și cînd Gantenbein a întrebat-o în treacăt dacă mai auzise ceva despre fostul ei prieten, i-a răspuns sincer că acesta se întorsese în oraș, da, era în oraș. Îl văzuse, dar nu vorbise cu el. Răspunsul ei suna la fel de indiferent ca și întrebarea lui, și ceea ce Lila i-a ascuns, buimăceala ei, pe aceasta, o văzuse...

Înțeleg :

Trebuie să-l părăsești pe celălalt, hotărîrea e hotărîre, de neclintit, dar cu asta despărțirea nu s-a produs ; ai vrea să se desfășoare cu

demnitate, dar demnitatea te împiedică în desfășurare ; atîta timp cît vrei să păstrezi aparențele, unul din cei doi parteneri nu poate să priceapă, și îl iubește pe celălalt mai mult ca oricînd ; într-o seară își face apariția ; despărțirile nu pot să se producă prin corespondență — Gantenbein a dat dovadă, atunci cînd a fost nevoie, de multă și tăcută înțelegere, acceptînd că cei doi trebuiau să se revadă...

Era în februarie.

Lila la masa de machiaj, (de data aceasta înainte de reprezentație), i-a dat vestea pe un ton glumeț, fără să se întoarcă, încordată și totuși relaxată în așteptarea soneriei care avea s-o cheme pe scenă, dealtfel fără să fie nervoasă, doar incapabilă de vreo discuție, nu absentă, din contră, concentrată asupra apariției pe scenă, i-a comunicat în treacăt, în timp ce-și pudra nasul, fără multă vorbă, cu spatele la el, fără să se uite cine ședea în unicul fotoliu confortabil, pe ton glumeț : Nu trebuie să arboreze un aer solemn și nici să se sperie, ciclul ei a fost întotdeauna neregulat. — În acel moment a sunat... Lila avea pe atunci treizeci și unu de ani, nu mai era o fetiță, nici Gantenbein nu mai era un tinerel confruntat întîia oară cu anumite întrebări. Dar la un moment dat tot ar fi trebuit să stea de vorbă, se gîndea el, în principiu. Însă după reprezentație, după ce Gantenbein ieșise la plimbare cu Patsch și chiar și a doua zi Lila nu mai dădu nici un semn că s-ar gîndi la asta. Și nici Gantenbein n-avea nici un motiv să se

gîndească. Dar asta făcea, nu uimit, ci pe moment chiar vesel, imaginîndu-și-o pe Lila în chip de mamă, mirîndu-se că trei zile, chiar patru, Lila nu-i mai spusese nimic. Nepăsarea ei era ațîțătoare, dar nu molipsitoare. Un gînd îi trăsnise prin minte în cabină, un gînd legat de calendar, și în cazul în care toate gîndurile ar fi fost inutile, Gantenbein își dorea să nu-l fi gîndit tocmai pe acesta. Lila se arăta în continuare nepăsătoare, o vedea topită la gîndul rolului unic ce o aștepta în toamna aceea. Cînd Gantenbein a întrebat-o la un moment dat, sub un pretext oarecare (impozitele), de dată, se făcuse deja martie ; Lila s-a arătat speriată din cauza impozitelor ce trebuiau plătite, mirîndu-se : Cum mai trece timpul ! Apoi la restaurant, Lila într-o rochie decoltată, lumini discrete, perle, rîzînd : Ce-ai spune dacă am avea într-adevăr un copil ? Firește că restaurantul nu era locul potrivit pentru a-i da crezare ; chelnerul insista, chiar dacă păstrînd distanța cuvenită, asupra comenzii. Au urmat cîteva minute de tăcere în timp ce ronțăiau din franzelute. Bănuiala că ar avea de gînd să aducă copilul pe lume fără să-i spună lui Gantenbein era, desigur, absurdă ; cel tîrziu în luna a cincea ar observa și un orb. Restaurantul nu era pur și simplu locul potrivit pentru o asemenea discuție. Pînă ce și propunerea ca Lila să se ducă la doctor i-a luat-o în nume de rău și i-a stricat buna-dispoziție, în pofida strălucirii calde a lumînărilor.

De atunci Gantenbein n-a mai spus nimic.

Într-un cerc de prieteni, Lila declarase mai demult : Dacă și-ar dori un copil, i-ar fi indiferent cine e tatăl ! — asta ca ripostă la spusele unui fanatic al sîngelui, lucru de înțeles și, pe moment, adevărat ; dar cîte nu spune omul pe moment — Gantenbein nu voia să se mai gîndească la asta... Cînd Lila a venit apoi cu vestea, s-a întîmplat tocmai în momentul în care într-adevăr nu se gîndea la așa ceva, cu trei minute înainte de sosirea musafirilor :

— O să avem un copil.

Gantenbein a tăcut uimit.

— Am fost la doctor...

Și ca la un semn, se auzi soneria. Musafirii ! Se petrecu o adevărată minune : acel gînd referitor la calendar, de care Gantenbein se simțea rușinat, nu se ivi, Gantenbein se bucură orbește salutînd musafirii, care raportau exuberanța lui strict la persoana lor ; cîțiva din ei nici nu-l cunoșteau pe domnul Gantenbein, îi vedea stingheriți în fața domnului orb căruia urmau să-i fie prezentați... Atunci a povestit Lila întîia oară delicioasa anecdotă despre Gantenbein care vine cu buchetul de trandafiri în cabina ei... Trezindu-se a doua zi ca lovit de o secure, nu-și mai aminti din seara trecută decît vestea despre copil ; ce noroc că Lila avea repetiții tocmai în ziua aceea și se grăbea să plece ; poate că altfel ar fi întrebat-o dacă în februarie s-a culcat și cu celălalt. Și atunci ? Poate că i-ar fi răspuns : Da.

Fără să șovăie, simplu : Da. Sau poate tărăgănat și după o tăcere, străfulgerată de ridicolul întrebării lui, în timp ce-și aprindea o țigară : Cum îți vine să întrebi așa ceva ? Și într-un caz și în altul, copilul ar fi putut să fie al lui Gantenbein ; se punea însă întrebarea dacă Lila, după o astfel de replică, l-ar mai fi vrut ca tată al copilului ei ; poate n-ar mai fi spus niciodată : copilul nostru. Ar fi rămas doar copilul ei... Deci Gantenbein se trezise ca lovit de o secure, fiind însă singur acasă, nu avu ocazia să pună întrebarea... Poate că ea i-ar fi răspuns : Nu. Nu fără să șovăie, dar simplu : Nu. Iar pentru viitor n-ar fi fost cu nimic mai bine, ar fi însemnat doar o ușurare de moment, dar ușurarea lui ar fi scîrbit-o pe ea, nu i-ar mai fi venit să-l sărute pe tatăl copilului după o astfel de dezamăgire ; poate că după asta copilul nu s-ar mai fi născut... Deci, noroc că... Nu există decît o singură posibilitate : Gantenbein presupune că acest copil, copilul ei, nu e al lui, dar nu arată niciodată că presupune acest lucru, în speranța că va fi copilul lui.

Îmi imaginez :

Riposta ei de atunci la vorbele fanaticului ; Lila ar nega acum că ar fi spus vreodată așa ceva.

Îmi imaginez :

Beatrice în baie, șase ani, Gantenbein în chip de tătic care o săpunește, trupușorul ei, pielea ei rușinoasă, bucle de spumă, tati n-are cum să vadă unde și-a ascuns fetița piciorul,

dar pînă la urmă tot îl găsește și-i săpunește degețelele gîdilicioase, Gantenbein cu mînecile suflecate, firește că nu Beatrice e cea care stropește așa de tare, ci Crizimizi, apa pleoscăie și clipocește în cadă, Crizimizi este omulețul care îl gîdilă pe tati și ascunde săpunul, pe care tati nu poate să-l vadă căci Crizimizi este bărbatul vrăjitoarei, și doar atunci cînd Beatrice vorbește cu Crizimizi, acesta o ascultă, nu mai stropește, iar Gantenbein poate să-i săpunească spatele de copil, și popoul de copil, chiar și urechile, subsuorile, ea însă nu are niciodată voie să-i spună cum arată Crizimizi, apoi, pe de altă parte, Beatrice ar vrea totuși ca tati să vadă zgîrietura îngrozitoare de pe genunchiul ei, iar Gantenbein o și vede, crusta minusculă de pe genunchiul ei, o ocolește cu săpunul și are s-o pudreze și s-o bandajeze cu venerație, doar pe Crizimizi nu-l vede, chiar și atunci cînd își scoate ochelarii din cauza aburilor, și de aceea Crizimizi nici nu se teme de el, chiar dacă Gantenbein îl ceartă și îl amenință, iar plescăiala și clipoceala nu se mai termină pînă cînd, în cele din urmă, Gantenbein dă drumul la apa din cadă ca să-i poată limpezi buclele pline de spumă, brațele și piciorușele strălucind de săpun, trupușorul ei din cap pînă în picioare, o nu, din ea n-o să iasă niciodată un marinar, ci o fetiță, Beatrice, cu siguranță, orice ar face, chiar dacă poartă pantaloni și mînuțele în buzunare, cu coatele înainte, oricîte exhibiții ar face pe marginea căzii, de data aceasta, saltul pe covor, pe care tati ar fi trebuit să-l vadă, iar apoi, înfășurată în prosopul alb și liniștită, savurînd momentul în care el o freacă cu mîinile lui puternice, o aude întrebînd : E adevărat tati, că tu chiar nu vezi nimic ? Și ca să-l încerce, imediat după aceea susține : Pot să zbor ! lucru de care tati, orb cum e, nu se poate îndoi, așa că trebuie s-o creadă și să-i dea drumul, ca Beatrice să poată să spună : Nu vezi cum zbor ? Și apoi timp de o clipă cît s-a gîndit că Beatrice ar putea să nu fie copilul lui, și cînd o ridică cu brațele întinse, chiotele ei : Vezi ! Chiotele ei : Nu mă vezi ? Chiotele ei —

Îmi imaginez :

Beatrice, zece ani, a căzut cu bicicleta, comoție cerebrală, timp de o noapte spaima că ar putea să moară, spaima comună a mamei și a tatei, această spaimă cu ochi deschiși care plîng —

Îmi imaginez :

Gantenbein nu e deloc un tată rău după ce a renunțat pas cu pas la educația copilului — forțat de rolul lui de orb... Cînd Beatrice refuză pur și simplu să facă ce nu are chef, în speranța că Gantenbein și așa nu vede, de pildă, dacă rochițele ei stau pe umeraș sau tot mai zac împrăștiate, și cînd Gantenbein, mai puțin preocupat de rochițe decît de sufletul de om care, după părerea lui, odată și odată tot trebuie să învețe să facă și ce nu are chef, o întreabă totuși dacă le-a pus la loc, văzînd, din păcate, că nu au fost puse, ei da, ce se în-

tîmplă ? Iar dacă Lila, ca mamă, se face și ea că nu vede, ca să fie de partea copilului și să-l împiedice să ia măsuri — ei bine, trec anii pînă cînd Gantenbein realizează că un copil nu poate fi educat, dacă mama nu vrea, și pînă ce își stăpînește perfect rolul în fața copilului și se lasă înșelat în mii de nimicuri, pentru a fi un tati drăguț, care nu o bate la cap, dar e oricînd gata s-o ajute pe Beatrice cînd viața însăși va lua măsuri.

Vine și asta.

Vine, și uiți apoi de fiecare dată cînd ajutorul ți-a reușit, da, însă tatăl nu e vrăjitor ; rămîne o ușoară pareză a pleoapelor în urma unei scarlatine netratate cu seriozitate ; un caz tipic de măsuri neluate la timp, un caz ușor de vină, unul din cele multe, dar vina alimentează dragostea de părinte, iar Gantenbein nu-și mai poate închipui viața fără copil —

Beatrice nu este o anecdotă.

Timpul desenelor a trecut, iar dragostea paternă nu se mai poate manifesta prin „la trap, la trap, la galop, la galop, dii căluțule“ ! De mult nu mai e așa. Beatrice se luptă cu latina, *accusativ cum infinitiv*, dragostea se vede pusă în fața unor probleme care și lui Gantenbein îi dau bătaie de cap. Cîte se mai cer de la copiii noștri și de la tații lor ! Pentru a da impresia că știe orbește tot ce a învățat și el pe timpuri, e nevoit să mai învețe o dată, pe ascuns, în timp ce Beatrice, la școală, nu e deloc atentă. Și algebra ! Crede el, om în toată firea, că poate să extragă rădăcini pătrate ; și ia te

uită că trebuie să le învețe, îl vezi, un bărbat cu tîmple sure în fața unei ecuații cu una, cu două, cu trei necunoscute etc.

Îmi închipui :

Într-o bună zi, o zi deosebit de frumoasă și de albastră, se întorc dintr-o excursie, Lila la volan, nervoasă, coloană, și Lila ar trebui să fie la ora șapte la aeroport, ca să aștepte pe cineva, cineva care sosește singur și ar fi tare dezamăgit dacă n-ar fi așteptat la aeroport, mai ales că vine de dragul Lilei, în interes profesional, într-o problemă de filmare probabil, deci problema ei, Gantenbein înțelege, Gantenbein cu ochelarii de orb, așa încît nu avea cum să vadă (ieri) telegrama desfăcută, știe cine va ateriza la ora șapte, deci nu întreabă, și acum e deja șase, dar coloana rămîne coloană, Lila e disperată, timpul, mereu timpul, n-o să mai aibă timp să-i ducă pe Gantenbein și pe copil acasă, iar apoi să ajungă la aeroport, imposibil, biata Lila la volan, cineva are să fie foarte dezamăgit, mai ales că Lila l-a invitat, o catastrofă, Gantenbein propune perfid o scurtătură, deci nu acasă, ci de-a dreptul la aeroport, Lila amuțește, nu, e imposibil, cum așa imposibil, asta ar însemna Lila cu bărbat și copil, în *family-style*, cineva ar fi foarte dezamăgit, iar dacă Gantenbein nu înțelege, nu, Gantenbein înțelege prea bine, Gantenbein insistă s-o ia pe scurtătură, Gantenbein, drăguț și josnic, cu pipa în gură, și Lila oprește înainte de scurtătură : E imposibil, spune ea, nu merge, de parcă s-ar în-

doi de faptul că Gantenbein e orb, și Gantenbein ia copilul și coboară, mă rog, în mijlocul drumului, din spate se claxonează —

În privința lui Siebenhagen.

Dacă și ăsta se culcă cu Lila sau a făcut-o mai demult, pe vremea cînd mai purta o bărbuță, nu se știe, prietenii știu, poate, dar aceștia nu bîrfesc, poate că toți s-au culcat cu ea vreodată, cîndva, cu excepția lui Burri, cine știe. Și ce dacă ! Gantenbein dă din umeri. Unde se culcă Lila a lui și unde nu, de întrebarea asta s-a săturat, de întrebare în sine. Și ce dacă ! Tot respectul pentru taina ei, lui îi e totuna că domnul Siebenhagen a fost sau nu printre ei. Posibil, dar nu obligatoriu. Și cine știe cu adevărat. Gantenbein în nici un caz, prietenii poate, dar poate că și ei se înșală.

Cert este doar copilul.

B E A T R I C E.

Mai tîrziu, cîndva (deși s-ar putea să nu mai ajungă pînă acolo), vor sta la o masă într-o cafenea, tatăl și fiica, care acum e domnișoară și la ananghie ; pana care trebuie reparată nu e gravă, o corigență la școală, ghinion, trebuie să se sfătuiască doar ce școli îi stau la dispoziție, ghinion cu produse de patiserie, iar Gantenbein fumează, mîndru de existența lui în lume prin această făptură înfloritoare care a rămas corigentă și are nevoie de ajutorul lui în timp ce consumă produse de patiserie. Cine n-a rămas o dată în viață corigent ? Gantenbein cu ochelarii de orb : — își vede mîna bătrînă pe masă ca într-o fotografie mărită, în timp ce se aude vorbind ca tată care ar dori să fie înțeles, care cerșește camaraderie în timp ce Beatrice se distrează cu frișcă, care vrea s-o îmbărbăteze povestindu-i despre propriile eșecuri, lucru care pe copil oricum îl plictisește. E un copil, o fetiță de șaptesprezece ani, deci în deplină posesiune a inteligenței ei, dar complet lipsită de experiență, așadar, preocupată numai și numai de pateuri ; doar zbaterea involuntară a gurii și luminile care îi joacă cîteodată în ochi îi trădează nerăbdarea, obligată fiind să asculte tot felul de banalități, de exemplu, că o femeie are nevoie de o profesiune ca să poată fi independentă, fel de fel de banalități. La ce servesc toate aceste pilde ocolite ! Eșecurile altora n-o interesează ; Beatrice n-are nevoie de consolare, ci de o iscălitură și de bani pentru o școală mai bună ; cererea ei e netă și directă, nu-i o cerere de camaraderie, iar părintele n-ar trebui să povestească despre propria lui viață și despre marile lui greșeli ; copilul le vede oricum, zîmbind și cu privirea la parcul de peste drum. Gantenbein înțelege, nu te poți pune cu inteligența lipsită de experiență. Ce vrea de fapt ? Iscălitura lui și pateurile sînt de ajuns. Cum ar putea un copil, oricît ar fi el de iubitor, să ajungă la ideea că tatăl se luptă și el cu propria lui mizerie ? Asta e treaba lui. Ca toți cei care astăzi mai sînt încă la cîrmă el face parte din trecut, iar prezentul nu e tatăl cu fiica, ci

fiica. Şi asta ar fi şi mai şi, un tată care nu te ajută! Vorbeşte prea mult după ce a dat iscălitura. Beatrice are dreptate, vede prin fumul pipei sau al ţigării, zîmbetul ei uşor şi rece, şi obrajii care s-au îmbujorat din cauza tatălui care are nevoie de camaraderie — Gantenbein îl cheamă în sfîrşit pe chelner şi plăteşte; dincolo, în parc, o aşteaptă prietenul ei, care o ia de braţ...

Ah, copilul meu.

Îşi va găsi propriul drum...

Copilul nostru!

Într-o seară tîrziu (despre ce oare o fi fost vorba, că această ştire inutilă a ajuns totuşi la urechile lui?) Burri spune că cineva ar fi spus că Siebenhagen ar fi spus că Lila ar fi spus că o femeie ştie întotdeauna cine este adevăratul tată al copilului ei, ea însăşi ştie cu siguranţă, Lila din spusele lui Siebenhagen, din spusele cuiva căruia Siebenhagen i-ar fi spus —

Bîrfe!

Timp de o clipă, pot să-mi închipui, Gantenbein are senzaţia că acesta e sfîrşitul; dealtfel a presupus tot timpul că aşa ar fi, dar nu s-a aşteptat ca ea să dezvăluie unor terţe persoane (Siebenhagen) secretul în legătură cu Beatrice, secret pe care ea l-a păstrat în faţa lui, pe care el l-a păstrat — timp de o clipă, apoi însă nu rosteşte nici un cuvînt.

Nu are cuvinte.

(„Trădare“?)

Faţa ei ca de obicei...

Faţa ei foarte a ei!

Faţa ei nu ştie de nimic...

Bîrfe!

Poate că şi Burri e un bîrfitor.

Şi mai ce?

Gantenbein la aeroport: — ai impresia că vine acolo zi de zi, sau cel puţin o dată pe săptămînă, şi mereu în aceeaşi hală, Gantenbein sprijinit în bastonaşul său alb, aşteptînd-o pe Lila, cu ochelarii lui de orb; deşi nu vine nici măcar săptămînal aici, Gantenbein ştie că i se pare doar că stă toată viaţa aşa, ca acum, toată viaţa pe aeroport, şi în hala aceasta, şi exact în locul acesta, ca s-o aştepte pe Lila toată viaţa... astăzi, şi aşa mereu: Gantenbein în dreptul chioşcului, pînă cînd soseşte momentul să-şi pună ochelarii, apoi se duce pe terasă, ca să urmărească aterizarea tuturor avioanelor, din toate direcţiile, şi apoi: întîrziere din cauza ceţii la Hamburg, Gantenbein aude anunţul cu mult timp înainte ca difuzoarele să pîrîie, să vîjîie şi apoi să răsune, şi după ce anunţul în trei limbi se stinge în propriul sunet şi răsunet, dintr-o dată, Gantenbein nu mai ştie: S-a dat azi anunţul cu ceaţa sau data trecută? Şi e nevoit să se intereseze la biroul de informaţii dacă difuzoarele, asurzitoarele, pe care tocmai le-a auzit, au fost adevărate sau numai difuzoarele amintirii sale — ceea ce din punctul de vedere al celui care aşteaptă nu reprezintă nici o diferenţă... Pentru Patsch, cîinele, aşteptarea e

ușoară ; el nu așteaptă, e doar un cîine cu urechile ciulite, care amușină primprejur, prezență de la bot la coadă, un cîine atemporal, cîine mereu, se postează în fața unei femele ogar, care e mult prea mare pentru el, dar o uită și se întinde pe jos, fără să se plictisească.

De cîine e bine.

Plictisit de gîndurile lui, care se rotesc monoton, asemenea arătătoarelor de la ceas, Gantenbein se preumblă încoace și încolo, bucuros de modelul mozaicului, care îi împarte timpul, și preocupat nu de Lila, ci preocupat să vadă dacă nimerește de fiecare dată cu bastonul în canelurile dintre plăci, umblînd cît mai încet, căci cu cît merge mai repede cu atît timpul se scurge mai greu, și va dura, conform biroului de informații, cel puțin patruzeci de minute pînă ce are s-o vadă pe Lila, Lila cu gențile și revistele ei ca întotdeauna și toată viața. Ce e timpul ? Un model în mozaicul de pe jos, un gînd : cu cît Gantenbein merge mai repede, cu atît avionul zboară mai încet, și se sperie, căci avioanele, după cum se știe, au nevoie de o anumită viteză de deplasare ca să nu cadă din cer ; ceea ce o poartă deci pe Lila este răbdarea lui, puterea unui bărbat care așteaptă încet, umblă încet, încet, pas cu pas, încet încolo, încet încoace, așteaptă încet asemenea limbilor de la ceas, toată viața.

(Trebuia să-l mai inventez oare și pe Siebenhagen ?)

Lila a aterizat și, ia te uită, Lila e singură, încărcată cu paltonul și sacoșa și revistele, singură-singurică.

Ce s-a întîmplat ?

Nici un domn care s-o ajute la vamă —

La ce-ar mai fi bună acum căsnicia oarbă ?

Nici un domn nu trece fără să salute pe lîngă Gantenbein — vreau să spun : toți trec fără să salute pe lîngă Gantenbein, dar nu e nici unul printre ei care profită de soțul orb... Gantenbein era cît pe-aci să facă cu mîna. După ce Lila trece de barieră, sărutul ei ca de obicei. Doar Gantenbein e altfel, tace, în timp ce Lila se preface că totul e ca de obicei. Ceea ce îl zăpăcește : pe fața ei nu se citește nimic. Îi ia paltonul greu și geanta. Ca de obicei. Dar fără cuvinte. Pe fața ei nu se vede că de data aceasta nu minte, nu ascunde nimic. Fața ei, sinceră ca de obicei. În mașină, în timp ce el tot mai tace, ea întreabă îngrijorată ce s-a întîmplat cu Gantenbein. Și la rîndul ei povestește ce a povestit întotdeauna și cum a povestit întotdeauna ; doar că de data aceasta spune adevărul gol-goluț. Oare nu o crede ? Îi cară bagajul ca de obicei. Și cînd se așază față în față : bucuria ei ca de obicei, bucuria de a fi din nou acasă. Gantenbein oare nu se bucură ? E uimit. Bucuria ei de a fi din nou acasă ; ani de zile Gantenbein s-a prefăcut că o crede, și abia acum vede cît de perfect a fost jocul ei, aidoma realității de acum. De aceea nu-și mai găsește cuvintele. Se așază pe genunchii

lui ca de obicei. Pentru prima oară el nu o mîngîie pe cap, deși e la fel ca întotdeauna, ci se ridică în picioare pretextînd că i-ar fi sete. Se poartă imposibil. Cum poate să-i fie sete acum, și chiar dacă i-ar fi ! Iată-l stînd și bînd apă.

Lila nu îl înșală.

Pentru asta nu mai are rol.

— Lila, spune el —

— Ce s-a întîmplat ? întreabă ea.

Și atunci cînd Gantenbein își scoate ochelarii — n-o face cu grabă ca altădată și nici ca să-și frece ochii cu podul palmei și să-și pună din nou ochelarii, ci altfel ca de obicei : ca pentru ultima oară — zîmbește sau are impresia că zîmbește ; de fapt nu mai are față.

— Ce s-a întîmplat ? întreabă ea.

— Lila, spune el —

— Zi odată, spune ea, te rog, nu știu ce s-a întîmplat, zău că nu știu.

Îmi imaginez :

Cînd scena are în sfîrșit loc, scena pe care Gantenbein și-a imaginat-o de mii de ori și sub cele mai diferite chipuri, realitatea îl cuprinde în primul rînd printr-un gol total. Și mai întîi dă doar din cap. Dar bineînțeles că Lila vrea să știe ce-i ascunde. Și atunci cînd Gantenbein, deși n-ar vrea să vorbească, mărturisește pe îndelete ceea ce i-a ascuns dintotdeauna, nu se întîmplă de fapt nimic. Trebuie realmente să-și adune gîndurile ; nu aruncă ochelarii, de care de acum încolo nu mai are nevoie, și nici nu-i pune în buzunar, ci îi ține

în mînă și îi contemplă ca pe o rămășiță, un suvenir, și cînd își amintește de una și de alta, fapte care l-au supărat atunci și atunci, acestea par a fi bagatele, nici nu merită să fie amintite... Ei da — de fapt sînt o declarație de dragoste, crede el, vorbele lui de acum, rostite pe un ton amuzat și calm : că a văzut prea bine în acest timp, dar desigur nu știe tot ce se joacă de ani de zile, totuși destul de mult, și dealtfel nimic sigur, deși nici nu vrea să știe nimic sigur, și că și el a jucat...

Sfîrșitul :

(relativ scurt).

Du-te ! spune ea și își ia o țigară, apoi o brichetă, în timp ce eu o întreb ce s-a întîmplat, pentru numele lui dumnezeu. În toți anii aceștia ! spune ea și fumează. Ce-am spus oare ? Mai înainte suspinase, acum spune doar : Du-te ! fumînd. Cum adică am înșelat-o ? Există o vorbă : i se face părul măciucă. Dar se întîmplă și în realitate, văd, Lilei i s-a făcut părul măciucă. Oare Lila a crezut cu adevărat că aș fi orb ? Acesta este deci sfîrșitul. Cum așa ? În zadar îi cer iertare pentru faptul că am văzut cîte ceva. În toți acești ani, spune ea, nu m-ai iubit niciodată, niciodată, acum știu, și acum vreau să pleci, să pleci !, fumînd, apoi țipînd : să pleci !

Trezirea (de parcă nimic nu s-ar fi întîmplat !) se dovedește a fi o înșelătorie, întotdeauna s-a întîmplat ceva, dar în alt fel.

Într-o bună zi voi fi interogat.

— Așadar, spune cineva pe care nu-l privesc toate acestea, și sîntem între patru ochi, — ce s-a întîmplat, de fapt, în viața dumneavoastră care se încheie ?

Tac.

— Un bărbat iubește o femeie, spune el, această femeie iubește un alt bărbat, spune el, primul bărbat iubește o altă femeie, care la rîndul ei este iubită de alt bărbat, spune el și ajunge la concluzia : o poveste cît se poate de banală, care se termină din toate părțile —

Încuviințez.

— De ce nu spuneți odată clar și răspicat, întreabă el, forțîndu-se să-și păstreze răbdarea, care din cei doi domni sînteți dumneavoastră înșivă ?

Dau din umeri.

Din anchetă reiese, spune el cu o umbră de amenințare în glas, că, de pildă, o persoană pe nume Camilla Huber nu există și nici n-a existat vreodată, așa cum nu există nici un domn pe nume Gantenbein —

— Știu.

— Povestiți numai și numai închipuiri.

— Trăiesc numai și numai din închipuiri.

— Așa e, spune el, dar ce s-a întîmplat în realitate în acest timp și în acele locuri unde ați fost ?

Închid ochii.

— De ce nu răspundeți ?

Tac.

— Uitați, dragul meu, că există martori.

Apoi deschide ușa, iar în momentul în care aud clip-clapul unor tocuri înalte deschid iarăși ochii, ca să văd, ce se joacă aici —

Văd :

Rămășițe de vin de Burgundia într-o sticlă, le știu, insulițe de mucegai pe vinul roșu, apoi resturi de pîine tare, ca piatra, în frigider se usucă șunca, zgîrcită și înnegrită, într-un castron plutesc resturi tulburi de compot, mîl de caise, grijanie pentru o mumie, știu, stau în palton, cu bascul pe cap, miroase a camfor, a praf și a ceară de parchet, covoarele au fost strînse, și eu stau pe brațul unui fotoliu și mă joc cu tirbușonul, nu știu ce s-a întîmplat, toate fotoliile sînt acoperite cu pînză albă, lucru cunoscut, obloanele trase, toate ușile deschise, nu trebuie să mă ridic, îmi sînt cunoscute —

Sînt orb. N-o știu întotdeauna, doar uneori. Apoi însă mă întreb din nou dacă poveștile pe care mi le pot imagina nu sînt totuși viața mea. Deși nu cred. Nu pot să cred că ceea ce eu văd este chiar mersul lumii.

O poveste pentru Camilla :

(după plecarea polițistului cantonal)

— Ordine trebuie să fie în toate, spun eu. Acum cîțiva ani au avut un caz care le-a dat multă bătaie de cap. Aici în oraș. Dintr-o dată, un om care nu voia să lase în urmă nici măcar un nume, darmite o poveste. Nu se știa despre acest concetățean decît că trebuie să fi

trăit, lucru dovedit de cadavrul lui pe care l-au găsit într-o dimineață în Limmat — într-o dimineață foarte frumoasă, îmi amintesc, tocmai mă îndreptam spre podul Helmhaus, ca să dau de mîncare lebedelor. Pe vremuri se afla acolo o salcie uriașă, poate mai există și acum, o salcie plîngătoare în rezervația lebedelor și a gîștelor, ale cărei ramuri lungi mîngîiau apa verde, ghirlande de frunziș foșnitor, idilă cu gîsculițe colorate, ca din hîrtie lucioasă, și cu demnitatea albă a lebedelor, vizavi Catedrala și în față Carol cel Mare cu pescăruși pe coroană, clopotele de la ora unsprezece... acolo deci se oprise. Nu l-ar fi găsit mult timp, poate niciodată, dacă n-ar fi ruginit suporții care țin grilajul rezervației. De astfel de reparații se ocupă Oficiul de construcții în adîncime, cred, sau Oficiul de întreținere a spațiilor verzi, în orice caz trebuiau înlocuiți suporții ruginiți de sub cuibarul lebedelor. Cînd au ridicat scîndurile putrezite ca să se ajungă la suporții înnămoliți și au dat cu ochii de cadavrul înnămolit și el, au întrerupt imediat lucrul, au informat poliția care a sosit într-o ambarcațiune verde, în timp ce clopotele băteau de ora unsprezece — clopotele de la ora unsprezece sînt una din cele mai vesele amintiri ale mele ; cel mai bine se aud cînd ești pe podul Helmhaus, acolo se amestecă venind peste apă sunetul tuturor clopotelor... Poate că tocmai de aceea cadavrul se prinsese acolo. Bineînțeles că n-am fost singurul care voia să vadă ce s-a întîmplat. Cei doi polițiști, în ambarcațiunea lor verde cu stema municipală, unul la vîslă, celălalt înarmat cu un băț lung, amîndoi în uniformă și cu caschetă, de parcă ar fi trebuit să opereze o arestare, păreau cam nervoși, urmăriți de mulțimea de oameni de pe pod, așa că o bună bucată de timp nu s-a întîmplat nimic. Clopotele de la ora unsprezece. Niște atotștiutori de sus, aplecați peste parapet, susțineau că leșul ar putea fi scos dintr-o mișcare, căci de-acum se aflase că era vorba de un leș, iar opinia publică, așa se pare, avea dreptul să știe cine era mortul. Dar cadavrul era prins între suporții ruginiți. Cu cît se întîmpla mai puțin, cu atît era mai palpitant ; între timp clopotele încetaseră să mai bată și trebuia să se întîmple ceva, chiar dacă nu din cauza cadavrului, pentru care cîteva ore nu mai contau. Aparent nu aveau de ales : polițistul cu bățul, sfătuit de celălalt care muncea din greu cu vîsla lui lungă contra curentului, a început să scobească printre suporții ruginiți și înnămoliți, fără să se gîndească că leșul, odată eliberat din îndelunga strînsoare, va porni imediat pe rîu în jos. Și așa s-a și întîmplat, iar spectatorii de pe pod au rămas cu buzele umflate. Și iată că ceva pornise să plutească pe rîu în jos, un cadavru, încet, de parcă ar fi avut propria lui voință, și încă una foarte hotărîtă : aceea de-a scăpa. Vîslind vîrtos polițiștii au reușit în cele din urmă să întoarcă ambarcațiunea lor lungă și să pornească în urmărire, dar cadavrul cîștigase un avans de cîțiva metri. Cu fața în

jos, nemişcat, fireşte fără să se ajute cu braţele, plutea ca şi cum numai asta ar fi aşteptat, pe rîu în jos, urmat acum de ambarcaţiunea cu stema oraşului care se clătina serios la fiecare mişcare a vîslei. Dealtfel oricărui localnic îi era clar că urmărirea trebuia oprită cel tîrziu la podul Urania, pe sub care nu pot să treacă nici un fel de ambarcaţiuni. Cîţiva spectatori au luat-o la fugă de-a lungul Limmat-ului ; de fapt nu alergau, ci mergeau cît puteau de repede. Cei mai mulţi însă, apărînd demnitatea oraşului, au renunţat şi şi-au continuat drumul de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic, demni ca şi lebedele care-şi întinseseră aripile, iar acum şi le strîngeau la loc, plutind liniştite. Cadavrul însă n-a ajuns departe. Deja la Podul Legumelor, cel cu multe picioare s-a prins din nou, iar curentul l-a întors. Cu faţa în sus. Era un bărbat. Cîţiva vînzători de flori, care îşi întinseseră acolo tarabele, au văzut faţa putrezită, iar poliţia, care are acolo un post, a fost promptă şi în număr suficient de mare ca să-i oprească pe pietoni şi să ia podul în stăpînire, stîrnind, bineînţeles, oarecare vîlvă, căci oamenii adunaţi aici, neştiind ce se întîmplă şi neprimind răspuns la întrebări, credeau că este vorba de tarabele cu flori. Dar la tarabele cu flori nu se întîmpla nimic. Aveai impresia că dintr-o dată în Zürich se interzisese cumpărarea florilor. Şi iar nu se întîmpla nimic. Un inspector de poliţie, căruia îi fusese încredinţată acţiunea, şi-a făcut şi el apariţia, dar indicaţiile pe care le dădu pe baza celor văzute, cereau timp. Fuma un chiştoc marca Rössli, aşteptînd, în civil. Cadavrul era într-o stare de degradare avansată, încît dacă îl apucau de unul din membre riscau să nu-l mai scoată întreg. Între timp se făcuse ora prînzului, circulaţie de vîrf, dar cadavrul nu se grăbea, cu faţa în sus, surd la zgomotul maşinilor, cu apa care trecea gîlgîind în vîrtejuri mici pe lîngă bărbile sale de mîl, părea că renunţase la orice intenţie de evadare. Inspectorul de poliţie însă, o fiinţă precaută, a cerut să fie păzit, în timp ce el mai mult muşca din chiştoc decît să-l fumeze ; ambarcaţiunea era legată acum de un pilon, înconjurată şi ea de vîrtejuri gîlgîitoare, la o lungime de băţ de cadavrul pe care poliţistul îl scruta profesional. Era o amiază caldă. August. Cadavrul purta palton, mănuşi, dar era fără pălărie. La un moment dat poliţistul şi-a scos cascheta, şi-a şters transpiraţia şi şi-a pus din nou cascheta, gata la datorie. Dacă ar fi putut, aşa se părea, cadavrul s-ar fi scufundat, dar nu reuşea decît capul. Era timpul să sosească maşina neagră cu sicriul. De data asta curioşii aveau ce să vadă : un sicriu din scînduri de brad negeluite. În momentul în care sicriul a fost prins în sfori, inspectorul a pus şi el mîna. Planul lor era limpede : cadavrul urma să fie introdus în sicriu sub apă. Atît de putrezit trebuie să fi fost, atît de descompus, iar cei doi poliţişti cu cocarda municipală pe caschetă, care

urmau să fie scoşi odată cu sicriul, nu erau defel de invidiat. A mai durat destul pînă cînd sicriul prins în patru sfori a fost lăsat în jos, iar curioşii, ţinuţi la distanţă, nu l-au văzut decît pe inspectorul de poliţie care dădea indicaţii aplecat peste parapet, concis şi la obiect, fără urmă de emoţie la început, apoi însă dînd din cap ; cadavrul nu părea să asculte de indicaţiile lui. Cînd ceata de curioşi, unii deja enervaţi fiindcă poliţia mută tot nu răspundea la întrebări, a auzit în sfîrşit un strigăt, un strigăt scurt, nimeni nu ştia ce s-a întîmplat ; unii poate că ar fi rîs. Inspectorul de poliţie dădea doar din cap, fără să spună un cuvînt, şi nu după mult timp fu văzută o caschetă care plutea pe rîu în jos, urmată de sicriul cu cadavrul în el, urmată de ambarcaţiunea rămasă cu un singur vîslaş, în timp ce celălalt, care căzuse în apă, înota în cizme şi în uniformă spre mal, fără să se mai sinchisească de continuarea acţiunii. Dealtfel ambarcaţiunea nu mai putea să rezolve ceva ; alaiul din urma sicriului s-a oprit la podul Urania, aşa cum era de aşteptat. Apoi sicriul şi-a continuat drumul singur, ba cu picioarele înainte, ba cu capul înainte, de parcă ar fi încercat cum era mai comod să călătorească. Curenţii îl purtară spre dreapta aşa că nu după mult timp s-a ciocnit de chei, de mai multe ori, ameninţînd să se răstoarne, aceasta la Podul Gării, unde nu a fost observat deîndată. Lumea, dacă nu vede poliţie, nu se uită neapărat peste parapet. În timp ce Podul Legu-

melor era în continuare blocat, deşi fără rost, aici nu era nici urmă de poliţie, iar cadavrul făcu o pauză, mai ales că şi cheiul e destul de înalt ; îl vedeau cum se leagănă în sicriu, dar nu puteau interveni în nici un fel. După ce s-a ciocnit de mai multe ori de zid, sicriul s-a înclinat într-o parte ; un braţ atîrna peste margine. Nici agentul de circulaţie, care fusese chemat de pe podiumul lui, nu putea să facă nimic ; şi-a scos mănuşile albe, curios şi el să vadă ce are să se întîmple mai departe, şi aşa a rămas. Mulţi au plecat. Mai ales mîna, se pare, i-a speriat, fiindcă se mişca în apă, cîte puţin, din cînd în cînd, dar oricum se mişca. Poliţistul, cu mănuşile albe strînse în mînă, a rămas însă la post, ca şi cum ar fi datorat asta uniformei pe care o purta. Hotărîrea lui de-a anunţa telefonic postul central şi de-a raporta a fost singurul lucru cu judecată pe care putea să-l facă ; cadavrul însuşi părea să aştepte ceva. Dar cum se îndepărtă poliţistul, pentru a telefona de la cea mai apropiată cabină, a fost de ajuns un vîrtej ca să pună sicriul din nou în mişcare. Fără să-l răstoarne. Intrînd lin în curbă a găsit deschiderea de sub Podul Gării şi a ieşit de cealaltă parte a podului fără probleme, cu capul înainte, de acum încolo numai cu capul înainte ; încetase să se mai rotească, părea hotărît, iar în dreptul Birourilor luă viteză, ca şi cum ar fi vrut să mai ajungă în aceeaşi zi la mare. Nu ştiu dacă cineva de la Birouri se uita pe fereastră. A atins unul din pilonii

noului pod Walche, dar nu s-a oprit mult timp acolo, s-a întors doar o dată, fără să se răstoarne, şi a continuat să plutească, pe lîngă parcul inundat de verdeaţă al Muzeului Patriei, acum din nou cu picioarele înainte, legănîndu-se, dar de neoprit, şi părea că Zürich-ul n-avea cum să-l oprească — Zürich-ul care se întorcea la ordinea de zi : lebedele, alb-demne de sub salcia plîngătoare de lîngă Helmhaus, sus, pescăruşii pe coroana lui Carol cel Mare, în locul clopotelor de la ora unsprezece se auzea semnalul de la catedrala Bero, blocajul de la Podul Legumelor fusese ridicat, ambarcaţiunea stătea legată de o geamandură, agentul de circulaţie instalat pe podium dirija din nou maşinile cu mănuşile lui albe... O mamă cu un cărucior l-a semnalat mai tîrziu, mînată de soţul ei, care era de părere că aşa ceva trebuia raportat ; îl găsiră la aşa-numitul Draht-Schmiedli, unde se află un stăvilar care probabil îl luase prin surprindere : sicriul deschis ieşea aproape perpendicular din apa ce gîlgîia, cadavrul se afla în el.

Camilla face o faţă speriată.

— Da, spun eu, aşa a fost.

— Oribil !

— Şi cînd te gîndeşti că era cît pe-aci să reuşească, spun eu privindu-mi unghiile care sînt din nou curăţate, cît pe-aci —

— Ce să reuşească ?

— Să dispară fără poveste.

Totul e ca şi cum n-ar fi fost... E o zi de septembrie, şi atunci cînd părăsim mormintele întunecoase dar deloc reci ieşind din nou la lumină, clipim des, atît de orbitoare este ziua ; văd brazdele roşii ale cîmpurilor ce acoperă mormintele, în zare, marea întunecoasă a toamnei, amiază, totul e prezent, vîntul printre ciulinii prăfoşi, aud sunet de flaut, dar nu sînt flautele etrusce din morminte, ci vîntul încurcat în sîrme ; la umbra părelnică a unui măslin aşteaptă maşina colbuită şi încinsă, arşiţă, cu tot vîntul care bate, şi e din nou septembrie : dar prezent, iar noi stăm la o masă, la umbră, şi mîncăm pîine, pînă se prăjeşte peştele, întind mîna după sticlă, ca să văd dacă vinul (Verdicchio) e într-adevăr rece, sete, apoi foame, viaţa îmi place —

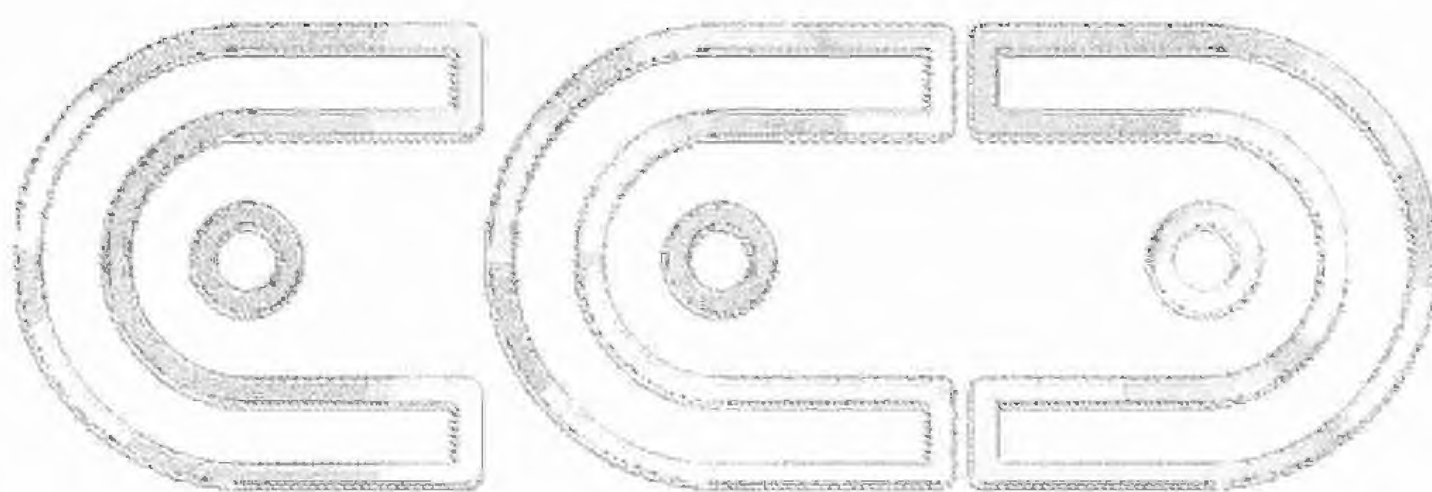
Lector : MIRCEA BUCURESCU
Tehnoredactor : NICOLAE ŞERBĂNESCU

Bun de tipar 16.10.1981. Coli tipar 13,5.

Tiparul executat sub comanda
nr. 502 la
Intreprinderea poligrafică
„13 Decembrie 1918",
str. Grigore Alexandrescu nr. 89-97
Bucureşti,
Republica Socialistă România

Scanare și prelucrare digitală

de

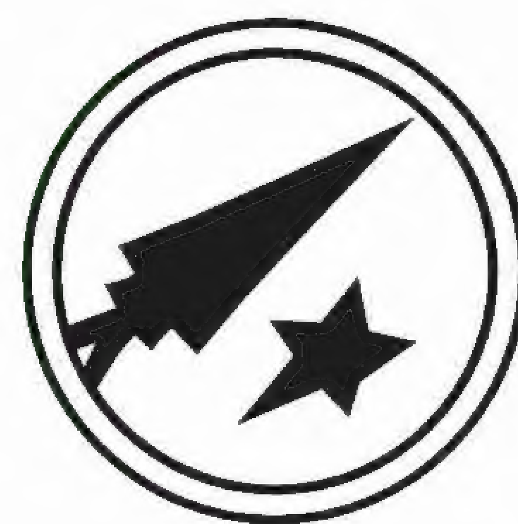

Anonim

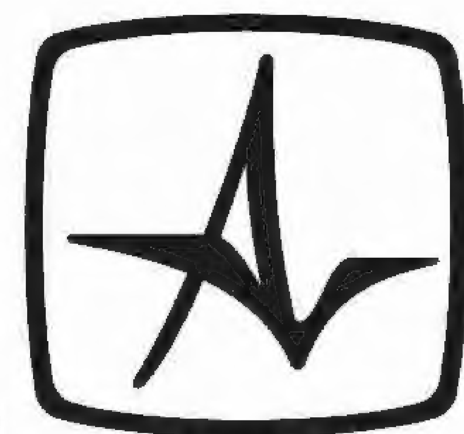

și

CAT Graur

Antwerpen

2024

